T.C.

MİLLÎ SAVUNMA ÜNİVERSİTESİ

ALPARSLAN SAVUNMA BİLİMLERİ VE

MİLLÎ GÜVENLİK ENSTİTÜSÜ

ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NİN GÜNEY ÇİN DENİZİ'NDEKİ EGEMENLİK İDDİALARININ, POLİTİKALARININ VE UYGULAMALARININ ULUSLARARASI HUKUK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Zeynep Kıvılcım PARMAKSIZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Güvenlik Araştırmaları Ana Bilim Dalı

Deniz Hukuku ve Güvenliği Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Ünsal BAŞAK

Ocak 2025

T.C.

MİLLÎ SAVUNMA ÜNİVERSİTESİ

ALPARSLAN SAVUNMA BİLİMLERİ VE

MİLLÎ GÜVENLİK ENSTİTÜSÜ

ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NİN GÜNEY ÇİN DENİZİ'NDEKİ EGEMENLİK İDDİALARININ, POLİTİKALARININ VE UYGULAMALARININ ULUSLARARASI HUKUK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Zeynep Kıvılcım PARMAKSIZ tarafından hazırlanan tez çalışması 29.01.2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Millî Savunma Üniversitesi, Alparslan Savunma Bilimleri ve Millî Güvenlik Enstitüsü, Güvenlik Araştırmaları Ana Bilim Dalı, Deniz Hukuku ve Güvenliği Yüksek Lisans Programı **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Ünsal BAŞAK
Millî Savunma Üniversitesi
Tez Danışmanı

Jüri Üyeleri

_____

_____

_____

Danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Ünsal BAŞAK sorumluluğunda tarafımca hazırlanan "Çin Halk Cumhuriyeti'nin Güney Çin Denizi'ndeki Egemenlik İddialarının, Politikalarının ve Uygulamalarının Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi" başlıklı çalışmada veri toplama ve kullanımında gerekli yasal izinleri aldığımı, diğer kaynaklardan aldığım bilgileri ana metin ve referanslarda eksiksiz gösterdiğimi, araştırma verilerine ve sonuçlarına ilişkin çarpıtma ve/veya sahtecilik yapmadığımı, çalışmam süresince bilimsel araştırma ve etik ilkelerine uygun davrandığımı beyan ederim. Beyanımın aksinin ispatı halinde her türlü yasal sonucu kabul ederim.

Zeynep Kıvılcım PARMAKSIZ

İÇİNDEKİLER

SİMGE LİSTESİ vii
KISALTMA LİSTESİ viii
ŞEKİL LİSTESİ x
HARİTA LİSTESİ xi
ÖZET xii
ABSTRACT xiv
1 GİRİŞ 16
1.1 Literatür Taraması 20
1.2 Çin Dışındaki Bölge Ülkelerinin Güney Çin Denizi'ndeki Egemenlik Hakkı İddia Ettiği ve Askeri Varlık Bulundurduğu Coğrafi Yerler 23
1.2.1 Tayvan (Çin Cumhuriyeti) 24
1.2.2 Filipinler Cumhuriyeti 24
1.2.3 Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti 25
1.2.4 Malezya 27
1.2.5 Brunei Darussalam 28
1.2.6 Endonezya 29
1.3 Güney Çin Denizi Vakasının Tarihi Arka Planı ve Çin'in Uygulamaları ile Politikalarının Uluslararası Hukuk Bakımından Değerlendirilmesi 31
2 GÜNEY ÇİN DENİZİ'NDE ÇİN'İN İDDİALARI, POLİTİKALARI VE ULUSLARARASI HUKUK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ 68
2.1 Güney Çin Denizi'nin Çin Açısından Önemi 68
2.2 Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki Tarihi İddiaları ve Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi 74
2.2.1 Devlet Sessizliği Kavramı ve Çinli Akademisyenlerin Sessiz Kabul İddiasının Uluslararası Hukuk Bakımından Değerlendirilmesi 81
2.2.2 Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki Tarihi İddiaları ve Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi 83
2.3 Çin'in Yapay Ada İnşa ve Arazi Islah Faaliyetlerinin Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi 87
2.3.1 Çin'in Günümüzdeki Yapay Ada İnşa ve Arazi Islah Faaliyetleri 90
2.3.2 Çin'in Yapay Ada İnşa ve Arazi Islah Faaliyetlerinin Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi 96
2.4 Çin'in Four Sha Doktrini ve Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi 99

2.5 Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki Yapay Ada İnşa, Arazi Islah, Avcılık ve Balıkçılık Faaliyetlerinin Deniz Yaşamına Yönelik Verdiği Zararlar ve Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi 104
2.5.1 Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki Yapay Ada İnşa ve Arazi Islah Faaliyetlerinin Deniz Yaşamına Yönelik Verdiği Zararlar..... 106
2.5.2 Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki Avcılık ve Balıkçılık Faaliyetlerinin Deniz Yaşamına Yönelik Verdiği Zararlar 114
2.5.3 Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki Yapay Ada İnşa, Arazi Islah, Avcılık ve Balıkçılık Faaliyetlerinin Deniz Yaşamına Yönelik Verdiği Zararların Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi 124
2.6 Çin'in Geleneksel Balıkçılık Alanları İddiası ve Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi..... 127
3 SONUÇ **131**
KAYNAKÇA **134**

SİMGE LİSTESİ

四沙	Four Sha
km^2	Kilometrekare
^{14}C	Karbon-14/ radyokarbon

KISALTMA LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AMTI	Asia Maritime Transparency Initiative
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations/ Güneydoğu Asya Ulusları Birliği
BMDHS	Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi
BMKSK	Birleşmiş Milletler Kıta Sahanlığı Sınırlandırma Komisyonuna
BRP	Barko ng Republika ng Pilipinasi/ Filipin Donanması Sahil Güvenlik Gemileri
CaCO3	Kalsiyum karbonat/ kalsit
CCG	China Coast Guard/ Çin Sahil Güvenlik
CMS	China Marine Surveillance/ Çin Karakol Gemisi
CNOOC	Çin Ulusal Açık Deniz Petrol Şirketi
DÇÖT	Denizde Çatışmayı Önleme Tüzüğü
CO2	Karbondioksit
FLEC	Fisheries Law Enforcement Command/ Balıkçılık Hukuk Uygulama Komutanlığı
FON	Freedom of Navigation / Seyrüsefer Özgürlüğü
HYSY 981	Haiyang Shiyou 981
ICJ	International Court of Justice/ Uluslararası Adalet Divanı
ILC	International Law Commission/ Uluslararası Hukuk Komisyonu
IMF	International Monetary Fund/ Uluslararası Para Fonu
KMT	Kuomintang
ÇKP	Çin Komünist Partisi
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
MCS	Maritime Command Ship/ Deniz Komuta Gemisi
NPC	National People's Congress/ Çin Halk Kongresi
PCA	Permanent Court of Arbitration/ Uluslararası Daimî Hakemlik Mahkemesine
PLAN	People's Liberation Army Navy/ Çin Halk Kurtuluş Ordusu Deniz Kuvvetleri
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

UNCTAD	Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı
yy.	Yüzyıl

ŞEKİL LİSTESİ

Fotoğraf 1.1 3 Şubat 2016 ve 14 Şubat 2016'da Güney Çin Denizi'ndeki Woody Adası'nın Çekilmiş Uydu Görüntüleri **61**

Fotoğraf 2.1 2014 Yılında Filipinler Tarafında Güney Johnson (Mabini) Resifi'ndeki Yapay Ada İnşasına Yönelik Yayınlanan Fotoğraflar **89**

Fotoğraf 2.2 Woody Adası'nın Son Hali **93**

Fotoğraf 2.3 Hainan'da bulunan Çin'in Yulin Donanma Üssü **94**

Fotoğraf 2.4 Scarborough Sığlığı'nın Günümüzdeki Görünümü **94**

Fotoğraf 2.5 Subi Resifi'nde Devam Eden Bir Tarama Çalışması **109**

Fotoğraf 2.6 Mischief Resifi'nde Devam Eden Bir Tarama Çalışması **110**

Fotoğraf 2.7 Fiery Cross Resifi'nin Arazi Islahından Öncesi (A) ve Sonrası (B) **112**

Fotoğraf 2.8 Hughes Resifi'nin 2014 Tarihinde Çekilen Uydu Görüntüsü **112**

Fotoğraf 2.9 24 Eylül 2014'te Çekilen Cuarteron Resifi'nde Devam Eden Arazi Islahı ve Resif İçine Açılan Geniş Bir Tarama Yolunu Gösteren Fotoğraf **113**

Grafik 2.1 1950 ve 2019 Yılları Arasında Güney Çin Denizi'nde Hak İddia Eden Ülkelerin Yıllık Balık Yakalama Miktarları **115**

Fotoğraf 2.10 Bombay Resifi'nde Bulunan Okyanus E-İstasyonu ve Yakınından Geçen Kaçak Bir Dev İstiridye Avcısı Gemi **117**

Fotoğraf 2.11 Doğu Thitu Resifleri'nde Devam Eden Resif Kesme Çalışmaları (Resimde işlemi gerçekleştiren 31 kesme teknesi ve 6 ana gemi yer almaktadır.) **118**

Fotoğraf 2.12 Cuarteron Resifi'nde Dev İstiridye Kabukları İçin 89 Kesici Tekne ile Yapılan Resif Kesme İşlemi **119**

Fotoğraf 2.13 Doğu Thitu Resifleri'ndeki Pervana Kesme İzleri Bulunan 1,36 Kilometrekarelik Yaralı Resif Alanı **119**

Fotoğraf 2.14 Gaven Resifi'nden Alınan Uydu Görüntüsü (Resmin üst tarafında yay benzeri izler görülmektedir.) **121**

Fotoğraf 2.15 Subi, Mischief ve Fiery Cross Resifleri'nde Görülen Yay Benzeri İzler **121**

Fotoğraf 2.16 Scarborough Sığlığı'nda Görülen Pervane Kesme İzleri **122**

Fotoğraf 2.17 Iroquois Resifi'ndeki Zarar Görmüş Mercanlar ve Solgun Deniz Tabanı **123**

HARİTA LİSTESİ

Harita 1.1 Güney Çin Denizi'nin Konumu **17**

Harita 1.2 Güney Çin Denizi'ndeki Bölge Ülkelerinin Toprak İddiaları 1 ..... **30**

Harita 1.3 Güney Çin Denizi Olayında Bölge Ülkelerinin Toprak İddiaları 2 ..... **31**

Harita 1.4 Hainan'ın Güneydoğusundaki Paracel Adalarının İlk Kez Çin Topraklarına Dahil Edildiği 1909 Tarihli Guangdong Eyaletinin Haritası **32**

Harita 2.1 Çin'in Kuşak Yol Projesinin Deniz ve Kara Güzergâhı **73**

Harita 2.2 Bai Meichu Tarafından Yayınlanan New Atlas Of China's Construction'da (Yeni Çin İnşaat Atlası'nda) (1936) Bulunan Harita **75**

Harita 2.3 Çin'in On Bir Kesik Çizgili Haritası **76**

Harita 2.4 Çin'in U Şekilli Haritası (Dokuz Kesik Çizgi Haritası) **78**

Harita 2.5 Çin'in On Kesik Çizgili Haritası **79**

Harita 2.6 Çin'in 2023 Tarihli On Kesik Çizgili Haritası **81**

Harita 2.7 Güney Çin Denizi'ndeki Coğrafi Yapıları Detaylıca Gösteren Harita **81**

Harita 2.8 Çin'in Spratly Adaları'ndaki Yapay İnşa Faaliyet Noktaları **91**

Harita 2.9 Çin'in Yapay Ada Çalışmalarını Gösteren Harita **95**

Harita 2.10 Çin'in Kesintisiz Çizgi Haritası 1 (Çin'in kendi yayınladığı haritadır.) .. **101**

Harita 2.11 Çin'in Kesintisiz Çizgi Haritası 2 (Çin'in yayınladığı harita değildir sadece ilgili haritadaki iddiaların daha belirgin şekilde görülebilmesi için eklenmiştir.) **102**

Harita 2.12 Endonezya'nın Münhasır Ekonomik Bölgesi'ni ve Natuna Adaları'nı Gösteren Harita **130**

ÖZET

Çin Halk Cumhuriyeti'nin Güney Çin Denizi'ndeki Egemenlik İddialarının, Politikalarının ve Uygulamalarının Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi

Zeynep Kıvılcım PARMAKSIZ

Güvenlik Araştırmaları Ana Bilim Dal

Deniz Hukuku ve Güvenliği Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Ünsal BAŞAK

Tezde Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi gibi uluslararası sözleşmeler, uluslararası örf adet hukuku, doktrin, ilgili ülkelerin devlet başkanlarının ve dış işleri bakanlıklarının görüşmeleri ve açıklamaları kullanılarak Güney Çin Denizi vakası özelinde Çin'in iddialarının, politikalarının ve uygulamalarının uluslararası hukuk yönünden değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Tezde bölge dışı ve bölge içi devletlerin egemenlik iddialarına, bölge üzerinde egemenlik hakkı iddia edilen ve askeri varlık bulundurulan coğrafi bölgelere, politikalarına ve uygulamalarına kısaca değinilmiştir ancak bu ülkelerin bölgeye yönelik diğer faaliyetlerine ise sadece Çin ile çatışması veya etkileşim halinde bulunulması durumunda değinilmiştir. Tayland körfezinde bulunan Kamboçya'nın bölgeye yönelik dolaylı iddiaları bulunduğundan bölge ülkelerinden olan Kamboçya'dan kısaca bahsedilmiştir ve bölgeye yönelik faaliyetleri sınırlı olduğu için Singapur'dan bahsedilmemiştir. Güney Çin Denizi vakası özelinde literatürde çoğu kaynakta değinilmeyen Çin'in Four Sha doktrinine, geleneksel balıkçılık alanları iddiasına, Çinli akademisyenlerin devlet sessizliği iddiasına, Çin'in Güney Çin

Denizi'ndeki yapay ada inşa, arazi ıslah, dev istiridye avcılığı ve balıkçılık faaliyetlerinin mercan resiflerine ve deniz yaşamına yönelik doğrudan veya dolaylı zararlarının hukuki olarak değerlendirilmesine ilişkin Türkçe literatüre katkı sağlanması amacıyla ilgili tez yazılmıştır. Ayrıca Çin'in, Güney Çin Denizi'ndeki tarihsel egemenlik iddialarına, yapay ada inşa ve arazi ıslah faaliyetlerine de değinilmiştir. Sonuç olarak Çin'in iddialarının, politikalarının ve uygulamalarının uluslararası hukuk yönünden tartışmalı olduğu, Çin tarafından bölgedeki gerilimi artırabilecek askeri faaliyetlerde bulunulduğu ve yapay ada inşa, arazi ıslah faaliyetleri, dev istiridye avcılığı ve kontrolsüz balıkçılık faaliyetleri ile bölgedeki mercan resifleri ve canlı deniz yaşamına yönelik doğrudan veya dolaylı zarar verici faaliyetler nedeniyle uluslararası hukuku ihlal niteliği taşıyıcı şekilde hareket edildiği ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Güney Çin Denizi, Çin, Uluslararası sözleşme, Uluslararası hukuk, Egemenlik iddiası

ABSTRACT

Evaluation Of Sovereignty Claims, Policies And Practices Of The People's Republic Of China In The South China Sea In Terms Of International Law

Zeynep Kıvılcım PARMAKSIZ

Department of Security Studies

Master of Science Thesis

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Ünsal BAŞAK

The aim of this thesis is to evaluate China's claims, policies and practices in the South China Sea case in terms of international law by using international conventions such as the United Nations Convention on the Law of the Sea, customary international law, doctrine, and the negotiations and statements of the heads of state and foreign ministries of the relevant countries. In the thesis, the sovereignty claims of extra-regional and intra-regional states, the geographical areas where sovereignty rights are claimed and military presence is maintained, their policies and practices are briefly mentioned, but other activities of these countries towards the region are only mentioned in the case of conflict or interaction with China. Since Cambodia, located in the Gulf of Thailand, has indirect claims towards the region, Cambodia, a country in the region, is briefly mentioned, and Singapore is not mentioned because its activities towards the region are limited. In the South China Sea case, the relevant thesis was written with the aim of contributing to the Turkish literature on China's Four Sha doctrine, traditional fishing grounds claim, Chinese academics' claim of state silence, which are not mentioned in most sources in the literature, and the legal assessment of the direct and indirect damages of China's artificial island construction, land reclamation, giant clam fishing and fishing activities in

the South China Sea to coral reefs and marine life. In addition, China’s historical sovereignty claims in the South China Sea, artificial island construction and land reclamation activities were also mentioned. As a result, it has been stated that China's claims, policies, and practices are controversial in terms of international law, that China has engaged in military activities that could increase tensions in the region, and that it has acted in a manner that could be considered a violation of international law due to activities such as artificial island construction, land reclamation, giant clam harvesting, and uncontrolled fishing activities, which directly or indirectly harm the coral reefs and marine life in the region.

Keywords: South China Sea, China, International agreement, International law, Sovereignty claim

1
GİRİŞ

Güney Çin Denizi, dünya üzerinde çatışmanın ve anlaşmazlığın yoğun olduğu noktalardan birisidir. Bu çatışma yirminci yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmış hem bölgesel hem de uluslararası faktörler arasındaki güç kavgasının ortak noktasıdır. Bu kavganın temelinde ülkelerin Güney Çin Denizi bölgesindeki çıkarları nedeniyle ekonomik, tarihsel, hukuki, siyasi ve askeri boyutları da gölgesine alan çok boyutlu meseleler yatmaktadır. Güney Çin Denizi'nin stratejik ve jeolojik konumu da bu meselelerde önemli yer tutmaktadır.

Güney Çin Denizi yaklaşık olarak Pasifik Okyanusu'nda 3,5 milyon kilometrekarelik bir alanı kaplayan[1] Çin'in güneyinde bulunan yarı kapalı bir denizdir.[2] Büyük Okyanus'a (Pasifik Okyanusu'na) bağlıdır. Sınırlarını batıdan Malakka Boğazı, doğudan Tayvan Boğazı çizmektedir. Malakka Boğazı ile Hint Okyanusu'ndan ayrılmaktadır.[3] Güney Çin Denizi'nin kuzeyinde Çin ile Tayvan, güneyinde Endonezya ve Brunei, doğusunda Filipinler, batısında Malezya ve Vietnam bulunmaktadır. Güney Çin Denizi'nin konumu Harita 1.1'de görülmektedir.

[1] Mehmet Emin Erendor, *Uluslararası İlişkilerde Güncel Sorunlar*, (Ankara: Nobel Yayıncılık, 2018), 189.

[2] "Explainer: Why is the South China Sea such a hotly contested region?", The Conversation, son erişim tarihi Kasım 25, 2024, https://theconversation.com/explainer-why-is-the-south-china-sea-such-a-hotly-contested-region-143435.

[3] İntell4, "Aşılamayan sorun: Güney Çin Denizi", son erişim tarihi Kasım 17, 2023, https://www.intell4.com/asilamayan-sorun-guney-cin-denizi-haber-182509.

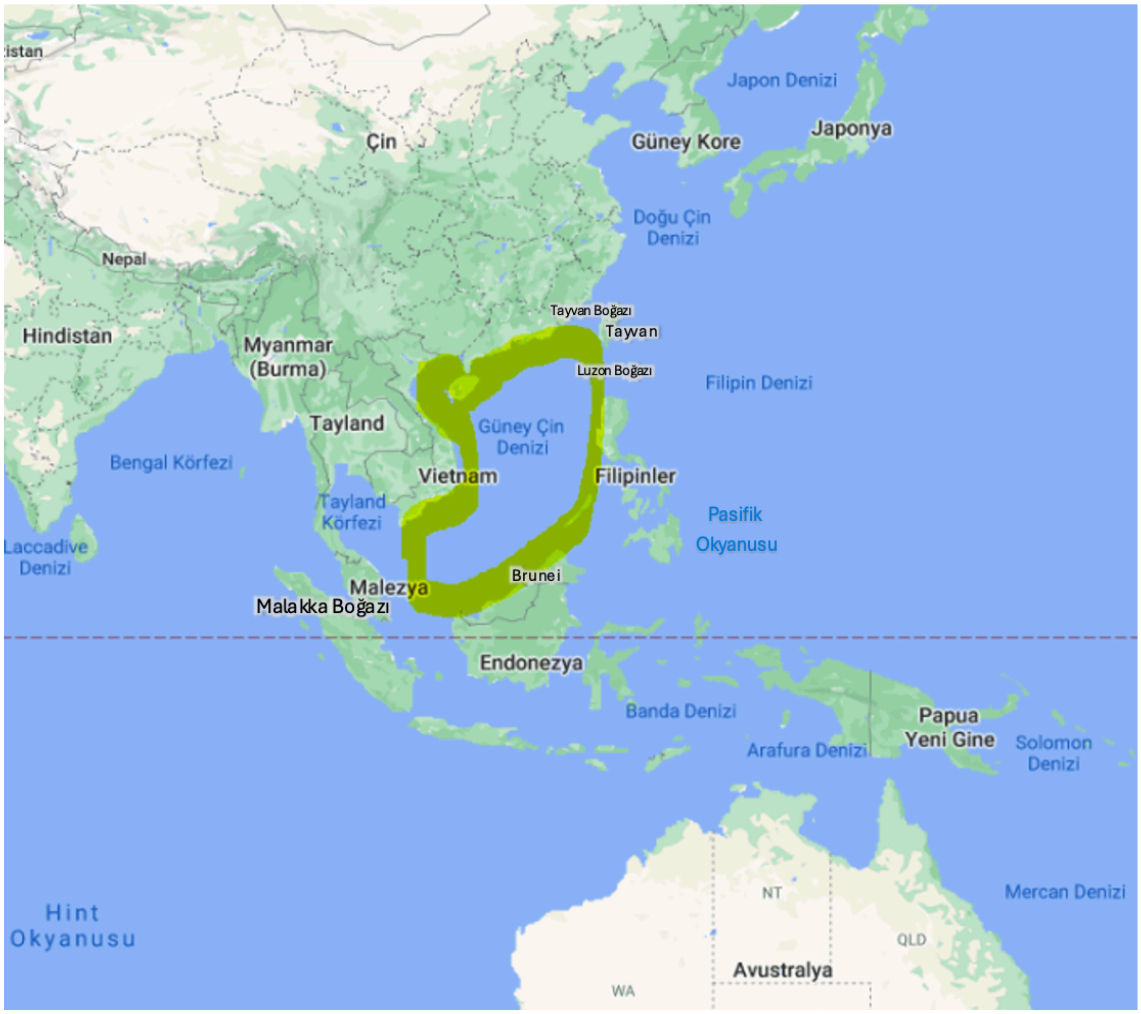

Harita 1.1 Güney Çin Denizi'nin Konumu

"Ortadoğu'daki Çatışma Alanı Güney Çin Denizi'ne Doğru Kayıyor", Bilimdili, son erişim tarihi Mayıs 7, 2024, https://bilimdili.com/dusunce/guney-cin-denizi/.

Bölgenin önemi Paracel Takımadaları, Spratly Takımadaları, Scarbrough Kayalıkları ve Pratas Adası'ndan oluşan çok sayıda ada, adacık ve kayalıklar nedeniyle bölgesel, bölgedeki ülkelerin nüfusları ve ekonomik potansiyelleri nedeniyle küresel olarak siyasi, ekonomik ve askeri güç dengelerini etkileyebilecek potansiyelinden[4], petrol ve doğalgaz gibi hidrokarbon yatakları açısından zenginliğinden gelmektedir. Bu nedenlerden dolayı dünyada en çok çatışma yaşanan bölgelerden birisidir.

Ayrıca Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) tahminlerine göre, dünya ticaretinin hacim olarak yaklaşık %80'i ve değer olarak %70'i deniz yoluyla gerçekleştirilmektedir. Bu denizler, Çin, Tayvan, Japonya ve Güney Kore için özellikle

[4] Erendor, *Uluslararası İlişkilerde Güncel Sorunlar*, 189-190.

büyük önem taşımaktadır. Dünyanın ikinci büyük ekonomisi olan Çin'in ekonomi güvenliği, deniz yoluyla yapılan ticaretinin değer bazında %60'ından fazlasının taşındığı Güney Çin Denizi ile yakından bağlantılıdır.[5] Bölgede Tayvan Boğazı, Malakka Boğazı ve Luzon Boğazı gibi boğazların bulunması sebebiyle de deniz ticaretinde önemli bir deniz olmasından dolayı ekonomik açıdan potansiyeli, sahip olduğu balık varlığı ve çeşitliliği nedeniyle balıkçılık açısından da önemli bir bölgedir.[6] Ayrıca dünya deniz ticaretinin %60'ı Asya üzerinden geçerken[7], Güney Çin Denizi küresel deniz taşımacılığının yaklaşık üçte birini oluşturmaktadır. Avrupa'dan, Afrika'dan ve Ortadoğu'dan gelen ticaret gemileri Malakka Boğazı'ndan geçerek Güney Çin Denizi üzerinden Asya ülkelerine ulaştığından en önemli deniz[8] ve nakliye yollarından birisi haline gelmektedir. Enerjinin Asya'ya transferi açısından da en kısa yolu sağlamaktadır. Bu önemli özelliklerinden dolayı kıyı ülkeleri (bölge ülkeleri) tarafından doğrudan tarihe ve hukuka dayandırılan ada, adacık ve kayalıkların belli bölümlerinin üzerindeki hak iddialarının belirlenmesinde kıyı ülkelerinin arasında çatışmalar olduğu gibi münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığı konusunda da egemenlik iddiaları ve politikaları bulunmaktadır.

Bölge devletlerinin yanı sıra Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Japonya, Avustralya, Hindistan, Fransa, Rusya Federasyonu gibi bölge dışı faktörler açısından da cezbedici bir bölgedir. Bu bölge dışı ülkeler tarafından hem açık denizlerin serbestliği[9] ve tarihsel nedenler hem de bölge ülkeleri ile yaptıkları ikili anlaşmalar yoluyla bu bölge üzerinde hak iddialarında bulunulmaktadırlar. Bu sayede ilgili devletler tarafından bölgeye bazı

---

[5] "How Much Trade Transits the South China Sea?", ChinaPower, son erişim tarihi Temmuz 3, 2024, https://chinapower.csis.org/much-trade-transits-south-china-sea/.

[6] Omırbek Hanayı, "Güney Çin Denizi'ndeki Temel Sorunlar ve Çözüm Yolları: Çin' in Yaklaşımı", *Asya Avrupa*, S. 11, Kasım 2016, 41.

[7] "How Much Trade Transits the South China Sea?", ChinaPower.

[8] Hanayı, "Güney Çin Denizi'ndeki Temel Sorunlar ve Çözüm Yolları: Çin' in Yaklaşımı", 41.

[9] Açık denizlerin serbestliği ilkesi, 1609 yılında Hollandalı hukukçu Hugo Grotius tarafından Mare Liberum adlı eserinde ortaya konulmuştur ve özellikle Hollandalı gemiciler tarafından ticaret ile denizcilik faaliyetlerinin özgürce gerçekleştirilmesi amacıyla geliştirilmiştir. Bu ilke, uluslararası hukukta devletlerin açık denizlerde serbestçe hareket edebilme ve deniz kaynaklarını özgürce kullanabilme hakkını ifade etmektedir. Bu ilke doğrultusunda hiçbir devlet, açık denizler üzerinde egemenlik iddia edemez ve tüm ülkeler ticaret, seyir, balıkçılık gibi faaliyetleri serbestçe yürütebilmektedir. (Bkz. Hugo Grotius, *Mare Liberum* (Leiden: Brill, 2009), 25-156). Günümüzde, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi gibi uluslararası anlaşmalarla bu ilkenin uygulanması düzenlenmektedir. Ancak denizlerin serbestliği ilkesi, çevrenin korunması, deniz güvenliği ve kaçakçılıkla mücadele gibi alanlarda getirilen uluslararası düzenlemelerle sınırlandırılmıştır. (Bkz. "The United Nations Convention on the Law of the Sea", United Nations, Part XII, Protection and Preservation of the Marine Environment, son erişim tarihi Ağustos 24, 2024, https://www.unclos.org/).

ikili iş birlikleri ve çeşitli faaliyetlerle etki edilmektedir. Bu ikili ilişkilerin amacı temelde güç dengesi açısından bölgedeki iddia sahibi bazı ülkeler tarafından bölge dışındaki diğer güçlü ABD gibi ülkeler ile Çin'in dengede tutulmasının sağlanmasıdır. Çünkü Çin tarafından bu deniz kontrol edilmek istenmektedir ancak ABD'nin de bu deniz üzerinden yüz milyarlarca dolar değerinde ticaret yolları bulunmaktadır.[10] Bu etkenlerden dolayı modern Çin'in yükselişi ile yakından ilgili olarak bölgenin önemi gitgide artmaktadır. Günümüzde de bu bölge ekonominin, ticaretin, siyasetin dolayısıyla uluslararası ilişkilerin ve hukukun önemli bir merkezi haline gelmeye başlamıştır.

2012 yılından itibaren de Çin tarafından bölgede yapay ada ve adacıklar kurularak bunların askerileştirilmesi yoluyla hak iddialarının ve politikalarının arttırılması nedeniyle çatışmalar artmıştır. Örneğin 2013 yılında Filipinler tarafından Çin'in bazı adaları askerileştirmesi ve adalara asker çıkartması sebebiyle Çin'in politikalarına karşı konu Lahey'deki Uluslararası Daimî Hakemlik Mahkemesi'ne[11] taşınmıştır. 2016 yılında Çin'in aleyhine sonuç çıkması ve Çin tarafından bu kararın tanımayacağının açıklanması bölgedeki çatışmaları çözmekten ziyade daha karmaşık hale getirmiştir. Bu nedenle tezde Güney Çin Denizi vakası özelinde Çin'in iddiaları, politikaları ve uygulamaları, uluslararası hukuk yönünden değerlendirilmiştir. Ayrıca tarihi arka plan anlatılırken 2016 tarihli karara ve bölge dışı faktörlerin de faaliyetlerine kısaca değinilmiştir.

Çin dışındaki diğer Güney Çin Denizi'ne kıyısı olan bölge ülkelerinden Tayvan, Filipinler, Brunei, Endonezya, Malezya ve Vietnam tarafından bölge üzerinde tarihe ve hukuka dayandırılarak öne sürülen egemenlik iddialarına, bölge üzerinde egemenlik hakkı iddia edilen ve askeri varlık bulundurulan coğrafi bölgelere ve politikalarına kısaca değinilmiştir ancak bu ülkelerin bölgeye yönelik diğer faaliyetlerine ise sadece Çin ile çatışması veya etkileşim halinde bulunulması durumunda değinilmiştir. Tayland

[10] Oleksandra Mamchii, "Strategic Importance of the South China Sea", Kasım 2023, son erişim tarihi Haziran 11, 2024, https://bestdiplomats.org/why-is-the-south-china-sea-important/.

[11] 1899 tarihli Lahey Barış Konferansı'nda kabul edilen Uluslararası Anlaşmazlıkların Barışçıl Çözümüne İlişkin Sözleşme ile kurulan Daimî Tahkim Mahkemesidir. Anlaşmazlıkları tahkim yoluyla çözmektedir. Mahkemede, şikayetlere yönelik ad hoc mahkeme toplantıları ve tahkim işlemleri yapılabilmektedir. Kalıcı yargıçlara sahip olmamaktadır. Anlaşmazlıkların çözümünde Mahkemenin hizmetlerinden yararlanmak için tarafların 1899 ve 1907 tarihli Lahey Sözleşmelerine taraf olmaları gerekmemekte ama mahkemenin yargı yetkisini tanımaları gerekmektedir. Yargı yetkisi kabul edildiğinde karar bağlayıcı olmaktadır. Çin ve Filipinler tarafından 1899 tarihli Sözleşme'ye taraf olunmuştur ancak bu mahkemenin zorunlu yargı yetkisinin kabul edildiği anlamına gelmemektedir. (Bkz. Cemre Pekcan, "Uluslararası Hukuk Çerçevesinde Güney Çin Denizi Krizinin Değerlendirilmesi", *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 1, S.3, Aralık 2017, 65).

körfezinde bulunan Kamboçya'nın bölgeye yönelik dolaylı iddiaları bulunduğundan bölge ülkelerinden olan Kamboçya'dan kısaca bahsedilmiştir ve bölgeye yönelik faaliyetleri sınırlı olduğu için Singapur'dan bahsedilmemiştir.

1.1 Literatür Taraması

Güney Çin Denizi sorunu ile ilgili literatürde Cemre Pekcan'ın "Uluslararası Hukuk Çerçevesinde Güney Çin Denizi Krizinin Değerlendirilmesi" adlı makalesinde uluslararası hukuk yönünden bölgedeki ülkelerin politikaları ve iddiaları, Filipinler'in Çin aleyhine açtığı 2016 karar tarihli tahkim davası, ABD'nin Güney Çin Denizi'ndeki çıkarları ve bunun Çin ile olan ilişkilerine etkisi, Güney Çin Denizi krizinde Hindistan'ın rolü incelenmiştir. Makalenin sonucunda Güney Çin Denizi'ndeki bölge ülkelerinin ve bölge dışı ülkelerin bölgedeki faaliyetlerinin Güney Çin Denizi'ndeki çatışma ortamını artırdığı ve arttırmaya devam edeceği belirtilmiştir.[12]

Suisheng Zhao'nun "China and the South China Sea Arbitration: Geopolitics Versus International Law" makalesinde Filipinler tarafından gündeme getirilen Güney Çin Denizi toprak anlaşmazlıkları konusundaki uluslararası tahkim mahkemesinin kararının ardından Çin'in jeopolitik manevraları uluslararası hukuka da değinilerek analiz edilmiştir. Sonucunda ise ABD ile Nikaragua arasındaki davanın kararına karşı ABD tarafından gösterilen tavra benzer şekilde Çin'in de Filipinler ile olan davasındaki kararı reddettiği yani göz ardı ettiği ifade edilmiştir.[13]

Yann-Huei Song ve Stein Tønnesson'un "The Impact of the Law of the Sea Convention on Conflict and Conflict Management in the South China Sea" adlı makalesinde Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin Güney Çin Denizi çatışması üzerindeki etkisi tarihsel sıralama ile incelenmiştir. Sonucunda ilgili sözleşmenin çatışmayı artırıcı etkisinin genel olarak barışı teşvik edici etkilerinden daha önemli olduğunu keşfettikleri ifade edilmiştir.[14]

---

[12] Pekcan, "Uluslararası Hukuk Çerçevesinde Güney Çin Denizi Krizinin Değerlendirilmesi", 54-80.

[13] Suisheng Zhao, "China and the South China Sea Arbitration: Geopolitics Versus International Law", *Journal of Contemporary China*, 27, S.109, Ağustos 2017, 1-15, DOI:10.1080/10670564.2017.1363012.

[14] Yann-Huei Song & Stein Tønnesson, "The Impact of the Law of the Sea Convention on Conflict and Conflict Management in the South China Sea", *Ocean Development & International Law* 44, S.3, Ağustos 2013, 235-269, DOI:10.1080/00908320.2013.808935.

Maximo Paulino Tan Sison'nun "Universalizing the Law of the Sea in the South China Sea Dispute" adlı makalesinde Güney Çin Denizi açısından deniz ile ilgili uyuşmazlıkların çözümünün, evrenselci bir çerçeveye dayanması gerektiği belirtilerek 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin evrenselci çerçevesi tartışılmıştır. Sonucunda ise ilgili sözleşmenin belirli hükümlerini değiştiren veya askıya alan anlaşmalar yaparken bu tür anlaşmaların, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin amacı ve temel ilkeleri ile bağdaşmaması gerektiğini ifade eder çünkü makalede de belirttiği gibi eğer böyle bir sözleşme yapılırsa yani Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin yerine geçen bir anlaşmaya girerlerse dünyanın denizlik çıkarlarını dengelemek gibi bir sorun ile yüzleşmek zorunda kalacaklarından bahsedilmiştir.[15]

Masahiro Miyoshi'nin "China's "U-Shaped Line" Claim in the South China Sea: Any Validity Under International Law?" makalesinde ise Çin'in Güney Çin Denizi'ne yönelik olan "U Şeklindeki Haritada"ki iddiası uluslararası hukuk yönünden incelenmiştir ve hangi ülke ne politika uygularsa uygulasın bölgede devletler arasında bir uzlaşma olmadıkça bölgedeki çalışmanın bitmeyeceği sonucuna varılmıştır.[16]

Sophia Kopela'nın "Historic Titles and Historic Rights in the Law of the Sea in the Light of the South China Sea Arbitration" adlı makalesinde, Güney Çin Denizi tahkiminin ışığında deniz hukukundaki tarihi hakları ve unvanları incelenmiş, mahkeme kararının bu kavramların açıklığa kavuşturulmasına katkısı değerlendirilmiştir. Sonucunda tarihi hakların, uluslararası hukuktaki genel kurallara bir istisna oluşturduğunda yüksek bir kanıt eşiği gerektirdiğini ve bu nedenle mahkemenin de elinde bu konuda kesin bir kanıt bulunmadığından Çin'in lehine karar vermemiş olduğu iddia edilmiştir.[17]

Jiaguang Xiao, Wei Wang, Xiaolei Wang, Peng Tian ve Wentao Niu'un "Recent Deterioration Of Coral Reefs İn The South China Sea Due To Multiple Disturbances" adlı makalesinde Xisha Adaları'ndaki (diğer adıyla Paracel Adaları) altı mercan resifi tek

[15] Maximo Paulino Tan Sison III, "Universalizing the Law of the Sea in the South China Sea Dispute", *Ocean Development & International Law* 49, S.2, Mayıs 2018, 157-175, DOI: 10.1080/00908320.2018.1442181.

[16] Masahiro Miyoshi, "China's "U-Shaped Line" Claim in the South China Sea: Any Validity Under International Law?", *Ocean Development & International Law*, 43, S.1, Şubat 2012, 1-17, DOI: 10.1080/00908320.2011.619374.

[17] Sophia Kopela, "Historic Titles and Historic Rights in the Law of the Sea in the Light of the South China Sea Arbitration", *Ocean Development & International Law*, Mart 2017, 181-207, DOI: 10.1080/00908320,2017.1298948.

tek ele alınarak doğal ve beşerî yolla verilen zararların analizleri yapılmıştır. Makalenin sonucunda da mercan resiflerinin kapsamlı yönetim eylemlerine ihtiyaç duyduğu vurgulanmıştır.[18]

Yoshifumi Tanaka'nın "The South China Sea Arbitration: Environmental Obligations Under The Law of the Sea Convention" adlı makalesinde 2016 tarihli Güney Çin Denizi'ne yönelik tahkim kararında ortaya çıkan deniz çevre koruma sorunları analiz edilerek Güney Çin Denizi tahkiminde bulunan özen yükümlülüğü, çevresel etki değerlendirmesi yapma yükümlülüğü, iş birliği yapma yükümlülüğü ve uzmanların kullanımı olan dört çevresel konu incelenmiştir. Sonucunda da Güney Çin Denizi tahkiminin, genel olarak, deniz çevresinin korunmasına ilişkin Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin ilgili hükümlerinin yorumlanması ve uygulanması konusunda yararlı bilgiler sunduğu ifade edilmiştir.[19]

Güney Çin Denizi sorunu literatürde genel olarak yukarıda bahsedilen konular bağlamında ele alınmaktadır. Uluslararası literatürde konuyu uluslararası hukuk açısından ele alarak Çin'in politikalarının ve iddialarının hukuken tartışmalı olduğunu gündeme getiren Türkçe kaynak az bulunmaktadır. Bu nedenle bu tezde Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki tarihsel egemenlik iddialarının, yapay ada inşa ve arazi ıslah politikalarının uluslararası hukuk yönünden tartışmalı olduğu tarihe, bölgenin coğrafi ve ekolojik yapısına, uluslararası politikaya ve hukuka değinilerek anlatılmış aynı zamanda Çin'in bölgedeki faaliyetleri tarihsel arka plan temelinde uluslararası hukuk açısından değerlendirilmiştir. Ayrıca Türkçe literatürde çoğu kaynakta değinilmeyen Four Sha doktrinine, geleneksel balıkçılık alanları iddiasına, Çin'in tarihsel iddiaları bağlamında Çinli akademisyenlerin devlet sessizliği iddiasına ve Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki yapay ada inşa, arazi ıslah, dev istiridye avcılığı ve balıkçılık faaliyetlerinin, mercan resiflerine ve deniz yaşamına yönelik doğrudan veya dolaylı zararlarına uluslararası hukuk özelinde değinilmiştir. Türkçe literatürde ilgili konulara katkı sağlanması amacıyla bu tez yazılmıştır ve Güney Çin Denizi vakasının Çin Halk Cumhuriyeti özelinde uluslararası hukuk açısından değerlendirilmesi yapılmıştır.

---

[18] Jiaguang Xiao, Wei Wang, Xiaolei Wang, Peng Tian ve Wentao Niu, "Recent Deterioration Of Coral Reefs İn The South China Sea Due To Multiple Disturbances", *PeerJ 10:e13634*, Third Institute of Oceanography, Ministry of Natural Resources, Temmuz 2023, 1-20, https://doi.org/10.7717/peerj.13634.

[19] Yoshifumi Tanaka, "The South China Sea Arbitration: Environmental Obligations Under The Law of the Sea Convention", *Review of European, Comparative & International Environmental Law,* C. 27, S. 1 (Nisan 2018): 90-96, DOI: 10.1111/reel.12229.

1.2 Çin Dışındaki Bölge Ülkelerinin Güney Çin Denizi'ndeki Egemenlik Hakkı İddia Ettiği ve Askeri Varlık Bulundurduğu Coğrafi Yerler

Çin ile Güney Vietnam arasında 1974'te askeri bir çatışma yaşanmış ve o zamandan beri Çin tarafından Woody Adası'nın da dahil olduğu Paracel Adaları kontrol edilmektedir.[20] Bu durum Çin, Vietnam ve Tayvan arasında sorun oluşturmaktadır.[21] Ayrıca Vietnam, Filipinler, Malezya, Brunei ve Tayvan'ın iddialarına rağmen, Vietnam'ın en fazla bölgeyi kontrol ettiği Spratly Adaları'ndaki yedi resif son yıllarda Çin tarafından askerileştirilmiş yapay adalara dönüştürülerek üzerlerinde kapsamlı arazi ıslah ve inşaat çalışmaları yürütülmüştür. 2012'den beri de zengin balıkçılık alanlarına, petrol ve doğal gaz gibi doğal kaynaklara ve potansiyel su altı kaynaklarına sahip olması nedeniyle stratejik önemi bulunan Scarborough Sığlığı üzerinde Çin tarafından sürekli bir sahil güvenlik varlığı bulundurularak etkin bir şekilde kontrol edilmektedir.[22] Ancak Scarborough Sığlığı, Filipinler'in münhasır ekonomik bölgesinde yer almaktadır.[23]

Çin'in fiili kontrol sağladığı bölgedeki bu adalar ve diğer coğrafi yapılar üzerinde tezin devamında detaylıca bahsedilen iyi belgelenmiş tarihi iddialara, yayınladığı harita ve kanunlara, yapay ada inşalarına ve Four Sha doktrinine dayanarak öne sürülen hak iddialarının yansıra diğer bölge ülkeleri olan Filipinler, Malezya, Tayvan, Brunei, Endonezya ve Vietnam tarafından Güney Çin Denizi'ndeki bazı coğrafi yerlerde egemenlik hakları iddia edilmektedir. Her bir ülke tarafından bu iddialar tarihsel kanıtlar ve hukuk ile desteklemeye çalışılmakta ve Güney Çin Denizi'nde bazı bölgelere askeri varlık yerleştirilerek ilgili bölgeler fiili olarak kontrol edilmektedir. Sırasıyla bu ülkeler tarafından Güney Çin Denizi'ndeki hangi coğrafi yerlerde hak iddia edildiğinden (Harita 1.2 ve 1.3), askeri varlık bulundurulduğundan ve bölgedeki egemenliğe yönelik faaliyetlerinden kısaca bahsedilmiştir.

---

[20] Stein Tønnesson, "The Paracels: The 'Other' South China Sea Dispute." *Asian Perspective* 26, no. 4 (2002): 149-150, http://www.jstor.org/stable/42704389.

[21] Selahattin Doğan, "Güney Çin Denizi Tahkim Davası (Filipinler Cumhuriyeti/Çin Halk Cumhuriyeti)", *Küresel Bakış*, S. 21 (Aralık 2016): 24.

[22] "Scarborough Shoal", CSIS, son erişim tarihi Ekim 22, 2024, https://amti.csis.org/scarborough-shoal/; "Scarborough Shoal", SRIRAM's IAS, son erişim tarihi Ekim 22, 2024, https://www.sriramsias.com/upsc-daily-current-affairs/scarborough-shoal/.

[23] Martin Petty, "What is Scarborough Shoal in the South China Sea and why are China and the Philippines disputing it?", *Reuters*, September 27 2023, son erişim tarihi Ekim 31, 2024, https://www.reuters.com/world/asia-pacific/what-is-risk-conflict-disputed-scarborough-shoal-2023-09-26/.

1.2.1 Tayvan (Çin Cumhuriyeti)

Tayvan tarafından Spratly ve Paracel Adaları, Macclesfield Bank ve Pratas (Tungsha) Adası da dahil olmak üzere Güney Çin Denizi'ndeki U şeklindeki bir hat içindeki tüm adalar üzerinde ve Çin'in hak iddia ettiği Scarborough Sığlığı'nda egemenlik iddia edilmektedir ancak Spratly Takımadaları'ndan yalnızca Tungsha Adası ve Taiping (Itu Aba) Adası etkin bir şekilde kontrol edilmektedir.[24] Çin ile Tungsha Adası üzerinde çatışan egemenlik iddialarına rağmen Tayvan tarafından adaya bir uçak pisti inşa edilmiştir ve adada bir deniz piyade garnizonu, bir radar istasyonu, bir meteoroloji merkezi ve bir enerji santrali bulundurulmaktadır.[25] Taiping Adası'nda ise liman ve iletişim tesisleri, bir hastane ve deniz feneri inşa edilmiştir. Böylece Spratly grubunda insan yerleşimini ve ekonomik faaliyetleri sürdürebilen en büyük doğal ada oluşturulmuş ve Tayvan tarafından adaya ilişkin hak iddiasının yasal temeli sağlanmıştır.[26]

Tayvan tarafından Çin Halk Cumhuriyeti'nin 1948 tarihli "On Bir Kesik Çizgi Haritası"nın Güney Çin Denizi'ni ve içindeki takımadaları kapsadığı ve bu haritanın, Tayvan'ın bölgedeki egemenliğini destekleyen tarihi bir belge olarak hizmet ettiği ileri sürülmektedir.[27]

1.2.2 Filipinler Cumhuriyeti

Endonezya dışında bölgedeki iki takımada devletinden birisi olan Filipinler Cumhuriyeti, başka hiçbir ülkeyle kara sınırına sahip değildir ve yalnızca komşu ülkelerle deniz sınırlarını paylaşmaktadır. Ayrıca diğer ülkeler tarafından "Güney Çin Denizi" olarak adlandırılan bölge, Filipinler tarafından "Batı Filipin Denizi" olarak adlandırılmaktadır.[28]

Filipinler'in deniz iddialarının tarihsel temeli, İspanya-Amerika Savaşı'nı sonlandıran 1898 Paris Antlaşması'na dayanmaktadır çünkü Filipinler tarafından bu antlaşmada tanımlanan sınırların içindeki sular (Scarborough Sığlığı ve Spratly Adaları hariç)

---

[24] Cheng-yi Lin, "Taiwan's South China Sea Policy", *Asian Survey*, 37, no. 4 (1997): 323, https://doi.org/10.2307/2645651; "This Country Profile for the Philippines is from the Maritime Awareness Project", NBR, son erişim tarihi Ekim 22, 2024, https://www.nbr.org/publication/philippines/.

[25] Cheng-yi Lin, "Taiwan's South China Sea Policy", 324.

[26] Aslıhan Genç, "Enerji Kaynakları Çatışmasının Ortasında Güney Çin Denizi", *Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, S. 1, Temmuz 2019, 18.

[27] Hanayı, "Güney Çin Denizi'ndeki Temel Sorunlar ve Çözüm Yolları: Çin' in Yaklaşımı", 31-32.

[28] Diren Doğan, *Uluslararası İlişkilerde Kaynayan Sular: Güney Çin Denizi* (Ankara: Akademisyen Kitapevi A.Ş.,2021), 47-48.

takımada sularının bir parçası olarak talep edilmiştir.[29] İlk defa 1950 yılında Thitu Adası'nı da içeren Spratly Takımadaları üzerinde egemenlik iddiasında bulunulmuş, 1956 yılında da Spratly Adaları'nın kuzeydoğu bölümünde bulunan (Commodore Resifi/Rizal Resifi adlı adalar gibi[30]) 33 ada kontrol altına alınmıştır.[31]

Filipinler tarafından 11 Haziran 1978 tarihinde yayınlanan 1596 sayılı Filipinler Başkanlık Kararnamesi'nde Spratly Adaları'nın Filipinler topraklarının bir parçası olarak, Palawan Eyaleti içinde ayrı bir belediye olarak kurulacağı ve bu bölgenin Kalayaan olarak isimlendirileceği ifade edilmiştir.[32] Aynı yıl (Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin) BMDHS'nin 57. maddesi[33] gereği 200 deniz mili münhasır ekonomik bölge ilan edilmiştir.[34] Bunlara ek olarak Scarborough Sığlığı üzerinde de hak iddia edilmektedir. Ayrıca Çin ve Tayvan tarafından iddia edilen dokuz kesik çizginin içinde kalan su kütlesi, Filipinler'in münhasır ekonomik bölgesi ve kıta sahanlığıyla örtüşmektedir.[35]

1.2.3 Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti

Vietnam'ın iddiaları Çin Halk Cumhuriyeti'nin iddiaları ile benzerdir. Her iki devlette Güney Çin Denizi bölgesinin neredeyse tamamında egemenlik iddia ettiği için birbiriyle örtüşen iddiaları bulunmaktadır.[36]

Vietnam tarafından ilk olarak 1956'da Paracel Adaları'ndaki iki ada kontrol altına alınmıştır. Aynı yıl 1 Haziran'ında Güney Vietnam tarafından hem Paracel hem de

---

[29] Brian John Halliden, "China's Historic Rights in the South China Sea: A Time for Reconsideration and Pacific Settlement" (Master's Thesis, The Faculty of The George Washington University Law School, 2014), 17.

[30] J. Ashley Roach, "Malaysia And Brunei: An Analysis Of Their Claims İn The South China Sea", *A CNA Occasional Paper* (August 2014): İ.

[31] Hanayı, "Güney Çin Denizi'ndeki Temel Sorunlar ve Çözüm Yolları: Çin' in Yaklaşımı", 36.

[32] "The Philippines: Presidential Decree No. 1596 of 11 June 1978 Declaring Certain Area Part of the Philippines Territory and Providing for their Government and Administration", Asia Martime İndex, son erişim tarihi Ekim 22, 2024, https://maritimeindex.org/legal-document/philippines_-presidential-decree-number-1596-declaring-certain-area-part-of-the-philippine-territory-national/.

[33] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Bölüm V: Münhasır Ekonomik Bölge, Madde 57: Münhasır Ekonomik Bölgenin Genişliği, son erişim tarihi Kasım 10, 2024, https://www.turkishgreek.org/index.php/kuetuephane/item/153-unclos-turkish.

[34] Halliden, "China's Historic Rights in the South China Sea: A Time for Reconsideration and Pacific Settlement", 19.

[35] "This Country Profile for the Philippines is from the Maritime Awareness Project", NBR.

[36] Diren Doğan, *Uluslararası İlişkilerde Kaynayan Sular: Güney Çin Denizi*, 33-34.

Spratly Adaları'nın kendilerine ait olduğunu ilan edilerek Spratly Adaları, Phuoc Tuy eyaletinde bir idari bölge olarak kurulmuştur ve 1961'de de Paracel Adaları, yeni bir idari bölge olarak yeniden sınıflandırılmıştır. 1975'te Spratly Adaları'ndaki 20'den fazla ada kontrol altına alınmıştır. Aynı yıl Güney ve Kuzey Vietnam birleştikten sonra 22-28 Eylül tarihleri arasında, Komünist Partisi Genel Sekreteri tarafından Çin'e resmi bir ziyaret gerçekleştirilmiş ve Vietnam tarafından Paracel ve Spratly Adaları üzerindeki egemenliğinin Çin tarafından resmen tanıması talep edilmiştir. Çin tarafından bu talep reddedilmiş ve bu olay üzerine 1979'da iki ülke arasında büyük bir çatışma yaşanmıştır. Buna rağmen Vietnam tarafından bölgedeki egemenlik iddiaları sürdürülmüş ve 1987 ile 1988 yılları arasında da Spratly Adaları'ndaki 10'dan fazla adaya askeri varlık yerleştirilmiştir. Bu durum sonucunda yine 14 Mart 1988'de Çin ile Vietnam arasında kısa bir çatışma yaşanmıştır.[37] Bu askeri faaliyetlerin yansıra Vietnam tarafından Güney Çin Deniz'ndeki (veya Vietnamca'da Doğu Denizi) hem Paracel Takımadaları (Vietnamca'da Hoang Sa) hem de Spratly Takımadaları (Vietnamca'da Truong Sa) üzerindeki resmi egemenlik iddiaları hukuki yollarla da sürdürülmüştür.[38]

Bu doğrultuda Vietnam tarafından 12 Mayıs 1977'de 'Vietnam'ın Karasuları, Bitişik Bölgesi, Münhasır Ekonomik Bölgesi ve Kıta Sahanlığı Hakkında Hükümet Beyanı' ile ülkenin 200 deniz mili uzunluktaki münhasır ekonomik bölgesi gösterilmiş ve 12 Kasım 1982'de de 'Vietnam'ın Temel Hatları Hakkında Hükümet Beyanı' ile 1977 tarihli belge uygulamaya koyulmuştur. Bu iki belgeye göre, Güney Çin Denizi'nde 200 deniz mili uzunluğunda bir münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığı talep edilmiştir. Buna ek olarak, Vietnam Ulusal Meclisi tarafından Vietnam'ın Paracel ve Spratly Takımadaları üzerindeki egemenliği belirtilmiştir. 6 Mayıs 2009'da Malezya ile kıta sahanlıklarının dış sınırlarına ilişkin Birleşmiş Milletler Kıta Sahanlığı Sınırları Komisyonu'na ortak bir sunum yapılmıştır. 21 Haziran 2012'de de Vietnam Ulusal Meclisi tarafından 'Vietnam'ın Deniz Kanunu' kabul edilmiş ve egemenlik iddiaları 1982 BMDHS aracılığıyla doğrulanmıştır.[39]

[37] Hanayı, "Güney Çin Denizi'ndeki Temel Sorunlar ve Çözüm Yolları: Çin' in Yaklaşımı", 35.

[38] Min Van Pham, "Vietnam and the South China Sea Dispute: Sovereign Claim, Energy Security and Joint Development Agreement", *The Journal of Territorial and Maritime Studies* 1, no. 2 (2014): 54-56, https://www.jstor.org/stable/26664005.

[39] Ibid.

Günümüzde Spratly takımadalarının çoğunda (Amboyna Cay, Swallow Resifi, Barque Canada Resifi gibi[40]) Vietnam tarafından askeri varlık bulundurulmaktadır.[41] Bu nedenle günümüzde Vietnam tarafından tüm Paracel Adaları üzerinde hak iddia edilmekte ancak içlerinden hiçbir ada üstünde askeri varlık bulundurulmamakta veya fiziksel olarak kontrol edilmemektedir.[42]

1.2.4 Malezya

Malezya tarafından bölgede diğer devletlere göre daha yumuşak bir politika izlenmektedir. Çünkü Çin ile mücadele edecek bir güce sahip olmadığını bilmektedir.[43] Malezya'nın iddialarının geneli Spratly Adaları'nı kapsamakla beraber bölgede Swallow Resifi, Amboyna Cay, Barque Canada Resifi ve Commodore Resifi/Rizal Resifi adlı adalar ve Erica Resifi, Investigator Sığlığı ve Mariveles Resifi'ni oluşturan kayalar üzerinde,[44] Spratly adlarında bulunan Kalayaan Ada Grubunun bir kısmında hak iddia edilmekte[45] ve kendi kıta sahanlığında da Dallas Resifi ve Ardasier Resifi ile su altında kalan James Sığlığı, Kuzey Luconia Sığlıkları ve Güney Luconia Sığlıkları olduğu iddia edilmektedir.[46] Bu alanların bir kısmı Çin'in "Dokuz Kesikli Çizgi Haritası" ile belirttiği alanlarla kesişmektedir bu nedenle Malezya tarafından Çin ile bölgede çıkan anlaşmazlıklar ikili ilişkilerle çözülmeye çalışılmaktadır.[47]

Malezya tarafından bölgeye yönelik iddialarını meşrulaştırmak için o bölgedeki adalara askeri varlık yerleştirme girişimlerinde ve diplomatik girişimlerde bulunulmuştur. 27 Ekim 1969 tarihinde de Malezya ve Endonezya arasında bir Kıta Sahanlığı Anlaşması imzalanmıştır. 1977-1979 yılları arasında da Malezya tarafından Spratly Adaları'na 12 adaya askeri varlık yerleştirilmiş ve bu adalar[48] 21 Aralık 1979 yılında "Malezya'nın Suları ve Kıta Sahanlıkları Sınırları" adıyla yayınladığı bir haritada, Malezya'nın

---

[40] Roach, "Malaysia and Brunei: An Analysis of their Claims in the South China Sea", İ.

[41] "China Primer: South China Sea Disputes", Congressional Research Service, 21 August 2023, son erişim tarihi Ekim 22, 2024, https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF10607.

[42] Pham, "Vietnam and the South China Sea Dispute: Sovereign Claim, Energy Security and Joint Development Agreement", 54-56.

[43] Diren Doğan, *Uluslararası İlişkilerde Kaynayan Sular: Güney Çin Denizi*, 59.

[44] Roach, "Malaysia and Brunei: An Analysis of their Claims in the South China Sea", İ.

[45] "This Country Profile for the Philippines is from the Maritime Awareness Project", NBR.

[46] Roach, "Malaysia and Brunei: An Analysis of their Claims in the South China Sea", İİ.

[47] Genç, "Enerji Kaynakları Çatışmasının Ortasında Güney Çin Denizi", 21.

[48] Hanayı, "Güney Çin Denizi'ndeki Temel Sorunlar ve Çözüm Yolları: Çin' in Yaklaşımı", 37.

egemenliğinde gösterilerek hak iddia edilmiştir.[49] 15 Mayıs 1980 tarihinde de Güney Çin Denizi'ndeki 11 adayı içeren 200 mil deniz alanı, Malezya'nın münhasır ekonomik bölgesi olarak ilan edilmiştir.[50] Aynı yıl bahsi geçen yapılarda iddialarını desteklemek için Swallow Resifi'de dahil olmak üzere çeşitli coğrafi yapılarda anıtlar kurulmuş ve resiflere askeri birlikler gönderilmiştir. Bu bağlamda, Spratly Adaları'nda bulunan Investigator Sığlığı ve Erica Resifi'nde rıhtımlar, helikopter pistleri ve radar antenleri gibi çeşitli yapılar inşa edilmiştir.[51]

Günümüzde Malezya tarafından 1983'ten beri Spratly Adaları'ndaki Swallow Resifi'nde, 1986'dan beri Mariveles Resifi ve Ardasier Resifi'nde, 1999'dan beri Investigator Sığılığı ve Erica Resifi'nde askeri varlık bulundurulmaya başlanmıştır. Ayrıca, askeri varlık bulundurulmayan iki özelliğe yani Dallas (Ardasier Resifi'ne yakın) ve Royal Charlotte Resifi'ne egemenlik işaretleri yerleştirilmiştir.[52]

1.2.5 Brunei Darussalam

1984 yılında Birleşik Krallık'tan bağımsızlığını elde eden Brunei tarafından Güney Çin Denizi'ndeki birkaç ada ve çevresindeki karasuları üzerinde egemenlik iddiasında bulunulmuştur. Bu iddialar arasında Louisa Owen Sığlığı ve Rifleman Bank Resifleri gibi özellikleri kapsayan 200 deniz mili uzunluğundaki alanlara ilişkin haklar da yer almıştır.[53]

Bağımsızlığını kazandığı yıl Brunei tarafından "bölgedeki iddialarını destekleyen ilk kanıt" olarak hizmet eden bir harita yayınlanmıştır. Bu harita ile Brunei tarafından ülkenin kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgesi ile bu alanlar üzerindeki hakları ana hatlarıyla belirtilmiş ve Spratly Adaları'nın güney bölümünde bulunan Louisa Resifi'nin kıta sahanlığı içinde yer aldığı ve egemenliği altına girdiği iddia edilmiştir. Günümüzde Çin, Tayvan, Vietnam ve Malezya tarafından da talep edilen Spratly Adaları'nda bulunan Louisa Resifi, Brunei'nin kontrolü altındadır. [54]

1990'ların başında Brunei'nin kendi hakkı olarak iddia ettiği Louisa Resifi üzerinde Malezya tarafından bir egemenlik iddiasında bulunulduğunda Brunei tarafından duruma

---

[49] Diren Doğan, *Uluslararası İlişkilerde Kaynayan Sular: Güney Çin Denizi*, 60.

[50] Hanayı, "Güney Çin Denizi'ndeki Temel Sorunlar ve Çözüm Yolları: Çin' in Yaklaşımı", 37.

[51] Diren Doğan, *Uluslararası İlişkilerde Kaynayan Sular: Güney Çin Denizi*, 71.

[52] Ian Storey, "Malaysia and the South China Sea Dispute: Policy Continuity amid Domestic Political Change," ISEAS, No.18 (20 March 2020): 2.

[53] Genç, "Enerji Kaynakları Çatışmasının Ortasında Güney Çin Denizi", 21.

[54] Hanayı, "Güney Çin Denizi'ndeki Temel Sorunlar ve Çözüm Yolları: Çin' in Yaklaşımı", 38.

ilişkin endişeleri dile getirilmiştir. Bu gerginlik 2003 ile 2008 yılları arasında iki ülke tarafından bir çözüme gidilerek her ülkenin kıta sahanlıkları ve münhasır ekonomik bölgeleri üzerindeki egemen hakları konusunda karşılıklı garantiler sağlayan bir anlaşmayla sonuçlandırılmıştır.[55]

1.2.6 Endonezya

Endonezya tarafından Güney Çin Denizi'ndeki çatışmalara büyük ölçüde doğrudan dahil olunmamaktadır. Endonezya'nın bölgeyle ilgili temel endişeleri, Çin'in Spratly ve Paracel Adaları'ndaki militarizasyon faaliyetleri ve kıta sahanlığıyla ilgili konulardır. Endonezya'nın münhasır ekonomik bölgesine giren, Natuna Adaları'nı kapsayan alan, Endonezya tarafından askeri bir üssün kurulduğu Kuzey Natuna Denizi olarak adlandırılmıştır.[56] Bununla birlikte, Çin'in haritasındaki U şeklindeki çizgi ile Endonezya'nın münhasır ekonomik bölgesinin sınırı arasındaki örtüşme nedeniyle, iki ülke arasında kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge hakları konusunda zaman zaman anlaşmazlıklar ortaya çıkmaktadır. Bu anlaşmazlıklar genellikle iki ülke arasındaki ikili görüşmeler yoluyla çözülmektedir.[57]

[55] Ibid., 71.

[56] Genç, "Enerji Kaynakları Çatışmasının Ortasında Güney Çin Denizi", 22.

[57] Ristian Atriandi Supriyanto, "Out of Its Comfort Zone: Indonesia and the South China Sea." *Asia Policy*, no. 21 (2016): 28, https://www.jstor.org/stable/24905085.

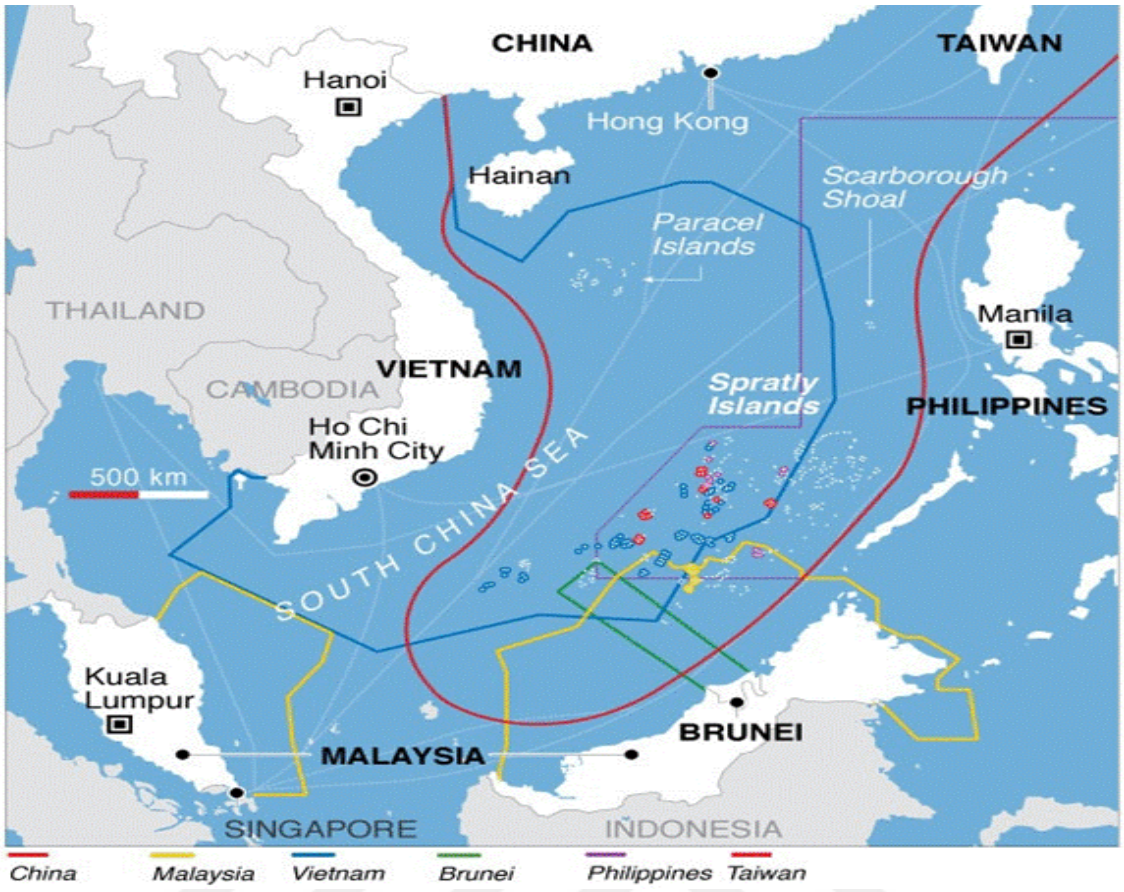

Harita 1.2 Güney Çin Denizi'ndeki Bölge Ülkelerinin Toprak İddiaları 1

"South China Sea Chronology", Parliament of Australia, son erişim tarihi Mayıs 7, 2024, https://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/rp/rp2122/Chronologies/SouthChinaSeaChronology.

Harita 1.3 Güney Çin Denizi Olayında Bölge Ülkelerinin Toprak İddiaları 2

"Making Sense Of The South China Sea Dispute", Forbes, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://www.forbes.com/sites/outofasia/2017/08/22/making-sense-of-the-south-china-sea-dispute/.

1.3 Güney Çin Denizi Vakasının Tarihi Arka Planı ve Çin'in Uygulamaları ile Politikalarının Uluslararası Hukuk Bakımından Değerlendirilmesi

Güney Çin Denizi'nin tarihi süreci esas olarak, Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki bazı ada gruplarına yönelik güçlü ilgisinin de başlamasında tetikleyici olan bir olay ile başlamaktadır. Bu olay, 1909 yılında Japon tüccarlar tarafından 1907'den beri yerel Çin makamlarının bilgisi olmadan, Pratas Adası'ndaki (Adaları'ndaki) martı gübresinin (guano) kullanıldığının keşfedilmesidir. 1909 yılının Kasım ayında Pratas Adası ve Resifi üzerindeki Çin egemenliğinin tanınması için Qing Hanedanlığı yetkilileri ile Japon hükümeti arasında Japon guano madencilerine/ tüccarlarına maddi tazminat sağlayan bir anlaşma müzakere edilmiştir.[58] Böylece Çin Donanması tarafından adalar resmi olarak geri alınmış; bu süreçte bir devir teslim töreni düzenlenmiş ve Japon tüccarlarına tazminat ödenmiştir. Bu olay sırasında, Çin'in Guangdong eyaletinin valisi Zhang Yen Jun tarafından Nisan 1909'da Amiral Li Zhun, Paracel Adaları'na bölgeyi keşfetmek, haritalamak ve adlandırmak üzere gönderilmiştir. Bu ilk resmi Çin görevinin amacı, adalarda herhangi bir Japon tüccarın bulunmadığının kontrol edilmesi ve bu adaların Çin'in ulusal topraklarına dahil edilmesidir. Aynı yıl, Paracel Adaları'nı (veya Xisha Qundao) Guangdong Eyaleti'nin bir parçası olarak gösteren yeni bir harita yayımlanmıştır. Bu harita Harita 1.4'te görülmektedir. Böylece, 1909'dan 1935'e kadar Paracel Adaları, tüm haritalar ve resmî belgelerde Çin'in en güneydeki parçası haline gelmiştir. Bu dönemde, haritalarda Scarborough Resifi ve Spratly Adaları Çin'in ulusal topraklarının bir parçası olarak kabul edilmemiştir.[59]

[58] "South China Sea Chronology", Parliament of Australia, son erişim tarihi Ağustos, 5, 2024, https://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/rp/rp2122/Chronologies/SouthChinaSeaChronology.

[59]Francois-Xavier Bonnet, "Geopolitics of Scarborough Shoal", *Irasec' s Discussion Papers*, 14 (November 2012): 14.

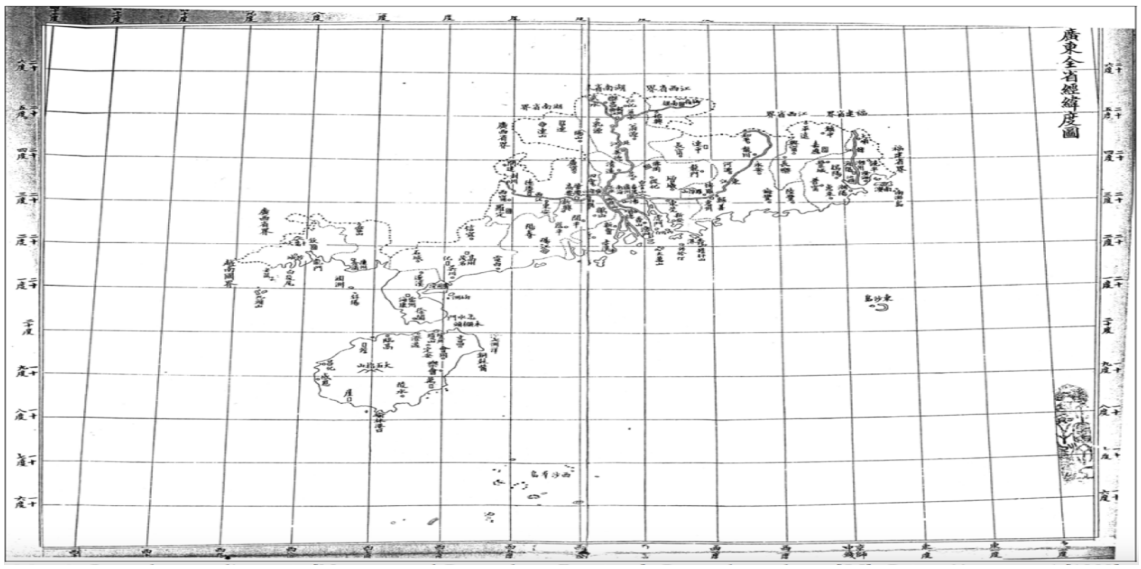

Harita 1.4 Hainan'ın Güneydoğusundaki Paracel Adalarının İlk Kez Çin Topraklarına Dahil Edildiği 1909 Tarihli Guangdong Eyaletinin Haritası

"Guangdong Quan Tu Map", Library of Congress, son erişim tarihi Mayıs 7, 2024, https://www.loc.gov/resource/g7823g.ct003391/.

7 Temmuz 1937 yılına gelindiğinde ise Japonya tarafından Çin, Pekin yakınlarında gerçekleşen Marco Polo Köprüsü Olayı ile işgal edilmiştir.[60] Japonya tarafından Çin'deki Marco Polo Köprüsü Olayı'ndan kısa bir süre sonra, 25 Ağustos 1937'de Çin kıyıları deniz ablukası altına alınmıştır.[61] 3 Eylül 1937'de ise Japonya tarafından Güney Çin Denizi'ndeki birçok takımada üzerinde münhasır hak iddia edilmiştir.[62] 3 Eylül 1937'de de Pratas Resifi ve Adası'na[63] askeri varlık yerleştirilmiş, Aralık 1938'de de Spratly bölgesine çıkılmıştır. Şubat ayında Hainan Adası[64] ve 16 Aralık'ta Quemoy Adası'na askeri varlık yerleştirilmiş. Böylece Güney Çin Denizi'nin kuzey kesiminin tamamı Çin'den alınarak Tonkin Körfezi'nin girişine kadar olan bölge fiilen Japon İmparatorluk Donanması'nın komutası altına girmiştir.[65]

---

[60] "The Marco Polo Bridge Incident (1937)", Origins, son erişim tarihi Ağustos 5, 2024, https://origins.osu.edu/read/marco-polo-bridge-incident-1937.

[61] Ulıses Granados, "Japanese Expansion Into The South China Sea: Colonization And Conflict", 1902-1939." *Journal of Asian History* 42, No.2 (2008): 135, http://www.jstor.org/stable/41933494.

[62] "China's Maritime Disputes: 1895-2024", Council on Foreign Relations, son erişim tarihi Temmuz 21, 2024, https://www.cfr.org/timeline/chinas-maritime-disputes.

[63] Granados, "Japanese Expansion Into The South China Sea: Colonization And Conflict", 135.

[64] "China's Maritime Disputes: 1895-2024", Council on Foreign Relations.

[65] Granados, "Japanese Expansion Into The South China Sea: Colonization And Conflict", 135.

Paracel Adaları üzerinde tarihsel tezlerine dayanan farklı egemenlik iddialarıyla bağlantılı olarak, Fransa 1933 yılında Spratly Adaları grubundan dokuz adaya askeri güç konuşlandırmıştır.[66] Fransız hükümeti tarafından en çok Japonya tarafından Hainan'a askeri varlık yerleştirmesinden ve ardından Tonkin Körfezi'nin kontrolünün elde edilmesinden rahatsız olunmuştur. Japon askeri eylemlerine yanıt olarak Fransa tarafından Paracel ve Spratly Adaları üzerinde kendi iddialarını ileri sürebilmek için 4 Temmuz 1938'de Paracel Adalarına askeri varlık yerleştirilmiş[67] ve 1939 tarihine kadar da Spartly Adaları Fransa'nın elinde kalmıştır.

II. Dünya Savaşı (1939-1945) sırasında Japonya tarafından Spratly Takımadaları'na askeri varlık gönderilerek ilgili adalar bir denizaltı üssü olarak geliştirilmiştir.[68] II. Dünya Savaşı'nın sonunda da Japonya tarafından teslim olunduktan sonra, ABD tarafından 1945 ve 1952 yılları arasında Japonya'nın kontrolü üstlenilmiştir.[69] Bu arada Çin'de 1912 yılında Qing Hanedanlığı'nın yıkılmasıyla Çin İmparatorluğu sona ermiştir. 1 Ocak 1912'de, Sun Yat-Sen tarafından Çin Cumhuriyeti kurulmuştur. Ancak yeni kurulan hükümet, ülke genelinde kontrolü sağlayamadığı için iç çatışmalar yaşanmıştır. Sonrasında Sun Yat-Sen, Japonya'ya sürgün edilince Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nden (SSCB) yardım istenilmiştir. SSCB tarafından Çin'de bir komünist parti kurulması ve ülkenin Çin Milliyetçi Partisi (Kuomintang) ile Çin Komünist Partisi tarafından ortak yönetilmesi önerilmiştir. 1925'te Sun Yat-Sen'in ölümüyle milliyetçiler ve komünistler arasında anlaşmazlıklar başlamış ve Çin iç savaşa sürüklenmiştir. Ancak Japonya'ya karşı milliyetçiler ve komünistler, II. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar birlikte savaşmışlardır.

ABD tarafından 1945'te Nagazaki ve Hiroşima'ya atom bombası atılmasının ardından, Japonya geri çekilmiş ve böylece Japonya-Çin Savaşı sona ermiştir. Ancak, II. Dünya Savaşı'ndan sonra, 1947 yılında Komünistler tarafından Çin'de iç savaşı yeniden

---

[66] Erdem Denk, *Egemenliği Tartışmalı Adalar: Karşılaştırmalı Bir Çalışma (Kardak Kayalıkları ve Spratly ve Senkaku / Diaouyu Adaları Örnekleri)*, (Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Kasım 1999), 127.

[67] Granados, "Japanese Expansion Into The South China Sea: Colonization And Conflict", 135-136.

[68] "Spartly Islands", Britannica, son erişim tarihi Ağustos 5, 2024, https://www.britannica.com/place/Spratly-Islands.

[69] "Occupation of Japan", Britannica, son erişim tarihi Ağustos 5, 2024, https://www.britannica.com/event/occupation-of-Japan.

başlatılarak, ülkede güç kazanılmaya başlanmıştır.[70] Bu süreçte Çin, Milliyetçi Kuomintang Partisi'nin yönetimi altındadır ve bu hükümet tarafından adalar üzerinde tekrar tekrar hak iddia edilmiştir. 1947 yılında da Çin tarafından Güney Çin Denizi'ndeki toprak iddiaları bir harita üstünde on bir kesik çizgi çizilerek gösterilmiştir. Bu haritadaki iddiaları Pratas Adası, Macclesfield Bank ve Çin'in İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Japonya'dan geri aldığı Paracel ve Spratly Adaları da dahil olmak üzere bölgenin çoğunluğunu içermektedir. Buna uygun şekilde de Nisan 1948'de de adaların iadesi istenmiştir.[71] Bu On Bir Çizgi Haritası, Çin'in tarihsel iddialarında da kullandığı haritalardan (Harita 2.3) birisidir. 1953 yılında Çin tarafından On Bir Çizgi Haritası, Tonkin Körfezi'nde bulunan iki kesik çizgi, Vietnam ile dayanışma gerekçesiyle haritadan silinerek Dokuz Kesik Çizgi Haritası (Harita 2.4) haline getirilmiştir.[72]

Bu süreçte 1946-1950 yılları arasında gerçekleşen iç savaş Komünistler tarafından kazanılmış, Kuomintang Partisi'nin lideri Chiang Kai-shek tarafından 1949'da Tayvan'da Çin Cumhuriyeti kurulmuştur. 1 Ekim 1949'da iç savaşı kazandıktan sonra, Komünist lider Mao Zedong tarafından Çin'de komünist bir rejim kurularak Çin Halk Cumhuriyeti ilan edilmiştir. Günümüzde Çin Halk Cumhuriyeti tarafından Tayvan, kendi eyaletlerinden biri olarak görülse de Tayvan, devrim sonrası dönemde uluslararası toplum tarafından Çin'in meşru hükümeti olarak tanınmış ve desteklenmiştir.[73]

Bundan sonraki tarihi süreçte bölgenin zamanla ana hâkimi konumuna gelen Çin ve Güney Çin Denizi bölgesi açısından önemli olan gelişmelerden tarihsel sıralama ile bahsedilmiştir.

8 Eylül 1951'de ABD ve 47 diğer ülke arasında San Francisco Kaliforniya'da, Japonya ile San Francisco Barış Antlaşması imzalanarak II. Dünya Savaşı sonlandırılmıştır. Ayrıca 1951 tarihli San Francisco Konferansı'ndan önce, Güney Çin Denizi'ndeki birçok ada Japonya'nın kontrolü altında bulunmaktaydı ancak bu konferansta San Francisco Anlaşması imzalanarak Japonya tarafından Güney Çin Denizi'ndeki Kore, Tayvan,

[70] "Bağımsız Bir Devlet Mi, Bir Eyalet Mi? Çin-Tayvan Sorununa Genel Bir Bakış", TÜRKSAM, son erişim tarihi Ağustos 7, 2024, https://www.turksam.org/detay-bagimsiz-bir-devlet-mi-bir-eyalet-mi-cin-tayvan-sorununa-genel-bir-bakis.

[71] "China's Maritime Disputes: 1895-2024", Council on Foreign Relations.

[72] Erendor, *Uluslararası İlişkilerde Güncel Sorunlar*, 195.

[73] "Bağımsız Bir Devlet Mi, Bir Eyalet Mi? Çin-Tayvan Sorununa Genel Bir Bakış", TÜRKSAM.

Spratly ve Paracel Adaları üzerindeki tüm iddialarından vazgeçilmiştir.[74] 1955 yılında Çin tarafından Japonya'nın iddialarından vazgeçmesi üzerine Paracel Adaları'nın en büyüğü olan Woody Adası'na asker çıkartılmıştır.[75] 1956 yılında da Tayvan tarafından Spratly Adaları'nın en büyüğü olan Taiping Adası'na asker çıkarılmıştır. (Bu ada II. Dünya Savaşı sırasında Japonlar tarafından denizaltı üssü olarak kullanılmıştır). Adada bugün bile Tayvan tarafından askeri varlık bulundurulmaktadır.[76]

Eylül 1958'de Çin'in Parlamentosu tarafından Çin'in Paracel ve Spratly Adaları üzerindeki egemenliğini teyit eden, karasularının anakara kıyısındaki ve en dıştaki kıyı adalarındaki uç noktalarını birleştiren düz çizgilerden oluşan temel/esas hatlardan itibaren 12 deniz miline kadar uzandığını iddia eden "Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti'nin Karasuları Hakkındaki Beyannamesi" kabul edilmiştir. Çin'in bu faaliyetlerini gören bölge ülkeleri tarafından hem bu hareket kınanmış hem de 1967 yılında Güneydoğu Asya'da ekonomik büyümeyi hızlandırmak ve barış ve güvenliği teşvik etmek amacıyla günümüzde de bölge için önemli bir birlik olan Güneydoğu Asya Ulusları Birliği (Association of Southeast Asian Nations/ ASEAN) Endonezya, Malezya, Filipinler, Singapur ve Tayland tarafından kurulmuştur. Bu birliğe, 1984'te Brunei, 1995'te Vietnam, 1997'de Laos ve Myanmar ve 1999'da Kamboçya katılmıştır. ASEAN tarafından kuruluşundan bu yana Güneydoğu Asya genelinde güvenlik ve istikrar önemli ölçüde arttırılırken, ekonomik büyüme ve uluslararası konularda iş birliği de teşvik edilmiş ancak Güney Çin Denizi'ndeki ekonomik bağlar ve toprak anlaşmazlıkları açısından Çin ile ilişkilerde ASEAN içinde birlik sağlanamamıştır. Kurulduğu yıl Çin tarafından bu birlik 'ABD kuklalarının ittifakı' olarak nitelendirilmiştir.[77]

1967 yılında Birleşmiş Milletler tarafından Güney Çin Denizi'ndeki doğal kaynakların araştırılmasına sponsor olunmuş ve bu araştırma, bölgede kıta sahanlığının varlığını ortaya koymak için yapılmış ancak araştırma ile bölge genelinde petrol rezervlerinin olasılığı ortaya koyulmuştur. Bu keşfin ardından birkaç bölge ülkesi tarafından tek taraflı

---

[74] "China's Maritime Disputes: 1895-2024", Council on Foreign Relations; Denk, *Egemenliği Tartışmalı Adalar: Karşılaştırmalı Bir Çalışma (Kardak Kayalıkları ve Spratly ve Senkaku / Diaouyu Adaları Örnekleri*, 128-129.

[75] "South China Sea Islands", Peace Palace Library, son erişim tarihi Eylül 25, 2024, https://peacepalacelibrary.nl/south-china-sea-islands.

[76] Cheng-yi Lin, "Taiwan's Spratly Initiative in the South China Sea".

[77] "South China Sea Chronology", Parliament of Australia; "ASEAN", Britannica, son erişim tarihi Eylül 25, 2024, https://www.britannica.com/topic/ASEAN.

olarak, çoğu birbiri ile çakışan sınır çizgileri ilan edilmiş, Spratly Adaları'nın birkaçına askeri varlık yerleştirmek için girişimlere başlanmış ve bölge ülkeleri arasında da şiddetli çatışmalar ortaya çıkmıştır.[78] Bu süreçte Çin tarafından 1970'ler boyunca bölgenin kontrolünü sağlamak için fiziksel bir temel oluşturmak adına bölgede çeşitli inşaat faaliyetlerinde bulunulmuştur. Bu süreçte Çin tarafından bu altyapının ilerlemesi ve birleştirilmesi için askeri hamlelerde de bulunulmuştur.

1970 yılında Çin Halk Kurtuluş Ordusu Deniz Kuvvetleri (People's Liberation Army Navy/ PLAN) tarafından Paracel Takımadaları'nı oluşturan iki ada grubunun en doğudaki kümesinde meteorolojik, topoğrafik ve jeolojik araştırma faaliyetlerine başlanmış ve Paracel Adaları'nın önemli bir adası olan Woody Adası'nda bir meteoroloji istasyonu kurulmuş, 1971 yılında da aynı adada liman ve beton iskele inşaatına başlanmıştır.[79] 1974 yılının ocak ayında ise Woody Adası'nda bulunan Çin düzenli kuvvetleri tarafından Paracel'in batı kısmına askeri varlık yerleştirilerek birkaç adaya bayrak dikilmiştir. Aynı yıl Güney Vietnam'ın da elinde Paracel bölgesinde askeri varlık bulundurduğu birkaç ada bulunmaktadır. Woody Adası'nda konuşlanmış Çin düzenli kuvvetleri tarafından Duncan Adası'nda Çin milisleri ile Vietnam kuvvetleri arasındaki bir çatışmaya müdahale edilerek Vietnamlılar'ın elindeki bu adalar bombalanmıştır. 20 Ocak'ta Duncan Adası'nı Vietnam kaybettikten sonra Vietnam kuvvetleri, PLAN gemileri ve askerleri tarafından Paracel Adaları'ndan kesin bir şekilde uzaklaştırılmıştır. Böylece Vietnam kuvvetleri Spratly Adaları'na kaçmış ve Spratly Adaları'ndaki ilk kalıcı Vietnam askeri varlığı kurulmuştur. Bu arada Çin tarafından Woody Adası'na bir yapay liman, bir uçak pisti ve askeri kışla inşa edilmiştir.[80] Bu süreçte Çin tarafından askeri faaliyetlerin yanı sıra uluslararası alanda da faaliyetlere devam edilmiştir. 1973 yılında Çin tarafından Birleşmiş Milletler Deniz Tabanı Komitesi'ne yapılan bir sunumda, "bir takımada veya birbirine yakın adalardan oluşan bir ada zinciri, etrafındaki karasularının sınırlarının tanımlanmasında ayrılmaz bir bütün olarak alınabilir" ifadesi kullanılarak, daha önceki uluslararası sahnedeki açıklamalar, Güney Çin Denizi'ndeki önemli toprak iddiaları

[78] Graig Snyder, "The Implications Of Hydrocarbon Development In The South China Sea", *International Journal*, 52(1), 1996-7: 143.

[79] John W. Garver, "China's Push through the South China Sea: The Interaction of Bureaucratic and National Interests", *The China Quarterly*, no. 132 (1992): 1000-1001, http://www.jstor.org/stable/654191.

[80] Tønnesson, "The Paracels: The 'Other' South China Sea Dispute", 149-150.

yerine adalar üzerindeki egemenlik iddialarıyla sınırlanmıştır.[81] 1978'de de Çin tarafından Woody Adası'ndaki pistin inşasını tamamlanmış ve liman genişletilmiştir.[82]

Mart 1976'da Filipinler tarafından kapsamlı bir keşif programının ardından Güney Çin Denizi'deki Palawan Adası açıklarında Nido Petrol Sahası bulunmuştur. Böylece bölgedeki ilk petrol keşfi gerçekleşmiştir. Bu keşif ile Güney Çin Denizi bölgesinin önemi artmıştır ve uluslararası alanda daha fazla dikkat çeker konuma gelmiştir. Ülkenin ilk petrol şirketi olan Philippine Cities Service Inc. tarafından Nido petrol sahasında 1979 yılında 8,8 milyon varil verim elde edilmiştir. 2012'de de IMF (International Monetary Fund/ Uluslararası Para Fonu) tarafından Filipinler'in petrol endüstrisinin Palawan Havzası'na bitişik olan Güney Çin Denizi'nin "petrol açısından önemli bir potansiyele" sahip olabileceği belirtilmiştir.[83]

Şubat 1980 yılında Çin Dışişleri Bakanlığı tarafından 'Çin'in Xisha (Paracel) ve Nansha (Spratly) Adaları Üzerindeki Tartışmasız Egemenliği' başlıklı bir belge yayınlanmıştır. Bu belgede 'Paracel ve Spratly Adalarının antik çağlardan beri Çin toprağı olduğu' belirtilerek ilgili adalardaki egemenlik hakkını korumak için Çin'in verdiği çabalar anlatılmış ve Vietnam'ın Güney Çin Denizi bölgesindeki 'hegemonyacı ve saldırgan yayılmacı emelleri' kınanmıştır.[84] Buna ek olarak bu belgede Çin'in tarihsel iddialarında kullandığı M.Ö.2. yy.'da hüküm sürmüş Han Hanedanlığı, Kuzey Song Hanedanlığı, Yuan Hanedanlığı, Ming ve Qing Hanedanlığı dönemlerinden bahsedilerek tarihsel kanıtlar anlatılmıştır.

1980 yılında Çin tarafından Güney Çin Denizi'nin kuzey kesiminde petrol bulmak için sismik araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalar sırasında 1981 yılında Çin tarafından Vietnam'a yakın olan İnci Nehri Ağzı'nda, Yingge Denizi'nde ve Tonkin Körfezi'nin kuzey kesiminde oldukça fazla miktarda petrol rezervleri keşfedilmiş ve buralarda petrol imtiyazları ilan edilmiştir. Buna karşılık BMDHS'ni imzalayan Vietnam tarafından 1982

[81] Hungdah Chiu, "China and the Law of the Sea Conference," *Maryland Series in Contemporary Asian Studies*, Vol. 1981, No. 4, Article 1, 9, https://digitalcommons.law.umaryland.edu/mscas/vol1981/iss4/.

[82] Bill Hayton, *The South China Sea: The Struggle for Power in Asia* (London: Yale University Press, 2014), 75.

[83] "China's Maritime Disputes: 1895-2024", Council on Foreign Relations; John F. Copper "The Sino-Vietnam War's Thirtieth Anniversary" *American Journal of Chinese Studies* 16, no. 1 (2009): 71, http://www.jstor.org/stable/44289310.

[84] "China's Indisputable Sovereignty Over the Xisha and Nansha Islands (PRC)", PRC Foreign Ministry, *Beijing Review* 7 (February 1980): 15-24.

yılında ‘karasularında ve kıta sahanlığında bulunan kaynaklara yönelik herhangi bir müdahaleye müsamaha göstermeyeceğini’ belirten bir bildiri yayınlanmıştır.[85]

1982 yılında uluslararası deniz kamu hukukunun bel kemiği olan BMDHS kabul edilmiştir. Bu Sözleşme 311. maddesinin 1. paragrafı uyarınca 1958 tarihli dört antlaşmanın[86] yerini almıştır.[87] (Ancak Cenevre Sözleşmeleri yalnızca ilgili Cenevre Sözleşmesi’ne taraf olan ve 1982 Sözleşmesi’ne taraf olmayan birkaç devlet arasında veya onlarla ilişkilerde bağlayıcılığını korumaktadır. Bu, özellikle Amerika Birleşik Devletleri, Kolombiya, İsrail ve Venezuela için geçerlidir.[88]) Okyanusların ve denizlerin tüm kullanımlarını ve kaynaklarını yöneten kuralları belirleyerek kapsamlı bir hukuk ve düzen rejimi belirler, okyanusların kullanımları için geleneksel kuralları somutlaştırır.[89] BMDHS, 10 Aralık 1982’de imzaya açılmıştır. 14 Kasım 1994’te yürürlüğe girmiştir.[90] 2024 yılı itibariyle 170 ülke ve Avrupa Birliği (AB), BMDHS’ne taraftır.[91] Güney Çin Denizi vakasının ana faktörü olan Çin tarafından BMDHS 10 Aralık 1982’de imzalanmış

---

[85] Chi Kin Lo, *China’s Policy Towards Territorial Disputes: The Case of the South China Sea Islands* (Hong Kong: Routledge,1988), 128-134; “South China Sea Chronology”, Parliament of Australia.

[86] Bahsedilen dört 1958 tarihli Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmesi: 10 Eylül 1964 tarihli Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesi, 10 Haziran 1964 tarihli Kıta Sahanlığı Sözleşmesi, 30 Eylül 1962 tarihli Açık Denizler Sözleşmesi ve 20 Mart 1966 tarihli Açık Denizlerde Balıkçılık ve Canlı Kaynakların Korunması Sözleşmesi’dir. (Bkz. “About the UNCLOS”, Institute of Maritime and Ocean Affairs, son erişim tarihi Eylül 25, 2024, https://www.imoa.ph/treaties/unclos/unclos-history/).

[87] “About the UNCLOS”, Institute of Maritime and Ocean Affairs.

[88] “1958 Geneva Conventions on the Law of the Sea”, The Audiovisual Library of International Law, son erişim tarihi Kasım 26, 2024https://legal.un.org/avl/ha/gclos/gclos.html.

[89] “United Nations Convention on the Law of the Sea”, International Maritime Organization, son erişim tarihi Eylül 25, 2024, https://www.imo.org/en/ourwork/legal/pages/unitednationsconventiononthelawofthesea.aspx.

[90] “United Nations Convention on the Law of the Sea”, The Audiovisual Library of International Law, son erişim tarihi Eylül 26, 2024, https://legal.un.org/avl/ha/uncls/uncls.html#:~:text=The%20United%20Nations%20Convention%20on,as%20of%2024%20July%202008).

[91] 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi, Üçüncü Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Konferansı’nın (1973-1982) ardından kabul edilmiş ve 1994’te de yürürlüğe girmiştir. (Bkz. “United Nations Convention on the Law of the Sea”, United Nations Treaty Collection, son erişim tarihi Eylül 26, 2024, https://treaties.un.org/pages/ViewDetailsIII.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXI-6&chapter=21&Temp=mtdsg3&clang=_en.) Türkiye tüm konferanslara aktif olarak katılmış ancak sözleşmenin çekincelere izin vermemesi nedeniyle sözleşmeyi imzalamamıştır. Sözleşmenin 3, 33 ve 121. maddelerine de sürekli itirazcı konumundadır. (Bkz. “Deniz Hukuku Alanında Türkiye’nin Taraf Olmadığı Uluslararası Sözleşmeler”, DEHUKAM, son erişim tarihi Ekim 21, 2024, https://www.dehukam.org/uluslararasi-sozlesmeler/taraf-olunmayan/.) Türkiye tarafından sözleşmenin 3. ve 121. maddelerine itiraz edilmesinin asıl sebebi Türkiye ve Yunanistan arasında kalan Adalar Denizi’nin özel durumudur. (Bkz. “Türkiye’nin 1982 BM Deniz Hukuku Sözleşmesi’ne Taraf Olmama Nedenleri”, Kıbrıs Türk, son erişim tarihi Eylül 26, 2024, https://kibristurk.com/turkiyenin-1982-bm-deniz-hukuku-sozlesmesine-taraf-olmama-nedenleri-1).

ve 7 Haziran 1996'da onaylanmıştır.[92] Ancak Çin tarafından uyuşmazlıkların olduğu durumlarda tarafların zorunlu tahkime gitme gerekliliğine karşı çıkılmış ve aksi takdirde bu tür konularda üçüncü tarafların katılımını ve tarihi haklar ile körfezlerle ilgili 298. maddedeki hükümler reddedilmiştir. (Yani Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti tarafından BMDHS'nin 298. maddesinin 1. fıkrasının (a) (b) ve (c) bentlerinde[93] sözü edilen tüm

[92] "Çin Halk Cumhuriyeti'nin Anlaşmaların Akdedilmesine İlişkin Usul Kanunu" gereği Çin tarafından uluslararası anlaşmalar Çin'in şartlara uyma niyetini gösteren yetkili temsilcileri tarafından imzalanır, ancak bu aşamada anlaşma bağlayıcı değildir çünkü onaylanması gerekmektedir. (Bkz. "Treaty and Law Department", Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, son erişim tarihi Eylül 26, 2024, https://www.fmprc.gov.cn.) Anlaşma, imzalandıktan sonra NPC (National People's Congress/ Çin Halk Kongresi) veya Devlet Konseyi tarafından onaylanırsa ve Çin Cumhurbaşkanı tarafından da resmen onaylanırsa Çin devleti anlaşma ile bağlı olmaktadır. (Bkz. "Law of the People's Republic of China on the Procedure of the Conclusion of Treaties", China law info, adopted December 28, 1990, art. 6,7,8,9,10, son erişim tarihi Eylül 26, 2024, https://www.lawinfochina.com/display.aspx?lib=law&id=1213&CGid=.) Bu nedenle Çin tarafından sözleşme onaylandığından itibaren Çin bu sözleşme ile bağlıdır ve sözleşmeyi imzalamasa bile Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin her hükmünün örf ve adet hukuku statüsü kazandığı varsayılamasa bile önemli ölçüde uluslararası örf ve adet hukukunu yansıttığı yaygın olarak kabul edildiğinden (Bkz. "UNCLOS", CURTIS, son erişim tarihi Ekim 31, 2024, https://www.curtis.com/glossary/public-international-law/unclos.) doktrine göre sürekli itirazcı olduğu hükümler hariç (Bkz. Özge Bilge, "Uluslararası Kamu Hukuku Bağlamında Israrlı İtirazcı Doktrini", *DergiPark*, son erişim tarihi Ekim 31, 2024, https://dergipark.org.tr/tr/pub/hacettepehdf/issue/71020/1112889#:~:text=Israrl%C4%B1%20itirazc%C4%B1%20doktrinine%20g%C3%B6re%20bir,itiraz%C4%B1n%C4%B1%20s%C3%BCrd%C3%BCrd%C3%BC%C4%9F%C3%BC%20m%C3%BCddet%C3%A7e%2C%20ileri%20s%C3%BCr%C3%BClemez.) Çin tarafından Sözleşmeye uyulması gerekmektedir.

[93] Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi Madde 298/1: a) i) Deniz bölgelerinin sınırlandırılmasına ilişkin 15., 74., ve 83. maddelerin yorumlanması veya uygulanması ile ilgili uyuşmazlıklar; veya körfezler veya tarihi haklar konusundaki uyuşmazlıklar; ancak, işbu Sözleşmenin yürürlüğe girmesini takiben böyle bir uyuşmazlık ortaya çıkarsa ve taraflar makul bir süre içerisinde görüşmeler yoluyla anlaşmaya varamazlarsa, taraflardan birinin talebi üzerine açıklama yapan devlet, uyuşmazlığı V. Ek'in 2.bölümünde öngörülen usule göre uzlaştırmaya sunmayı, kabul edecektir; kıta veya ada toprakları üzerindeki egemenliğe veya diğer haklara ilişkin olup henüz çözümlenmemiş bir uyuşmazlığın da aynı zamanda incelenmesini gerekli kılan bir uyuşmazlık bu usule sunulmayacaktır

ii) Uzlaştırma komisyonu, gerekçeli olması gereken, raporunu sunduktan sonra; taraflar, bu raporu esas alarak bir anlaşma için görüşmelerde bulunacaklardır; görüşmeler bir sonuca ulaşmazsa, taraflar aksini kararlaştırmadıkça, karşılıklı rıza ile, sorunu XV. Kısmın 2. bölümünde öngörülen usullere tabi tutulacaklardır;

iii) İşbu alt paragraf hükümleri, ne taraflar arasında bir düzenleme ile kesin çözüme bağlanmış deniz bölgelerinin sınırlandırılmasına ilişkin uyuşmazlıklara ve ne de tarafları bağlayan iki veya çok taraflı bir anlaşmaya göre çözümlenmesi gereken uyuşmazlıklara uygulanacaktır.

b) Ticari hizmet dışında kullanılan devlet gemilerinin ve uçaklarının askeri faaliyetleri de dahil olmak üzere, askeri faaliyetlere ilişkin uyuşmazlıklar ve 297. maddenin 2. veya 3. paragrafının bir divan veya mahkemenin yetkisi dışında bıraktığı egemen hakların veya yetkinin kullanılması sırasında gerçekleştirilen cebri icra fiillerine ilişkin uyuşmazlıklar:

c) Haklarında, Birleşmiş Milletler Teşkilatı Güvenlik Konseyinin, Birleşmiş Milletler Antlaşmasının kendisine verdiği görevleri yerine getirdiği uyuşmazlıklar; meğerki, Güvenlik Konseyi sorunu gündeminden çıkartmaya karar vermiş olsun veya tarafları, uyuşmazlıklarını işbu Sözleşmede öngörülen usullere göre çözümlemeye davet etmiş olsun. (Bkz. "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım XV: Uyuşmazlıkların Çözümü, Bölüm 3: Bölüm 2'nin Uygulanmasının Sınırlandırılması ve İstisnaları, Madde 298: Bölüm 2'nin Uygulanmasına İlişkin İhtiyari İstisnalar).

uyuşmazlık kategorilerine ilişkin olarak BMDHS'nin XV. Kısmının (Uyuşmazlıkların Çözümü) 2. Bölümünde (Bağlayıcı Kararla Sonuçlanan Zorunlu Usuller) öngörülen prosedürlerden hiçbiri kabul edilmemiştir.)

BMDHS, bölge ülkelerinden Filipinler tarafından 10 Aralık 1982'de imzalanmış, 15 Kasım 1994'te onaylanmış; Vietnam tarafından 10 Aralık 1982'de imzalanmış, 25 Temmuz 1994'te onaylanmış; Malezya tarafından 10 Aralık 1982'de imzalanmış, 14 Ekim 1996'da onaylanmış; Brunei tarafından 5 Aralık 1984'te imzalanmış, 5 Kasım 1996'da onaylanmış; Endonezya tarafından 10 Aralık 1982'de imzalanmış ve 3 Şubat 1986'da onaylanmıştır. Günümüzde Tayvan tarafından BMDHS'ne taraf olunmamıştır.[94]

1987 yılına kadar Vietnam, Spratly Adaları'nda askeri faaliyet gösteren tek ülkeyken 1988 yılında Güney Çin Denizi'nde Spratly Adaları'ndaki ilk çatışma olan Güney Johnson Resifi'nin kontrolü için Vietnam ve Çin güçleri arasında çıkan çatışmada 3 Vietnam gemisi batmış ve 64 Vietnamlı denizci ölmüştür. Bu olay Çin tarafından Ocak 1987'de Spratly Adaları'ndaki Fiery Cross Resifi'nde askeri mevcudiyet kurulmasının sonucu olarak gerçekleşmiştir. Buna karşılık Vietnam tarafından Çin'in eylemlerinin takibini ve kontrolünü sağlamak adına Spratly bölgesindeki birkaç resife askeri varlık yerleştirilmiştir.[95] Nisan 1988'de ise Çin buna karşılık bölgede daha çok genişlemiş ve Çin tarafından Fiery Cross, Güney Johnson, Hughes, Gaven, Subi ve Cuarteron Resifleri'ne askeri varlık yerleştirilmiştir.[96] Böylece bu askeri varlıkların yerleştirilmesi yoluyla Spratly Adaları bölgesinde de Çin tarafından etkin bir şekilde fiili kontrol sağlanmaya başlanmıştır. Bu durum bölge ülkelerinde endişeye yol açmıştır. Ocak 1995'te de Çin tarafından doğu tarafındaki Mischief Resifi'ne askeri varlık yerleştirilmiş ve böylece ilk kez bir ASEAN üyesinin (Vietnam'ın) hak iddia ettiği sulara müdahale edilmiştir. Çin'in ele geçirdiği yerler, o zaman kadar diğer hak sahiplerinden uzakta, Paracel Adaları'nda veya Spratly Adaları'nın batı tarafındaydı. Ancak Çin'in bu hamlesinden sonra Filipinler, Malezya, Brunei, Endonezya ve Vietnam doğrudan kendini tehdit altında hissetmiştir.[97]

---

[94] "United Nations Convention on the Law of the Sea", United Nations Treaty Collection.

[95] Chen Hurng-Yu, "The PRC's South China Sea Policy and Strategies of Occupation in the Paracel and Spratly Islands", *Issues & Studies*, vol. 36, no. 4 (2000): 98-103.

[96] "South China Sea Chronology", Parliament of Australia.

[97] "Interview with Lee Kuan Yew", East Asia Today, *BBC*, son erişim tarihi Eylül 27, 2024, https://www.youtube.com/watch?v=VexrmTacOAA.

1996'da da 3 Çin Donanma Gemisi, Filipinler'in hak iddia ettiği Mischief Resifi'ndeki, Capones Adası yakınlarında bir Filipin donanmasına ait savaş gemisiyle çatışmaya girmiştir. Böylece Vietnam'dan sonra Çin başka bir ASEAN üyesiyle daha askeri çatışmaya girmiştir. Bu çatışma Çin-Filipinler ilişkilerinde bir krize yol açarak[98] ABD ve Filipinler'in Palawan Adası'nda ortak askeri tatbikatlar gerçekleştirmesine sebep olmuştur ama her iki ülke tarafından operasyonun Çin'in Mischief Resifi'ini ele geçirmesine yönelik bir tepki olduğu reddedilmiştir.[99] Filipinler ve Çin'in arasındaki bu gerginlik ancak "toprak anlaşmazlığına barışçıl bir çözüm ve güven artırıcı önlemlerin teşvik edilmesini talep eden bağlayıcı olmayan davranış kuralları"nın imzalanmasıyla azalmıştır.[100] Ancak davranış kurallarının imzalanması, anlaşmazlığın sona erdiğinin işareti olmamıştır. Çünkü aynı yılın mart ve mayıs ayları arasında Mischief Resifi'nde Çinliler tarafından bazı yapıların yapıldığı bildirilmiştir. 10 Nisan 1997'de, 8 Çin donanma gemisi Mischief Resifi yakınlarında görülmüş ve Filipinler'in elindeki Kota Adası'nda da yeni bir yapı çalışması yapıldığı görülünce gerginlikler tekrar artmıştır.

İlk defa Eylül 1998'de Filipinler tarafından Çin gemilerinin Mischief Resifi'ne inşaat malzemeleri boşalttığına ve Çinli işçilerin büyük bir yapı inşa ettiğine dair fotoğraflar yayınlanmıştır. Bunun üzerine Filipinler tarafından bu hareket imzalanan davranış kurallarının ihlali olarak kınanmıştır. Çin Dışişleri Bakanlığı tarafından ise bu iddia reddedilmiştir.[101]

Bu arada Şubat 1992'de Çin tarafından M.Ö. 200 ile M.S. 9 yılları arasında hüküm süren Batı Han Hanedanlığından kalma tarihi hakkı temelinde tüm Güney Çin Denizi'nin hepsinde hak iddia eden ve bunu detaylı bir şekilde kanıtlarıyla anlatan "Karasuları ve Bitişik Bölge Yasası" çıkarılmıştır. Bu yasa Çin'in ilk karasuları yasası olan 1958 tarihli Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti'nin Karasuları Hakkındaki Beyannamesi yerine kabul edilmiştir. Bahsedilen 1992 tarihli Karasuları ve Bitişik Bölge Yasası ile 1982 tarihli BMDHS arasında bazı tutarsızlıklar bulunmaktadır. Bunlar temelde düz esas hat

[98] "China's Maritime Disputes: 1895-2024", Council on Foreign Relations.

[99] "South China Sea Chronology", Parliament of Australia.

[100] "China's Maritime Disputes: 1895-2024", Council on Foreign Relations.

[101] Ian James Storey, "Creeping Assertiveness: China, the Philippines and the South China Sea Dispute", *Contemporary Southeast Asia* 21, No. 1 (1999): 97-98, http://www.jstor.org/stable/25798443.

yönteminin uygulanması, zararsız geçiş ve bitişik bölgenin yargı yetkisi meselesiyle ilgilidir.[102]

2000 yılına gelindiğinde Çin'in dokuz deniz komşusu (Tayvan dahil) bulunmaktadır ancak Çin'in bu komşuları ile henüz yerleşik deniz sınırları bulunmamaktadır. Bu belirsizliğe yalnızca bir istisna bulunmaktadır. O da Tonkin Körfezi'nin kuzey kısmını sınırlamak için 2000 yılında Vietnam ile yapılan, bir sınır ve ortak bir balıkçılık rejimi kuran Balıkçılık Anlaşması'dır. Bu anlaşma ile iki ülkenin toprakları, münhasır ekonomik bölgeleri ve Tonkin Körfezi'nin kuzey kesimindeki kıta sahanlıkları arasındaki sınır resmi olarak belirlenmiştir.[103]

Kasım 2002'de Çin ve on ASEAN üye devleti tarafından "Güney Çin Denizi'ndeki Tarafların Davranışlarına İlişkin Beyanname" imzalanmıştır. Bu beyanname, Güney Çin Denizi bölgesindeki gerginliği azaltmayı ve çatışma halinde çözümü için kılavuz oluşturmayı amaçlayan davranış kurallarıdır. Çin tarafından bundan önce diğer ülkelerle olan anlaşmazlıkların çözümünde ikili müzakereler yolu izlenirken böylece ilk defa çok taraflı bir yaklaşım kabul edilmiştir. ASEAN tarafından 1992'den beri Çin'in bu konuda uluslararası davranış normlarını onaylaması sağlanmaya çalışılmaktadır.[104]

2011 yılının ilk çeyreğinde Filipinler Devlet Başkanı Benigno Aquino III tarafından hem Çin'in hem Filipinler'in hak iddia ettiği ve Filipinler'in kıta sahanlığının içinde (Spratly Adaları'nın kuzeydoğusunda) bulunan Reed Bank yakınlarındaki sularda Sampaguita gaz sahasında sismik araştırmalar yürütülmüştür. Bu araştırmaları yürütmek üzere bir sözleşme ile yetki verilen İngiltere merkezli bir petrol ve gaz şirketi olan Forum Energy'den 2005 yılında bir sismik petrol araştırma gemisi kiralanmıştır. Bu gemi araştırmasını yürütürken iki Çin devriye botu tarafından bölgenin Çin yargı yetkisi altında olduğu iddia edilerek araştırma gemisine faaliyetlerinin durdurulması emredilmiştir. Filipinler tarafından bunun üzerine Çin gemilerinin, araştırma gemisini rahatsız ettiği iddia edilerek Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi'ne resmi bir itirazda

---

[102] Hyun-Soo Kim, "The 1992 Chinese Territorial Sea Law in the Light of the UN Convention", *The International and Comparative Law Quarterly* 43, no. 4 (1994): 894, http://www.jstor.org/stable/761006.

[103] Isaac B. Kardon, "The Other Gulf of Tonkin Incident: China's Forgotten Maritime Compromise", *Asia Maritime Transparency Initiative Website*, 21 October 2015, son erişim tarihi Eylül 21, 2024, https://amti.csis.org/the-other-gulf-of-tonkin-incident-chinas-forgotten-maritime-compromise/.

[104] Leszek Buszynski, "ASEAN, the Declaration on Conduct, and the South China Sea" *Contemporary Southeast Asia: A Journal of International and Strategic Affairs* 25, no. 3 (2003): 343, https://muse.jhu.edu/article/387714.

bulunulmuştur. Ayrıca her iki taraf tarafından olay, Güney Çin Denizi'nde Tarafların Davranışlarına İlişkin 2002 ASEAN-Çin Beyannamesi'nin ihlali olarak ifade edilmiş ve bu olay sonucu iki ülke arasında bölgede bir dizi çatışma yaşanmıştır.[105] Bu yaşanan bir dizi çatışmaya yanıt olarak, Filipin hükümeti tarafından tüm resmi iletişimlerde Güney Çin Denizi'nden "Batı Filipin Denizi" olarak bahsedilmeye başlanmıştır.[106] Burada Filipinler'in Reed Bank bölgesindeki kıta sahanlığında, Çin gemileri (iki Çin devriye botu) tarafından gerçekleştirilen faaliyetler, "kıyı devletine, kıta sahanlığında araştırmada bulunma ve buranın doğal kaynaklarını işletme" hakkını veren BMDHS'nin 77/1 maddesini[107] ihlal niteliği taşımaktadır.

Çin Dışişleri Bakanlığı tarafından 2012 Şubat ayında düzenlenen bir basın toplantısında, Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Hong Lei tarafından Dokuz Kesikli Çizgi Haritası'ndaki "dokuz kesikli çizginin" tarihi haklar gibi deniz haklarına ilişkin bir iddiayı temsil etmediği, buna ek olarak çizginin çevrelediği su alanı üzerinde egemenlik iddiasını temsil etmediği ima edilerek "Çin dahil hiçbir ülkenin Güney Çin Denizi'nin tamamı üzerinde egemenlik iddia etmediği" belirtilmiştir. Böylece Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki iddialarını açıklığa kavuşturmak ve çizginin ne anlama gelmeyebileceğini anlamlandırabilmek için önemli bir adım atılmış ancak yine de sınırları belirleyen kesin bir açıklama yapılmayarak konu belirsiz bırakılmıştır.[108] Bu nedenle günümüzde halen Çin'in iddialarının kapsamı hakkındaki belirsizlik, Güney Çin Denizi anlaşmazlığında temel endişe kaynağı olmaya devam etmektedir.

2012 yılında 16 Mayıs'tan 1 Ağustos'a kadar Çin tarafından Huangyan Adası (Scarborough Sığlığı) dahil olmak üzere 12. paralelin kuzeyindeki alanları kapsayan bölgenin deniz kaynaklarını iyileştirme çabalarının bir parçası olarak iki buçuk aylık yabancı gemiler için de geçerli olan bir balıkçılık yasağı konulmuştur. İhlal edenler para cezaları, lisans iptalleri, müsadereler ve olası cezai suçlamalar gibi cezalarla karşı karşıya kalmışlardır. Çin tarafından yasaklı bölgelerde yabancı gemiler tarafından yürütülen balıkçılık faaliyetleri "Çin'in kaynaklarına açık bir müdahale" olarak ifade edilmiş ve

---

[105] Ian Storey, "China and the Philippines: Implications of the Reed Bank Incident", *The Jamestown Foundation Global Research & Analysis*, 11(8), 6 May 2011, son erişim tarihi Eylül 26, 2024, https://jamestown.org/program/china-and-the-philippines-implications-of-the-reed-bank-incident/.

[106] "China's Maritime Disputes: 1895-2024", Council on Foreign Relations.

[107] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım VI: Kıta Sahanlığı, Madde 77: Kıta Sahanlığı Üzerinde Sahildar Devletin Hakları.

[108] M. Taylor Fravel, "Clarification of China's Claim?", *The Diplomat*, March 2012, son erişim tarihi Eylül 30, 2024, https://thediplomat.com/2012/03/clarification-of-chinas-claim/.

bölgeye iki adet kolluk kuvveti gemisi de gönderilmiştir. Yasağın yayınlanmasının ardından Filipinler tarafından yasağın bazı bölümlerinin kendi münhasır ekonomik bölgesini kapsadığı için balıkçılık yasağının görmezden gelineceği belirtilmiştir.[109] Burada Çin tarafından Filipinler'in münhasır ekonomik bölgesine giren bölgeler için Filipinli balıkçıların bölgede balık avlamasının engellenmesi "münhasır ekonomik bölgedeki deniz tabanı üstündeki sularda, deniz tabanında ve toprak altında bulunan canlı ve cansız doğal kaynakların araştırılmasına, işletilmesine, muhafazasına ve yönetimine yönelik kıyı devletinin egemen hakkını" ifade eden BMDHS'nin 56/1-a maddesini[110] ihlal niteliği taşımaktadır.

Çin ve Tayvan'ın hak iddia ettiği Scarborough Sığlığı[111] Filipinler'in münhasır ekonomik bölgesinde bulunmaktadır.[112] Bu nedenle bölgenin hava sahasında aktif olarak uçaklar uçurulmaktadır. Bu uçuşlardan birisinde, 8 Nisan 2012 tarihinde, Filipin uçakları tarafından bölgede bazı Çinli balıkçı gemilerinin bulunduğu fark edilmiş ve bölgede avlanmalarını önlemek için Filipinler tarafından bölgeye bir savaş gemisi gönderilmiştir. Filipinler'in savaş gemisindeki silahlı denizciler tarafından Çin gemilerinden birisine binilip gemi denetlenmiştir ve Filipinli denizciler tutuklama yapmak üzere gemiden indiklerinde, Çin gemisi tarafından Hainan eyaletindeki yetkililere bir yardım çağrısı gönderilmiştir. Bunun üzerine Çin tarafından bölgeye iki silahsız CMS (China Marine Surveillance/ Çin Karakol Gemisi) gönderilmiştir ve böylece tutuklama işlemi gerçekleşemeden her iki taraf bir dizi donanma faaliyeti ve diplomatik manevradan sonra geri çekilmiştir. Gerginliğin geçmesinden sonra Çin tarafından Filipinli balıkçıların bu sulara erişimini önlemek için düzenli devriyeler düzenlenmiştir. Bunun üzerine Filipinler tarafından başlangıçta her ne kadar "diplomatik bir çözüm" arayacakları ve ABD'yi anlaşmazlığa dahil etmeyecekleri belirtilse de 26 Nisan'da ABD'nin katılımı "maksimum düzeye çıkarılmaya" çalışılmış ve anlaşmazlığın uluslararası yargıya taşınacağı duyurulmuştur. Ayrıca Filipinler tarafından ASEAN'a doğrudan "bir tavır alması" için

[109] "Fishing ban starts in South China Sea", Chinadaily, son erişim tarihi Ekim 31, 2024, https://www.chinadaily.com.cn/china/2012sansha/2012-05/17/content_15624463.htm.

[110] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım V: Münhasır Ekonomik Bölge, Madde 56: Münhasır Ekonomik Bölgede Sahildar Devletlerin Hakları, Yetkisi veya Yükümlükleri.

[111] "Country Profile from the Maritime Awareness Project", The National Bureau of Asian Research, son erişim tarihi Eylül 30, 2024, https://www.nbr.org/publication/philippines/.

[112] Martin Petty, "What is Scarborough Shoal in the South China Sea and why are China and the Philippines disputing it?".

de başvurulmuştur. Çin tarafından krizi "uluslararasılaştırma" yönündeki bu girişimler reddedilmiş ve Filipinler "anlaşmazlıkları ikili olarak çözmek için varılan mutabakatı" bozmakla suçlanmıştır. Burada Çin tarafından Filipinler'in münhasır ekonomik bölgesine giren bölgeler için Filipinli balıkçıların bölgede balık avlamasının engellenmesi, Filipinler'in rızası ve bilgisi olmadan[113] Çinli balıkçıların bölgede avlanması, Çin tarafından balıkçıların bölgede avlanmasının önlenmemesi ve hatta korunması, "deniz tabanı üstündeki sularda canlı doğal kaynakların araştırılmasına, işletilmesine, muhafazasına ve yönetimine yönelik kıyı devletinin egemen hakkını" ifade eden BMDHS'nin 56/1-a[114] maddesini ihlal niteliği taşımaktadır. Ayrıca Scarborough Sığlığı'nda Filipinler, Çin ve diğer devletlerden gelen balıkçılar tarafından uzun süredir balık avlandığından bahsi geçen tüm devletlerin geleneksel olarak balık avlama hakkına sahip oldukları da ifade edilebilir.[115]

Buna ek olarak Çin tarafından, Filipinler'in bu balıkçıları fark ettikten sonra yasal yetkisini kullanarak tutuklamasına engel olunması, "kıyı devletine, münhasır ekonomik bölgedeki biyolojik (canlı) kaynakların araştırılması, işletilmesi, korunması ve yönetimi ile ilgili egemen haklar kullanılırken, BMDHS'ne uygun olarak yürürlüğe koyulan yasalara ve düzenlemelere uyumu sağlamak amacıyla gemiyi durdurma, denetleme, el koyma ve hukuki işlem başlatma gibi gerekli her türlü önlemi alma yetkisi" veren BMDHS'nin 73/1 maddesini[116] ve "devletlere, münhasır ekonomik bölgede kendi haklarını kullanırken ve sorumluluklarını (yükümlülüklerini) yerine getirirken, kıyı devletinin haklarına ve sorumluluklarına saygı gösterme ve bu bağlamda kıyı devletinin BMDHS ile diğer uluslararası hukuk ilkeleri çerçevesinde çıkardığı yasa ve düzenlemelere uyma" yükümlülüğünü belirten 58/3[117] maddesini ihlal niteliği taşımaktadır.

---

[113] Yücel Acer ve İbrahim Kaya, *Uluslararası Hukuk Temel Ders Kitabı* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018), 215.

[114] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım V: Münhasır Ekonomik Bölge, Madde 56: Münhasır Ekonomik Bölgede Sahildar Devletlerin Hakları, Yetkisi veya Yükümlükleri.

[115] Selahattin Doğan, "Güney Çin Denizi Tahkim Davası (Filipinler Cumhuriyeti/Çin Halk Cumhuriyeti)", 36.

[116] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım V: Münhasır Ekonomik Bölge, Madde 73: Sahildar Devletin Kanun ve Kurallarının Yürürlüğe Konulması.

[117] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım V: Münhasır Ekonomik Bölge, Madde 58: Münhasır Ekonomik Bölgede Diğer Devletlerin Hakları ve Yükümlülükleri.

28 Nisan 2012'de, (2013 başvuru ve 2016 tarihli Daimî Tahmin Mahkemesi kararında da yer alan) Scarborough Sığlığı civarında önemli olaylar gerçekleşmiştir. Bu olaylar da, Scarborough Sığlığı civarında deniz devriyesi ve kolluk kuvvetleri faaliyetleri yürüten bir Filipin Sahil Güvenlik gemisi olan BRP (Barko ng Republika ng Pilipinasi/ Filipin Donanması Gemileri veya Sahil Güvenlik Gemileri) Pampanga hareketsizken, FLEC (Fisheries Law Enforcement Command/ Balıkçılık Hukuku Uygulama Komutanlığı) 310 borda numaralı Çin gemisi tarafından, hareketsiz Filipin gemisine (mahkeme uzman raporlarına göre) yakın kabul edilen bir mesafeye kadar yaklaşılmış ve on beş dakika sonra da bir başka Filipin gemisi olan BRP Edsa II'nin sancak (sağ) tarafı (mahkeme uzman raporlarına göre) çok yakın kabul edilen bir mesafeden geçilmiştir.[118] Bunun üzerine ABD ve Filipin yetkilileri 30 Nisan'da Washington'da bir araya gelmiştir ancak ABD tarafından Filipinler Cumhuriyeti ile 30 Ağustos 1951'de Washington'da imzalanan Karşılıklı Savunma Antlaşması'nın Güney Çin Denizi'ni kapsayıp kapsamadığı veya doğrudan müdahale imkanı verip vermediği açıklanmamıştır yani ABD'li politikacılar tarafından Filipinler'in beklediği destek verilmemiştir. Bu arada bölgedeki gerginlik tırmanarak, bölgede 21 Mayıs'a kadar beş kesici Çinli tekne ve bir düzineden fazla Çinli balıkçı trolü Filipinler'in iki gemisi ile karşı karşıya gelmiştir.[119] 26 Mayıs 2012'de, Filipinler Balıkçılık ve Su Kaynakları Bürosu'na ait bir gemi olan MCS (Maritime Command Ship/ Deniz Komuta Gemisi) 3008 tarafından Filipin Sahil Güvenliği'ne ait bir gemi olan BRP Corregidor'a ikmal yapılmak amacıyla Scarborough Sığlığı'na yedi deniz mili yaklaşıldığında, CMS 71 borda numaralı bir Çin gemisi tarafından (mahkeme uzman raporlarına göre) hızlı bir biçimde ve yakın bir mesafeden Filipin gemisinin pruvası (ön kısmı) kesmeye çalışılmıştır. MCS 3008 olası bir çarpışmadan kaçınmak için BRP Corregidor'a doğru kaçmıştır. Kaçarken CMS 71 ve FLEC 303 ve CMS 84 borda numaralı Çin gemileri tarafından MCS 3008'in pruvası (mahkeme uzman raporlarına göre) yakın bir mesafeden üç kez tehlikeli manevralarla kesilmeye çalışılmıştır. Bu arada Scarborough Sığlığı lagününün girişine doğru ilerleyen Filipin gemisi (MCS 3008) olaya dahil olan dördüncü bir gemi olan FLEC 306 borda numaralı Çin gemisi tarafından

[118] "The South China Sea Arbitration (The Republic of the Philippines v. The People's Republic of China)", Permanent Court of Arbitration, Award of 12 July 2016, PCA Case No. 2013-19, para.1046-1049, son erişim tarihi Ekim 28, 2024, https://pca-cpa.org/en/cases/7/.

[119] Michael Green, Kathleen Hicks, Zack Cooper, John Schaus and Jake Douglas, "Counter-Coercion Series: Scarborough Shoal Standoff", *Asia Maritime Transparency Initiative Website*, son erişim tarihi Eylül 30, 2024, https://amti.csis.org/counter-co-scarborough-standoff/.

kendisine yaklaşılıp bazı manevralar yapılması sonucu çarpma riski geçirtilmiştir.[120] Durum kötüleşince, Filipinler tarafından 15 Haziran'da gemileri Scarborough Sığlığı'ndan çekilmiştir. Ancak Çin tarafından gemileri bölgeden çekilmemiştir. Böylece Scarborough Sığlığı'nın fiili kontrolü Çin'e geçmiştir. Bu olaylardan sonra günümüzde Scarborough Sığlığı, 2012'den bu yana Güney Çin Denizi'ndeki istikrarın en belirgin şekilde aşındığı yer olarak görülmektedir.[121]

Bu olaylar üzerine temmuz ayında ASEAN yıllık düzenlenen olağan toplantısı sırasında Filipinler ve Vietnam tarafından ASEAN'ın Çin'in anlaşmazlıkların yalnızca ikili düzeyde ele alınması konusundaki ısrarına direnmesi istenmiştir. Ancak üyeler Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki iddiaları konusunda çıkmaza girmiş ve ortak bildiriye toprak meselesinin dahil edilip edilmemesi konusunda anlaşamamıştır. Böylece ASEAN tarafından, 45 yıllık tarihinde ilk kez ortak bir açıklama yapılamadan Kamboçya'daki toplantı sonlandırılmıştır.[122] Bu son başarısızlık, Filipinler'in uluslararası tahkime başvurmaya karar vermesine yol açmıştır.[123]

28 Nisan ve 26 Mayıs tarihli olaylar değerlendirildiği zaman bu olaylara karışan tüm Çin bayraklı gemiler CMS ve FLEC olan iki kurumdan birisine aittir.[124] Yani doğrudan Çin bayrağını taşıyan ve Çin Hükümeti'nin komuta ve kontrolü altındaki gemiler tarafından bu faaliyetler gerçekleştirildiğinden BMDHS madde 94/3-c, 4-c, 5 ve 7[125] gereği gerçekleştirilen bu faaliyetlerden Çin sorumludur.

---

[120] "The South China Sea Arbitration (The Republic of the Philippines v. The People's Republic of China)", Permanent Court of Arbitration, para.1050-1058.

[121] Green, Hicks, Cooper, Schaus and Douglas, "Counter-Coercion Series: Scarborough Shoal Standoff".

[122] "ASEAN Nations Fail To Reach Agreement On South China Sea", BBC, *BBC News (online article)*, 13 July 2012, son erişim tarihi Eylül 30, 2024, https://www.bbc.com/news/world-asia-18825148.

[123] Green, Hicks, Cooper, Schaus and Douglas, "Counter-Coercion Series: Scarborough Shoal Standoff".

[124] "The South China Sea Arbitration (The Republic of the Philippines v. The People's Republic of China)", Permanent Court of Arbitration, para.1091.

[125] Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi 94/3-c: Her devlet kendi bayrağını taşıyan gemiler hakkında denizde güvenliği sağlamak amacıyla özellikle işaretlerin kullanılması, haberleşmenin iyi bir şekilde ilerlemesi ve çatmaların önlenmesi için gerekli tedbirleri alacaktır.

4-c: Bu tedbirler, Kaptanın, gemi zabitlerinin, gerekli olduğu ölçüde mürettebatın, denizde can kurtarmaya, çatmaların önlenmesine, kirliliğin önlenmesine, azaltılmasına ve kontrol altına alınmasına ve radyokomünikasyon hizmetlerinin idamesine ilişkin uygulanabilir uluslararası kuralları tam bir şekilde bilmeleri ve bunlara riayet etmelerini sağlamak için gerekli olanları içerecektir.

5: 3. ve 4. paragraflarda öngörülen tedbirleri alırken, her devlet, genel kabul görmüş uluslararası kurallara, usullere ve uygulamalara uymak ve bunlara riayeti sağlamak için gerekli bütün düzenlemeleri yapmak durumundadır.

7: Her devlet, açık denizde kendi bayrağını taşıyan bir geminin karıştığı ve başka bir devletin vatandaşlarının hayatına mal olan veya ağır şekilde yaralanmalarına sebep olan veya başka bir devletin gemilerine veya tesislerine veyahut da deniz çevresine önemli zarar veren, her deniz kazası veya seyrüsefer

Ayrıca her iki olayda da Çin gemileri, Filipin gemilerinin çok yakınından ve hızlıca geçmiştir. Buna ek olarak üç Çin gemisi tarafından bir Filipin gemisinin pruvası yakın bir mesafeden üç kez kesmeye çalışılmıştır. Bu tür davranışlar, Çin için 7 Ocak 1980'de ve Filipinler için 10 Haziran 2013'te yürürlüğe giren DÇÖT[126] (1972 tarihli Denizde Çatışmayı Önleme Tüzüğü) gereği sorumlu seyir yükümlülüğüyle bağdaşmamaktadır. Bu bağlamda, "herhangi bir tekneyi veya sahibini, gemi kaptanını veya adamlarını, her halükarda çatma eyleminden, herhangi bir önlemin alınması konusundaki savsaklamalarından sorumlu tutan" Kural 2(a)'yı ihlal niteliği taşımaktadır.[127] Ayrıca, Kural 2(b)'nin "anlık tehlikeden kaçınmak için gerekli olduğunda DÇÖT'ün hükümlerinden ayrılmaya izin veren" istisna hükmü burada uygulanamamaktadır çünkü Çin'in manevraları önceden var olan bir tehlikeye yanıt olarak yapılmamış aksine bahsi geçen acil tehlike kendisi tarafından oluşturulmuştur.[128]

Olayda bir Çin gemisi tarafından bir Filipin gemisinin yakınına, 2016 karar tarihli tahkim davasında (Daimî Tahkim Mahkemesi tarafından) kullanılan uzman raporlarınca yüksek kabul edilen bir hızda yaklaşılmış ve bir başka Filipin gemisinin yanından, uzman raporlarınca çok daha yakın kabul edilen bir mesafeden geçilmiş; ayrıca üç Çin gemisi tarafından da, uzman raporlarınca yakın kabul edilen bir mesafeden geçilirken bir Filipin gemisine yönelik tehlikeli manevralar yapılmış ve bir başka Çin gemisi tarafından bahsi geçen Filipin gemisine neredeyse "çarpma riski" geçirtilmiştir.[129]

Burada Çin gemisi tarafından Filipin gemisine çarpma riski geçirildiği kabul edilebilir çünkü DÇÖT Kural 7(a)'ya göre de "her gemi, çarpışma riskinin olup olmadığını

---

olayı hakkında gereği şekilde yetkilendirilmiş kişi veya kişilerce veya onlar huzurunda yürütülecek bir soruşturma açılmasını emredecektir. Bayrak devleti ve diğer devlet bu çeşit bir deniz kazası veya seyrüsefer olayı hakkında, bu diğer devletin her soruşturmasının yürütülmesi konusunda iş birliğinde bulunacaklardır. (Bkz. "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım VII: Açık Deniz, Bölüm 1: Genel Hükümler, Madde 94: Bayrak Devletinin Yükümlülükleri).

[126] Captain Gurpreet S. Singhota, "Report of the International Navigational Safety Expert appointed by the Permanent Court of Arbitration", *The Hague*, The Netherlands, 15 April 2016, son erişim tarihi Ekim 28, 2024, https://pcacases.com/web/sendAttach/1810.

[127] "The South China Sea Arbitration (The Republic of the Philippines v. The People's Republic of China)", Permanent Court of Arbitration, para.1093-1094; Derya Şerif Yarkın, Serpil Beril Baylan ve Derya Buğra Yarkın "Yorum ve Açıklamalarıyla Denizde Çatışmayı Önleme Tüzüğü", 7, son erişim tarihi Ekim 28, 2024.
https://www.academia.edu/27975062/Yorum_ve_A%C3%A7%C4%B1klamalar%C4%B1yla_DEN%C4%B0ZDE_%C3%87ATI%C5%9EMAYI_%C3%96NLEME_T%C3%9CZ%C3%9C%C4%9E%C3%9C.

[128] "The South China Sea Arbitration (The Republic of the Philippines v. The People's Republic of China)", Permanent Court of Arbitration, para.1095.

[129] "The South China Sea Arbitration (The Republic of the Philippines v. The People's Republic of China)", Permanent Court of Arbitration, para.1098.

belirlemek için mevcut koşullara ve şartlara uygun tüm mevcut araçları kullanacaktır. Herhangi bir şüphe varsa, böyle bir riskin var olduğu kabul edilecektir."[130] Ayrıca Kural 7 uyarınca "çarpışma riski" şartı gerçekleştiğinden DÇÖT kuralları Çin ve Filipinler tarafından uygulanmak zorundadır.

Ayrıca DÇÖT Kural 6 gereği "her gemi, çarpışmayı önlemek için uygun ve etkili bir eylemde bulunabilmesi ve mevcut koşullara ve şartlara uygun bir mesafede durdurulabilmesi için her zaman güvenli bir hızda ilerlemelidir". Bu nedenle ilgili madde de "güvenli hız"ın ne olduğu tanımlanmadığı için kesin bir karara varılamasa da mahkemenin uzman raporlarına göre ilgili olaylar "güvenli olarak kabul edilmeyen hızlar"da gerçekleşmiştir.[131] Bu nedenle Çin gemilerinin eylemleri Kural 6'yı ihlal niteliği taşımaktadır.

Buna ek olarak DÇÖT Kural 8(a)'ya göre, "çarpışmayı önlemek için alınan herhangi bir eylem, bu bölümün kurallarına uygun ve olayın koşulları elveriyorsa, olumlu, yeterli sürede ve iyi denizcilik kurallarına uygun şekilde yapılmalıdır". Kural 8(d) gereğince de "bir başka gemiyle çarpışmayı önlemek için alınacak önlem, bu geminin güvenli bir mesafesinden geçmeyi sağlayacak şekilde gerçekleştirilmelidir. Bu hareketin etkili olup olmadığı, diğer gemi tamamen geçilip güvenli bir durum oluşana kadar dikkatle izlenmelidir".[132] Yani Kural 8(d)'de "güvenli mesafe"nin tanımı yapılmamaktadır. Ancak mahkeme kararına göre, Çin gemileri tarafından Filipin gemilerinin yanından "güvenli olarak kabul edilmeyen" mesafelerden geçilmiştir.[133] Ayrıca Kural 8'deki güvenli mesafe tanımına gelene kadar zaten Çin gemileri tarafından gerçekleştirilen eylemler bir çarpışmayı önlemekten çok uzaktır ve bir çarpışma olasılığını önemli ölçüde de arttırmıştır yani bu durum Kural 8(a) gereği "çarpışmayı önlemek için alınan herhangi bir eylemin iyi denizcilik kurallarına uygun şekilde yapılması gerektiği"[134] şeklinde belirtilen sorumluluğu da ihlal niteliği taşımaktadır.

---

[130] Ibid.

[131] "The South China Sea Arbitration (The Republic of the Philippines v. The People's Republic of China)", Permanent Court of Arbitration, para.1096-1097.

[132] Derya Şerif Yarkın, Serpil Beril Baylan ve Derya Buğra Yarkın, ''Yorum ve Açıklamalarıyla Denizde Çatışmayı Önleme Tüzüğü'', 34-35.

[133] "The South China Sea Arbitration (The Republic of the Philippines v. The People's Republic of China)", Permanent Court of Arbitration, para.1100.

[134] "The South China Sea Arbitration (The Republic of the Philippines v. The People's Republic of China)", Permanent Court of Arbitration, para.1101.

Son olarak, geçiş hakkıyla ilgili olan DÇÖT Kural 15 ve 16 ele alınırsa; Kural 15 gereği "iki motorlu geminin çarpışma riski oluşturacak şekilde geçiş yaptığı durumlarda, diğerini kendi sancak tarafında tutan geminin yoldan çekilmesi ve olayın koşulları elveriyorsa diğer geminin önünden (pruvasından) geçmekten kaçınması gerektiği" belirtilmektedir. Kural 16 ise, "bir başka geminin yolundan çekilmesi için yönlendirilen her geminin, mümkün olduğunca, iyi bir mesafede kalmak için erken ve belirgin bir manevrada bulunmasını" gerektirmektedir.[135]

28 Nisan 2012'de gerçekleşen olayda, Çin gemilerinden birisi tarafından Filipin gemisine yaklaşılmış ve on beş dakika sonra da bir başka Filipin gemisinin sancak tarafından yakın bir mesafeden geçilmiştir. 26 Mayıs 2012'de de bir Çin gemisi tarafından bir Filipin gemisinin pruvası yakın bir mesafeden kesilmeye çalışılmıştır.[136] Yani Çin gemileri tarafından Kural 16 gereği "yoldan çekilmek" ve Kural 15 gereği de "diğer gemiden kaçınmak" suretiyle, bahsedilen düzenlemelere uyulmak yerine tam tersi yapılmıştır. Yani Çin gemilerinin eylemleri DÇÖT Kural 15 ve 16'yı ihlal niteliği taşımaktadır.

Ayrıca Çin gemilerinin eylemleri DÇÖT'ün 2, 6, 7, 8, 15 ve 16. Kurallarını ihlal niteliği taşıdığından BMDHS'nin 94/3-c, 4-c, 5 ve 7. maddelerini de ihlal niteliği taşımaktadır.

21 Haziran 2012'de Vietnam tarafından tartışmalı Spratly ve Paracel Adaları üzerindeki egemenlik ve yargı yetkisini iddia eden "Vietnam'ın Deniz Kanunu" kabul edilmiştir ve buna dayanarak bölgeden geçen tüm yabancı donanma gemilerinden bildirim talep edilmeye başlanmıştır. Bunun üzerine Çin tarafından bu adaların "tartışmasız" toprakları olduğu söylenerek "Sansha" adlı bir şehrin kurulacağı duyurulmuştur.[137] Böylece Çin'in Güney Çin Denizi üzerindeki idari kontrolünü iyileştirme ve yeni politika oluşturma dinamiklerini geliştirmek amaçlanmıştır. Duyurunun üzerinden çok geçmeden 18 Nisan'da Çin tarafından Hainan eyaletinin bir parçası olarak Sansha Şehri kurulmuştur. Şehrin merkezi önemli miktarda sivil varlığın bulunduğu Woody Adası'dır ve şehrin yargı yetkisi, yaklaşık 800.000 mil karelik deniz ve kara alanı olan 280'den fazla ada, sığlık, resif ve diğer özellikleri çevrelerindeki deniz alanlarıyla birlikte kapsamaktadır. Bu Paracel Adaları, Spratly Adaları, Scarborough Sığlığı, Fiery Cross Resifi ve

[135] "The South China Sea Arbitration (The Republic of the Philippines v. The People's Republic of China)", Permanent Court of Arbitration, para.1102-1103.

[136] "The South China Sea Arbitration (The Republic of the Philippines v. The People's Republic of China)", Permanent Court of Arbitration, para.1104.

[137] Jane Perlez, "Vietnam Law on Contested Islands Draws China's Ire", *New York Times*, 21 June 2012, son erişim tarihi Eylül 30, 2024, https://www.nytimes.com/2012/06/22/world/asia/china-criticizes-vietnam-in-dispute-over-islands.html.

Macclesfield Bank'de dahil olmak üzere Çin'in dokuz kesikli çizgi içindeki iddialarının çoğunu içermektedir. 2012'den beri şehirde bir okul açılmış, denizaltı üssü ve uçak pisti yapılmış, önemli kurumsal yatırım çekilmiş, liman tesisleri ve deniz suyu tuzdan arındırma tesisleri gibi yeni altyapılar inşa edilmiş, gelişen bir turizm endüstrisi kurulmuş, ekonomisini çeşitlendirilmiş, lojistik ve telekomünikasyonu iyileştirilmiş, kalıcı konut tesisleri inşa edilmiş ve adada ikamet teşvik edilmiştir. Woody Adası ve Sansha Şehri'nin yargı yetkisi altındaki diğer coğrafi özelliklerde istihbarat, gözetleme ve keşif sistemleriyle silah sistemleri bulunmaktadır ve şehir birimleri tarafından deniz kuvvetlerinin geliştirilmesini ve operasyonlarını organize edilmektedir.[138] Nisan 2020'de de Çin tarafından Sansha şehrinin yetkisi altına iki yeni idari bölge daha eklenmiştir. Bunlar Paracel Adaları, Macclesfield Bank ve Scarborough Sığlığı'nı kapsayan Xisha ve Spratly Adaları'nı kapsayan Nansha'dır. Bu hareket Vietnam ve Filipinler tarafından kınanmıştır.[139] Güney Çin Denizi anlaşmazlıklarında Çin'in lehine önemli yer tutan Sansha Şehri ve ilişkili idari birimleri, Çin'in bölgesel çıkarlarını günlük olarak ilerletmekten sorumludur. Bu nedenle bu şehir Çin'in Güney Çin Denizi'nin çalkantılı sularındaki genel konumunu güçlendirmektedir. Burada Çin tarafından, Güney Çin Denizi'nin neredeyse tamamını içeren bölgede, diğer ülkelerin uluslararası hukuk bağlamında da hakları olduğu halde, bu haklar dikkate alınmayarak, idari bir yapı kurulmuştur. Oysaki hukukta bu durum birden fazla devletin (uçuş serbestliği[140] ve açık denizlerin serbestliği ilkesi sebebiyle bölge dışı devletlerin bile) haklarını içeren ve birden fazla devletle çözülmesi gereken çok taraflı olan uluslararası bir işlem[141] gerektiren bir

---

[138] Zachary Haver, "Sansha and the Expansion of China's South China Sea Administration", *Asia Maritime Transparency Initiative Website*, 12 May 2020, son erişim tarihi Eylül 30, 2024, https://amti.csis.org/sansha-and-the-expansion-of-chinas-south-china-sea-administration/#:%7E:text=The%20State%20Council%20established%20Sansha,of%20sea%20and%20land%20area; Michael Forsythe, "China Deployed Missiles on Disputed Island, U.S. Says", *New York Times*, 16 February 2016, son erişim tarihi Ekim 2, 2024, https://www.nytimes.com/2016/02/17/world/asia/china-is-arming-south-china-sea-island-us-says.html.

[139] "South China Sea Chronology", Parliament of Australia.

[140] Uluslararası hava sahası, ulusal hava sahaları dışında kalan hava sahalarından oluşmaktadır. Yani uluslararası hava sahası herhangi bir ülkenin ulusal egemenliğine ya da ulusal yasalarına tabi değildir. Uluslararası hava sahasının statüsü, uçuş serbestliği ilkesine dayanmaktadır. Bu alanın hukuksal statüsü ve bu alandan yararlanma, uluslararası hukuk kurallarına tabidir. Bu alanda bulunan hava araçları sadece kendi ulusal yasalarına tabi olmaktadır. (Bkz. Acer ve Kaya, *Uluslararası Hukuk Temel Ders Kitabı*, 246-247).

[141] Tek taraflı işlem, tek bir devlet tarafından, etkilenen tarafı oluşturan veya oluşturanlar dışında diğer hukuk şahıslarını da ilgilendiren hukuki ilişkilerde haklar ve yükümlülükler ortaya çıkaran normlar koyulan, ulusal hukuk işlemleridir. Buna karşılık, çok taraflı işlem birden çok devlet tarafından karşılıklı hukuki ilişkilerde haklar ve yükümlülükler ortaya çıkaran normlar koyulan, uluslararası hukuk işlemleridir. (Bkz. Başak Bükülmez, "Devletler Hukuku Alanında Tek Taraflı Hukuki İşlemler" (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007), 10; "Uluslararası Hukuk – İç Hukuk İlişkisi",

anlaşmazlıktır yani uluslararası hukuk bakımından diğer devletlerin hakları dikkate alınmayarak tek taraflı olarak yapılan bu işlem hukuken geçerli sayılamamaktadır. Ayrıca bölgede bulunan ada ve diğer coğrafi varlıklarında egemenlik durumu birden fazla devleti ilgilendiren yani uluslararası hukuk ile çözülmesi gereken devletlerarası bir anlaşmazlıktır.

Buna ek olarak Çin'in 3 Eylül 1997 tarihinde[142] katıldığı[143] aynı zamanda uluslararası örf adet hukuku kuralıda olan[144] 1969 tarihli Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi'nin 27. maddesi gereğince "hiçbir devlet, bir antlaşmayı uygulamama sebebi olarak kendi iç hukukundaki düzenlemelere dayanamaz".[145] Yani Çin tarafından, iç hukuku öne sürülerek 1982 tarihli BMDHS'nin veya diğer konuyla ilgili uluslararası anlaşmaların hükümleri icra edilmekten kaçınılamamaktadır.

25 Eylül 2012 tarihinde Çin tarafından ilk uçak gemisi olan Liaoning ilk defa uluslararası kamuoyuna duyurulmuştur.[146] Böylece Çin tarafından, Güney Çin Denizi'ndeki diğer bölge ve bölge dışı ülkelere, Çin'in bölgede giderek artan sayıda etkileyici varlığa sahip olduğunun gösterilmesi amaçlanmıştır.

Stratejik ortak, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://stratejikortak.com/2020/12/uluslararasi-hukuk-ic-hukuk-iliskisi.html).

[142] "Vienna Convention on the Law of Treaties", United Nations Treaty Collection, son erişim tarihi Kasım 27, 2024, https://treaties.un.org/pages/ViewDetailsIII.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXIII-1&chapter=23&Temp=mtdsg3&clang=_en#EndDec.

[143] Katılma, bir devletin antlaşma metninin oluşturulması görüşmelerinde yer almadığı ve dolayısıyla anlaşmaya imza koyma imkânın olmadığı durumlarda söz konusu anlaşmanın taraf olunmasını sağlayan yöntemdir. Bunun için öncelikle anlaşmanın hükümlerinin katılmaya izin vermesi veya anlaşma taraflarının katılmaya rıza göstermesi gerekmektedir. (Bkz. Yusuf Aksar, *Uluslararası Hukuk I*, (Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021), 149).

[144] International Court of Justice, *Pulp Mills on the River Uruguay (Argentina v. Uruguay)*, Judgment of 20 April 2010, I.C.J. Reports 2010, para. 121; International Court of Justice, *Questions Relating to the Obligation to Prosecute or Extradite (Belgium v. Senegal)*, Judgment of 20 July 2012, I.C.J. Reports 2012, para. 113.

[145] "Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım II: Antlaşmalara Riayet, Antlaşmaların Uygulanması ve Yorumu, Kesim 1: Antlaşmalara Riayet, Madde 2: İç Hukuk ve Antlaşmalara Riayet, son erişim tarihi Kasım 27, 2024, https://www.turkishgreek.org/index.php/kuetuephane/item/140-viyana-andlasmalar-hukuku-soezlesmesi.

[146] Jane Perlez, "China Launches Carrier, but Experts Doubt Its Worth", son erişim tarihi Ekim 01, 2024, https://www.nytimes.com/2012/09/26/world/asia/china-shows-off-an-aircraft-carrier-but-experts-are-skeptical.html?_r=0.

1 Ocak'ta 2013'te, Çin tarafından Güney Çin Denizi'nin kuzeyinde yer alan Çin'in Hainan eyaletindeki[147] polislere, Çin'in kendi takdirine bağlı olarak hak iddia ettiği sulara "yasadışı" giren yabancı gemileri durdurmasına, binmesine ve aramasına, kontrol altına almasına, rotalarını değiştirmelerini veya denize açılmalarını bırakmalarını emretmesine izin veren yeni kurallar yürürlüğe koyulmuştur. Bunun üzerine Filipinler ve ABD tarafından "bu hareketin uluslararası geçiş haklarını ve seyrüsefer özgürlüğünü sağlayan uluslararası denizcilik yasalarını ihlal edebileceği" söylenerek Çin bölgede gerginliği tırmandırmaya çalışmakla suçlanmıştır. Çin tarafından ise "egemenlik iddialarında hiçbir dış müdahaleye tahammül edilmeyeceği" söylenmiştir.[148] Bu durum 18 Nisan 2012'de Çin tarafından Hainan eyaletinin bir parçası olarak Sansha Şehri'nin kurulmasına benzer olan bir durumdur. Çin tarafından yine diğer ülkelerin dahil olduğu uluslararası bir bölge söz konusu olduğu halde, uluslararası hukuk bağlamında onların hakları dikkate alınmayarak yapılan bu işlem, tek taraflı bir işlem olduğundan yapılan işlem hukuken geçerli sayılamamaktadır. Onun yerine bölgedeki anlaşmazlığın çözümü için bütün devletlerin bir arada karara varmaları gerekmektedir ya da Filipinler'in yaptığı gibi konu uluslararası bir mahkeme ya da tahkime taşınmalıdır. Buna ek olarak 1969 tarihli Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi'nin 27. maddesi gereğince Çin tarafından, kendi iç hukukunda koyduğu kurallar öne sürülerek 1982 tarihli BMDHS'nin veya diğer konuyla ilgili uluslararası anlaşmaların hükümleri icra edilmekten kaçınılamamaktadır.

22 Ocak 2013 tarihinde Filipinler tarafından, aynı yıl Çin'in her iki tarafın da iddia ettiği bir resifin üstünde askeri varlık bulundurmasının ardından, Çin tarafından bölgede gerçekleştirilen yapay ada inşaat faaliyetleri ve bu adalarda askeri tesisler kurulmasının Filipinler tarafından tehdit olarak algılanması, iki devlet arasındaki ilişkilerin bozulma sürecine girmesi ve Çin'in Spratly Adaları ve Scarborough Sığlıkları üzerindeki egemenlik iddiaları nedeniyle BMDHS'nin VII. Ek'i uyarınca Hollanda'nın Lahey kentinde bulunan Uluslararası Daimî Hakemlik Mahkemesine (PCA/Permanent Court of Arbitration) başvurularak Çin'e karşı bir tahkim davası açılmıştır. Bu arada bu başvuru üzerine Kasım 2015'te Çin Dışişleri Bakanlığı tarafından ASEAN'a başvurularak

[147] Hainan, Çin'in en güneydeki eyaletidir ve kara alanı bakımından en küçük olanıdır. Ayrıca Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki sayısız adacık ve mercan adasına yönelik kapsamlı iddialarını yönetmekten sorumlu eyalettir. (Bkz. Jane Perlez, "China Launches Carrier, but Experts Doubt Its Worth").

[148] Ben Blanchard and Manuel Mogato, "Update 2 – Chinese police plan to board vessels in disputed seas", *Reuters*, 29 November 2012, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://www.reuters.com/article/china-seas-idINL4N0991Z020121129/.

Filipinler'in ASEAN ülkeleriyle 2002'de üzerinde mutabakata varılan davranış kurallarını ihlal ettiği ileri sürülmüştür. Ancak Çin'in yokluğunda Lahey'deki Daimî Tahkim Mahkemesi'nde tartışmalara başlanmıştır.[149] Bu davada BMDHS kapsamında Çin'in Dokuz Kesik Çizgi Haritası'ndan ve tarihsel iddialarından dolayı uyguladığı politikaların hukuka aykırı olduğu Filipinler tarafından dile getirilmiştir. Çin tarafından süreç reddedilmiş ve mahkeme Çin'in katılımı olmadan devam etmeye zorlanmıştır. Böylece ilk defa bir ülke tarafından BMDHS kapsamında bu konuda Çin'e karşı dava açılmıştır.[150]

12 Temmuz 2016'da Lahey'deki Daimî Tahkim Mahkemesi tarafından 2013'te Çin Halk Cumhuriyeti'ne karşı açılan bu davada Çin'in Güney Çin Denizi iddialarına karşı Filipinler lehine karar verilmiştir. Mahkeme tarafından Çin'in ilan ettiği "dokuz çizgi"nin ve Güney Çin Denizi'ndeki kaynaklara ilişkin tarihi hak iddialarının yasal bir dayanağı olmadığı, Çin'in inşa ettiği arazi özelliklerinin Çin'in kapsamlı toprak ıslahının sonucu olduğu yani doğal olarak oluşmadığı için hiçbirinin 200 deniz mili münhasır ekonomik bölge oluşturma konusunda BMDHS kapsamındaki gerekliliklere uymadığı ifade edilmiştir. Çin'in BMDHS'ne taraf olarak yükümlülüklerini ihlal ettiği, ada inşa etme faaliyetlerinin deniz ortamına zarar verdiği ve Çin'in gemilerinin güvenli olmayan uygulamalarının seyir risklerini artırdığı belirtilmiştir. Çin tarafından bu karar, Filipinler gibi BMDHS'ni imzalayan taraflardan olmasına ve mahkeme kararı (BMDHS'nin 296 ve Ek VII'nin 11. maddelerinde belirtildiği gibi[151]) kesin ve bağlayıcı olmasına rağmen[152] sorunları yasal yollarla çözmek yerine tek taraflı bir yaklaşım benimsenerek tanınmadığı ve kabul edilmediği ("geçersiz ve hükümsüz" ve "bağlayıcı bir güce sahip olmadığı"),[153] ayrıca denizdeki hakları üzerinde hiçbir etkisi olmadığı söylenmiş ve dava bir saçmalık

[149] "Timeline: South China Sea Dispute", Financial Times, son erişim tarihi Ekim 2, 2024, https://www.ft.com/content/aa32a224-480e-11e6-8d68-72e9211e86ab.

[150] "The South China Sea Arbitration (The Republic of Philippines v. The People's Republic of China)", Permanent Court of Arbitration, (2013-2019), son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://pca-cpa.org/en/cases/7/.

[151] Selahattin Doğan, "Güney Çin Denizi Tahkim Davası (Filipinler Cumhuriyeti/Çin Halk Cumhuriyeti)", 22.

[152] "Permanent Court of Arbitration", Carnegie Foundation Peace Palace, son erişim tarihi Ekim 6, 2024, https://www.vredespaleis.nl/jurisdiction/permanent-court-of-arbitration/?lang=en#:~:text=The%20decision%20of%20the%20arbitrators,fact%2Dfinding%20commissions%20of%20inquiry.

[153] "The South China Sea Arbitration (The Republic of Philippines v. The People's Republic of China)", Permanent Court of Arbitration,

olarak nitelendirilmiştir yani karar reddedilmiştir.[154] Ayrıca daha sonrasında da Çin tarafından "Güney Çin Denizi adaları üzerinde toprak egemenliği ve deniz haklarına sahip olunduğu" ve "birkaç ülkenin yasadışı ihlallerine kararlılıkla karşı çıkıldığı" söylenerek bir hükümet açıklaması yayınlanmıştır.[155] Ancak hem bölge ülkeleri hem de bölge dışı ülkeler (Fransa, Almanya ve Birleşik Krallık[156]) tarafından karar desteklenerek[157] Çin'in kararı kabul etmemesi uluslararası hukuka uygun bulunmamıştır. Ayrıca 24 Nisan 2021'de 27 AB üye ülkesi tarafından, Güney Çin Denizi'ndeki tüm tarafları 2016 tarihli Daimî Tahkim Mahkemesi kararına uymaya çağıran ortak bir bildiri yayınlanmıştır.[158] 2013 tarihli bu başvuru ve devamında verilen 2016 tarihli karar Güney Çin Denizi vakasında Çin'in egemenlik iddialarının, politikalarının ve uygulamalarının uluslararası hukuk açısından çelişkili olduğunu gösteren önemli bir gelişmedir.

Haziran 2016'ya gelindiğinde, ASEAN'da 2012 yılında yaşanan durum ikinci kez 4 yıl sonra tekrar yaşanmıştır. Yıllık 49. kez yapılan ASEAN olağan toplantısında 2012 yılından sonra ilk kez bir bildiri yayınlanamamıştır. Filipinler ve Vietnam tarafından Filipinler'in BMDHS kapsamında sunduğu ve Lahey'deki mahkemenin Çin'in kapsamlı iddialarını reddettiği karara atıfta bulunacak bir açıklama için baskı yapılırken, Kamboçya tarafından Çin'in Güney Çin Denizi üzerindeki iddialarına karşı çıkabilecek herhangi bir açıklamaya karşı çıkılmıştır.[159] Her iki toplantıda da karar çıkmamasının

[154] Ernest Z. Bower, "China Reveals Its Hand on ASEAN in Phnom Penh".

[155] Kerry Allen, "Beijing Engineers Coverage of South China Sea Ruling", *BBC*, 12 July 2016, son erişim tarihi Ekim 3, 2024, https://www.bbc.com/news/world-asia-36774489.

[156] "China's Maritime Disputes: 1895-2024", Council on Foreign Relations.

[157] Tahkim davasını reddeden ülkeler: Çin, Karadağ, Pakistan, Rusya, Sudan, Suriye, Tayvan, Vanuatu; kabul eden ve destekleyen ülkeler ise: Avusturya, Belçika, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Kıbrıs, Çekya, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Yunanistan, Macaristan, Hindistan, Endonezya, İrlanda, İtalya, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malezya, Malta, Myanmar, Hollanda, Polonya, Portekiz, Romanya, Singapur, Slovakya, Slovenya, Güney Kore, İspanya, İsveç, Vietnam'dır. (Bkz. Consuelo Marquez, "34 Nations Back 2016 Arbitral Ruling But Fall Short Of Urging Parties To Comply —AMTI", *GMA News Online*, 11 August 2021, son erişim tarihi Ekim, 2024, https://www.gmanetwork.com/news/topstories/nation/798851/34-nations-back-2016-arbitral-ruling-but-fall-short-of-urging-parties-to-comply-amti/story/#goog_rewarded).

[158] "South China Sea: Statement by the Spokesperson on challenges to peace and stability", European Union External Action Service, 24 April 2021, son erişim tarihi Ekim 5, 2024, https://www.eeas.europa.eu/eeas/south-china-sea-statement-spokesperson-challenges-peace-and-stability_en.

[159] Manuel Mogato, M Martina, B Blanchard, 'ASEAN Deadlocked on South China Sea, Cambodia Blocks Statement', *Reuters*, 25 July 2016, son erişim tarihi Ekim 3, 2024, https://www.reuters.com/article/us-southchinasea-ruling-asean-idUSKCN1050F6/.

sebebi olarak "Çin'in büyüyen ekonomik gücünü kullanarak üye devletleri manipüle etmesi" olduğu düşünülmektedir.[160]

26 Mart 2013'te, bir Endonezya sahil güvenlik gemisi, (Çin'in dokuz çizgi bölgesinin içinde yer alan) Endonezya'nın münhasır ekonomik bölgesini oluşturan sularda, Natuna Adası'nın yaklaşık 200 kilometre kuzeydoğusunda, Güney Çin Denizi'nde yasadışı olarak faaliyet gösteren bir Çin balıkçı gemisiyle karşılaşmıştır. Endonezya gemisi tarafından Çin balıkçı gemisi durdurulmuş ve geminin üstüne çıkılmıştır. Gemideki dokuz Çinli balıkçı tutuklanmıştır. Endonezya gemisinin daha fazla yasal işlem için komuta karargahından aldığı kıyıya taşıma emri üzerine Çinli balıkçılar gemiye transfer edilmiş olmasına rağmen gemi, silahlı bir Çin Karakol gemisi tarafından takip edilerek tehdit edilmiştir ve bunun sonucunda Endonezyalı mürettebatın güvenliği için tutuklanan Çinli balıkçılar serbest bırakılmak zorunda kalınmıştır.[161] Bu olay Çin'in varlığının Güney Çin Denizi'nde artmasıyla birlikte, denizdeki olayların sayısının dokuz çizgiden oluşan haritanın en uç noktalarına kadar uzandığını ve Çin'in uygulamalarının anlaşmazlıklarda tarafsız kalmayı tercih eden Endonezya için bile ulusal güvenliği açısından doğrudan bir tehdit oluşturmaya başladığını göstermektedir. Ayrıca Çin tarafından Endonezya'nın münhasır ekonomik bölgesine giren bölgelerde Endonezya'nın rızası ve bilgisi olmadan[162] Çinli balıkçılar tarafından balık avlanması ve Çin tarafından Çinli balıkçıların avlanmasının önlenmemesi ve hatta korunması "deniz tabanı üstündeki sularda canlı doğal kaynakların araştırılmasına, işletilmesine, muhafazasına ve yönetimine yönelik kıyı devletinin egemen hakkını" ifade eden BMDHS'nin 56/1-a maddesini[163] ihlal niteliği taşımaktadır. Buna ek olarak Endonezya'nın bu balıkçıları fark edip yasal yetkisini kullanarak tutuklamasına engel olunması, "kıyı devletinin, münhasır ekonomik bölgedeki biyolojik kaynakların keşfi, işletilmesi, korunması ve yönetimi ile ilgili egemen haklarını kullanırken, BMDHS'ne uygun olarak kabul ettiği yasalara ve düzenlemelere uyumu sağlamak amacıyla, gemiyi kontrol etme, inceleme, el koyma ve

[160] Ernest Z. Bower, "China Reveals Its Hand on ASEAN in Phnom Penh", son erişim tarihi Eylül 30, 2024, https://www.csis.org/analysis/china-reveals-its-hand-asean-phnom-penh.

[161] Scott Bentley, "Mapping the nine-dash line: recent incidents involving Indonesia in the South China Sea", *ASPI The Strategist*, 29 October 2013, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://www.aspistrategist.org.au/mapping-the-nine-dash-line-recent-incidents-involving-indonesia-in-the-south-china-sea/.

[162] Acer ve Kaya, *Uluslararası Hukuk Temel Ders Kitabı*, 215.

[163] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım V: Münhasır Ekonomik Bölge, Madde 56: Münhasır Ekonomik Bölgede Sahildar Devletlerin Hakları, Yetkisi veya Yükümlükleri.

yasal işlem başlatma gibi gerekli tüm önlemleri alma yetkisine sahip olduğunu" belirten BMDHS'nin 73/1 maddesi[164] ile "devletlere, münhasır ekonomik bölgede kendi haklarını kullanırken ve sorumluluklarını yerine getirirken, kıyı devletinin haklarına ve sorumluluklarına saygı gösterme ve bu bağlamda kıyı devletinin BMDHS ile diğer uluslararası hukuk ilkeleri çerçevesinde çıkardığı yasa ve düzenlemelere uyma" yükümlülüğünü belirten 58/3[165] maddesini ve Çin tarafından bir teminat veya diğer yeterli bir garanti gösterilmeden, el konulan gemi ve geminin tutuklanan mürettebatı, zorla serbest bırakılması sağlandığı için "kıyı devletine, uygun bir teminat veya başka bir yeterli güvence sağlandığı takdirde, el koyduğu gemiyi ve gözaltına alınan mürettebatı vakit kaybetmeden serbest bırakma" yükümlülüğünü belirten BMDHS'nin 73/2 maddesini[166] ihlal niteliği taşımaktadır.

Bu duruma benzer şekilde Ocak 2020'de de Çin balıkçı gemileri, Çin Sahil Güvenliği tarafından Kuzey Natuna Denizi'ndeki Endonezya'nın münhasır ekonomik bölgesine götürülmüştür. Buna karşılık Endonezya tarafından bölgeye askeri devriyeler gönderilmiştir. Çin gemileri sonunda siyasi sebeplerden dolayı geri çekilmiştir.[167] Oysaki zaten 12 Kasım 2015'te Çin tarafından Endonezya'nın Natuna Adaları üzerindeki egemenliği tanınmıştır.[168]

2014 yılında Çin Savunma Bakanlığı tarafından, Çin'in askeri stratejisini ve hedeflerini açıklayan "Beyaz Kitap" isimli bir rapor yayınlanmıştır ve bu raporda aşağıdaki ifadelere yer verilmiştir:[169]

> "Çin'in bölgesel egemenliği, deniz hakları ve çıkarları ile ilgili konularda, offshore komşularının bir kısmı kışkırtıcı eylemler almakta ve yasadışı olarak işgal ettiği Çin'e ait resifler ve adalar üstündeki askeri varlıklarını güçlendirmektedirler. Bazı dış ülkeler de Güney Çin Denizi meselelerine karışmakta; Çin'e karşı sürekli yakın hava ve deniz gözetimi ve keşiflerini sürdürmektedir. Bu nedenle, denizcilik haklarını ve ekonomik çıkarlarını korumak, Çin'in uzun süredir devam eden bir görevidir."

---

[164] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım V: Münhasır Ekonomik Bölge, Madde 73: Sahildar Devletin Kanun ve Kurallarının Yürürlüğe Konulması.

[165] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım V: Münhasır Ekonomik Bölge, Madde 58: Münhasır Ekonomik Bölgede Diğer Devletlerin Hakları ve Yükümlülükleri.

[166] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım V: Münhasır Ekonomik Bölge, Madde 73: Sahildar Devletin Kanun ve Kurallarının Yürürlüğe Konulması.

[167] "South China Sea Chronology", Parliament of Australia.

[168] Miles Yu, "Inside China: China clarifies Natuna Islands sovereignty to Indonesia", *The Washington Times*, November 19 2015, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://www.washingtontimes.com/news/2015/nov/19/inside-china-china-concedes-natuna-islands-to-indo/.

[169] Diren Doğan, *Uluslararası İlişkilerde Kaynayan Sular: Güney Çin Denizi*, 75.

Böylece Çin tarafından bu belge ile bölgeye yönelik temel ve yaşamsal çıkarları açıklanmıştır. Yani Çin hükümeti tarafından Güney Çin Denizi'nin aslında Çin için kendi varlığını korumak ve geliştirmek bakımından vazgeçilmez olduğu ifade edilmiştir.

Aynı yıl 1 Mayıs'ta Vietnam tarafından Paracel Adaları yakınlarındaki sularda Çin Ulusal Açık Deniz Petrol Şirketi (CNOOC)'nin Haiyang Shiyou 981 petrol platformu (HYSY 981) ve üç Çin Petrol ve Gaz Arama Gemisi tespit edilmiştir. Çin'in buradaki amacı petrol platformunu Paracel Adaları yakınlarına kurmaktır ancak Vietnam tarafından Çin'in petrol platformunu kurmasını önlemek için donanma gemileri gönderilmiştir. Bunun üzerine Çin tarafından platformu korumak için bölgeye kırk gemi gönderilmiş ve birkaç geminin çarpışmasıyla çatışmalar hızla tırmanmıştır. Ayrıca Vietnamda'da Çin karşıtı protestolar ülkenin her yerinde patlak vermiş Çinli bireylere ait olduğu düşünülen yüzlerce işletmeye zarar verilmiştir. Halk ayaklanması 13 Mayıs'ta devlet yetkililerinin kontrolünden çıkmış en az altı Çin vatandaşı öldürülmüştür[170] ve 100'den fazla kişi yaralanmıştır. Bunun üzerine 15 Temmuz'da Çin tarafından devlet petrol şirketi bölgeden geri çekilerek platform kaldırılmıştır.[171] Çin karşıtı ayaklanmaların ardından Çin ve Vietnam arasındaki kötü diplomatik ve ekonomik sürtüşmeler daha da kötüleşmiştir.

Bu doğrultuda benzer bir durum 3 Temmuz 2019'da da yaşanmıştır. Çin'e ait bir araştırma gemisi ve onun refakat gemileri tarafından açık denizdeki Vanguard Bank Havzası'ndaki[172] bir petrol bloğunun yakınındaki Vietnam'ın münhasır ekonomik bölgesine girilmiştir. (Bu bölge aynı zamanda Çin'in Dokuz Kesik Hattı içinde de bulunmaktadır.) (Çin tarafından bu bölgeye girilmeden önceki yıllarda gemi devriyeleri ve tehlike içeren deniz manevraları aracılığıyla Vietnam'ın bölgede sondaj yapması engellenmeye çalışılmış ve iki ülkenin sahil güvenlik gemileri arasında bir çatışma yaşanmıştır.) Bunun üzerine Vietnam yetkilileri tarafından Çin'in gemilerini

---

[170] Michael Green, Kathleen Hicks, Zack Cooper, John Schaus and Jake Douglas, "Counter-Coercion Series: China-Vietnam Oil Rig Standoff", *CSIS*, June 12 2017, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, Southeast Asia, https://amti.csis.org/counter-co-oil-rig-standoff/.

[171] Jane Perlez, "China and Vietnam Point Fingers After Clash in South China Sea", *New York Times*, 27 May 2014, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://www.nytimes.com/2014/05/28/world/asia/vietnam.html.

[172] Vanguard Bank Havzası, Spratly Adaları'nın en batıdaki resifidir. Zengin petrol ve gaz rezervleri bulunmaktadır. Bölge ayrıca, davetsiz misafirleri daha bölgeye girmeden geri gönderebilmek için "okyanus kaleleri" olarak kabul edilen Vietnam'ın stratejik DK1 petrol platformlarına da ev sahipliği yapmaktadır. Resif, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi tarafından belirlenen Vietnam'ın münhasır ekonomik bölgesinin 200 deniz mili içinde yer aldığı için Vietnam açısından ekonomik ve politik olarak önemlidir. (Bkz. Steven Lee Myers, "American and Chinese Warships Narrowly Avoid High-Seas Collision", *The New York Times*, 2 October 2018, son erişim tarihi Ekim 3, 2024, https://www.nytimes.com/2018/10/02/world/asia/china-us-warships-south-china-sea.html).

uzaklaştırması talep edilmiş ve ağustos ayında da Vietnamlı vatandaşlar tarafından Hanoi'deki Çin büyükelçiliğinin dışında protesto gösterisi yapılmıştır ancak buna rağmen Çin gemileri 8 Ekim'e kadar bölgeden ayırılmamıştır.[173] Bu son olay ile Çin'in uluslararası hukuku takip etmek yerine tek taraflı eylemler yoluyla "istediğini yaptırma isteği" bir kez daha vurgulanmıştır.

"İstediğini yaptırma isteğinden" kasıt temelde ekonomik yolla zorlamadır.[174] Örneğin 2018 yılında Repsol (İspanya'ya ait) ve Exxon Mobil (ABD'ye ait) tarafından yürütülen petrol arama projeleri Çin tarafından engellenmeye çalışılmıştır.[175] Çin tarafından böylece diğer ülkelerin bölge dışındaki ülkelerden şirketlerle iş birliği yapılmasının engellenmesi amaçlanarak, diğer ülkeler tarafından Güney Çin Denizi'nde yalnızca Çin'e ait devlet petrol şirketleriyle ortak girişimlerde bulunulmasının sağlanması istenmektedir. Başka bir deyişle, Çin tarafından bölgede anlaşmazlıklar yaratılarak ve yabancı şirketler bölgeye yatırım yapmaktan caydırılarak bölge ülkeleri Çin'in tekliflerini kabul etmeye zorlanmaya çalışılmaktadır. Aynı zamanda Çin tarafından bölgedeki askeri varlığı artırılmaya devam edilerek Paracel Adaları'ndan Spratly Adaları'na kadar dağılmış en az 27 yapay askeri karakolla ve yapay adalarla birlikte Çin deniz kuvvetlerinin artık Hainan'daki ana deniz üssünden uzak bölgelerde sahip olduğu stratejik barınaklarla çok daha zayıf komşulara karşı üstünlük sağlanmaya çalışılmaktadır.[176]

Haziran 2015'te Çin tarafından askeri varlık bulundurulan resifler üzerinde Spratly Adaları'ndaki yedi yapay adanın inşasının tamamlandığı ve üzerlerine askeri ve sivil yapılar inşa etmeye başlanacağı duyurulmuştur. Böylece Çin tarafından Güney Çin Denizi resiflerinde yapay adalar inşa edilmekle kalınmamış aynı zamanda bu adalar askeri tesislere dönüştürülmeye başlanmıştır. Bahsedilen yapay adaların bulunduğu yedi

[173] "The Vanguard Bank Standoff Shows China Remains Undeterred", The İnterpreter, son erişim tarihi Ekim 4, 2024, https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/vanguard-bank-standoff-shows-china-remains-undeterred.

[174] "The Vanguard Bank Standoff Shows China Remains Undeterred", The İnterpreter.

[175] Derek Grossman, "Why Vanguard Bank and Why Now? Explaining Chinese Behavior in the South China Sea", son erişim tarihi Ekim 4, 2024, https://www.rand.org/pubs/commentary/2019/08/why-vanguard-bank-and-why-now-explaining-chinese-behavior.html.

[176] "The Vanguard Bank Standoff Shows China Remains Undeterred", The İnterpreter.

resif; Subi, Fiery Cross, Mischief, Gaven, Hughes, Güney Johnson ve Cuarteron Resifi'dir.[177]

Aynı yıl Eylül ayında ABD Başkanı Barack Obama tarafından Çin'in Spratly Adaları'ndaki askeri inşaat faaliyetleriyle ilgili endişeler dile getirilmiştir. Bu duruma yanıt olarak Başkan Xi Jinping tarafından Çin'nin adaları "askerileştirme niyeti olmadığı" ileri sürülse[178] de Çin tarafından yapay adalarda tarama, inşaat ve militarizasyon faaliyetlerine devam edilmiştir. Bu durum Çin'in kendini kısıtlamak ve Güney Çin Denizi'ndeki diğer bölge ülkeleri, ABD ve Güney Çin Denizi'nde barış ve istikrarın korunmasında çıkarı olan diğer ülkelerle gerginliği azaltmak için diplomatik yollar aramak konusundaki isteksizliğini göstermektedir. Ayrıca buna ek olarak ABD'nin Güney Çin Denizi'ndeki tüm hak sahiplerine yaptığı toprak ıslahını, inşaatını ve askerileştirmeyi durdurma çağrılarına Çin tarafından hiçbir zaman olumlu yanıt verilmemiştir. ABD hükümeti tarafından, Güney Çin Denizi'ndeki toprak anlaşmazlıkları konusunda herhangi bir tavır alınmasa da Çin hükümetinden olumlu yanıt alınamayınca, "seyrüsefer özgürlüğü" iddia edebilmek için Seyrüsefer Özgürlüğü (Freedom of Navigation/ FON) Operasyonları gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Mayıs 2015'te de Spratly Adaları'ndaki yapay adaların üstünden uçak uçurulmuş ve bunun üzerine Çin donanması tarafından uyarılar yapılmıştır. Ekim 2015 tarihinde de ABD tarafından bir savaş gemisi/donanma devriyesi Çin'in inşa ettiği yapay adalarından olan Subi Resifi'nin 12 deniz mili yakınından geçirilmiştir. Çin tarafından bu devriye "siyasi ve askerî açıdan ciddi bir provokasyon" olarak nitelendirilmiştir.[179]

2016 yılında 3 Şubat ve 14 Şubat'da Woody Adası'nın çekilmiş uydu görüntülerine göre Çin tarafından Paracel Adaları zincirindeki Woody Adası'na füzeler yerleştirilmiştir. ABD ve bölge yetkilileri tarafından yerleştirmenin "deniz anlaşmazlıklarının militarizasyonu" anlamına gelebileceği konusunda uyarıda bulunulmuştur ancak Çin tarafından bunun egemen topraklar olarak gördüğü yerde savunma hakları kapsamında

[177] Matthew Liddy and Ben Spraggon, "Before and After: China Builds Artificial Islands in South China Sea", *ABC*, 22 September 2015, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://www.abc.net.au/news/2015-09-22/south-china-sea-islands-before-and-after/6794076?nw=0.

[178] Dacid Brunnstrom and Michael Martina, "China denies China turning artificial islands into military bases", *Reuters*, 26 September 2015, son erişim tarihi Ekim 2, 2024, https://www.reuters.com/article/us-usa-china-pacific-idUSKCN0RP1ZH20150925/.

[179] Katie Hunt, "Showdown in the South China Sea: How did we get here?", 2 Ağustos 2016, son erişim tarihi Eylül 2, 2024, https://edition.cnn.com/2015/10/28/asia/china-south-china-sea-disputes-explainer/.

olduğu savunulmuştur.[180] Fotoğraf 1.1'de yerleştirilen füzeler görülmektedir. 18 Mayıs 2018'de de Çin tarafından ilk kez Paracel Adaları'ndaki en büyük üssü olan Woody Adası'ndan bombardıman uçakları Güney Çin Denizi'ndeki bir ada resifine/karakola indirilmiştir.[181]

Fotoğraf 1.1 3 Şubat 2016 ve 14 Şubat 2016'da Güney Çin Denizi'ndeki Woody Adası'nın Çekilmiş Uydu Görüntüleri

---

"China's Maritime Disputes: 1895-2024", Council on Foreign Relations, son erişim tarihi Temmuz 2, 2024, https://www.cfr.org/timeline/chinas-maritime-disputes.

30 Eylül 2018'de ABD'nin rutin bir seyrüsefer özgürlüğü operasyonunu yürüten bir savaş gemisi ile Çin'in 2014'ten beri genişlettiği ve silahlarla güçlendirdiği Gaven Resifi'nin 12 deniz mili yakınlarındaki bir Çin savaş gemisi çarpışmaktan kıl payı kurtulmuştur. Bunun üzerine ABD tarafından devriyelerin uluslararası hukuka göre karasuları olarak kabul edilen 12 deniz mili kıyı şeridinden "zararsız geçiş" hakkını[182] iddia etmek için orada bulunduğu söylenmiştir. Ancak bunu kabul etmeyen Çin tarafından son zamanlarda argümanlarının odak noktası değiştirilerek savunma silahlarının oraya yerleştirilmesinin gerekçesi olarak bu olayda yaşananlar gibi faaliyetler gösterilmeye başlanmış ve ABD, Çin'in egemenliğine karşı "yasadışı provokasyonlarına" son vermeye çağırılmıştır.

[180] Forsythe, "China Deployed Missiles on Disputed Island, U.S. Says".

[181] "China Lands First Bomber on South China Sea Island", CSIS.

[182] Zararsız geçiş hakkı, yabancı gemilerin bir ülkenin karasularından önceden izin almaksızın bir başka deniz alanına geçmek için veya o ülkenin iç sularına ulaşmak için geçiş yapma hakkını ifade eder. Geçiş zorlayıcı nedenlerle veya yardımda bulunma maksadı ile yapılacak geçişleri de kapsamaktadır. (Bkz. Acer ve Kaya, *Uluslararası Hukuk Temel Ders Kitabı*, 204).

Oysaki daha önce de bahsedildiği gibi Çin tarafından ABD'nin 2015'te Güney Çin Denizi'ni "militarize etme" yönündeki suçlamalar kabul edilmemiştir.[183]

2020 yılına gelindiğinde bölgedeki ülkeler koronavirüs salgınıyla mücadele ederken Çin tarafından koronavirüs salgınının dikkat dağıtmasından yararlanılarak Güney Çin Denizi'ndeki varlığı ilerletilmeye çalışılmıştır ve bölgeye yönelik iddialar daha sert öne sürülmüştür. Örneğin şubat ayında bir Çin donanma gemisi tarafından Spratly Adaları'ndaki bir Filipin donanma gemisinin silah kontrol sistemi hedef alınmıştır. Sonraki ay da Fiery Cross ve Subi Resifleri'nde cephanelikler ve askeri kullanıma uygun pistler içeren yeni araştırma istasyonları açılmıştır. Nisan ayında da bir Çin gemisi Paracel Adaları yakınlarında bir Vietnam balıkçı teknesine çarpıp gemiyi batırmasının ardından[184] 30 Mart 2020'de, Vietnam'ın Birleşmiş Milletler Daimî Temsilciliği tarafından, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne, Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki genişleme iddialarına itiraz eden bir Sözlü Nota sunulmuştur. Notada Vietnam'ın Paracel ve Spratly Adaları üzerindeki egemenliğini kullanmak için önemli tarihi kanıtlara ve yasal temele sahip olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, 1982 BMDHS'nin, hak talep eden devletler için Güney Çin Denizi'ndeki deniz haklarına ilişkin tek ve yegâne yasal temeli sağladığı teyit edilmiştir. Vietnam tarafından daha sonra Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nden diplomatik notanın BMDHS'ne taraf ve Birleşmiş Milletler'in tüm üye devletlerine dağıtılması talep edilmiştir.[185]

Aynı yılın Nisan ayında Londra tarafından yönetilen Seadrill Şirketi tarafından işletilen ve Malezya'nın (ulusal petrol şirketi olan[186]) Petronas Şirketi ile sözleşmesi olan bir sondaj gemisi (West Capella) tarafından, Vietnam'ın genişletilmiş kıta sahanlığının bir parçası olan ve Çin'in hak iddia ettiği sularda, Malezya'nın münhasır ekonomik bölgesinde bulunan petrol ve gaz sahalarının araştırması yapılmıştır. Bunun üzerine Çin balıkçı gemileri tarafından West Capella yakınlarında sürekli olarak (balıkçılık dahil) faaliyet gösterilmiş ve Çin Sahil Güvenlik (China Coast Guard/ CCG) Gemileri tarafından da sondaj gemisi ve ikmal gemileri rahatsız edilmeye başlanmıştır. Böylece

[183] Steven Lee Myers, "American and Chinese Warships Narrowly Avoid High-Seas Collision".

[184] "China's Maritime Disputes: 1895-2024", Council on Foreign Relations.

[185] "Vietnam Asserts Claims İn South China Sea Amid Pandemic, China's Maritime Expansion", Stratbase ADR Institute, son erişim tarihi Ekim 3, 2024, https://adrinstitute.org/2020/05/23/vietnam-asserts-claims-in-south-china-sea-amid-pandemic-chinas-maritime-expansion/.

[186] "Petronas Lubricants International Hakkında", Petronas, son erişim tarihi Ekim 3, 2024, https://tr.pli-petronas.com/tr/hakk%C4%B1m%C4%B1zda/pli.

bölgede düzenli olarak devriye gezen Malezya donanması ve kolluk kuvveti gemileri ile çatışma çıkmıştır. Daha sonrasında olaya Vietnam gemileri de dahil olmuştur. Böylece Çin, Malezya ve Vietnam gemileri arasında Malezya'nın münhasır ekonomik bölgesinde aylarca süren bu gerginlik ilk olarak Çin araştırma gemisinin Malezya'nın münhasır ekonomik bölgesini terk etmesi ile durulmaya başlamış ancak çatışma hem Vietnam hem de Malezya tarafından talep edilen petrol ve gaz sahalarını araştıran Malezya sondaj gemisinin bölgeden ayrılmasının ardından sona ermiştir.[187] Burada Çin tarafından Malezya'nın münhasır ekonomik bölgesinde Malezya'nın rızası ve bilgisi olmadan[188] Çinli balıkçılar tarafından balık avlanması ve bölgede bulunan petrol ve gaz sahalarını araştıran bir Malezya sondaj gemisi ve ikmal gemilerinin Çin Sahil Güvenlik gemileri tarafından rahatsız edilmeye başlanması, "deniz tabanı üstündeki sularda, deniz tabanlarında ve bunların yerin (toprak) altındaki canlı ve cansız doğal kaynaklarının araştırılması, işletilmesi muhafazası ve yönetimine yönelik kıyı devleti" olan Malezya'nın egemen hakkını ifade eden BMDHS'nin 56/1-a maddesini[189] ihlal niteliği taşımaktadır.

Nisan 2020'de olan olay ve öncekilerden de anlaşılacağı üzere aslında bölgedeki çatışmaların çoğu zaman merkezinde Çin yer almış ve olayları başlatan kıvılcım olmuştur. Örneğin Kasım 2021'de de Çin sahil güvenliğinden üç gemi tarafından Çin'in kendi karasularının bir parçası olduğunu iddia ettiği fakat Filipinler'in 200 mil uzunluğundaki münhasır ekonomik bölgesindeki bir mercan adası olan İkinci Thomas Sığlığı'nda karaya oturan BRP Sierra Madre'ye ikmal yapmaya çalışan iki Filipin tedarik gemisinin faaliyetleri engellenmiş ve gemilere su topları ateşlenmiştir.[190] Burada Çin sahil güvenlik gemileri tarafından Filipinler'in münhasır ekonomik bölgesinde karaya oturan Sierra Madre'ye iki Filipin tedarik gemisinin ikmal yapmasının engellenmesi, "münhasır ekonomik bölgede, kıyısı olma şartı aranmadan tüm devletlere seyrüsefer

[187] "Update: Chinese Survey Ship Escalates Three-Way Standoff", Asia Maritime Transparency Initiative, 18 June 2020, son erişim tarihi Ekim 4, 2024, https://amti.csis.org/chinese-survey-ship-escalates-three-way-standoff/; Rozanna Latiff, "Chinese Ship Leaves Malaysian Waters After Month-Long South China Sea Standoff", *Reuters*, 15 May 2020, son erişim tarihi Ekim 4, 2024, https://www.reuters.com/article/china-security-malaysia-idINKBN22R1QT/.

[188] Acer ve Kaya, *Uluslararası Hukuk Temel Ders Kitabı*, 215.

[189] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım V: Münhasır Ekonomik Bölge, Madde 56: Münhasır Ekonomik Bölgede Sahildar Devletlerin Hakları, Yetkisi veya Yükümlükleri.

[190] "Philippines Tells China to Back Off After South China Sea Clash", Al Jazeera, 18 November 2021, son erişim tarihi Ekim 4, 2024, https://www.aljazeera.com/news/2021/11/18/philippines-tells-china-to-back-off-after-south-china-sea-clash; "South China Sea Chronology", Parliament of Australia.

serbestliği ve denizin uluslararası diğer meşru amaçlarla kullanım serbestisinden, BMDHS'nin diğer hükümleriyle uyumlu bir şekilde faydalanma hakkı bulunduğunu" belirten BMDHS'nin 58/1 maddesini[191] ihlal niteliği taşımaktadır. Ayrıca BMDHS'nin 301. maddesi gereği "taraf devletler, haklarını kullanırken ve sorumluluklarını yerine getirirken, hiçbir devletin toprak birliğine (bütünlüğüne) veya siyasi bağımsızlığına zarar vermeyecektir ya da Birleşmiş Milletler Şartı'nda belirtilen uluslararası hukuk ilkelerine aykırı bir şekilde tehditte bulunmaktan veya güç kullanmaktan kaçınacaktır".[192] Bu nedenle Çin sahil güvenlik gemileri tarafından Filipinler'in münhasır ekonomik bölgesinde bulunan iki Filipin tedarik gemisine su topları ateşlenmesi ilgili hükmü ihlal niteliği taşımaktadır.

22 Ocak 2021 Çin tarafından ilk kez Çin Sahil Güvenlik Gemileri'ne "ulusal egemenlik, egemen haklar ve yargı yetkisinin yabancı örgütler veya kişiler tarafından denizde yasadışı olarak ihlal edildiği durumlarda silah kullanımı da dahil olmak üzere gerekli tüm önlemleri alma" yetkisini veren bir yasa çıkarılmıştır. Çin Sahil Güvenliği tarafından yabancı gemiler üzerinde, silah kullanılmasına izin verilecek koşulları açıkça belirten bu yasa Çin'in deniz hukuku uygulama gücünü kurumsallaştırma süreci bakımından daha geniş bağlamda ele alındığında, Çin Sahil Güvenliği'nin operasyonlarını açıklığa kavuşturma, standartlaştırma, kurumsallaştırma ve sağlam bir yasal temele sahip olmasını sağlama yönünde önemli bir adım teşkil etmektedir.[193] Bu kanun Kasım 2021'de yaşanan olayla aynı bölgede ve benzer olan 4 Mayıs 2024'te yaşanan olay sonucu aynı tarihte Çin tarafından yürürlüğe konulmuştur. Bu olay İkinci Thomas Sığlığı'nda bir ikmal görevine giden bir Filipin ikmal gemisi olan Unaizah'a Çin Sahil Güvenlik gemileri tarafından, su topları ateşlemesidir.[194] Bu olayda Çin sahil güvenlik görevlileri ile Filipin ikmal gemisi arasında İkinci Thomas Sığlığı yakınlarında bir çatışma çıkmıştır. İki ülke arasındaki en şiddetli çatışma olarak kabul edilen bu olayda, Çin tarafından Filipinler, Çin'in karasularına müdahale ettiği konusunda uyarılmış ve Çin'in sahil güvenliğinin, iddia

[191] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım V: Münhasır Ekonomik Bölge, Madde 58: Münhasır Ekonomik Bölgede Diğer Devletlerin Hakları ve Yükümlülükleri.

[192] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım XVI: Genel Hükümler, Madde 301: Denizlerin Barışçı Amaçlarla Kullanımı.

[193] Shuxian Luo, "China's Coast Guard Law: Destabilizing or Reassuring", *The Diplomat*, 29 January 2021, son erişim tarihi Ekim 4, 2024, https://thediplomat.com/2021/01/chinas-coast-guard-law-destabilizing-or-reassuring/.

[194] "Philippines accuses China of new water cannon attacks in South China Sea", Al Jazeera, 23 Mart 2024, son erişim tarihi Ekim 6, 2024, https://www.aljazeera.com/news/2024/3/23/philippines-accuses-china-of-new-water-cannon-attacks-in-south-china-sea.

ettiği sularda yabancı gemilere karşı güç kullanılmasına da izin veren 2021 tarihli yasanın yürürlüğe koyulmasının haricinde 15 Haziran'da, 2021 yasasını uygulayan yeni kurallarda yayınlanmıştır. Buna karşılık Filipinler tarafından Çin güçleri Filipin donanma botlarına defalarca çarpmak ve mürettebatlarını silahlı personelle tehdit etmekle suçlanmıştır.[195] 17 Temmuz'da Çin ve Filipinler arasında Güney Çin Denizi'ndeki çatışmaları azaltmak için "geçici bir anlaşmaya" varılmıştır.[196] Burada yine Çin Sahil Güvenlik gemileri tarafından Filipinler'in münhasır ekonomik bölgesinde bulunan İkinci Thomas Sığlığı yakınlarında bir ikmal görevine giden bir Filipin ikmal gemisi olan Unaizah'a Çin Sahil Güvenlik gemileri tarafından, su topları ateşlemesi, "münhasır ekonomik bölgede, kıyısı olma şartı aranmadan tüm devletlere seyrüsefer serbestliği ve denizin uluslararası diğer meşru amaçlarla kullanım serbestisinden, BMDHS'nin diğer hükümleriyle uyumlu bir şekilde faydalanma hakkı bulunduğunu" belirten BMDHS'nin 58/1 maddesini[197] ve Çin sahil güvenlik gemileri tarafından su topları ateşlenmesi, "BMDHS uyarınca taraf devletlerin, haklarını kullanırken ve sorumluluklarını yerine getirirken, hiçbir devletin toprak birliğine veya siyasi bağımsızlığına zarar vermeyeceğini ya da Birleşmiş Milletler Şartı'nda belirtilen uluslararası hukuk ilkelerine aykırı bir şekilde tehditte bulunmaktan veya güç kullanmaktan kaçınacağını" ifade eden BMDHS'nin 301. maddesini[198] ihlal niteliği taşımaktadır.

Mart 2021'de Çin tarafından Filipinler'in münhasır ekonomik bölgesinin bir parçası olan Whitsun Resifi'ne iki yüz gemi konuşlandırılmıştır. Filipinler tarafından Çin gemilerinin tüm bu süre boyunca (resif yakınlarındaki sularda balık tutan Çinli balıkçıları taşıdığı[199]) bir "balıkçı filosu" olduğu iddia edilerek, bunların askeri personel tarafından işletildiği söylenmiştir.[200] Bu nedenle Filipinler Savunma Bakanı tarafından Çin gemilerinin Filipinler'in deniz haklarını ihlal ettiği söylenerek Çin, Filipinler'in Güney Çin

[195] Neil Jerome Morales and Bernard Orr, "China and Philippines quarrel over South China Sea collision", *Reuters*, 17 Haziran 2024, son erişim tarihi Ekim 6, 2024, https://www.reuters.com/world/asia-pacific/china-coast-guard-says-philippine-supply-ship-illegally-intruded-waters-second-2024-06-16/.

[196] "China's Maritime Disputes: 1895-2024", Council on Foreign Relations,

[197] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım V: Münhasır Ekonomik Bölge, Madde 58: Münhasır Ekonomik Bölgede Diğer Devletlerin Hakları ve Yükümlülükleri.

[198] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım XVI: Genel Hükümler, Madde 301: Denizlerin Barışçı Amaçlarla Kullanımı.

[199] Jim Gomez, "Philippine defence chief asks Chinese flotilla to leave reef", *Associated Press*, 22 March 2021, son erişim tarihi Ekim 4, 2024, https://apnews.com/article/south-china-sea-philippines-coronavirus-pandemic-china-manila-1bba6bede5d013515044c01dee2256ac.

[200] "China's Maritime Disputes: 1895-2024", Council on Foreign Relations.

Denizi'ndeki egemenliği altındaki sulara müdahale etmekle suçlandığı iki yüzden fazla gemiyi geri çekmeye çağırılmıştır. [201] Burada Çin tarafından Filipinler'in münhasır ekonomik bölgesine giren bölgeler için Filipinler'in rızası ve bilgisi olmadan[202] Çinli balıkçıların bölgede avlanması, Çin tarafından balıkçıların avlamasının önlenmemesi ve hatta bölgeye Çin tarafından bir balıkçı filosu gönderilmesi (veya Çinli balıkçıların taşınması), "deniz tabanı üstündeki sularda canlı doğal kaynakların araştırılmasına, işletilmesine, muhafazasına ve yönetimine yönelik kıyı devletinin egemen hakkını" ifade eden BMDHS'nin 56/1-a[203] maddesi ve "diğer devletlere bölgedeki haklarını kullanırken kıyı devletine ait hakların ve sorumlulukların uygun şekilde dikkate alınması" yükümlülüğünü belirten BMDHS'nin 58/3 maddesini[204] ihlal niteliği taşımaktadır.

22 Aralık 2022'de, Endonezya ve Vietnam tarafından, on iki yıllık müzakerelerin ardından 1982 BMDHS'ne dayalı münhasır ekonomik bölgeye yönelik sınırlandırmalarını tamamladıkları duyurulmuştur. Böylece bölge ülkelerinin ikili ilişkilerindeki önemli bir eksiklik ve çatışma sebebi ortadan kalkmıştır. Bundan önce, Endonezya kıyılarından yaklaşık iki yüz deniz mili uzaklıktaki Natuna Adaları'na yönelik iki ülkenin çakışan münhasır ekonomik bölge iddiaları nedeniyle bölgede balıkçılık ile seyrüsefer hakları konusunda gerginlikler çıkmıştır. İki ülke arasında münhasır ekonomik bölgeye yönelik sınırlandırmalarını tamamladıkları halde hem Vietnam'ın hem de Endonezya'nın münhasır ekonomik bölgesinin sınırları, Çin'in dokuz kesikli çizgisiyle kısmen örtüşmektedir.[205] Yani iki ülke tarafından böylece Çin'in duruşu göz ardı edilmiş ve esasen Çin'in toprak iddiaları reddedilmiştir. Ayrıca dolaylıda olsa Çin tarafından 2016 tarihli tahkim kararına uyulması için üzerindeki baskıda artırılmıştır. Böylece bunun gibi Vietnam ve Endonezya gibi ASEAN üye devletleri tarafından BMDHS ilkelerine, normlarına ve kurallarına bağlı kalındıkça, Çin'in Güney Çin Denizi ve ötesinde giderek

[201] "South China Sea dispute: Huge Chinese 'fishing fleet' alarms Philippines", BBC, son erişim tarihi Ekim 5, 2024, https://www.bbc.com/news/world-asia-56474847.

[202] Acer ve Kaya, *Uluslararası Hukuk Temel Ders Kitabı*, 215.

[203] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım V: Münhasır Ekonomik Bölge, Madde 56: Münhasır Ekonomik Bölgede Sahildar Devletlerin Hakları, Yetkisi veya Yükümlükleri.

[204] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım V: Münhasır Ekonomik Bölge, Madde 58: Münhasır Ekonomik Bölgede Diğer Devletlerin Hakları ve Yükümlülükleri.

[205] "The Significance of the Vietnam-Indonesia Exclusive Economic Zone Demarcation", FULCRUM, son erişim tarihi Ekim 5, 2024, https://fulcrum.sg/the-significance-of-the-vietnam-indonesia-exclusive-economic-zone-demarcation/.

artan iddialı tutumlarına ve eylemlerine karşı direnç gösterilmesi ve inisiyatif kullanılması artacaktır.

Çin tarafından bölgede tek egemen güç olma istediği nedeniyle Güney Çin Denizi'ndeki iddialarını kabul ettirmek ve desteklemek adına, bazen çıkardığı kanunlar ve yayınladığı haritalar ile bazen de askeri kapasitesine güvenerek ve ekonomik gücünün etkisi yoluyla çeşitli faaliyetlerde bulunulmaktadır. Böylece bölgede ana aktör olmaya devam edilerek diğer bölge ülkelerinin denizden tam kapasite ile faydalanması hususu önlenmeye çalışılmaktadır. Bu nedenle Çin tarafından bölgesel iddialarının güçlendirilmesi ve stratejik avantajlar elde edilmesi için askerileştirme politikaları ve başka ülkelerin BMDHS'ne dayanan haklarını da ihlal niteliği taşıyan, bazen zorlama ve güç kullanımınıda içeren faaliyetler de gerçekleştirilmektedir. Bu durum en temelde uluslararası hukukun çoğu zaman Çin tarafından yeterince dikkate alınmadığını da göstermektedir. Ayrıca bu faaliyetler hem bölgesel güvenlik hem de uluslararası deniz hukuku açısından çeşitli tartışmaları ve gerilimleri de beraberinde getirmekte, komşu ülkeler arasında endişeleri arttırmaktadır.

2
GÜNEY ÇİN DENİZİ'NDE ÇİN'İN İDDİALARI, POLİTİKALARI VE ULUSLARARASI HUKUK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Çin'in ithalatı ve ihracatı, ekonomisi ve enerji güvenliğinde çok önemli bir rol oynayan Güney Çin Denizi sularından geçmektedir. Çin ekonomisi, balıkçılık sektörü ve olası hidrokarbon yataklarıyla bu bölgeden güçlenmektedir. Ayrıca Çin bölgedeki sorunların diğer kıyıdaş ülkelere nazaran temel ve en etkili aktörüdür. Bu nedenle bölge ülkelerinden Çin'in egemenlik iddialarını ele almak önemlidir.

Güney Çin Denizi bölgesi Çin için vazgeçemeyeceği temel ve yaşamsal çıkarları içermektedir. Bunlar Çin'in toprak birliği, egemenliği, güvenliği, ekonomik ve siyasi bağımsızlığını korumaktır. Bu nedenle Çin tarafından Güney Çin Denizi bölgesindeki iddialarında istikrarlı ve kesin davranılmaktadır. Bu doğrultuda diğer kıyıdaş ülkelerden farklı olarak bölgede kendi tezlerini uluslararası kamuoyunda kabul ettirmek adına On Bir ve Dokuz Kesik Çizgili Hat Haritaları, Four Sha gibi doktrinler yayınlanmıştır. Bu konular, Güney Çin Denizi bölgesinin Çin açısından önemine değinilmesi ile başlanarak sırayla detaylı bir şekilde incelenmiştir.

2.1 Güney Çin Denizi'nin Çin Açısından Önemi

Çin bulunduğu konumu itibariye hem Asya Kıtasının büyük bir alanını kaplamakta hem de Güney Çin Denizi'ne komşu olmaktadır. Güney Çin Denizi, adalarında fosforik asit ve kireç madenini, denizinde dünyadaki en büyük ve çeşitli tropikal balığı, deniz tabanında büyük miktarda metal cevherini ve kıta sahanlığında petrol ve gaz gibi doğal kaynakları bulundurmaktadır.[206] Buna ek olarak Asya-Pasifik bölgesindeki ülkeler

[206] Su Hao, *China's Positions and Interests in the South China Sea: A Rational Choices in its Cooperative Policies*, *CSIS*, 12 September 2011, 7-8, son erişim tarihi Ekim 26, 2024, https://www.csis.org/analysis/chinas-positions-and-interests-south-china-sea-rational-choices-its-cooperative-policies.

arasında ticareti, kültürel alışverişi ve ekonomik büyümeyi teşvik eden önemli bir stratejik ticaret yolu olarak zengin bir tarihi de barındırmaktadır.[207]

ABD Enerji Bilgi İdaresi'nin 2023 yılındaki açıklamasına göre; Güney Çin Denizi'nde kanıtlanmış ve muhtemel rezervlerde yaklaşık 3,6 milyar varil petrol ve 40,3 trilyon fit küp doğal gaz bulunmaktadır. Aynı yıl Çin tarafından bölgeden günde 410.000 varil petrol sıvısı ve 489 milyar fit küp doğal gaz üretilmiştir. Çin'in Güney Çin Denizi ticaret değeri 1.470 milyar ABD dolarıdır ve Güney Çin Denizi ticaretinin Çin'in tüm malları içindeki yüzdesi 39,50'dir. Bu doğrultuda Çin tarafından, Güney Çin Denizi'nden geçen dünya ticaretinin üçte birinden fazlası, buradan taşınmaktadır. Böylece Çin bölgedeki en büyük ihracatçı konumuna da gelmiştir.[208]

Bu bölge balıkçılık açısından da kritik öneme sahiptir ve Asya'nın toplam balık avının yaklaşık %25'ini oluşturmaktadır. Ayrıca, Güney Çin Denizi dünyanın en önemli deniz ticaret rotalarından birisidir; Avrupa, Afrika ve Orta Doğu'dan gelen kargo gemileri Malakka Boğazı'ndan geçerek bu deniz üzerinden Asya pazarlarına ulaşmaktadır. Bu rotadaki yıllık trafik hacmi Süveyş Kanalı'nın üç katı, Panama Kanalı'nın ise on beş katıdır.[209] Ayrıca 2023 yılında, küresel olarak deniz taşımacılık yoluyla günde 76 milyon varil petrol ve petrol ürünü sevk edilmiştir. Bu sevkiyatların yaklaşık 28 milyonu varili (%37) Güney Çin Denizi'nden geçmiştir[210] yani günümüzde Güney Çin Denizi küresel ticaretin %20'sinden fazlasının geçtiği kritik bir dünya ticaret rotasıdır.[211]

Dolayısıyla bu bölgeye hâkim olan güç, önemli deniz ticareti ve enerji rotalarının hâkimi olacaktır. Bu doğrultuda bölgeye sadece ekonomik olarak değil aynı zamanda egemenlik/hak sahipliği olarak da hâkim olmak isteyen Çin açısından Güney Çin Denizi'nin önemi beş ana konuya ayrılmaktadır:

---

[207] "Strategic Importance of the South China Sea", Best Diplomats, son erişim tarihi Temmuz 16, 2024, https://bestdiplomats.org/why-is-the-south-china-sea-important/.

[208] "South China Sea", U.S. Energy Information Administration, son erişim tarihi Kasım 7, 2024, https://www.eia.gov/international/analysis/regions-of-interest/South_China_Sea.

[209] Hanayı, "Güney Çin Denizi'ndeki Temel Sorunlar ve Çözüm Yolları: Çin' in Yaklaşımı", 38-41.

[210] "South China Sea", U.S. Energy Information Administration.

[211] "Why China wants to control much of the South China Sea", South China Morning Post, video, 00:00-03:05, 31 Temmuz 2024, son erişim tarihi Ekim 26, 2024, https://www.youtube.com/watch?v=smAGoZrk59c&t=60s.

Birinci olarak diğer ülkeler gibi Çin tarafından da mal ihraç etmek ve fosil yakıtları ithal etmek, personel transferi ve turizm için bu deniz yolu kullanılmaktadır.[212] Bu deniz yolları potansiyel olarak savunmasız olduğu için buradaki ticareti azaltmak adına Çin tarafından kara yollarına büyük yatırımlar da yapılmaktadır. Ancak günümüzde Güney Çin Denizi, Çin'in ticaret açısından can damarı olmaya devam etmektedir. Ayrıca bu denizde bulunan petrol, doğal gaz ve balık gibi doğal kaynaklar Endonezya, Vietnam ve Malezya gibi Doğu Asya ülkeleri ve Çin gibi bölge ülkeleri ile diğer bölge dışı ülkeler tarafından çokça talep edildiği için son zamanlarda, bu ülkeler tarafından Çin'in muhalefetine rağmen bölgede petrol ve doğalgaz faaliyetleri sürdürülmektedir. Bu nedenle Çin tarafından kendi yakıt kaynağını çıkarmak için maliyetli derin su kaynakları çıkarma projelerine yatırım yapmaya başlanmıştır. Ancak bu enerji kaynağının çıkarılması oldukça pahalıdır ve yeterli teknoloji henüz gelişmemiştir.[213] Buna ek olarak bölge üzerinde en yoğun ticaret gerçekleştiren ülke olarak Çin'in toplam dış ticaretinin %64'ü buradan geçmektedir.[214] Bu nedenle Çin, aynı zamanda aslında bölgedeki seyrüsefer özgürlüğüne en çok ihtiyaç duyan ülkedir.[215]

İkinci olarak Çin açısından Güney Çin Denizi önemli bir ulusal sembol olarak görülmektedir çünkü Çin'in tarihi iddialarında da kullandığı bölgedeki varlığı 2.000 yıl öncesine, Han Hanedanlığı dönemine kadar dayandırılmaktadır.[216] Bu nedenle bölgenin Çin açısından tarihi bağlamını anlamak hem bölgenin Çin açısından önemini hem de tezin devamında bahsedilen tarihi iddiaların temelini anlamakta büyük önem taşımaktadır.

Çin açısından hayati olan bu deniz geçidi, antik çağlardan bu yana Çin tarafından kullanılan ticaret yollarına ev sahipliği yapmaktadır. Bu durum Güney Çin Denizi'nin 618-907 yılları arasında Tang Hanedanı döneminde "Deniz İpek Yolu" olarak bilinen önemli bir ticaret yoluna dönüşmesi ile başlamıştır. Çinli tüccarlar tarafından baharat, ipek, porselen ve diğer değerli ürünler uzak yerlere buradan taşınmış ve böylece Çin dış dünyaya bağlanmış ve diğer milletler ile arasında bilgi alışverişi sağlanmıştır. Ayrıca

---

[212] Hao, *China's Positions and Interests in the South China Sea: A Rational Choices in its Cooperative Policies*, 7-8; "Why China wants to control much of the South China Sea", South China Morning Post, 00:00-03:05.

[213] Ibid., 00:00-03:05.

[214] Hamzaçebi, *Çin'in Enerji Jeopolitiği (Güney Çin Denizi ve Orta Asya Enerji Politikaları)*, 97.

[215] Hao, *China's Positions and Interests in the South China Sea: A Rational Choices in its Cooperative Policies*, 8.

[216] "Why China wants to control much of the South China Sea", South China Morning Post, 03:05-03:16.

15.yy.'da Çinli kâşif Zheng He tarafından Güneydoğu Asya, Hindistan ve Afrika kıyılarına yapılan bir dizi seferle Güney Çin Denizi'nin uluslararası ticaret ve keşif merkezi olarak da işlevi gösterilmiştir.[217] Bu şekilde başlayan Çin'in bölge ile ticaret bağlantısı, toprak mücadeleleri ve savaşlar nedeniyle zaman zaman kesilmiş olsa da bölgenin Çin açısından önemi günümüze kadar değişmemiştir.

Üçüncüsü ve belki de en önemlisi, Güney Çin Denizi'nin Çin'in ulusal savunma ve güvenliği açısından önemidir. Çünkü günümüzde Güney Çin Denizi jeopolitik ve askeri bir merkez haline gelmiştir. Soğuk Savaş döneminden günümüze kadar olan hızlı ekonomik gelişme ve teknolojik ilerleme, Çin açısından kıyı bölgelerini korumayı daha önemli hale getirmiştir. Askeri teknolojinin, özellikle füze teknolojisinin gelişimi Çin'i denize yöneltmeye, aktif açık deniz savunması adını verdikleri şeyi benimsemeye zorlamıştır. Bu doğrultuda Çin Devlet Konseyi Bilgi İdaresi tarafından 2015 yılında yayınlanan "Çin'in Askeri Stratejisi" başlıklı "beyaz kitap"ta, Çin ordusunun artık sadece kendi karasularını savunmaya değil "açık denizleri de koruma"ya odaklanacağı belirtilmiştir.[218] Ayrıca Güney Çin Denizi, Çin'in baş rakibi ABD ile bir çatışma durumunda ilk savunma hattı niteliğindedir. Bu stratejideki temel mantık Çin tarafından savunmanın açık denizden yapılması ile denizdeki stratejik derinliğin veya savunma derinliğinin mümkün olduğunca genişletilmesidir. Bu nedenle Çin tarafından olası bir saldırıda düşman güçlerinin anakaraya ulaşmasının engellenmesi için Okinawa'dan Filipinler'e kadar uzanan ve Spratly Adaları'nı da içeren birinci ada zincirleri gibi stratejik dar boğazların hakimiyeti tam olarak sağlanmaya çalışılmaktadır. Yani en güçlü rakibi olan ABD tarafından yapılacak bir saldırıda ABD'nin Pasifik Okyanusu'nda büyük ölçüde Filipin Denizi çevresinde bloke edilebilmesi için Güney Çin Denizi'nin de Hint Okyanusu'ndan gelen herhangi bir ABD savaş gemisi hareketine karşı bloke edilmesi gerekmektedir.

Çin'in açık deniz savunma stratejisi yalnızca anakarayı değil aynı zamanda Tayvan'ı da içermektedir. Çünkü Tayvan konusunda bir çatışma olacaksa bir Güney Çin Denizi boyutu da muhakkak olacaktır. Bu nedenle Çin tarafından günümüzde Tayvan ile birleşmek için gerekli çaba da gösterilmektedir. Ancak ABD tarafından bunun

[217] "Strategic Importance of the South China Sea", Best Diplomats.

[218] "Çin Askeri Stratejisini Değiştirdi", Anadolu Ajansı, son erişim tarihi Kasım 2, 2024, https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cin-askeri-stratejisini-degistirdi/43208.

gerçekleşmesinin önlenmesi için Tayvan'a gerekli dış müdahale yapılmaktadır.[219] Bu nedenle Çin tarafından Güney Çin Denizi'ni dış müdahale olarak gördüğü şeye karşı güvence altına almak zorunda olduğunu bilerek hareket edilmektedir. Bu doğrultuda bölgedeki hakimiyet, yapay ada inşasını da içeren çeşitli faaliyetlerle askeri olarak arttırılarak bölgenin güvenliği sağlanılmaya çalışılmaktadır.

Dördüncü olarak Güney Çin Denizi bölgesi, korsanlık, terörizm ve sınır ötesi suç, tropikal fırtına, tsunami, deprem ve diğer doğal afetler dahil olmak üzere birçok geleneksel olmayan güvenlik sorunuyla karşı karşıya kalmaktadır. Bunların hepsi bölgedeki gemiler ve insanların güvenliği için muazzam bir tehdit oluşturmaktadır.[220] Bunlar gibi geleneksel olmayan güvenlik konularında, Çin'in komşu ülkelerle olan iş birliğinin teşvik edilmesi için Güney Çin Denizi önemli bir platformdur.

Beşinci ve son olarak, Güney Çin Denizi'nin, Çin açısından "Tek Kuşak-Tek Yol" ya da "Kuşak-Yol" olarak adlandırılan proje kapsamındaki önemidir. Bu proje 2013 yılında Çin devlet başkanı Xi Jinping tarafından Orta Asya ve Güney Asya ülkelerine gerçekleştirlen bir dizi ziyaret sırasında duyurulan ve 2049 yılında bitirilmesi planlanan, modern ipek yolu projesidir. Türkiye'nin de içine dahil olduğu Çin ile Avrupa arasındaki geniş ticaret hacmini artırmayı, geliştirmeyi ve ayrıca Çin'den Avrupa'ya lojistik hizmetlerini iyileştirmeyi, kolaylaştırmayı, bu süreçte maliyeti düşürmeyi ve mesafeleri kısaltmayı hedefleyen yüzyılın dev projesidir.[221] Buradaki asıl amaç, yeterli doğal kaynaklara, enerjiye ve ticaret yollarına erişimini sürdürdüğü sürece genişlemeye devam edecek olan Çin ekonomisinin sürdürülmesini sağlamaktır. Çünkü bu faktörlerden bir veya daha fazlası aşırı derecede azalırsa, Çin ekonomisi çökme tehlikesiyle karşı karşıya kalacak ve durma noktasına gelecektir.

Ekonominin önümüzdeki on yılda da desteklenme ihtiyacını tespit eden Başkan Xi Jinping tarafından Çin'in ekonomik geleceğini güvence altına almak için bu plan uygulamaya koyulmuştur.[222] Bu proje, üye devletler arasında demir yolu, kara yolu ve

---

[219] "Why China wants to control much of the South China Sea", South China Morning Post, 05:42-08:58.

[220] Hao, *China's Positions and Interests in the South China Sea: A Rational Choices in its Cooperative Policies*, 8.

[221] "Yüzyılın Konsepti: Bir Kuşak Bir Yol", 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü, son erişim tarihi Ağustos 5, 2024, https://www.21yyte.org/tr/merkezler/yuzyilin-konsepti-bir-kusak-bir-yol.

[222] Kjell Tengesdal, "One Belt-One Road and the South China Sea: Xi Jingping's Priorities", *Modern Diplomacy*, son erişim tarihi Ekim 27, 2024, https://moderndiplomacy.eu/2019/03/06/one-belt-one-road-and-the-south-china-sea-xi-jingpings-priorities/.

dijital bağlantılar gibi önemli altyapı geliştirmelerinin yanı sıra köprüleri, petrol ve doğal gaz boru hatlarını, lojistik merkezlerini, enerji santrallerini, havaalanlarını ve limanları içermektedir.

Proje iki ana bölüme ayrılmıştır. Bunlar: İpek Yolu Ekonomik Kuşağı ve Deniz İpek Yolu'dur. İlk güzergâh, Çin'den başlayarak Kazakistan ve Moğolistan üstünden geçip, Rusya ve İran yoluyla Avrupa'ya uzanacak şekilde Güney Çin Denizi'nden batıya doğru Hint Okyanusu'na uzanmaktadır. İkinci koridor, Güney Çin Denizi'nden güneye doğru, Pasifik Okyanusu, Arap Yarımadası, Basra Körfezi, Kızıldeniz'e ulaşarak Mısır, Somali ve Kenya'ya bağlanmakta ve sonunda Kızıldeniz ve Akdeniz üstünden Venedik'e ulaşmaktadır. Bu rotanın Malakka Boğazı'na bir alternatif olarak hizmet etmesi beklenmektedir. Harita 2.1'de mavi renkli çizgi ile İpek Yolu Ekonomik Kuşağı güzergâhı ve pembe renkli çizgi ile Deniz İpek Yolu güzergâhı gösterilmiştir.

Harita 2.1 Çin'in Kuşak Yol Projesinin Deniz ve Kara Güzergâhı

"Çin'in emperyal projesi "Bir Kuşak Bir Yol"u tartışmaya açıyoruz", Sun Savunma, son erişim tarihi Ekim 27, 2024, https://www.sunsavunma.net/cinin-emperyal-projesi-bir-kusak-bir-yolu-tartismaya-aciyoruz/#google_vignette.

Çin tarafından Güney Çin Denizi'nde kurulan yapay adalar stratejik olarak petrol, gaz ve balıkçılık gibi kaynaklar üzerinde kontrolü elde etmek için politika ve ekonomik etki araçları olarak konumlandırılmaktadır. Buradan elde edilen doğal kaynakların, yaklaşık 4 milyar insan ve 124 ülke, Kuşak ve Yol Girişimi kapsamında kara ve deniz rotaları aracılığıyla entegre edilerek, ilgili ülkelere ulaştırılması planlanmaktadır. Böylece Çin

tarafından ABD ile Japonya'nın bölgedeki etkisinin sınırlandırılması amaçlanmaktadır.[223]

2.2 Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki Tarihi İddiaları ve Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi

1930'ların başlarında, Çin'in deniz ve kara sınırlarının çoğu haritalarında tutarlı ve net bir şekilde gösterilmemiştir ve bu durum, Çin'in Güney Çin Denizi üzerindeki egemenliği açısından açık bir sorun oluşturmuştur. Bu sorunu çözmek amacıyla, Çin hükümeti tarafından Ocak 1930'da "Kara ve Su Haritalarının Denetlenmesine İlişkin Yönetmelikler" (Shuilu ditu shencha tiaoli) yayınlanmıştır. Eylül 1931'de, İçişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Denizcilik Bakanlığı, Eğitim Bakanlığı ve Moğolistan-Tibet Komitesi tarafından bu yönetmelikler genişletilmiş ve güncellenmiştir. Ardından, ilgili kurumların temsilcilerinden oluşan bir Kara ve Su Haritaları İnceleme Komisyonu kurulmuş ve bu komisyon, 7 Haziran 1933'te çalışmaya başlamıştır.

Komisyon tarafından Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki egemenliğini savunma konusunda önemli katkılar sağlanmıştır. 21 Aralık 1934 tarihli toplantıda, Komisyon tarafından Güney Çin Denizi'ndeki tüm adaların ve resiflerin hem Çince hem de İngilizce isimleri gözden geçirilip onaylanmıştır. Ocak 1935'te yayımlanan Komisyon'un dergisinin ilk sayısında, Güney Çin Denizi'ndeki 132 ada, resif ve gelgit yüksekliğinin isimleri liste halinde verilmiş ve bunlardan 28'inin Paracel Adaları'nda, 96'sının ise Spratly Adaları'nda yer aldığı belirtilmiştir.[224]

1936 yılında, Kuomintang (KMT) döneminde ise Milliyetçi bir Çinli coğrafyacı olan Bai Meichu tarafından Güney Çin Denizi'ndeki adaların ve özelliklerin çoğunu 'U şeklinde bir çizgi' ile Çin'in egemen toprağı olarak gösteren bir harita (Harita 2.2) yayınlanmıştır.[225] Bu haritada Güney Çin Denizi'ndeki Spratly ve Paracel Adaları, Pratas Adası ve Macclesfield Bank (Takımadaları) Çin toprakları içinde gösterilmiştir.[226]

---

[223] "Bir Kuşak Bir Yol: Çin", Akademik Araştırma Enstitüsü, son erişim tarihi Ekim 27, 2024, https://akademikarastirma.org/bir-kusak-bir-yol-cin/.

[224] Jinming Li and Dexia Li, "The Dotted Line on the Chinese Map of the South China Sea: A Note", *Ocean Development & International Law*, 34 (3–4) (2003): 287-289, doi:10.1080/00908320390221821.

[225] "South China Sea Chronology", Parliament of Australia.

[226] Jinming Li and Dexia Li, "The Dotted Line on the Chinese Map of the South China Sea: A Note", 287-289.

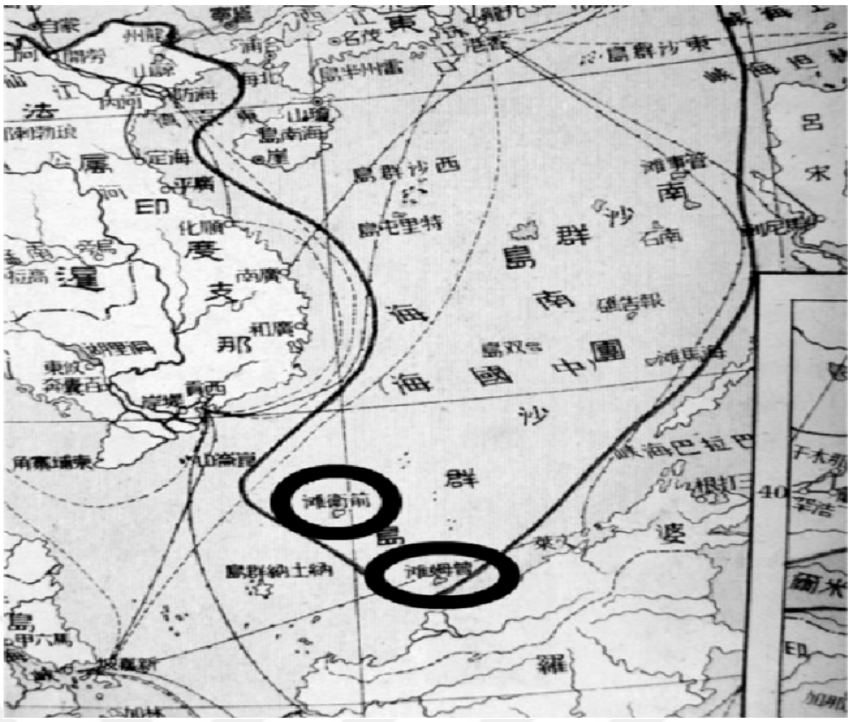

Harita 2.2 Bai Meichu Tarafından Yayınlanan New Atlas Of China's Construction'da (Yeni Çin İnşaat Atlası'nda) (1936) Bulunan Harita

"Figure 2", son erişim tarihi Kasım 14, 2024, ResearchGate, https://www.researchgate.net/figure/Map-from-New-Atlas-of-Chinas-Construction-1936-published-by-Bai-Meichu-James-Shoal-is_fig2_324956433.

1947 yılında da günümüzde Çin'in iddialarının temel taşı olan Dokuz Kesik Çizgi Haritası'nın ilk hali olan On Bir Kesik Çizgili Harita, Milliyetçi Çin yönetimi tarafından ilan edilmiştir.[227] Bu harita, Harita 2.3'te görülmektedir. Bahsedilen on bir çizgi, Güney Çin Denizi'nin doğu yakasından Tayvan'dan Borneo Adası kıyılarına ve ardından kuzeye doğru Tonkin Körfezi'ne büyük bir U şeklinde uzanmaktadır. Çizgilerin anlamına ilişkin resmi bir açıklama yapılmamış olsa da haritacılardan biri olan Wang Xiguang tarafından çizgilerin yalnızca Çin toprakları (yani Güney Çin Denizi'nde hak iddia edilen her ada) ile komşularının toprakları arasındaki orta çizgiyi gösterdiği söylenmiştir.[228]

Çin tarafından haritadaki kesik çizgi ile gösterilen bölgelerde bulunan deniz tabanı ve üstünde egemenlik ve yargı yetkisi olduğu iddia edilmiştir. Ayrıca bu bölgelere yönelik Vietnam ve Malezya gibi başka devletlerin egemenlik iddialarının Çin'in egemenlik ve

[227] Erendor, *Uluslararası İlişkilerde Güncel Sorunlar*, 195.

[228] Hayton, *The South China Sea: The Struggle for Power in Asia*, 59.

yargı yetkisini ihlal ettiği belirtilmiştir.[229] 1947 tarihli bu harita Tayvan ve Çin'in tarihsel iddialarını dayandırdığı ilk resmi temel belgedir. Çin tarafından öne sürülen bu haritayı destekleyici iddiaların neredeyse tamamı hukuki değil tarihsel temellidir.

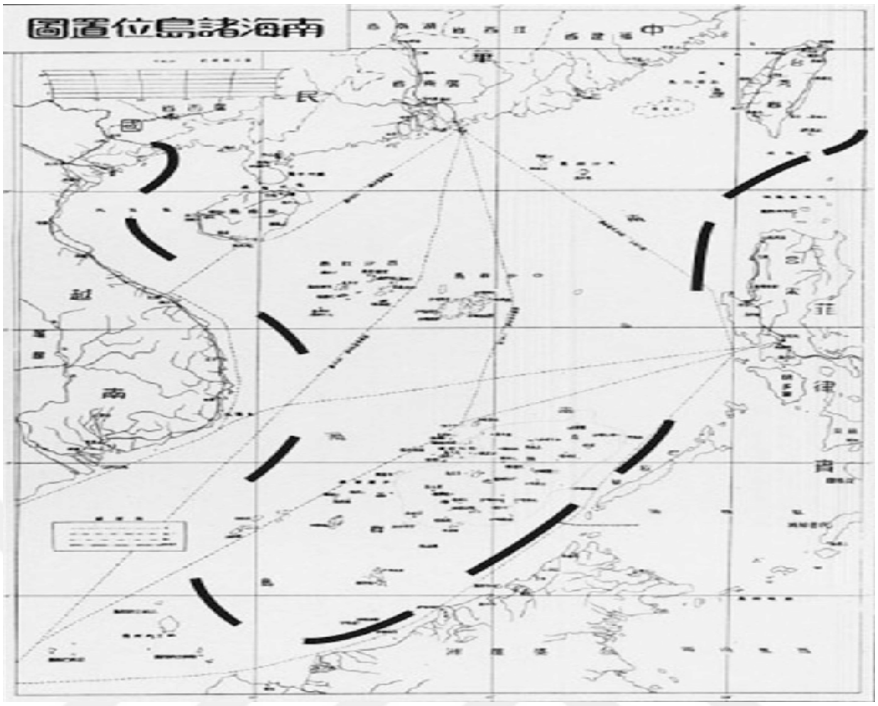

Harita 2.3 Çin'in On Bir Kesik Çizgili Haritası

"Güney Çin Denizi'nde ABD ve Çin'in Güç Mücadelesi", TRT Haber, son erişim tarihi Kasım 23, 2023, https://www.trthaber.com/haber/dunya/guney-cin-denizinde-abd-ve-cinin-guc-mucadelesi-566452.html.

1953 yılında Çin Komünist Partisi (ÇKP) liderliğindeki hükümet tarafından, Başbakan Zhou Enlai'nin onayı ile[230] Çin Halk Cumhuriyeti Hükümetinin Karasuları Hakkında Deklarasyonu ile on bir çizgili haritadaki, Çin ve Vietnam arasında bulunan Tonkin Körfezi'nde yer alan iki kesik çizgi Vietnam ile dayanışma gerekçesiyle haritadan silinerek Dokuz Kesik Çizgi Haritası haline getirilmiştir.[231] Bu iki ülke arasındaki deniz parçasındaki sınır ancak 2000 yılında tanımlanmıştır.[232] (Bugüne kadarda Güney Çin

[229] Çin Halk Cumhuriyeti'nin Birleşmiş Milletler'e sunduğu 7 Mayıs 2009 tarihli metin, son erişim tarihi Ocak 15, 2023, http://www.un.org/depts/los/clcs_new/submissions_files/mysvnm33_09/chn_2009re_mys_vnm_e.pdf.

[230] Jinming Li and Dexia Li, "The Dotted Line on the Chinese Map of the South China Sea: A Note", 287-289.

[231] Erendor, *Uluslararası İlişkilerde Güncel Sorunlar*, 195.

[232] Hayton, *The South China Sea: The Struggle for Power in Asia*, 60.

Denizi'ndeki toprak iddialarının tarihsel temeli olarak hem Tayvan hem Çin tarafından bu dokuz çizgili haritaya başvurulmuştur.[233])

Günümüzde Dokuz Çizgi Haritası'nın uluslararası alanda kabulü için çalışan Çinli akademisyenler tarafından, Dokuz Çizgi Haritası'nın ilan edilmesi üzerine, uluslararası toplum tarafından hiçbir zaman haritaya muhalefetin tam olarak dile getirilmediği ve temelde hiçbir komşu devlet tarafından diplomatik bir itirazda bulunulmadığı bu nedenle kamuoyuna yapılan bu açıklama karşısındaki sessizliğin onay/kabul anlamına geldiği ve noktalı çizginin yarım yüzyıldan fazladır tanındığı ancak sadece son yıllarda, Güney Çin Denizi'nin egemenlik anlaşmazlıklarına karışmış olan birkaç Güneydoğu Asya Ülkesi tarafından dokuz noktalı çizginin hukuki statüsünün sorgulandığı iddia edilmektedir.[234]

2009 yılına gelindiğinde ise Çin ve diğer bölge ülkelerinin Güney Çin Denizi bölgesine yönelik iddiaları artmıştır. Bu konuda ilk adımlar Malezya ve Vietnam'dan gelmiştir. BMDHS'nin 76/8. maddesi gereği her devlet Birleşmiş Milletler Kıta Sahanlığı Sınırlandırma Komisyonu'na (BMKSK) başvurarak 200 deniz milinin üstünde genişletilmiş kıta sahanlığı talep etme hakkına sahiptir.[235] Bu doğrultuda, 6 Mayıs 2009'da, Malezya ve Vietnam tarafından BMDHS'nin 76/8 maddesine uygun olarak kıta sahanlıklarını kıyı şeritlerinden standart iki yüz deniz mili ötesine uzatmak amacıyla genişletilmiş kıta sahanlığı için Birleşmiş Milletler Kıta Sahanlığı Sınırları Komisyonu'na ortak bir başvuruda bulunulmuştur.[236] Bu durum Çin tarafından kendi toprak iddialarına bir meydan okuma olarak görülmüş ve Mayıs 2009'da başvuruya itiraz edilerek Güney Çin Denizi'ndeki adalar üzerindeki "tartışmasız egemenliğinin ciddi şekilde ihlal edildiği" iddia edilmiştir.[237] Ayrıca Çin tarafından, bu başvurunun ardından günümüzde de iddialarında sıkça kullandığı ve en çok bilinen, Malezya ve Vietnam'ın iddia ettiği bölgelerin kendisine ait olduğunu gösteren U Şekilli Haritası (Dokuz Kesik

---

[233] "China's Maritime Disputes: 1895-2024", Council on Foreign Relations; Cheng-yi Lin, "Taiwan's Spratly Initiative in the South China Sea", *The Jamestown Foundation Global Research & Analysis*, 8(4), February 2008, son erişim tarihi Ocak 15, 2024, https://jamestown.org/program/taiwans-spratly-initiative-in-the-south-china-sea/.

[234] Jinming Li and Dexia Li, "The Dotted Line on the Chinese Map of the South China Sea: A Note", 290.

[235] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım VI: Kıta Sahanlığı, Madde 76: Kıta Sahanlığının Tanımı.

[236] David Rosenberg, "Governing the South China Sea: From Freedom Of The Seas to Ocean Enclosure Movements", Middlebury College, *Harvard Asia Quarterly*, Vol. XII, No. 3 & 4 (Winter 2010), 11.

[237] "China's Maritime Disputes: 1895-2024", Council on Foreign Relations.

Çizgi Haritası) yayınlanmıştır.[238] Böylece Çin'in Dokuz Kesik Çizgi Haritası uluslararası alanda ilk kez görülmüştür.[239] Çin'in Dokuz Kesik Çizgi Haritası, Harita 2.4'te görülmektedir.

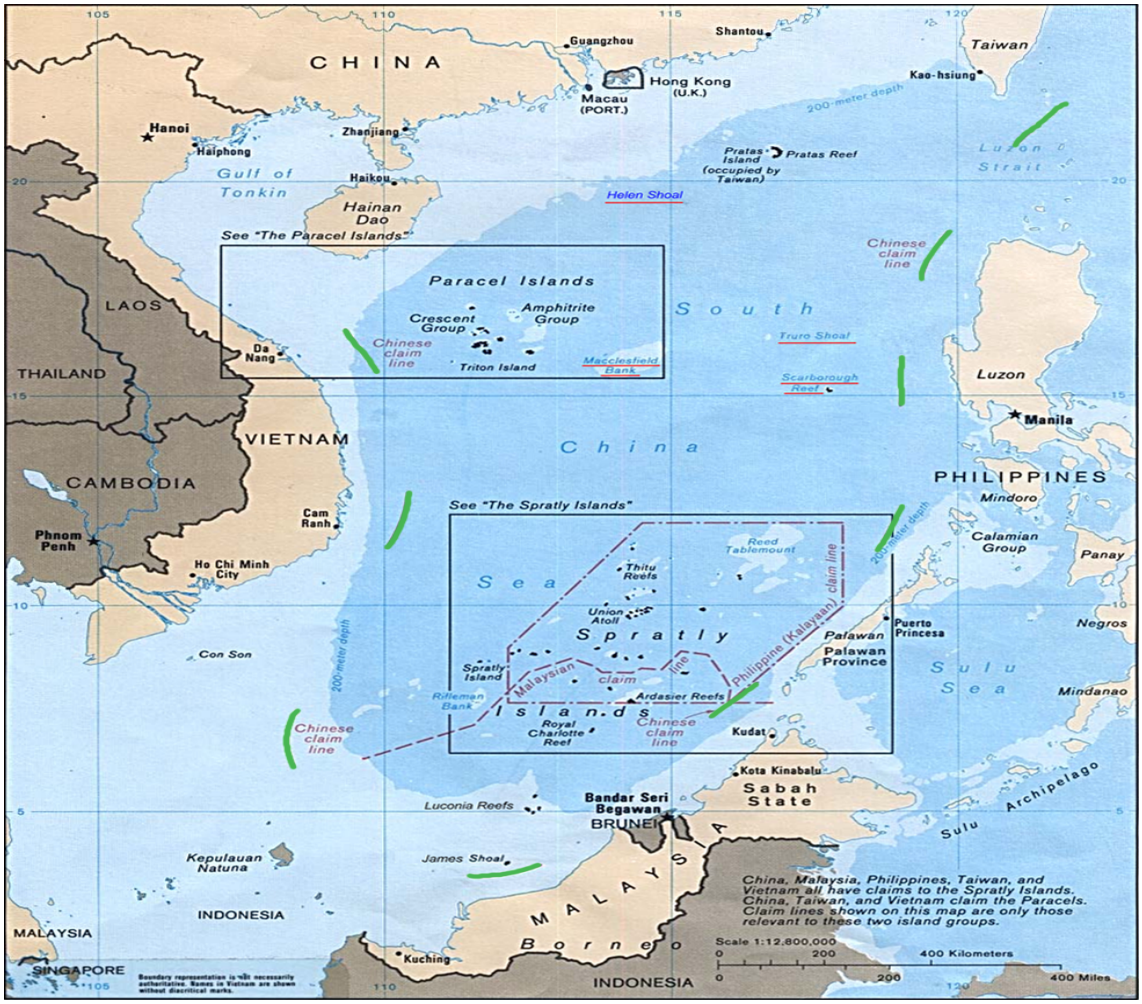

Harita 2.4 Çin'in U Şekilli Haritası (Dokuz Kesik Çizgi Haritası)

"Perry-Castañeda Library Map Collection", The University of Texas at Austin, son erişim tarihi Eylül 18, 2024, https://maps.lib.utexas.edu/maps/asia.html.

Haziran 2013'te Çin Devlet Araştırma ve Haritalama Bürosu tarafından ülkenin yeni bir resmi haritası (On Kesik Çizgili Harita) yayınlanmıştır ve Tayvan'ın doğusuna onuncu bir çizgi eklenerek, onun da ulusal topraklarının kesin bir parçası olduğu açıkça belirtilmiştir.[240] Harita 2.5'te, On Kesik Çizgili Harita görülmektedir.

---

[238] Diren Doğan, *Uluslararası İlişkilerde Kaynayan Sular: Güney Çin Denizi*, 61-64.

[239] Erendor, *Uluslararası İlişkilerde Güncel Sorunlar*, 195.

[240] Hayton, *The South China Sea: The Struggle for Power in Asia*, 60.

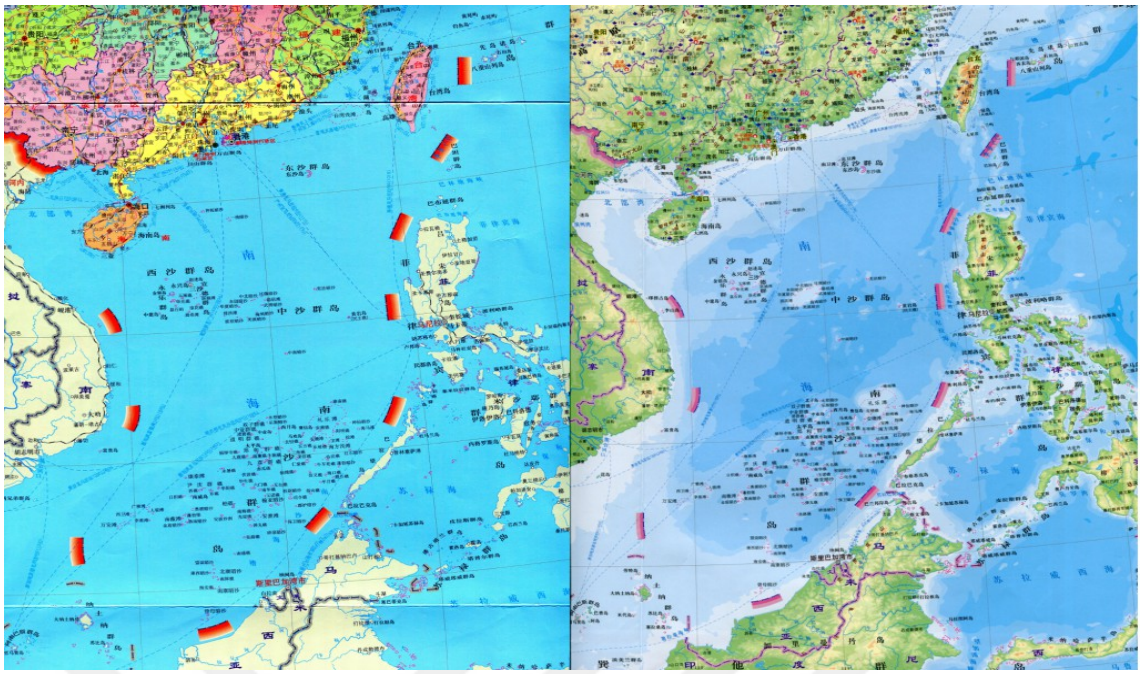

Harita 2.5 Çin'in On Kesik Çizgili Haritası

"China's New Map: Just Another Dash?", The Strategist, son erişim tarihi Eylül 18, 2024, https://www.aspistrategist.org.au/chinas-new-map-just-another-dash/.

28 Ağustos 2023'te Çin Sahil Güvenlik gemileri tarafından İkinci Thomas Sığlığı'ndaki Filipinler'in askeri karakolu olan Sierra Madre'ye malzeme teslim eden Filipin tedarik botlarını engellemek için bir kordon oluşturulmasının ardından Çin tarafından (2013 yılındakine benzer şekilde) On Kesik Çizgili Bir Harita yayınlanmıştır.[241] Bu harita Tayvan'ın yanında yeni bir çizgi içermektedir ve önceki resmi Dokuz Çizgi Haritası ile On Bir Kesik Çizgi Haritası'nın güncellenmiş bir versiyonudur. Bu haritada Çin tarafından Tayvan adası, Vietnam tarafından talep edilen Paracel Adaları, Filipinler tarafından talep edilen Scarborough Sığlığı ve Filipinler ile Malezya tarafından talep edilen tüm Spratly Adaları,[242] Brunei, Malezya ve Endonezya tarafından talep edilen küçük adalar ve münhasır ekonomik bölgeleri içindeki sular,[243] Hindistan ve Çin sınırı boyunca iki tartışmalı bölge olan Arunachal Pradesh ve Aksai Chin ile Rusya'ya ait olan

[241] "China's neighbors reject new territorial map", Benar News, son erişim tarihi Ekim 6, 2024, https://www.benarnews.org/english/news/philippine/map-response-08312023133225.html.

[242] "China's New 'Standard Map' Does Not Mean What You Think It Means", The Diplomat, son erişim tarihi Ekim 6, 2024, https://thediplomat.com/2023/09/chinas-new-standard-map-does-not-mean-what-you-think-it-means/.

[243] "China's neighbors reject new territorial map", Benar News.

Bolshoy Ussuriysky Adası'nın yarısı üzerinde egemenlik iddia edilmektedir.[244] Bu anlaşmazlıkların hepsi eski haritadakilerle aynıdır yani Çin'in yeni bir toprak iddiası bulunmamaktadır. Ancak haritada on çizgi olduğu için Çin'in yeni haritası Çin Halk Cumhuriyeti'nin 2009'da Birleşmiş Milletler'e sunduğu Dokuz Kesik Çizgi Haritası'ndan ve 2013 tarihli On Bir Kesik Çizgi Haritası'ndan farklıdır. Ayrıca haritada Çin tarafından Paracel Adaları için temel hatlar belirtmiş ancak Güney Çin Denizi'ndeki diğer özellikler için belirtmemiş ve kesikli on çizgiye karşılık gelen sınırlar önceki haritalarda olduğu gibi net olarak belirtilmemiştir.[245] Yeni haritaya Endonezya, Malezya, Filipinler ve Vietnam gibi ASEAN üyeleri ile Hindistan ve Tayvan[246] tarafından itiraz edilmiştir. Böylece Çin'in 2023 haritasının, eski Çin haritalarında yer alan dokuz çizginin hukuken temeli olmadığını belirten 2016 karar tarihli Daimî Tahkim Mahkemesi kararlarına yönelik desteği arttırdığı da söylenebilir.[247] Çin hükümeti tarafından ülkelerin itirazlarına karşı herkese sakin olmaları ve haritaya "nesnel ve rasyonel bir şekilde" bakmaları söylenmiştir.[248] 2023 tarihli yeni harita, Harita 2.6'da görülmektedir.

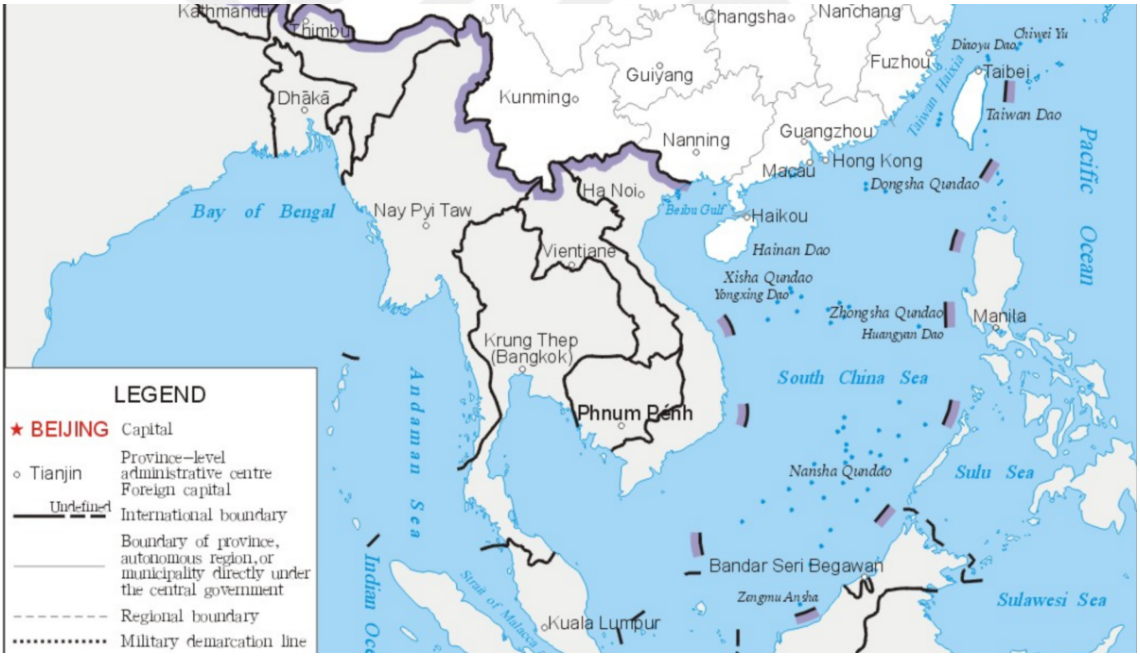

[244] "The Chinese 2023 map has nothing new. But why are China's neighbours mad about it?", GlobalVoices, son erişim tarihi Ekim 6, 2024, https://globalvoices.org/2023/09/05/the-chinese-2023-map-has-nothing-new-but-why-are-chinas-neighbours-mad-about-it/.

[245] "China's New 'Standard Map' Does Not Mean What You Think It Means", The Diplomat.

[246] "China's Maritime Disputes: 1895-2024", Council on Foreign Relations.

[247] "China's neighbors reject new territorial map", Benar News.

[248] "China's New 'Standard Map' Does Not Mean What You Think It Means", The Diplomat.

Harita 2.6 Çin'in 2023 Tarihli On Kesik Çizgili Haritası

"The Chinese 2023 map has nothing new. But why are China's neighbours mad about it?", GlobalVoices, son erişim tarihi Ekim 6, 2024, https://globalvoices.org/2023/09/05/the-chinese-2023-map-has-nothing-new-but-why-are-chinas-neighbours-mad-about-it/.

Bu haritada da öncekiler gibi Çin tarafından hak iddia edilen (Harita 2.7'de detaylıca gösterilen) coğrafi özellikler ve deniz bölgelerine yönelik egemenlik ve yargı yetkisi iddialarının geçersiz olduğu yani önceki Dokuz Kesik Çizgi Haritası gibi 1982 BMDHS'ne göre uluslararası hukuk temelinin tartışmalı olduğu görülmektedir çünkü iddiaları destekleyici (hukuki ve tarihsel temelli) argümanlar Dokuz ve On Bir Kesik Çizgi Haritası'ndaki ile aynıdır yani değiştirilmemiştir.

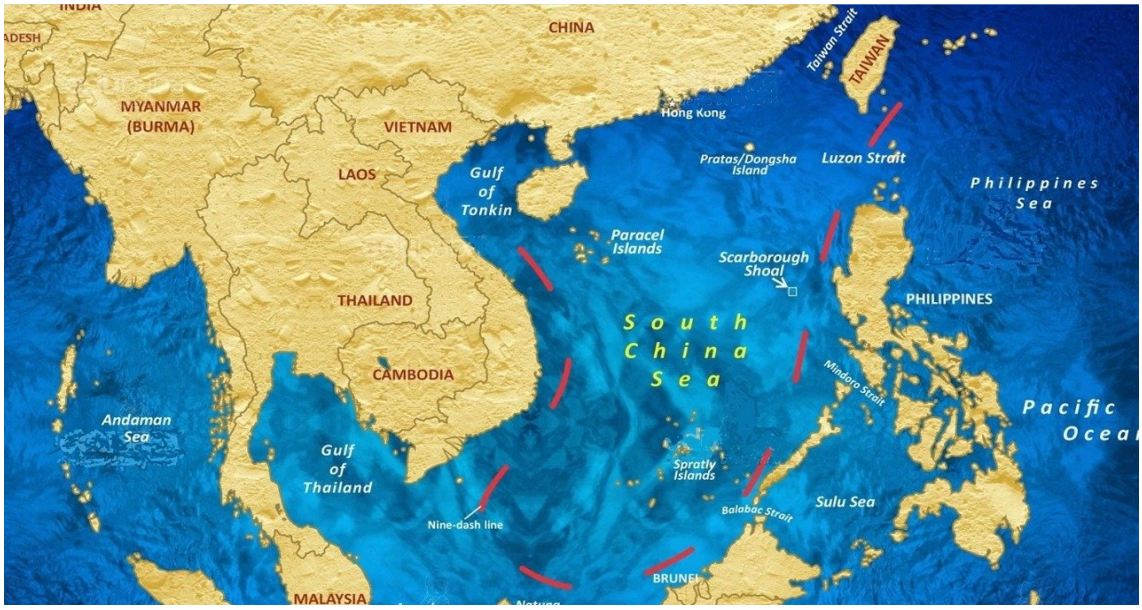

Harita 2.7 Güney Çin Denizi'ndeki Coğrafi Yapıları Detaylıca Gösteren Harita

"Güney Çin Denizi'nde Provokasyonlar", TÜRKSAM, son erişim tarihi Mayıs 7, 2024, https://www.turksam.org/detay-guney-cin-denizi-nde-provokasyonlar.

2.2.1 Devlet Sessizliği Kavramı ve Çinli Akademisyenlerin Sessiz Kabul İddiasının Uluslararası Hukuk Bakımından Değerlendirilmesi

Uluslararası hukuk, devletlerin davranışları ve etkileşimleri gözlemlenerek tanımlanmakta, yorumlanmakta ve yenilenmektedir. Ancak, Devletler hiçbir şey yapmadığında uluslararası mahkemeler ve akademisyenler tarafından 'itiraz etmeme/itiraz eksikliği', 'tepki veya cevap vermeme/eksikliği', 'devlet sessizliği (state silence)' gibi terimlerle durum ifade edilmektedir. Devlet sessizliği, rıza gerektiriyorsa ilgili devlet tarafından rıza verilene kadar ilgili durum engellenebilir; cevap olarak ise

kabul veya ret anlamına gelebilir. Bu konu bu nedenle uluslararası hukukun temel tartışma alanlarından birisidir[249].

Çinli akademisyenlerin iddiasındaki gibi devlet sessizliğinin kabul anlamına gelmesi için bazı temel ve katı koşullardan doktrinde bahsedilmiştir. Bu koyulan koşullar aslında sessizliğin kabul olarak düşünülmesinin daha istisnai bir durum olduğunu da göstermektedir. Bu koşullar; ilgili sessiz devletin tepkisini gerektiren koşullar hakkında fiili veya yapıcı bilgiye sahip olması da dahil tepki gösterme konumunda olması, bu konumun başka bir şekilde bozulmamış olması ve sessiz devletin tepki gösterme konumunda olma gerekliliğini yerine getirdiği andan itibaren makul bir sürenin geçmesine bağlı olmasıdır.[250] Bu faktörlerin hepsinin beraber gerçekleşmesi gerekmektedir.

Öncelikle devletin tepki vermesi için bir antlaşmanın veya geleneğin uygulanması yada yorumlanması, değiştirilmesiyle ilgili bir iddia veya davranış gereklidir. Bu bağlamda, iddia sadece siyasi veya teşvik edici değil yasal, net ve kesin olmalıdır. Ayrıca, bir devletin davranışı veya iddiası ne kadar tutarlı olursa, iddia/davranış da o kadar kesin hale gelmektedir.[251] Ancak burada sessiz devletin tepki verme kapasitesi de unutulmamalıdır.[252] Makul süre açısından da belirli bir süre öngörülmemektedir ancak devletlerin iddiası/davranışı ne kadar net, kesin, tutarlı ve yaygınsa, etkilenen devletin tepki vermesi, olaya yönelik yapıcı olan bilgisinin/cevabının karşılanması ve devlet

[249] Bu konuyla ilgili son yıllarda, akademik çalışmalar devlet sessizliğinin hukuki önemine de dikkat çekmektedir. Devlet sessizliğinin, gümrük tanımlaması ve antlaşma yorumlama sürecindeki yasal önemi hakkında Uluslararası Hukuk Komisyonu (International Law Commission/ ILC) tarafından iki set taslak tamamlanmıştır. Uluslararası mahkemeler ve hakemlikler tarafından Uluslararası Adalet Divanı (International Court of Justice/ ICJ) dahil, devlet sessizliğini kabul olarak yorumlamak için geliştirilen bazı şartlar vardır. Bunlardan en soncusu ILC'nin 2018 tarihli Örf ve Adet Uluslararası Hukukunun Belirlenmesine İlişkin Taslak Sonuçları ile ortaya konulmuştur. Bu taslak ilgili konuda Sonuç 10(2) şundan bahsetmektedir: "Bir uygulamaya zamanla tepki vermemek, devletlerin tepki gösterme konumunda olması ve koşulların bir tepkiyi gerektirmesi koşuluyla ancak ilgili uygulamanın hukuk olarak kabul (opinio juris) manasına geldiğine dair kanıt olarak hizmet edebilir". Ayrıca, ILC'nin 2018 tarihli Anlaşmaların Yorumlanmasıyla İlgili Sonraki Anlaşmalar ve Sonraki Uygulamalara İlişkin Taslak Sonuçları'ndan Sonuç 10(2)'de yine devlet sessizliğinden şu şekilde bahsedilmektedir: "Bir veya daha fazla tarafın sessizliği, koşullar bir tepkiyi gerektirdiğinde sonraki uygulamayı kabul ettiği anlamına gelebilir". Ancak, ILC'nin Sonuçları ve yorumları farklı senaryolar için tasarlandığından soyuttur yani modern gerçeklikleri tamamen yansıtmamaktadır. (Bkz. Danae Azaria, "Introduction to "State Silence Across International Law: Meaning, Context, and Developments", *Faculty of Laws University College London Law Research Paper Series*, No.2 (2024): 4-5, http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4954393).

[250] Danae Azaria, "State Silence as Acceptance: A Presumption and an Exception", *British Yearbook of International Law* (February 2024): 1-7, https://doi.org/10.1093/bybil/brae002.

[251] Azaria, "State Silence as Acceptance: A Presumption and an Exception", 21.

[252] Ibid., 28.

sessizliğinin kabul olarak yorumlanması için daha kısa bir sessizlik süresi makul görülmektedir.[253]

İlgili iddia ele alındığında Çin'in U Şekilli Haritası'ndaki noktalı çizgilerin yasal etkisine ilişkin çok çeşitli akademik ve siyasi görüşler bulunmaktadır. Bu doğrultuda bazı akademisyenler tarafından noktalı çizginin yalnızca çevrelenmiş adalarla ilgili olduğu, bazıları tarafından ise bunun Çin'in sular üzerindeki egemenliğini belirttiği ve bazıları tarafından noktalı çizginin sular üzerindeki tarihi bir mülkiyeti iddia ettiği ifade edilmiştir. Bunlardan en dikkat çekici olanı da Endonezya'dan kıdemli bir diplomat olan Hasjim Djalal tarafından 1995 yılında yapılan şu yorumdur:[254]

> "Haritadaki bu noktalı çizgilerin bir tanımı yoktur ve koordinatları da belirtilmemiştir. Bu nedenle, bu çizgilerin yasallığı ve kesin konumları net değildir. Çin'in en azından başlangıçta iddia ettiği şeyin, tanımlanmamış noktalı çizgilerle çevrili tüm denizle değil, adalar ve kayalarla sınırlı olduğu varsayılabilir."

Bu durum aslında ilgili haritanın ilan edildiği ve sonrasındaki dönemde 2009 yılına kadar uluslararası alanda görülmediği ve Çin hükümeti tarafından resmi bir açıklama yapılmadığı için bölge ülkeleri de dahil pek çok devlet ve akademisyen tarafından ilgili haritanın kesin ve net şekilde egemenlik alanı olarak neyi ifade ettiğinin anlaşılamadığını yani ilgili iddianın net ve kesin olmadığını göstermektedir. Aynı zamanda ilgili harita 2009 yılına girene kadar uluslararası alanda hiç görülmemiş bir haritadır ve zaten uluslararası alanda fark edildiği anda da ilgili bölge ülkeleri tarafından harita büyük tepkiler almıştır. Yani Çin hükümeti tarafından aslında 2009 yılına kadar ilgili harita bu kadar kesin, net ve tutarlı bir şekilde uluslararası platformda ortaya koyulmadığı için etkilenen devletlerin tepki vermesi için kısa bir sessizlik süresinin makul olduğu veya makul sürenin geçtiğinin kabulü mümkün değildir. Bu nedenle bahsi geçen durumun, kesin bir şekilde, ilgili devletler bakımından sessiz kabul teşkil ettiği iddiası hukuken geçerli sayılamamaktadır.

2.2.2 Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki Tarihi İddiaları ve Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi

Çin'in tarihi iddiaları kronolojik olarak ele alındığında, ilk olarak M.Ö. 21.yy.'da, Çin'in Zhou Hanedanı kitaplarında, Güney Çin Denizi bölgesinde dış bölge halklarından ticaret yapıldığından bahsedilmiştir. Daha sonrasında, M.Ö.2. yy.'da da Çin'in Han Hanedanı

[253] Ibid., 21-22.

[254] Hasjim Djalal, "Spratly Dispute Needs Democratic Settlement", *The Jakarta Post* (January 2, 1995): 5.

döneminde ise bölgeye keşif seferleri düzenlenerek Güney Çin Denizi bölgesinin bu dönemde keşfedildiği Çinli araştırmacılar tarafından iddia edilmiştir.[255] Örneğin Çinli bir yazar olan Li Guoqiang tarafından Güney Çin Denizi'ndeki adaların Han Hanedanlığı döneminde Çinliler tarafından keşfedilerek, Güney Çin Denizi'nin Zhanghia (Yükselen Deniz) olarak tanımlandığı ve bu denizdeki adaların Çince isimlendirildiği iddia edilmiştir.[256]

Aynı yüzyılda Ming ve Qing Hanedanlıkları dönemindeki belgelerden Xisha (Paracel) ve Nansha (Spratly) Adaları'nın Hanedanlık'ın yönetimi altında olduğu ve Hanedan Yöneticisi tarafından yazılan Shi Xi Ji Cheng (Bir Elçinin Batı'ya Seyahat Notları) adlı kitapta, 1876'da yapılan yolculuğun anlatımında Xisha Adaları etrafındaki deniz alanına "Çin Denizi" adının verildiğinden ve bu adaların Çin'e ait olduğundan bahsedilmesi, Çin tarafından kanıt olarak gösterilmiştir.[257] Böylece Hanedanlık döneminde bölgeye deniz ticareti yapılarak bu ticaretin Malakka Boğazına kadar varmış olduğu ve bu ticaret faaliyetleri sırasında Güney Çin Denizi'ndeki adaların halk tarafından ziyaret edildiği iddia edilmiştir.

10-14. yy.'da da Song ve Yuan Hanedanlıkları döneminde Güney Çin Denizi bölgesinin Çin'in ulusal sınırlarında yer aldığı, böylece Çin'in sınırlarının değiştiği ve bu değişikliğin devam ettiği tarihi süreç boyunca Güney Çin Denizi ile tarihsel hak iddia edebilecek derecede etkileşimde bulunulduğu (Tayvan ve) Çin tarafından iddia edilmiştir.[258]

Çin tarafından II. Dünya Savaşı sonrasında da U Şekilli Harika'daki bölgelerin egemenliğinin kendisine ait olduğunu savunmak için girişimlere devam edilmiştir. Çünkü Çin'e göre yüzyıllardır o bölge, Hanlar döneminde de görülen keşif, işgal ve etkin yönetim (bölgenin etkin bir şekilde kontrol edilmesi) yoluyla Çin'in egemenliği altındadır. Çin tarafından bu konudaki iddiaların temeli, bölgede adalara yönelik yapılan

[255] "China's Indisputable Sovereignty Over the Xisha and Nansha Islands (PRC)", PRC Foreign Ministry, 17.

[256] Erendor, *Uluslararası İlişkilerde Güncel Sorunlar*, 196-197.

[257] "China's Indisputable Sovereignty Over the Xisha and Nansha Islands (PRC)", PRC Foreign Ministry, 17.

[258] Diren Doğan, *Uluslararası İlişkilerde Kaynayan Sular: Güney Çin Denizi*, 80.

devir teslim törenlerine ve katılınan uluslararası konferanslarda bu konuyla ilgili herhangi bir itirazın bulunmamasına dayandırılmaktadır.[259]

Buna ek olarak Japonya'nın San Francisco Anlaşması ile II. Dünya Savaşı sonrası bölgeden çekilmesi ile Çin Halk Cumhuriyeti tarafından bu durumda adaların işgalinden önceki durumuna geri döndüğü ve bu bölgelerdeki adalarda Çin'in egemenliğe sahip olduğu iddia edilmiştir.[260] Ancak uluslararası hukuka göre Çin tarafından buraya egemen olunması için Japonya ve Çin arasında bir anlaşma olması veya San Francisco Anlaşmasında bu bölgelerin Çin'e verildiğinin belirtilmiş olması gerekmektedir. Ancak ne böyle bir anlaşma bulunmaktadır ne de San Francisco Anlaşmasında böyle bir hüküm bulunmaktadır. Yani bu aslında San Francisco Anlaşması'nın da bir eksikliği olarak nitelendirilebilir çünkü sahipsiz kalan bu toprakların kime ait olduğu belirtilmediği için bu durum aynı zamanda bölgedeki Spratly ve Paracel Adaları'ndaki uyuşmazlıkların devam etmesine ve bu yapılardaki egemenliğin belirsiz olmasına yol açmıştır.[261] Ayrıca ilgili adaların, "Terra Nullius" yani hiç kimseye ait olmayan adalar olduğu varsayıldığında, ilgili adalarda egemenlik kurma hakkının oluşması için işgal[262] veya keşif gerekmektedir.[263]

Tarihsel olarak "Terra Nullius'in" bir devlet tarafından edinilmesine veya başka bir ülkenin toprakları üstünde askeri kuvvet bulundurulmasına işgal denir ancak işgal kavramının kullanılması için bu devletin ilgili topraklar üzerinde hakimiyet kurmuş olması ve ülke parçasını kendi ülkesine dahil etme niyetinin varlığı gerekmektedir. Buradaki hakimiyet kurulması terimi ile etkin kontrol sağlanması anlaşılmaktadır.[264] Yani Japonya ilgili bölgelerden çekildi diye daha önce orada Çin tarafından kendisinin bulunduğu iddia edilerek ilgili şartlar sağlanmadan kendiliğinden o yer işgal edilmiş sayılmamaktadır. Aynı şekilde ilgili adaların Çin tarafından keşfedilmiş sayılması içinde yine o bölgede etkin bir kontrol sağlanması gerekmektedir yani oraya yöneticiler

---

[259] Ibid., 82.

[260] "China's Maritime Disputes: 1895-2024", Council on Foreign Relations; Denk, *Egemenliği Tartışmalı Adalar: Karşılaştırmalı Bir Çalışma (Kardak Kayalıkları ve Spratly ve Senkaku / Diaouyu Adaları Örnekleri*, 128-129.

[261] Denk, *Egemenliği Tartışmalı Adalar: Karşılaştırmalı Bir Çalışma (Kardak Kayalıkları ve Spratly ve Senkaku / Diaouyu Adaları Örnekleri*, 128-129.

[262] Acer ve Kaya, *Uluslararası Hukuk Temel Ders Kitabı*, 148-149.

[263] Soner Hamzaçebi, *Çin'in Enerji Jeopolitiği (Güney Çin Denizi ve Orta Asya Enerji Politikaları)* (Ankara: Orion Akademi, 2022), 108.

[264] Acer ve Kaya, *Uluslararası Hukuk Temel Ders Kitabı*, 148.

gönderilmesi, güvenliğin sağlanması, askeri birlikler bulundurulması gibi devlet yetkilerinin kullanılması ile ilgili hususlar sağlanmalıdır.[265] Ancak böyle bir durum o dönem için söz konusu olmamıştır. Yani ilgili durumda uluslararası hukuka göre Çin'in işgal veya keşif ile ilgili adaların egemenliğini elde ettiği kabul edilememektedir.

Çin tarafından tarihi iddialarında kronolojik tarihinin yanı sıra Çin'in geleneksel tarihi de kullanılmaktadır. Bu kapsamda Çin'in folkloru, efsaneleri, haritaları, bölgede bulunan arkeolojik eserleri ve antik belgeleri kullanılmaktadır. Örneğin Çin'in antik belgelerinde adalara verilen isimlerin etimolojik kökenlerinin de Çince olduğundan ve bu adları o dönemde Çin halkının koyduğundan bahsedilerek adalardaki egemenliğin tarihsel olarak her zaman Çin'in elinde olduğu iddia edilmiştir.[266] Ancak buna karşın literatürde Çin halkı tarafından bölgeye getirildiği iddia edilen tarihi eserlerin geçmişte adaya başka bir bölgeden ya da farklı bir millet tarafından getirilmiş olabileceği ifade edilmektedir. Ayrıca adalara verilen Çince isimlerin sebebinin ise o dönemdeki denizciler için adaların tehlike oluşturabilecek yapılar olarak görülmeleri olabileceğinden bahsedilerek bu coğrafi yapıların, üzerlerinde egemenlik kurmak amacıyla isimlendirilmemiş olabileceği iddia edilmiştir.[267]

Bu eleştirilerin yanı sıra Çin'in U Şekilli Kesik Çizgi Haritası'ndaki egemenlik iddialarını, tarihi savlar haricinde hukuki olarak destekleyici neredeyse hiçbir temel bulunmamaktadır.[268] Ancak U Şekilli Kesik Çizgi Haritası Çin'e göre tarihi haklara ve BMDHS'ne dayanmaktadır. Bu doğrultuda Çin tarafından tarihi haklar yoluyla BMDHS'nde tanımlanan egemenlik haklarının, haritada iddia edilen alanlarda elde edildiği yani su altında ve üstündeki kaynaklarda egemenlik ve yargı yetkisine sahip olunduğu iddia edilmiştir.[269] Oysaki tarihi haklar konusunda BMDHS'nde kesin bir

---

[265] Ibid., 148-149.

[266] "China Adheres to the Position of Settling Through Negotiation the Relevant Disputes Between China and The Philippines in the South China Sea", Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, son erişim tarihi Ocak 15, 2023, https://www.mfa.gov.cn/eng/zy/gb/202405/t20240531_11367336.html.

[267] Stein Tonnesson, "Capter 2: The Hıstory Of The Dispute", *War Or Peace In The South China Sea?*, ed. Timo Kivimäki (Nordic Institute of Asian Studies (NIAS),2002), 7-8, son erişim tarihi Kasım 9, 2024, https://www.academia.edu/82799237/War_or_Peace_in_the_South_China_Sea.

[268] "Position Paper of the Government of the People' s Republic of China on the Matter of Jurisdiction in the South China Sea Arbitration Initiated by the Republic of the Philippines", Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, Aralık 2014, son erişim tarihi Ocak 15, 2023, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/201412/t20141207_679387.html.

[269] Diren Doğan, *Uluslararası İlişkilerde Kaynayan Sular: Güney Çin Denizi*, 87.

hüküm bulunmamaktadır. Yani BMDHS tarafından kendisine kesin bir egemenlik verildiğinden bahsedilememektedir.

Buna doğrultuda Çin tarafından BMDHS'nin 15[270] ve 298/1-a-i maddelerinde[271] tarihi haklara atıfta bulunulduğu söylenmiştir. Ancak her iki madde de tarihi hakların adı geçse bile kesin bir tanımı bulunmamaktadır.[272] Yani bu maddeler Çin'in iddialarına temel teşkil etmemektedir. Kısacası uluslararası hukukta tarihi haklar ile ilgili net bir yoruma ulaşılamadığından bu harita uluslararası hukuk açısından herhangi bir hukuki temele sahip değildir. Buna karşılık Çinli akademisyenler tarafından ise Çin'in iddialarının değil, BMDHS'nin kusurlu olduğu ve tarihsel hakların tanımlanması noktasında belli bir eksikliği olduğu iddia edilmiştir.[273]

2.3 Çin'in Yapay Ada İnşa ve Arazi Islah Faaliyetlerinin Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi

Çin tarafından U Şekilli Haritası'nda gösterilen bölgelerdeki iddialarının desteklenmesi adına bölgedeki varlığını hukuksal sebeplere bağlamak ve bölgedeki diğer ülkelere karşı üstün askeri kabiliyetlere sahip olabilmek için 2012 yılından beri bölgedeki adalara ve resiflere askeri varlık yerleştirilmekte, denizin üstünde yapay adalar oluşturulmaktadır. Böylece ilgili yerleri çevreleyen deniz alanlarının doğal kaynakları kontrol edilmekte[274]

---

[270] Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi Madde 15: İki devletin sahilleri bitişik veya karşı karşıya olduğunda, aralarında aksine anlaşma olmadıkça, bu devletlerden ne birinin ne de diğerinin kendi karasularını, bütün noktaları bu iki devletin her birinin karasularının genişliğinin ölçülmeye başlandığı esas hatların en yakın noktalarından eşit uzaklıkta bulunan orta hattın ötesine uzatmaya hakkı yoktur. Bununla beraber bu hüküm, tarihi hakların veya diğer özel durumların varlığı nedeniyle, her iki devletin karasularının başka şekilde sınırlandırılmasını gerekli olduğu durumlarda uygulanmaz. (Bkz. "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım II: Karasuları ve Bitişik Bölge, Bölüm 2: Karasularının Sınırları, Madde 15: Sahilleri Bitişik veya Karşı Karşıya Olan Devletler Arasında Karasularının Sınırlandırılması).

[271] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım XV: Uyuşmazlıkların Çözümü, Bölüm 3: Bölüm 2'nin Uygulanmasının Sınırlandırılması ve İstisnaları, Madde 298: Bölüm 2'nin Uygulanmasına İlişkin İhtiyari İstisnalar.

[272] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım II: Karasuları ve Bitişik Bölge, Bölüm 2: Karasularının Sınırları, Madde 15: Sahiller Bitişik veya Karşı Karşıya Olan Devletler Arasında Karasularının Sınırlandırılması; "The United Nations Convention On The Law Of The Sea", United Nations, Part XV: Settlement Of Disputes, Section 3. Limitations And Exceptions To Applicability Of Section 2, Article 298: Optional Exceptions To Applicability Of Section 2, son erişim tarihi Ocak 20, 2023, https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf.

[273] Zheng Zhihua, "Why Does China's Maritime Claım Remain Ambiguous?", *Asia Maritime Transparency İnitiative*, Haziran 2015, son erişim tarihi Ocak 15, 2023, https://amti.csis.org/why-does-chinas-maritime-claim-remain-ambiguous/.

[274] Hamzaçebi, *Çin'in Enerji Jeopolitiği (Güney Çin Denizi ve Orta Asya Enerji Politikaları)*, 21.

ve bu alanlardaki yapay adaların üstünde askeri üsler kurularak bölgede bu adalar yoluyla askeri faaliyetler de gerçekleştirilmektedir. Ayrıca üs kurulamayan ada, adacık, resif ve kayalıkların üstü de beton ile örtülerek yapay adalar yapılmaktadır.[275]

Çin tarafından bu konularda bölgede yürütülen dış politika kararlı ve serttir. Bu doğrultuda Çin tarafından Güney Çin Denizi'deki askeri devriyelerin sıklaştırıldığı, balıkçı teknesi görünümünde askeri faaliyette bulunulduğu, uluslararası petrol şirketlerinin bölgede bilgisi dışında herhangi bir işlem yapmasının önlendiği, ayrıca kendisi dışındaki diğer kıyı ve üçüncü taraf devletlerinin balıkçılık yapmasına engel olunduğu, Paracel ve Spratly Adaları bölgesinde egemenlik kendisine aitmiş gibi göstermek adına idari birimler kurulduğu bilinmektedir. Örneğin Paracel bölgesinde yer alan Woody Adasındaki Sansha şehri bunlardan birisidir.[276]

Çin tarafından yapılan bu faaliyetlerin arasında Güney Çin Denizi'nde egemenlik ihtilafı yaşayan devletler açısından en tartışmalı konuyu yaratan yapay ada inşasıdır. Çin tarafından yapay ada çalışmaları en çok 2013 yılı sonrası dönemde görülmektedir.[277] Çin tarafından gerçekleştirilen bu inşa faaliyetleri ve politikalar sebebiyle bölgede çatışmalar 2013 sonrası dönemde oldukça artmıştır. Ayrıca yapay adaların sadece inşa edilmekle kalınmayarak insan yaşamına uygun hale getirilmesi ve uluslararası hukuk bakımından ispatlanabilmesi için üzerlerine havaalanları, limanlar inşa edilmekte ve askeri yapılar kurularak ilgili yerlerde uçaklar ve gemiler bulundurulmaktadır. Bu faaliyetler gerçekleştirilirken buralarda askeri tesisler kurulmakta ve silahlanma faaliyetleri düzenlenmektedir. Ancak Çin tarafından adalardaki faaliyetlerin sebebi açıklanırken "bölgedeki gemilerin güvenliğinin sağlanması, korsan faaliyetlerinin önlenmesi, olası bir doğal afet durumunda müdahale edilmesi adına bu tesislerin kurulduğu" belirtilmiştir.[278]

2014 yılına gelindiğinde Çin'in yapay ada inşa faaliyetleri Filipinler tarafından yayınlanan fotoğraflarla resmi olarak ilk kez gösterilmiştir. Bu fotoğraflar, Fotoğraf 2.1'de görülmektedir. Bu fotoğrafların ortaya çıkması üzerine Filipinler tarafından Çin'in Güney Johnson Resifi'nde yapay ada inşa faaliyetleri gerçekleştirdiği ve Çin'in BMDHS'ne aykırı hareket ettiği ifade edilerek söz konusu adaların inşasının uluslararası

[275] Aslıhan Genç, "Enerji Kaynakları Çatışmasının Ortasında Güney Çin Denizi", 16.

[276] Clive Schofield ve Ian Storey, "The South China Sea Dispute: Increasing Stakes and Rising Tensions", *The Jamestown Foundation* (Kasım 2009), 1.

[277] "China's Maritime Disputes: 1895-2024", Council on Foreign Relations.

[278] Genç, "Enerji Kaynakları Çatışmasının Ortasında Güney Çin Denizi", 16.

hukuka aykırı olduğu belirtilmiştir. Ancak Çin tarafından buna karşılık yukarıda belirtilen aynı açıklamalar bu yılda da yapılmıştır.[279]

Fotoğraf 2.1 2014 Yılında Filipinler Tarafında Güney Johnson (Mabini) Resifi'ndeki Yapay Ada İnşasına Yönelik Yayınlanan Fotoğraflar

---

"Uluslararası toplumun kurallarını hiçe sayarak deniz sınırlarını genişleten bir ülke", FemKorea, son erişim tarihi Ocak 17, 2023, https://www.fmkorea.com/best/7434742277.

Çin tarafından yapay ada inşa faaliyetlerinin gerçekleştirilmesindeki asıl amaç bölgedeki Scarborough Kayalıkları/Sığlığı ve Mischief Resifi gibi stratejik açıdan önemli kayalıklara ve resiflere yapay adalar yapılarak, buraları kontrol altına almaktır. Bu yapılar Paracel ve Spratly Adaları'nın orta noktasında bulunan resiflerdir. Eğer Çin tarafından bu bölge kontrol altına alınırsa Paracel ve Spratly Adaları'nın güvenliği ve kontrolü için jeopolitik avantaj/üstünlük kazanılmış olacaktır. Böylece Güney Çin Denizi'nin bir "Çin Gölü'ne" çevrilmesi planlanmaktadır.[280]

---

[279] Mary Fides A. Quintos, "Artificial Islands in the South China Sea and Their Impact on Regional (In) Security", *Foreign Service Institue Insights*, Vol.2, No.2, Mart 2015, 49-56.

[280] Hamzaçebi, *Çin'in Enerji Jeopolitiği (Güney Çin Denizi ve Orta Asya Enerji Politikaları)*, 111.

Çin'in bu planını destekler şekilde 2013 yılında Çinli araştırmacılar tarafından yayınlanan bir çalışmada, Çin tarafından Güney Çin Denizi'ndeki stratejik öneme sahip coğrafi yapıların elde edilmesi için yapay ada inşasının önemle ele alınması ve uygulanması gerektiği belirtilmiştir.[281] Ancak 2015 yılında Çin tarafından adaların ekonomik amaçlı kullanıldığı[282] ve ilgili adalardaki askeri personelin bulunma sebebinin arama kurtarma alanındaki uluslararası yükümlülükler ve askeri faaliyetler olduğu belirtilmiş fakat söz konusu faaliyetler açıklanmamıştır.[283]

2.3.1 Çin'in Günümüzdeki Yapay Ada İnşa ve Arazi Islah Faaliyetleri

Günümüzde Çin tarafından Spratly bölgesindeki yedi adada 13 km²'lik yapay ada (askeri üs) inşa faaliyeti sürdürülmektedir.[284] Bu faaliyetler Subi, Fiery Cross, Mischief, Güney Johnson, Cuarteron, Gaven ve Hughes Resifleri'nde bulunmaktadır. (Bu faaliyetler Harita 2.8'de görülmektedir.) Bu faaliyetlerin kapsamına liman tesislerinin kurulması, iskelelerin inşa edilmesi, istihbarat, keşif ve gözetleme altyapısının oluşturulması, radar ve iletişim ekipmanlarının etkinleştirilmesi girmektedir.[285] Bunlara ek olarak Gaven Resifi'nde 2003'ten beri bir asker ve ikmal garnizonu, gemilerin yanaşabileceği kadar büyük bir ikmal platformu, birkaç silah mevzisi; Hughes Resifi'nde bir uçaksavar kulesi; Güney Johnson Resifi'nde çok katlı bir askeri tesis, küçük bir liman; Cuarteron Resifi'nde iki helikopter pisti ve beş olası silah veya füze mevzisi inşa edilmiştir.[286]

---

[281] Zoe Haver, X, 2 Nisan 2021, son erişim tarihi Ocak 17, 2023, https://x.com/zoehaver/status/1377733648049377294.

[282] Matthew Southerland, "China's Island Building in the South China Sea: Damage to the Marine Environment", *Implications and International Law, U.S. – China Economic and Security Review Commission Research Report*, 12 Nisan 2016, 7, son erişim tarihi Ocak 17, 2023, https://www.uscc.gov/sites/default/files/Research/China%27s%20Island%20Building%20in%20the%20South%20China%20Sea_0.pdf.

[283] Meysune Yaşar, "Bir Güvenlik İkilemi Aracı Olarak Savunma Diplomasisi Faaliyetleri: Güney Çin Denizinde ABD-Çin Rekabetleri" (Doktora tezi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, 2021), 279.

[284] Roncevert Almond, "Trade, War and The South China Sea", son erişim tarihi Ocak 18, 2023, https://thediplomat.com/2018/09/trade-war-and-the-south-china-sea/.

[285] Yaşar, "Bir Güvenlik İkilemi Aracı Olarak Savunma Diplomasisi Faaliyetleri: Güney Çin Denizinde ABD-Çin Rekabetleri", 283.

[286] Liddy and Spraggon, "Before and After: China Builds Artificial Islands in South China Sea".

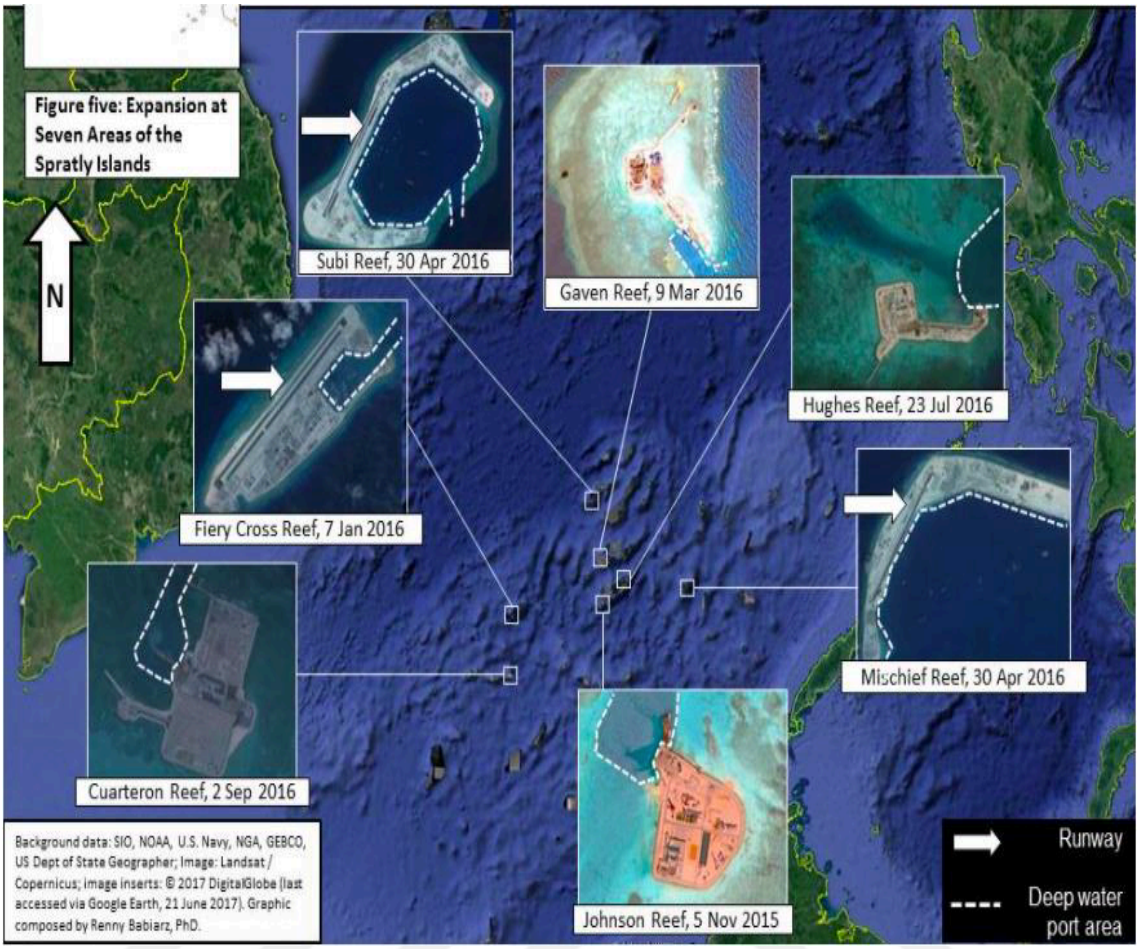

Harita 2.8 Çin'in Spratly Adaları'ndaki Yapay İnşa Faaliyet Noktaları

Renny Babiarz, "China's Nuclear Submarine Force", *The Jamestown Foundation Global Research & Analysis*, Volume: 17, S.10 (Temmuz 2017), son erişim tarihi Ocak 16, 2023, https://jamestown.org/program/chinas-nuclear-submarine-force/.

Spratly bölgesinde bulunan Subi Resifi'de 2014 yılında yapay bir adaya dönüştürülmeye başlanmıştır ve üstüne uçak pisti, helikopter pisti, havaalanı, iskele, radar kuleleri, deniz feneri, uydu istasyonu ve belli başlı bazı güvenlik altyapıları inşa edilmiştir.[287] Aynı şekilde Mischief Resifi de 2014 yılında yapay bir adaya dönüştürülmeye başlanmıştır ve adada iskele, çeşitli askeri tesisler, helikopter pisti, havaalanı, beton tesisi, elektronik istihbarat ekipmanı, radar, deniz üssü, seyir adaları ve uçaksavar silahlar, uydu iletişim antenleri bulunmaktadır. (Harita 2.8'de de görülmektedir). Fiery Cross Resifi'nde ise deniz ve hava üssü, çoğu Çin askeri uçağının iniş yapabileceği 3000 m'lik bir uçak pisti, helikopter pistleri, liman, askeri kışla, bir radar kulesi, bir gözetleme kulesi ve uydu

[287] Gregory Poling, "Spratly Airstrip Update: Is Mischief Reef Next", *Asia Maritime Transparency Initiative*, 15 September 2015, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://amti.csis.org/new-imagery-release/; Liddy and Spraggon, "Before and After: China Builds Artificial Islands in South China Sea".

iletişim tesisleri, çimento fabrikaları, hava savunma silahları, olası silah mevzileri ve deniz fenerleri bulunmaktadır. Ayrıca Subi, Mischief ve Fiery Cross Resifleri'nde H-6 bombardıman uçaklarını barındırabilecek hangarlar bulunmaktadır.[288] (Harita 2.8'de görülmektedir). Çin'in diğer Spratly bölgesindeki yapay adalarında ise top mevzileri ve helikopter pistleri bulunmaktadır.[289] 2023 yılı itibariyle Subi, Mischief ve Fiery Cross Resifleri'nde bulunan füze cephanelikleri, uçak hangarları, radar sistemleri ve diğer askeri tesislerin inşası tamamlanmıştır. Bu adaların ana işlevi, savaş uçakları, bombardıman uçakları ve füze sistemlerinin tüm saldırı kabiliyetlerini kullanarak Çin'in saldırı kabiliyetini kıtasal kıyılarının ötesine genişletmektir.[290] Bu adaların militarizasyonu yakınlarda faaliyet gösteren tüm ülkeleri özellikle askeri olarak, pek çok yönden etkilemektedir. Ayrıca uluslararası deniz ve hava sahasını da etkileyen bir durumdur.

Çin'in diğer bir yapay ada faaliyetinin fazla olduğu bölge olan Paracel Adaları'nda ise Woody Adası Çin tarafından kontrol edilmektedir ve 2024 yılı itibariyle Çin'in Paracel'deki ana üssü konumundadır. Adada savaş uçağı hangarları, deniz tesisleri, gözetleme radarları ve karadan havaya çeşitli füze savunma sistemleri bulunan bir uçak pisti bulunmaktadır ve adaya savaş uçakları da konuşlandırılmıştır.[291] (Fotoğraf 2.2'de Woody Adası'nın son hali görülmektedir.) Fransız güvenlik analisti Eric Denece'ye göre, günümüzde Çin tarafından Paracel Adaları'nda yaklaşık 1.000 asker bulundurulmaktadır.[292]

---

[288] "China Lands First Bomber on South China Sea Island", CSIS, son erişim tarihi Ekim 3, 2024, https://amti.csis.org/china-lands-first-bomber-south-china-sea-island/; Liddy and Spraggon, "Before and After: China Builds Artificial Islands in South China Sea"; Gregory Poling, "Spratly Airstrip Update: Is Mischief Reef Next".

[289] Yaşar, "Bir Güvenlik İkilemi Aracı Olarak Savunma Diplomasisi Faaliyetleri: Güney Çin Denizinde ABD-Çin Rekabetleri", 284-285.

[290] "China has fully militarized three islands in South China Sea, US admiral says", The Guardian, son erişim tarihi Eylül 26, 2024, https://www.theguardian.com/world/2022/mar/21/china-has-fully-militarized-three-islands-in-south-china-sea-us-admiral-says.

[291] "Paracel Islands", CIA, son erişim tarihi Eylül 26, 2024, https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/paracel-islands/.

[292] Tønnesson, "The Paracels: The 'Other' South China Sea Dispute", 149-150.

Fotoğraf 2.2 Woody Adası'nın Son Hali

"China Island Tracker", The Asia Maritime Transparency Initiative and The Center for Strategic and International Studies, son erişim tarihi Eylül 16, 2024, https://amti.csis.org/island-tracker/china/.

Çin'in ayrıca Paracel Adaları'nın bölgesinde bulunan Hainan Adası'nda Yulin Donanma üssü bulunmaktadır. Bu nükleer denizaltılarla donatılmış bir denizaltı üssüdür ve adada mühimmat taşıma sistemleri, yüzey gemileri, uçaksavar, gemisavar füze platformları[293] ve bir uçak pisti bulunmaktadır.[294] Yulin Donanma Üssü Fotoğraf 2.3'te görülmektedir.

[293] Yaşar, "Bir Güvenlik İkilemi Aracı Olarak Savunma Diplomasisi Faaliyetleri: Güney Çin Denizinde ABD-Çin Rekabetleri", 286-287.

[294] Chi Kin Lo, *China's Policy Towards Territorial Disputes: The Case of the South China Sea Islands*, 115-118.

Fotoğraf 2.3 Hainan'da bulunan Çin'in Yulin Donanma Üssü

Mike Yeo, "Satellite İmages Reveal Chinese Expansion Of Submarine Base", *DefenseNews*, Eylül 2022, son erişim tarihi Ocak 16, 2024, https://www.defensenews.com/naval/2022/09/21/satellite-images-reveal-chinese-expansion-of-submarine-base/.

Bu yapılan inşa faaliyetlerinin yansıra yeni bir Çin askeri tesisi için potansiyel bir yer olarak, Fotoğraf 2.4'te görülen Spratly Adaları'nın kuzeyinde bulunan Scarborough Sığlığı, nakliye yolları üzerinde kontrol sağlamak, ABD ve Filipin askeri faaliyetlerini sürdürdüğü Subic Üssü'ne (260 kilometre uzaklıkta) müdahale edebilmek, Çin denizaltılarının Luzon Boğazı üzerinden Pasifik Okyanusu'na geçişini sağlamak için Çin açısından önemlidir. Ayrıca 3.000 metre uzunluğundaki uçak pistlerini kolayca barındırabilecek alanlara sahiptir. Bu nedenle 2013 yılında Filipinler tarafından Çin'in yakında Scarborough Sığlığı'nı da askerileştirebileceği konusunda uluslararası toplum uyarılmıştır.[295] 2012'de Filipinler ile Çin arasında yaşanan çıkmazın ardından Çin tarafından sığlık ele geçirilmiştir ve o zamandan beri sığlığın bulunduğu bölgede Çin sahil güvenlik ve balıkçı trolleri sürekli faaliyet göstermektedir.[296]

Fotoğraf 2.4 Scarborough Sığlığı'nın Günümüzdeki Görünümü

[295] Victor Robert Lee, "Satellite Imagery Shows Ecocide in the South China Sea", *The Diplomat*, son erişim tarihi Ekim 18, 2024, https://thediplomat.com/2016/01/satellite-images-show-ecocide-in-the-south-china-sea/.

[296] Martin Petty, "What is Scarborough Shoal in the South China Sea and why are China and the Philippines disputing it?".

"Philippines challenges China to open Scarborough shoal for international inspection", Juristnews, son erişim tarihi Ocak 17, 2023, https://www.jurist.org/news/2024/05/philippines-challenges-china-to-open-scarborough-shoal-for-international-inspection/.

Çin'in bu yapay ada inşa faaliyetlerinden anlaşılacağı üzere, yürütülen bu yapay ada çalışmalarının çoğu U Şekilli Haritada işaretlenen dokuz çizginin olduğu yerlerde yürütülmektedir çünkü yapay ada inşası ile U Şekilli Harita'daki savlar Çin tarafından desteklenmeye çalışılmaktadır. Bu faaliyetlerden bazıları bir bütün olarak Harita 2.9'da görülmektedir.

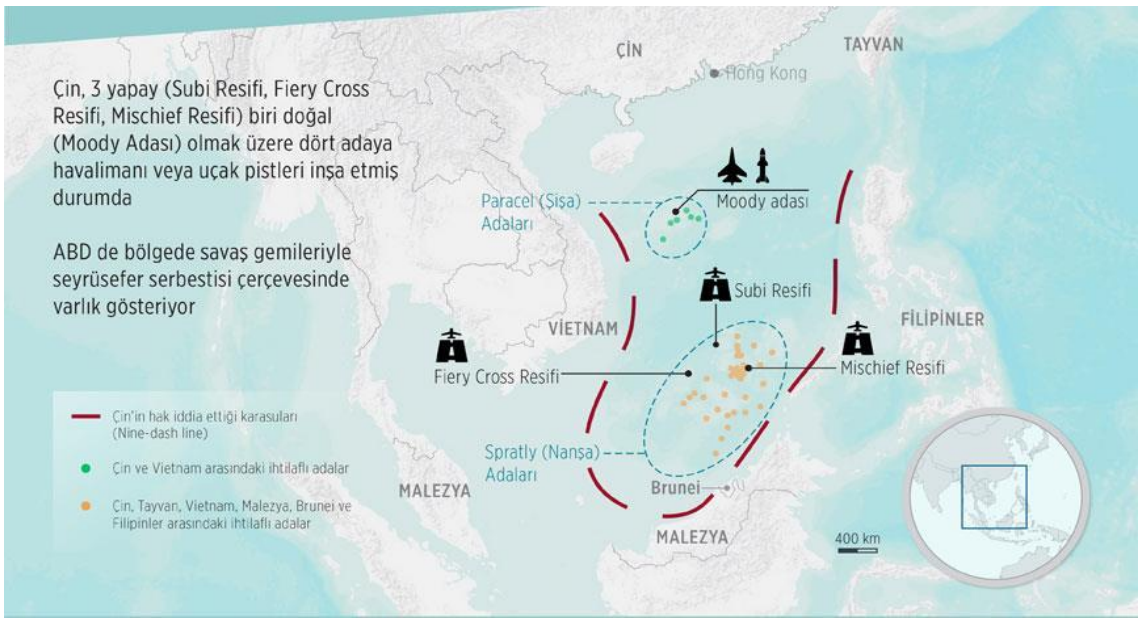

Harita 2.9 Çin'in Yapay Ada Çalışmalarını Gösteren Harita

"Güney Çin Denizi'nde Gerilim Tırmanıyor", Anadolu Ajansı, son erişim tarihi Ocak 17, 2023, https://www.aa.com.tr/tr/dunya/guney-cin-denizinde-gerilim-tirmaniyor/749115.

Çin tarafından Güney Çin Denizi'nde yapay adalar inşa edilerek bölgede çok sayıda arazi ıslah edilmiştir. Bu adalarında çevresinde münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığı alanları oluşturulmasına çalışılarak Güney Çin Denizi'ndeki deniz alanının büyük bir çoğunluğunun Çin'in elinde bulundurulması amaçlanmaktadır. Böylelikle bölgenin enerji kaynaklarından ve jeolojik zenginliklerinden yararlanmak hedeflenmektedir.[297]

[297] Hamzaçebi, *Çin'in Enerji Jeopolitiği (Güney Çin Denizi ve Orta Asya Enerji Politikaları)*, 111-119.

2.3.2 Çin'in Yapay Ada İnşa ve Arazi Islah Faaliyetlerinin Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi

BMDHS 121/1 maddesinde "ada, yüksek gelgitte suyun üstünde olan (gelgit met seviyesinin üstünde olan), etrafı sularla çevrili doğal olarak meydana gelmiş kara parçası" olarak tanımlanmaktadır ve bu yapılar 121/2 gereği kendisine ait "karasuları, bitişik bölgesi, münhasır ekonomik bölgesi ve kıta sahanlığına" sahip olabilmektedir.[298]

Yani eğer bir yapı doğal ada ise bu adaya sahip olan devlet tarafından münhasır ekonomik bölge ilan edilerek[299] BMDHS madde 56 gereği "karasularının hesaplanmaya başlandığı esas hatlardan itibaren 200 deniz miline kadar belirli hakları kullanılabilecektir". Bu haklar madde 57 gereği; "deniz tabanı, üstündeki sular ve bu alanların altındaki canlı ve cansız doğal kaynakların keşfi, işletilmesi, korunması, enerji üretimi, bölgenin ekonomik amaçlarla incelenmesi ve işletilmesi; yapay adalar, tesisler ve yapılar inşa etme ve bunları kullanma; denizle ilgili bilimsel araştırmalar yapma ile deniz çevresini koruma ve muhafaza etme" yetkilerine sahip olmaktır.[300] Ayrıca kıyı devletinin izni ve bilgisi olmadan üçüncü bir devletin, kıyı devletinin münhasır ekonomik bölgesinin içerisinde bulunan doğal kaynakları arama ve işletme hakkı bulunmamaktadır.[301]

Eğer bir yapı ada statüsüne BMDHS gereği giriyorsa o halde BMDHS'nin 76. maddesine göre "kıyı devletinin karasularının başlangıç noktasından 200 deniz miline kadar kıta sahanlığına sahip olmakta ve eğer doğal uzantı ya da kıta marjı 200 milin ötesine geçiyorsa, kıta sahanlığı doğal uzantının veya kıta marjının uç kısmına kadar uzatılabilmektedir ancak her durumda kıta sahanlığı en fazla 350 deniz milini aşamamaktadır".[302] Kıta sahanlığı doğal bir uzantı olduğu için ilgili yapı madde 121'deki şartları sağlayan bir ada olduğu takdirde kıta sahanlığını ilan etmeye gerek olmadan, kendiliğinden ilgili hakka kıyı devleti tarafından sahip olunmaktadır.[303] Ayrıca BMDHS

---

[298] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Bölüm VIII: Adaların Rejimi, Madde 121: Adaların Rejimi.

[299] Acer ve Kaya, *Uluslararası Hukuk Temel Ders Kitabı*, 215.

[300] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Bölüm V: Münhasır Ekonomik Bölge, Madde 56: Münhasır Ekonomik Bölgede Sahildar Devletlerin Hakları, Yetkisi veya Yükümlükleri; "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Bölüm V: Münhasır Ekonomik Bölge, Madde 57: Münhasır Ekonomik Bölgenin Genişliği.

[301] Acer ve Kaya, *Uluslararası Hukuk Temel Ders Kitabı*, 215.

[302] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım VI: Kıta Sahanlığı, Madde 76: Kıta Sahanlığının Tanımı.

[303] Acer ve Kaya, *Uluslararası Hukuk Temel Ders Kitabı*, 212-213.

madde 77/2 ve 4 gereği "kıyı devleti tarafından kıta sahanlığında herhangi bir araştırma yapılmadığı veya buradaki doğal kaynakları işletilmediği sürece, hiçbir kişi veya kurum tarafından kıyı devletinin açık izni ve bilgisi olmadan bu tür faaliyetlerde bulunulamaz. Kıyı devletinin bu alandaki hakları; deniz tabanı ve yerin altındaki doğal kaynakları, madensel kaynakları, diğer cansız kaynakları ve olgunlaşarak hasat edilebilir hale gelen, deniz tabanında veya taban altında sabit ya da hareketleri sürekli deniz tabanı veya altıyla bağlantılı olan organizmaların araştırılmasını ve çıkarılmasını kapsamaktadır".[304] Ayrıca madde 79/1 gereği "kıyı devleti, bu bölgede denizaltı kabloları ve petrol boruları döşeme hakkına da sahip olmaktadır".[305]

Ancak BMDHS madde 121/3 gereği ada eğer insan yaşamına (oturmasına) elverişli değilse ve kendine özgü ekonomik bir yaşam bulundurmuyorsa münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığına sahip olamamaktadır.[306]

Spratly Adaları tarih boyunca Çin'den ve diğer komşu ülkelerden gelen küçük balıkçı grupları tarafından kullanılmış[307] ayrıca birçok Japon balıkçılık ve martı gübresi madenciliği girişimciliği yoluyla 1900'lü yıllarda kullanılmaya başlanmıştır. Ancak bu yerlerin geçici olarak balıkçılar veya maden işletmeleri tarafından kullanılması istikrarlı bir insan topluluğunun ikameti anlamına gelmemektedir yani bunlar sadece geçici çıkarcılık içeren faaliyetleri oluşturmaktadır. Ayrıca Çin tarafından hak iddia edilen birçok yerde halen sadece resmi personel bulunmaktadır. Bu durum o yerlerin dış yardıma bağımlı olduğunu göstermekte ve bu yerlerin ekonomik yaşam sürdürüp sürdüremeyeceği konusundaki kapasitesini de yansıtmamaktadır.[308]

BMDHS'nin 60. maddesi gereği eğer bir yapı, yapay ada veya tesis ise yani BMDHS gereği (doğal) ada statüsüne sahip olmayan bir yapı ise kıyı devletinin egemenliğine tabi olmakta ve kıyı devleti tarafından gerekli şekilde duyurularak ilgili yapıda, yapının dış

---

[304] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım VI: Kıta Sahanlığı, Madde 77: Kıta Sahanlığı Üzerinde Sahildar Devletin Hakları.

[305] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Bölüm VI: Kıta Sahanlığı, Madde 79: Kıta Sahanlığı Üzerinde Denizaltı Kabloları ve Petrol Boruları.

[306] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Bölüm VIII: Adaların Rejimi, Madde 121: Adaların Rejimi.

[307] Selahattin Doğan, "Güney Çin Denizi Tahkim Davası (Filipinler Cumhuriyeti/Çin Halk Cumhuriyeti)", 35.

[308] Ibid., 22-23.

kenarlarından itibaren ölçülmek üzere yalnızca 500 metrelik bir güvenlik alanına sahip olabilmektedir.[309]

Bu nedenle Çin tarafından BMDHS'ndeki yapay adaların tanımlanmasında bir belirsizlik ve eksiklik olduğu iddia edilerek Paracel ve Spratly Adaları çevresinde yapay adalar inşa edilmekte, üzerlerine askeri üsler kurulmakta ve bu adalara insanlar yerleştirilmektedir. Böylece Çin yönetimi tarafından bu adalarında, insan yaşamına elverişli ve ekonomik getirisi olan adalar oldukları için, doğal oluşumlu adalar gibi BMDHS'nin 121/3 maddesi gereği münhasır ekonomik bölgesi ve kıta sahanlığı yetkisine sahip olduğu iddia edilmiştir. Bu iddia Çin tarafından 1947 ve 1953'de yayımlanan haritalar, 1992'de yayımlanan Karasuları ve Bitişik Bölge Kanunu ve 1998'de yayımlanan Münhasır Ekonomik Bölge ve Kıta Sahanlığı Kanunu ile desteklenmektedir.[310]

1992 ve 1998 tarihli bu yasalar kapsamında Çin'in egemenliğini oluşturan münhasır ekonomik bölgesi ve kıta sahanlığı, deniz tabanı ve hava üstü alanlarının Çin'in ayrılmaz bir parçası olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle Çin tarafından Güney Çin Denizi ile ilgili yasal gelişmelerin, Çin'in Güney Çin Denizi egemenlik haklarını etkilemeyeceği iddia edilmektedir. Ayrıca bununla da kalınmayarak Çin tarafından Çin'in kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgesi olduğu iddia edilen bölgelerin korunması içinde yapay adalar üstünde askeri karakollar inşa edilmektedir.[311]

Çin'in bahsi geçen 1992 ve 1998 tarihli kanunları, uygulamaları, yapay ada tanımına yönelik iddiaları ve bu yapay adalara dayanarak yapılan hak iddiaları BMDHS'nin 121. ve 60. madde hükümleriyle çelişmektedir. Ayrıca sadece kıyı devletinin münhasır ekonomik bölgesinin bulunması halinde BMDHS madde 56/1-b gereği ilgili bölgeye suni adalar, tesisler ve yapılar kurma hakkı verilmektedir. Oysaki Güney Çin Denizi'nde hak iddia eden başka devletler tarafından da askeri varlık yerleştirilen topraklar, Çin tarafından kendi toprağı gibi sayılarak yapay adalar kurulmuştur. Örneğin Çin tarafından 1995'te, Filipinler'e münhasır ekonomik bölgesinde bulunan Mischief Resifi'ne askeri varlık yerleştirilip resifin üstünde askerî üs kurulmaya başlanmıştır.[312] (2016 tarihli

---

[309] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Bölüm V: Münhasır Ekonomik Bölge, Madde 60: Münhasır Ekonomik Bölge İçerisinde Sun'i Adalar Tesisler ve Yapılar.

[310] Hamzaçebi, *Çin'in Enerji Jeopolitiği (Güney Çin Denizi ve Orta Asya Enerji Politikaları)*, 121-123.

[311] Ibid.

[312] Daojiong Zha and Mark J. Valencia, "Mischief Reef: Geopolitics and implications", *Journal of Contemporary Asia*, 31, S.1, Mayıs 2007, 91, DOI: 10.1080/00472330180000061.

tahkim kararında da yine Çin tarafından Filipinler'in münhasır ekonomik bölgesinde yapay ada inşa edildiği ifade edilmiştir.[313]) 2014 yılında da resif yapay bir adaya dönüştürülmeye başlanmıştır. Bunun yanı sıra BMDHS'nin belirlediği Filipinler'e ait olan münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığı sınırları, Çin'in tarihî iddialarını dayandırdığı U Şekilli Haritası'nın sınırları içine kalmaktadır.

Çin tarafından gerçekleştirilen bu faaliyetler sadece muhatap ülkeyi değil tüm bölgeyi diplomatik ve siyasi olarak da etkilemektedir çünkü Çin gibi, diğer bölge ülkeleri tarafından da BMDHS gibi uluslararası hukuk kurallarının geçersizliği veya eksik olduğu kabul edildiği takdirde, bölgedeki her devlet tarafından aynı davranış sergilenmeye başlanırsa, bölgede bir belirsizlik ortamı oluşabilir. Bu durum Güney Çin Denizi'deki gerginliği ve çatışma ortamını daha da arttıracağı için bölge ülkelerini ve en temelde bölgenin ana aktörü olan Çin'i etkileyecektir.

2.4 Çin'in Four Sha Doktrini ve Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi

2013 başvuru tarihli Lahey Uluslararası Daimî Tahkim Mahkemesi tarafından verilen 2016 tarihli kararda Çin'in bölge ile ilgili çoğu savının hukuken geçersiz olduğu vurgulanmıştır.[314] Bu kararın sonucunda 2017 tarihinde, ABD Sahil Güvenlik Birinci Bölge Merkezi'nde gerçekleştirilen "Deniz ve Kutup Sorunları" konulu sekizinci yıllık ABD-Çin diyaloğu sırasında Çin tarafından "Four Sha" doktrinini ortaya atılmıştır.[315] Bu toplantıda Çin Dışişleri Bakanlığı'nın Antlaşmalar ve Hukuk Departmanı Genel Müdür Yardımcısı Ma Xinmin tarafından Güney Çin Denizi'ndeki dört ada grubunda (Dongsha, Xisha, Nansha ve Zhongsha) Çin'in "egemenlik alanı ve deniz hakları" olduğu iddia edilmiştir. Bu ada grupları topluca "Four Sha" (四沙) (bu bağlamda "four" dört ve "sha" kum anlamına gelmektedir) olarak anılmaktadır. İngilizce de bu alanlar sırasıyla Pratas

[313] Selahattin Doğan, "Güney Çin Denizi Tahkim Davası (Filipinler Cumhuriyeti/Çin Halk Cumhuriyeti)", 23.

[314] Ibid., 22-23.

[315] "China's New Map Aims to Extend South China Sea Claims", The National İnterests, 30 April 2018, son erişim tarih Ocak 18, 2023, https://nationalinterest.org/blog/the-buzz/chinas-new-map-aims-extend-south-china-sea-claims-25628.

Adası, Paracel Adaları, Spratly Adaları ve Macclesfield Bank olarak adlandırılmaktadır.[316]

Bu doktrin U Şekilli/Dokuz Kesik Çizgili Harita'nın (Dokuz Çizgili Hat'ın) yeni versiyonudur. Bu doktrinde bölgedeki yapıların kendi münhasır ekonomik bölgesini talep etmek amacıyla Çin'in ülkesine dahil olan takımadalar olduğu iddia edilmektedir.[317] Böylece BMDHS madde 56'da bahsedilen haklara[318] sahip olmak ve bu dört ada grubunun kıta sahanlığının bir parçası olduğu iddia edilerek Güney Çin Denizi'nin Çin'in egemenliğine ait olduğunu kanıtlamak amaçlanmaktadır.

Uluslararası hukuk açısından Çin'in U Şekilli Haritası'nın ve argümanlarının bel kemiği olan "tarihsel haklar", BMDHS'nde veya uluslararası hukukta net bir şekilde bulunmadığından uluslararası toplumda belirsizlik sebebiyle kabul görmemiştir. Bu nedenle uluslararası hukuk yönünden zayıf görülen Dokuz Çizgili Harita'nın U şekilli hattı içinde yer alan dörtlü ada gruplarındaki iddialarının BMDHS kurallarına uyarlanması amacıyla oluşturulan yeni bir doktrindir.[319] Ancak bu konuda önceki iddialara ve temellerine göre daha başarısız olunmuştur. Çünkü bu doktrinde uluslararası hukuk yönünden eksiklikler daha net bir şekilde görülmektedir.

Öncelikle Four Sha doktrininde geçen dört ada grubundaki adalar daha önce de Çin'in egemenlik iddiasında bulunduğu adaların aynısıdır. Yani Çin tarafından bu konudaki istikrar kullanılan doktrininin adı değişse dahi sürdürülmektedir. Çünkü U şeklindeki haritada, Çin tarafından 1992'de yayımlanan Karasuları ve Bitişik Bölge Kanunu'nda ve 1998'de yayımlanan Münhasır Ekonomik Bölge ve Kıta Sahanlığı Kanunu'nda aynı bölgelerde egemenlik iddiaları görülmektedir. Bu iddiaların daha da güçlendirilmesi ve

---

[316] "The South China Sea and China's "Four Sha" Claim: New Legal Theory, Same Bad Argument", Lawfare, son erişim tarihi Kasım 10, 2024, https://www.lawfaremedia.org/article/south-china-sea-and-chinas-four-sha-claim-new-legal-theory-same-bad-argument.

[317] Malcolm Jorgensen, "China's Rising Geolegal Sphere", *Opinio Juris*, October 17, 2017, son erişim tarihi Ocak 18, 2023, http://opiniojuris.org/2017/10/17/chinas-rising-geolegal-sphere/.

[318] Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi Madde 56/1:Münhasır ekonomik bölgede kıyı devletinin aşağıdaki hak, yetki ve sorumlulukları vardır: Deniz tabanı üstündeki sularda, deniz tabanlarında ve bunların yerin altındaki canlı ve cansız doğal kaynaklarını araştırılması, işletilmesi muhafazası ve yönetimi, sudan, akıntılardan ve rüzgarlardan enerji üretimi, bölgenin ekonomik amaçlarla araştırılmasına ve işletilmesine yönelik diğer faaliyetler, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne uygun olarak suni adalar, tesisler ve yapılar kurma ve bunları kullanma, denize ilişkin bilimsel araştırma yapma, deniz çevresinin korunması ve muhafazası konularına ilişkin yetki ve sözleşmede öngörülen diğer hak ve soumluluklardır. (Bkz. "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım V: Münhasır Ekonomik Bölge, Madde 56: Münhasır Ekonomik Bölgede Sahildar Devletlerin Hakları, Yetkisi veya Yükümlükleri).

[319] Diren Doğan, *Uluslararası İlişkilerde Kaynayan Sular: Güney Çin Denizi*, 89-90.

Four Sha doktrinin hem geliştirilmesi hem de somutlaştırılması için Çin tarafından 1951 yılında yayınlanan "Kesintisiz Çizgi Haritası" öne sürülmüştür.[320] Harita 2.10 ve Harita 2.11'de Kesintisiz Çizgi Haritası görülmektedir.

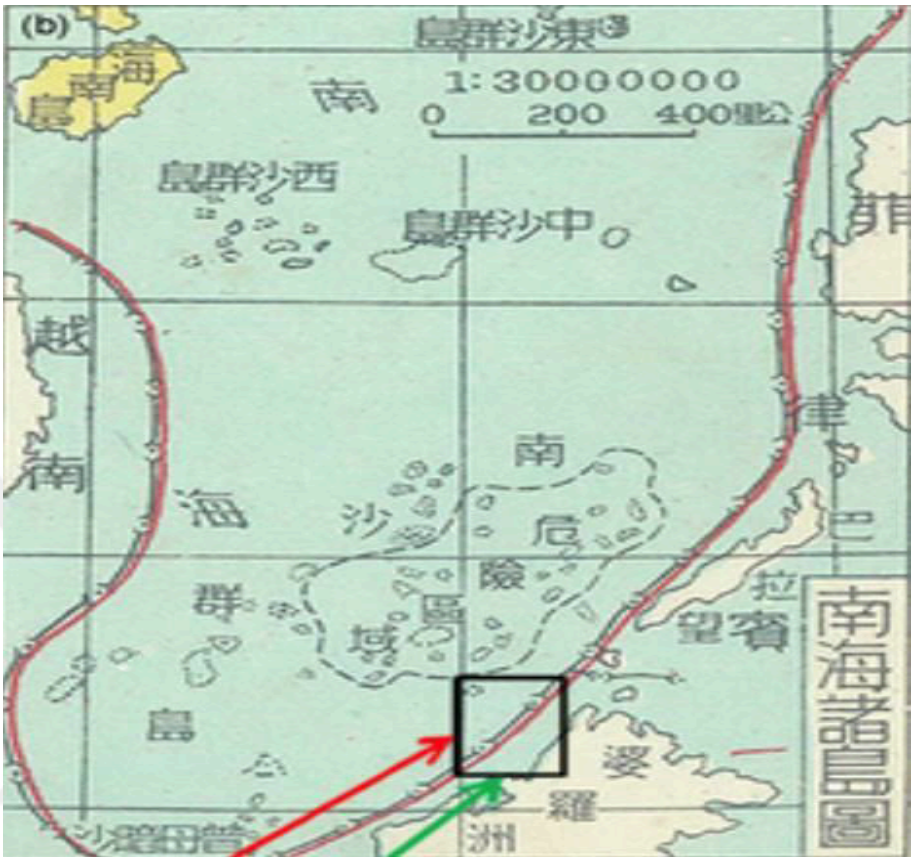

Harita 2.10 Çin'in Kesintisiz Çizgi Haritası 1 (Çin'in kendi yayınladığı haritadır.)

"New Chinese map of South China Sea: Discovery or fabrication?", SD Pradhan, Nisan 2018, son erişim tarihi Ocak 19, 2023, https://timesofindia.indiatimes.com/blogs/ChanakyaCode/new-chinese-map-of-south-china-sea-discovery-or-fabrication/.

[320] Ibid., 91.

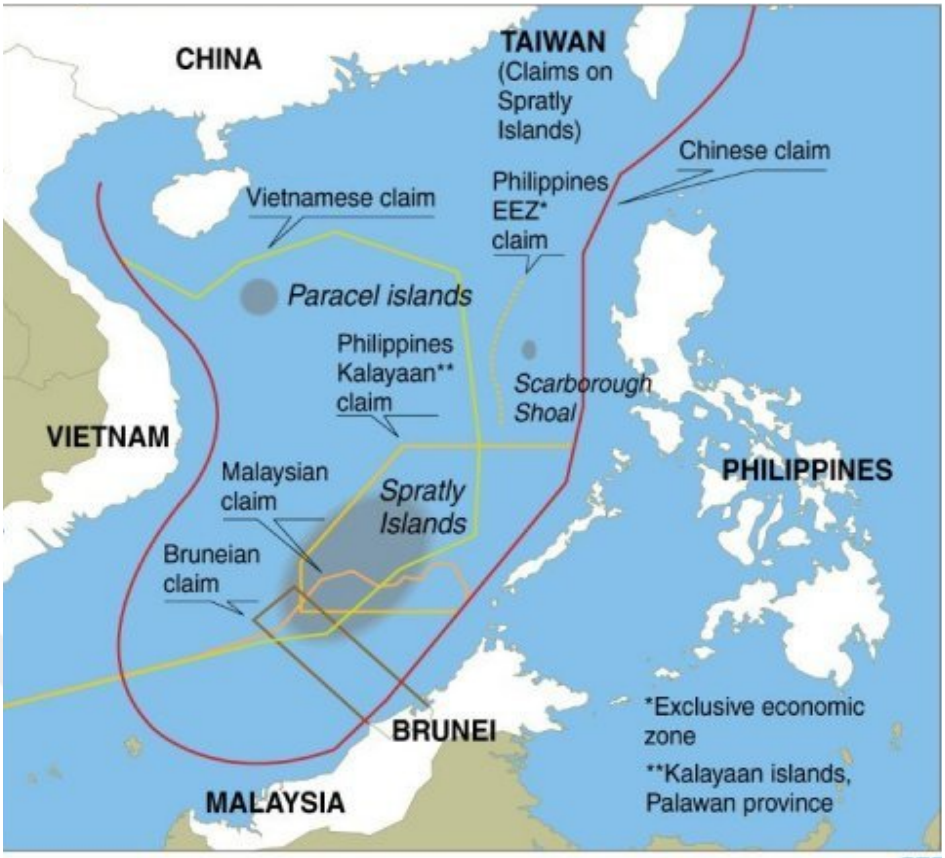

Harita 2.11 Çin'in Kesintisiz Çizgi Haritası 2 (Çin'in yayınladığı harita değildir sadece ilgili haritadaki iddiaların daha belirgin şekilde görülebilmesi için eklenmiştir.)

"The South China Sea", WordPress, son erişim tarihi Ocak 19, 2023, https://www.southchinasea.org/maps/territorial-claims-maps/.

Daha önce hazırlanan bu harita ilk olarak Çin tarafından 22 Nisan 2018'de düzenlenen bir basın toplantısında, Güney Çin Denizi'nde araştırma yapmak üzere fonlanan bir grup bilim insanının bölge için yeni bir sınır belirlemeye yönelik önerisinin ayrıntılarının açıklanmasıyla ortaya atılmıştır.[321]

Bu harita ile şimdiye kadar Çin tarafından yayınlanan haritalar (Güney Çin Denizi'nin neredeyse tamamında hak iddia edilen U şeklindeki Dokuz ve On Bir Kesikli Çizgi Haritası) arasındaki temel fark, bu haritada kesikli çizgiler yerine sağlam bir sürekli ulusal sınır çizgisi ve idari bölge çizgisinin vurgulanmasıdır.[322] Böylece bu harita ile uluslararası

---

[321] "Continuous boundary line proposed for China's claims in South China Sea", The Straits Times, Nisan 2018, son erişim tarihi Ocak, 2023, https://www.straitstimes.com/asia/east-asia/continuous-boundary-line-proposed-for-chinas-claims-in-south-china-sea.

[322] "New Chinese map of South China Sea: Discovery or fabrication?", The Times Of India, son erişim tarihi Ocak 19, 2023, https://timesofindia.indiatimes.com/blogs/ChanakyaCode/new-chinese-map-of-south-china-sea-discovery-or-fabrication/.

toplum tarafından itiraz edilen bölgelerdeki iddialara yönelik net ve açıklayıcı olmak amaçlanmıştır.[323] Çinli akademisyenler tarafından bu haritanın tarihsel analizi ile Güney Çin Denizi'ndeki "U şekilli sınır çizgisinin Çin'in karasularının sınırı olduğunun" tartışmasız bir şekilde kanıtlandığı belirtilmiştir. Ayrıca, katı idari hat ile "Güney Çin Denizi'nin kapalı U şeklindeki bölgesinde Çin'in egemenliğinin kesinlikle gösterildiği" iddia edilmiştir.[324] Bu nedenle Çin tarafından da bu çerçevede tezleri tarihsel haklara dayandırılmaya devam edilmekte ve Filipinler'in Daimî Tahkim Mahkemesi'ne başvurusunun geçersiz olduğunu iddia eden hukuki argümanlarda oluşturulmaktadır.

Buna ek olarak Çin tarafından Four Sha doktrinini desteklemek adına doktrinin hukuki temelleri de arttırılmaya çalışılmaktadır. Ancak doktrin hukuki olarak pek çok eksiklik taşımaktadır.[325] Bunlardan ilki Four Sha doktrininde sınırlar belirlenirken yani Kesintisiz Çizgi Haritası çizilirken düz esas hat kavramının kullanılmış olmasıdır. Ancak BMDHS'nin 7. maddesine göre "düz esas hat, bir ülkenin kıyılarının çok girintili çıkıntılı olduğu durumlarda veya ana karanın yakınında adalar, sığlıklar ve kayalıklar bulunduğunda, bu noktaların en uç kısımları birleştirilerek belirlenir".[326] Bu kapsamda Çin tarafından haritadaki ada grupları birleştirilirken düz esas hat prensibi uygulanmış ve adaların tamamı sanki kendi anakarasına bağlı takımadalarmış gibi gösterilmiştir. Böylece Çin tarafından ülkesi, bir takımada devleti gibi gösterilerek ilgili bölgelerde hak iddia edilmiştir. Ancak BMDHS'nin 46. maddesi gereği "takımada devleti" tamamen bir ya da birden fazla takımadadan oluşan ve diğer adaları da içerebilen bir devleti ifade etmektedir. Takımada ise, coğrafi, ekonomik ve siyasi açıdan birbirleriyle sıkı bir bağ oluşturan veya tarihi olarak bu şekilde kabul edilen ada parçaları, bunlara bitişik olan sular ve diğer doğal unsurlar dahil bir adalar grubunu ifade etmektedir".[327] Ayrıca 47. madde gereği "takımada, devletlerinin sahip olabileceği takımada sularının dış sınırlarının belirlenmesinde, takımadayı oluşturan ada ve kayalıkların en uç noktalarının birleştirilmesi" yoluna gidilmelidir[328] yani BMDHS 7. maddesiyle de paralel olacak

[323] "Continuous boundary line proposed for China's claims in South China Sea", The Straits Times.

[324] "New Chinese map of South China Sea: Discovery or fabrication?", The Times Of India.

[325] Murat Kağan Kozanhan ve Fuat Çelik, "Güney Çin Denizi ve Doğu Çin Denizinde Yaşanan Deniz Yetki Alanı Sorunları", *Mavi Vatan*, S. 9, Kasım 2021, 20-22.

[326] Selami Kuran, *Uluslararası Deniz Hukuku* (İstanbul: Beta Basım Yayıcılık, 2021), 38.

[327] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Bölüm IV: Takımada Devletleri, Madde 46: Terimlerin Kullanılışı.

[328] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Bölüm IV: Takımada Devletleri, Madde 47: Takımada Esas Hatları.

şekilde takımada suları düz esas hatlarla belirlenmektedir. Yani bu maddeler gereği bir takımada devleti, bir ya da birkaç takımadadan oluşan ya da başka adaları da içini alabilen bir devlet olarak tanımlandığı için bir devletin takımada devleti statüsüne sahip olabilmesi için hiçbir kara ülkesine sahip olmaması gerekmektedir[329] ancak Çin tarafından kara ülkesine sahip olunduğu için bir kıta devleti olarak, Filipinler veya Endonezya gibi bir takımada devleti özelliğine sahip olmamaktadır. Bunun için sınırlar belirlenirken haritada düz esas hat yönteminin kullanılması BMDHS gereği mümkün değildir.

İkinci olarak Çin tarafından Four Sha doktrininde her bir ada, kendi münhasır ekonomik bölgesini talep edebilme gayesiyle, ülkesiyle bütünleşmiş takımadalar olarak ele alınmaktadır. Ancak, BMDHS gereği yukarıda da bahsedildiği gibi Çin bir takımada devleti değildir.

Ayrıca BMDHS'nin 2. maddesi gereği "kıyı devletinin egemenliği, kara ülkesinin ve iç sularının ötesine, bir takımada devleti durumunda ise takımada sularının ötesine uzanarak takımada devletinin karasularına kadar genişler".[330] Yani madde 2 gereği hak iddia edilen ilgili ada gruplarına münhasır ekonomik bölge veya kıta sahanlığı gibi yetki alanları tanımlanamamakta ve sadece "karasularının dışında bulunan sınıra kadar" bir deniz yetki alanı tanınabilmektedir. Bu nedenle Çin tarafından, iddiada bulunulan ve her biri ayrı bölgelerde bulunan dörtlü ada gruplarının her birinin, münhasır ekonomik bölgesi ilân edilerek, ilgili ada gruplarının Çin'in ana karasına bağlanması ihtimali bulunmamaktadır.

2.5 Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki Yapay Ada İnşa, Arazi Islah, Avcılık ve Balıkçılık Faaliyetlerinin Deniz Yaşamına Yönelik Verdiği Zararlar ve Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi

Güney Çin Denizi dünyanın en çok biyoçeşitliliğe sahip ekosistemlerinden birine ev sahipliği yapmaktadır. Güney Çin Denizi'nde 6.500'den fazla deniz canlısı yaşamaktadır. Dünyadaki 1.683 resifi oluşturan mercan türünden 571'i Güney Çin Denizi'nde bulunmaktadır. Ayrıca bu deniz dünya balık türlerinin yaklaşık yüzde 22'sini ve bazıları tehlike altında olan 1500 tür süngeri de içermektedir. Bölgede bulunan mercan resifleri

[329] Hüseyin Pazarcı, *Uluslararası Hukuk* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2012), 278.

[330] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım II: Karasuları ve Bitişik Bölge, Bölüm 1: Genel Hükümler, Madde 2: Karasularının, Karasuları Üzerindeki Hava Sahası ile Karasularının Deniz Yatağı ve Toprak Altının Hukuki Rejimi.

çeşitli mangrov ve deniz çayırı türlerine, kaplumbağalara ve çeşitli deniz kuşlarına, toplam 3.790 balık türüne ve on küresel dev istiridye türünden sekizine ev sahipliği yapmaktadır. Güney Çin Denizi'ndeki bu olağanüstü balık çeşitliliği, bu denizi Hint-Pasifik bölgesinde ticari balıkçılık için bir merkez haline de getirmektedir. Dünyanın en iyi beş balıkçılık alanından biri olarak sıralanmaktadır. Bunun yansıra köpekbalıkları, vatozlar, yunuslar ve balinalar gibi çeşitli büyük türlere de ev sahipliği yapmaktadır.[331] Bu canlılar tarafından ekosistemde, mercanlar ve deniz canlıları desteklenmekte, kıyılar korunmaktadır. Bölge ekosistem ile mercanlar da dünyadaki balıkçılığın temel kaynaklarındandır. Özellikle Scarborough Sığlığı ve Spratly Adaları çevresindeki deniz ortamı, türler açısından son derece yüksek bir biyolojik çeşitliliğe sahiptir.[332]

Stratejik ve Uluslararası Çalışmalar Merkezi'ne göre son on yılda Güney Çin Denizi'ndeki mercan resifleri %16 oranında azalmıştır, toplam balık stokları da 1950'lerden bu yana %70 ila %95 oranında azalmıştır ve halen azalmaktadır.[333] Bunun temel sebebi son yıllarda bölge ülkeleri ve özellikle Çin tarafından yapılan yapay ada inşa ve arazi ıslah faaliyetleri, ekonomik büyümesi ile orantılı olarak ticaret rotalarını kullanan gemilerden kaynaklanan deniz kirliliği, bölgenin askerileştirilmesi, bölgeye insan yerleştirilmesinin artması ile orantılı olarak hava ve su kirliliği, 1967 yılında Birleşmiş Milletler tarafından bölge genelinde petrol rezervlerinin olasılığının ortaya çıkarılması ile başlayan hidrokarbon sondajına teşvik edilmesi ile oluşan sızıntılar ve çevre kirliliği ve balıkçıların kontrolsüz avlanması ile çevrenin bozulmasıdır. Bunların arasından, Çin tarafından Güney Çin Denizi'ndeki egemenlik iddialarını öne sürmede kullanılan yapay ada inşa ve arazi ıslah faaliyetleri ile büyük ölçekli balıkçılık ve diğer avcılık operasyonlarının sonucunda bölgede önemli tahribatlara sebep olunmuştur. Bu konulardan bu bölümde detaylıca bahsedilmiştir.

---

[331] "Environmental Ramifications of the South China Sea Conflict: Vying for Regional Dominance at the Environment's Expense", Georgetown Law, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://www.law.georgetown.edu/environmental-law-review/blog/environmental-ramifications-of-the-south-china-sea-conflict-vying-for-regional-dominance-at-the-environments-expense/; Monica Sato, Harrison Prétat, Tabitha Mallory, Hao Chen, and Gregory Poling, "Environmental Threats to the South China Sea", *CSIS*, 18 December 2023, son erişim tarihi 1 Ekim, 2024, https://features.csis.org/environmental-threats-to-the-south-china-sea/#group-section-I-Life-in-the-South-China-Sea-bLRSGbbm0d.

[332] Tanaka, "The South China Sea Arbitration: Environmental Obligations Under The Law of the Sea Convention", 91.

[333] "The İmportance of South China Sea", U.S. Embassy & Consulates in the United Kingdom, son erişim tarihi Temmuz 28, 2024, https://uk.usembassy.gov/the-importance-of-the-south-china-sea/.

2.5.1 Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki Yapay Ada İnşa ve Arazi Islah Faaliyetlerinin Deniz Yaşamına Yönelik Verdiği Zararlar

2023 yılında AMTI (Asia Maritime Transparency Initiative) ve Çin Okyanus Enstitüsü tarafından ticari uydu görüntüleri ve Güney Çin Denizi'ndeki balıkçılık faaliyetlerine ilişkin istatistikler yoluyla Güney Çin Denizi bölgesine ilişkin çevresel tehditlerin incelenmesi için bir araştırma yürütülmüştür. Bu araştırmada Güney Çin Denizi'ndeki yapay ada inşa etme çabaları nedeniyle Çin tarafından yeni arazi yaratmak ve yakındaki nakliye kanallarını oluşturmak için tarama ve resif düzlüklerine kum, çakıl ve ölü mercan yığarak doldurma yoluyla resif hasarının yüzde 75'ine neden olunduğu, yaklaşık 4.648 dönümlük resifin gömüldüğü[334] ve 6.200 dönümden fazla mercan resifinin yok edildiği ortaya çıkarılmıştır.[335] Ayrıca büyük ölçekli inşaat faaliyetlerinin başlamasından önce sığ resif habitatı olarak tanımlanan alandan, arazi ıslahı tamamlandıktan sonra Güney Johnson Resifi'nin %2'si, Hughes ve Cuarteron Resifi'nin %5'i, Gaven Resifi'nin %13'ü, Mischief Resifi'nin %48'i, Subi Resifi'nin %61'i ve Fiery Cross Resifi'nin %62'si yapay araziye dönüştürülmüştür.[336] Bu nedenle özellikle bu konuda Çin tarafından Spratly Adaları'ndaki Cuarteron, Fiery Cross, Gaven, Güney Johnson, Hughes, Mischief ve Subi Resifi'ndeki yapay ada inşa faaliyetlerinin başlamasından önceki ve başladıktan sonraki arasında gerçekleşen mercan resiflerindeki yapısal farklılık, resif sistemlerinde sebep olunan doğrudan ve dolaylı zararlar dikkat çekicidir.

Spratly Adaları, 64 atol (mercan adası) dahil olmak üzere 117 resiften oluşur. Bölgedeki mercan resiflerinin çoğu lagün resifleridir ve toplamda 2397 km²'lik bir alanı kaplamaktadır. Spratly Adaları bölgesindeki resiflerin ve adaların 40'tan fazlası en az yirmi yıldır özellikle Çin'in askeri tesisleri ve karakolları tarafından kullanılmaktadır. Buralarda bulunan görevli personeller tarafından deniz kuşları ve kaplumbağaları vurulmuş, çevredeki resiflerde kontrolsüzce balık tutulmuş, bölgedeki mercanlar çiğnenmiş ve balıkçılık için patlayıcılar kullanılmıştır.[337]

---

[334] Sato, Prétat, Mallory, Chen, and Poling, "Environmental Threats to the South China Sea"; "China's island building is destroying reefs", Science.

[335] "Deep Blue Scars: Environmental Threats to the South China Sea", CSIS, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://amti.csis.org/deep-blue-scars-environmental-threats-to-the-south-china-sea/.

[336] Dr. rer. nat. Sebastian C.A. Ferse, Professor Peter Mumby, *PhD and Dr. Selina Ward, PhD, Assessment of the potential environmental consequences of construction activities on seven reefs in the Spratly Islands in the South China Sea*, 14-15.

[337] Ibid., 30.

Ayrıca Çin'in iddialarını destekleyen bu karakolları inşa etmek için, bölge genelinde tarama ve arazi doldurma faaliyetlerinde de bulunulmuştur. Bu faaliyetlerin sonucunda her bir resifin inşaatıyla beraber su tortulaşmış, berraklığı azalmış ve inşaat alanının hemen ötesindeki resiflerin büyük bir bölümü etkilenmiştir. Bölgedeki en yüksek mercan çeşitliliğine sahip olan Fiery Cross Resifi'nin[338] 2016 yılında çekilen Fotoğraf 2.7'de görülen resifteki inşaatın sonucunda oluşan tortulaşma ve bulanıklık (suyun berraklığındaki azalma) mevcut uydu görüntülerinde görülmektedir ve inşaat alanının hemen ötesindeki resiflerin büyük bir bölümünün etkilendiği de anlaşılmaktadır. Bu ve diğer inşaat faaliyetlerinin gerçekleştirildiği resiflerin sığ resif habitatının %60'ı yok olmuştur ve doğrudan arazi ıslahına tabi tutulan resiflerin ise tamamı yok olmuştur.[339] Bu nedenle bölgede var olan canlı organizmalardan kaynaklanan biyojenik karbonat üretim kapasitesi birkaç resifte ciddi şekilde azalmış ve artan deniz seviyesi artışına uyum sağlama kapasiteleri bozulmuştur.[340] Biyojenik karbonat üretim kapasitesinin azalması mercanlar, diğer deniz canlıları, okyanus ve küresel karbon döngüsü için ciddi zararlara sebep olabilecek bir durumdur. Çünkü birçok deniz organizması tarafından aragonit veya kalsit formunda kalsiyum karbonat ($CaCO_3$) olarak salgılanan biyojenik karbonat yapıları[341] okyanus canlılarının kabuklarını ve iskeletlerini, mercan resiflerini ve mercan adalarını (atol) oluşturan mercanların sert iskeletlerini oluşturmaktadır.[342] Buna ek olarak

---

[338] Ibid., 15.

[339] Ibid., 3.

[340] Ferse, Mumby and Ward, *Assessment of the potential environmental consequences of construction activities on seven reefs in the Spratly Islands in the South China Sea*, 3-4.

[341] Okyanuslar tarafından bazıları farklı derinliklerde ve deniz kıyılarında yaşayan birçok organizma ve türde bulunan büyük miktarda karbon depolanabilir. Birçok deniz organizması tarafından aragonit veya kalsit formunda kalsiyum karbonat salgılanır. Bu biyojenik karbonat yapıları, tek hücreli organizmalardan, deniz yumuşakça kabukluları ve mercan kolonileri tarafından inşa edilen devasa resif yapılarına kadar değişmektedir. Canlı deniz organizmalarında, biyojenik karbonat yapılarının, ^{14}C (Karbon-14 veya radyokarbon) aktivitesinin, mineralizasyon sırasında ortam suyunun ^{14}C aktivitesini yansıttığı ve ^{14}C konsantrasyonunun okyanus ve atmosfer arasındaki farklılığı gösterdiği bilinmektedir. (Bkz. "Marıne Biogenic Carbonates And Radiocarbon—A Retrospective On Shells And Corals With An Outlook On Challenges And Opportunities", Proquest, son erişim tarihi Ekim 16, 2024, https://www.proquest.com/docview/2697260072?pq-origsite=gscholar&fromopenview=true).

[342] Kalsit/ kalsiyum karbonat/ $CaCO_3$'ün genel olarak önemli olmasının nedeni hem oluşumunun hem de çözünmesinin karbon ve karbondioksit (CO_2) içermesidir. Deniz organizmaları tarafından $CaCO_3$'ü, yani "kireçlenme" biyolojik süreci oluşturulduğunda CO_2 üretilir. Ancak bu süreç okyanus karbon döngüsünün sadece bir parçasıdır. Okyanusta, organizmaları oluşturan organik madde, organizmalar yok olduktan sonra bakteriler tarafından sürekli olarak ayrıştırılır. Solunum olarak bilinen bu süreç, organik karbonu inorganik karbona dönüştürür ve bu da "mineralizasyon" olarak adlandırılır. Bu karbon döngüsü süreçlerinin birleşik etkisi, toplam atmosferik CO_2 ve deniz suyunun alkalitesini arttırmaktır. Ancak kısa vadede, artan CO_2 konsantrasyonları organizmaların CO_2 oluşturma yeteneğini azaltmaktadır. Bu nedenle, okyanuslardaki kalsit (kalsiyum karbonat) yapılarının tam etkilerini belirlemek çok zordur. Ancak Dünya okyanuslarındaki ne kadar kalsit üretildiğini bilmek hayati bir unsurdur. (Bkz. "An Enlightened View of Calcite in the Ocean with MODIS", NASA Ocean Color, *Science Focus: Biogenic Carbonates*, son erişim tarihi Kasım 3, 2024,

artan deniz seviyesi artışına uyum sağlama kapasitelerinin bozulması da mercanların daha derinde kalmasına sebep olarak besin ve ışık alamadıkları için ölmelerine neden olmaktadır.[343] Bu alanların her birinin yenilenmesi çevresel ortamına bağlı olarak farklılık gösterecektir. Ancak yüzyıllardan bin yıllara kadar resif büyümesi ve birikmesi ile oluşan büyük mercan topluluklarının tarama yoluyla kaldırıldığı yerlerde iyileşme olasılığı çok daha az olmaktadır.[344]

Çin tarafından yapay ada inşa etmek için resiflerde gerçekleştirilen zeminin doldurma faaliyeti ile resif düzlüğünün gömülmesinden dolayı yedi resifin sığ resif alanının %27'si sadece iki yıldan biraz fazla bir süre içinde kalıcı olarak kaybolmuştur (yani yüzeyden görülemeyecek şekilde resifler kumun ve betonun altına gömülmüş veya kazılmıştır).[345] Çünkü doldurma faaliyeti üretken mercan resiflerinin, deniz çayırı yataklarının ve diğer sığ deniz ekosistemlerinin tamamen yok olmasına ve bitişik alanlardaki canlı yaşamın boğulmasına yol açmaktadır. Ayrıca resifteki kum canlı yaşamı desteklediği ve kazılan resifler yüzlerce yıllık kum gelişimini kaybettiği için kazılan kumları yerleştirmek ve ilgili hasarı düzeltmek yıllar alacaktır. Bu nedenle resif habitatının doğrudan gömülmesinin ve kazılmasının neden olduğu zararlar neredeyse kalıcı olmaktadır.[346]

Çin tarafından yapay adaların inşa edilmesi için Güney Çin Denizi'nde kanallar, limanlar oluşturma veya çöplük için malzeme toplama amacıyla arazi doldurma dışında yapılan Fotoğraf 2.5 ve 2.6'da görülen tarama yöntemi de kullanılmıştır [347] ve Çin dünyanın en büyük tarama filolarından birisine sahiptir.[348]

---

https://oceancolor.gsfc.nasa.gov/outreach/ocsciencefocus/AnEnlightenedViewofCalciteintheOceanwithMODIS.pdf).

[343] Aleyna Sevim, "Mercan resifleri tehdit altında", *Milliyet*, son erişim tarihi Kasım 17, 2024, https://www.milliyet.com.tr/dunya/mercan-resifleri-tehdit-altinda-7159033.

[344] Ferse, Mumby and Ward, *Assessment of the potential environmental consequences of construction activities on seven reefs in the Spratly Islands in the South China Sea*, 59.

[345] Ibid., 30.

[346] "Building Islands and Burying Reefs in the South China Sea", Earth Island Journal, son erişim tarihi Ekim 14, 2024, https://www.earthisland.org/journal/index.php/articles/entry/building_islands_and_burying_reefs_in_the_south_china_sea/.

[347] Sato, Prétat, Mallory, Chen, and Poling, "Environmental Threats to the South China Sea".

[348] "China's island building is destroying reefs", Science, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://www.science.org/doi/10.1126/science.349.6255.1434.

2013 ve 2017 yılları arasında da Çin tarafından gerçekleştirilen tarama faaliyetleri sırasında kesici emmeli tarama makineleri kullanılmıştır.[349] Bunlar tarafından resiflere doğru, resif tabanı kesilerek ve yüzen boru hatları aracılığıyla çıkan tortu, sığ alanlara pompalanarak, çöplük olarak bulunulan alana bırakılmak suretiyle işlem gerçekleştirilmiştir.[350] Bu işlem nedeniyle deniz tabanı bozularak aşındırıcı tortu bulutları oluşmuş, yakındaki deniz yaşamı önemli derecede zarar görmüş ve mercan resiflerinin kendini onarma kapasitesi aşılmıştır. Çin gibi diğer bölge ülkeleri tarafından da tarama yöntemleri kullanılmıştır ama bu ülkelerin Çin'den daha az yıkıcı tarama yöntemleri kullanma geçmişleri bulunmaktadır. Ayrıca resifin temel alt yapısını tamamen ortadan kaldırarak resifin genel yapısı ve sağlığında onarılamaz ve uzun vadeli değişikliklere neden olan tarama işleminin bir çeşidi olan[351] kanal taramasını kullanan Çin tarafından bu yedi resifte gerçekleştirilen kanal taramasından 1,4 km² resif alanı etkilenmiştir.

Fotoğraf 2.5 Subi Resifi'nde Devam Eden Bir Tarama Çalışması

[349] Sato, Prétat, Mallory, Chen, and Poling, "Environmental Threats to the South China Sea".

[350] Camilo Mora, Iain R. Caldwell, Charles Birkeland and John W. McManus "Dredging in the Spratly Islands: Gaining Land but Losing Reefs", *PLoS Biology*, son erişim tarihi Ekim 14, 2024, https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4816285/.

[351] Sato, Prétat, Mallory, Chen, and Poling, "Environmental Threats to the South China Sea".

Republic Of The Philippines, "Arbitration Under Annex VII Of The United Nations Convention On The Law Of The Sea", Supplemental Documents Of The Philippines, Volume IV, 19 November 2015, Annexes 786.

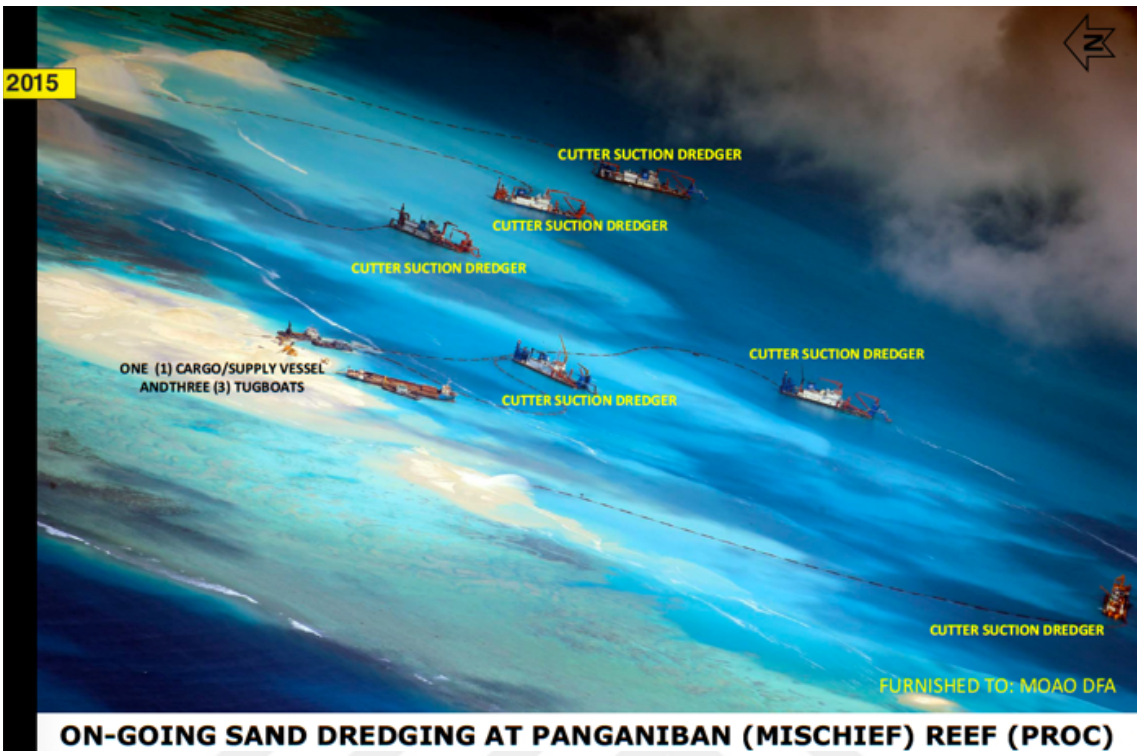

Fotoğraf 2.6 Mischief Resifi'nde Devam Eden Bir Tarama Çalışması

Republic Of The Philippines, "Arbitration Under Annex VII Of The United Nations Convention On The Law Of The Sea", Supplemental Documents Of The Philippines, Volume IV, 19 November 2015, Annexes 792.

Yapay adaların zemininin doldurulması için kullanılan dolgu malzemelerinin toplanması için de Mischief ve Subi Resifleri durumunda lagün alanında ve Cuarteron, Hughes, Gaven, Güney Johnson ve Fiery Cross Resifleri durumunda, kanallar ve liman havzaları oluşturulması için kazılan resif düzlüğünün bölümlerinde taramalar görülmüştür. Bu taramalardan 39,3 km² sığ resif alanı etkilenmiştir. Bu resiflerin bazı kısımları %60'ın üzerinde canlı mercan örtüsüne sahip çeşitli mercan topluluklarını da içermektedir. Bu resiflerden Mischief ve Subi Resifi'ndeki tarama faaliyetlerinde daha çok, lagünlerin daha az canlı mercan örtüsü içeren (Subi Resif'ndeki derin lagün tabanı yaklaşık %30'luk canlı mercan örtüsüne içerir) derin kısımları diğer beş resifin ise çok daha fazla canlı mercan örtüsü içeren sığ resif alanları kazılmıştır. Bunların arasından en yüksek mercan örtüsünün bulunduğu Subi ve Fiery Cross Resifleri en çok sığ resif yaşam alanını

kaybeden resifler olmuştur.[352] Bu alanlardan Mischief ve Subi Resifleri'nin yenilenmesi mümkündür ancak bu yenilenme sığ lagünlerdeki sınırlı su değişimi nedeniyle yıllarca, on yıllarca ve dış resif yamaçlarında ise haftalarca, aylarca sürecektir.[353] Buna ek olarak daha derin lagün tabanları daha az canlı mercan bulundursa da tarama işlemleri sırasında bölgedeki bulanıklığın artmasına yol açan daha fazla ince tortu içermektedirler. Bu tortular/tortu bulutlarından tarama operasyonları sırasında Subi Resifi'ndeki tüm lagün, Mischief Resifi'ndeki lagünün büyük bölümleri ve tüm resiflerde dış resif eğimi etkilenirken sadece Güney Johnson Resifi'nde resif düzlüğü etkilenmiştir. Bu tortu bulutları Hughes, Fiery Cross, Mischief ve Subi Resifleri'nin hava ve uydu görüntüleri olan Fotoğraf 2.5, 2.6, 2.7 ve 2.8'de, resiflerin kıyı kesimlerinde parlak mavi bulutlar olarak görülmektedir.[354] Bölgede Çin tarafından çöplük oluşturmak için tarama işlemine tabi tutulan resifler ise, yüzyıllardan bin yıllara kadar süren karmaşık yapılarını kaybetmişlerdir.[355]

2016 karar tarihli, Çin'e karşı Filipinler tarafından açılan davada kullanılan uzman raporunda Çin tarafından yapay adaları oluşturmak için yapılan tarama ve çöplük faaliyetleri nedeniyle bahsi geçen yedi adada 15.000 dönüm sığ resif yüzeyinde hasara sebep olunduğu tespit edilmiştir.[356] Bu yapının iyileşmesi çoğu zaman imkânsız olmasına rağmen on yıllar belki de yüzyıllar alacaktır. Doğrudan tarama işlemine maruz kalmayan ancak bölgeden kaynaklı dolaylı tortulaşma ve besin salınımından etkilenen resiflerde de muhtemelen ciddi mercan ölümleri olacaktır.[357] Bunların da iyileşmesi doğal ortamlarından daha yavaş gerçekleşecek ve muhtemelen onlarca yıl sürecektir.

---

[352] Ferse, Mumby and Ward, *Assessment of the potential environmental consequences of construction activities on seven reefs in the Spratly Islands in the South China Sea*, 30-31, 34.

[353] Ibid., 59.

[354] Ibid., 34-35.

[355] Ibid., 3-4.

[356] "China's Most Destructive Boats Return to the South China Sea", CSIS, son erişim tarihi Ekim 14, 2024, https://amti.csis.org/chinas-most-destructive-boats-return-to-the-south-china-sea/.

[357] Ferse, Mumby and Ward, *Assessment of the potential environmental consequences of construction activities on seven reefs in the Spratly Islands in the South China Sea*, 3-4.

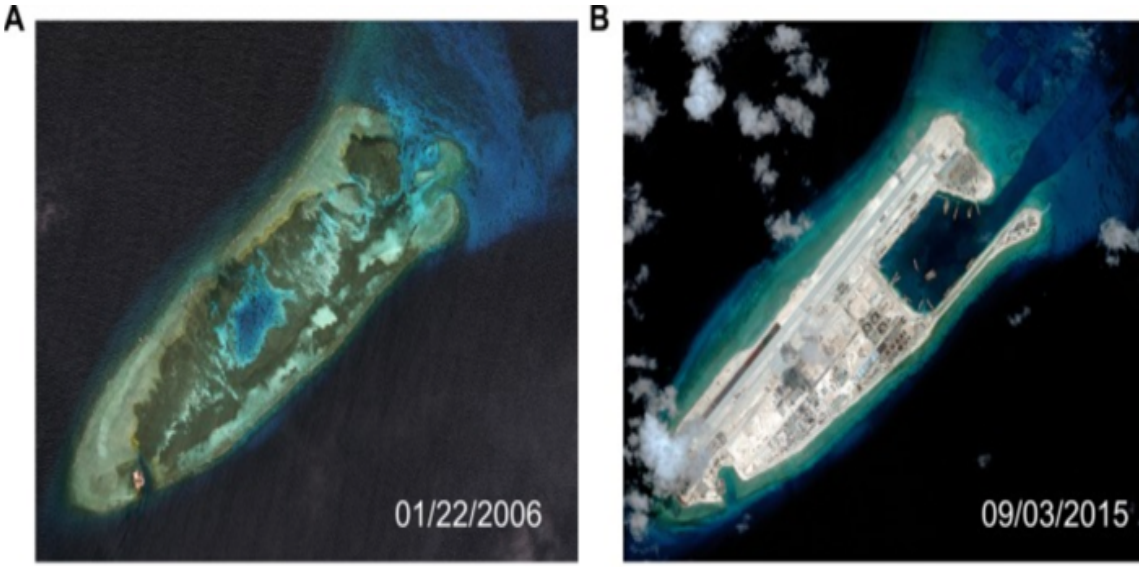

Fotoğraf 2.7 Fiery Cross Resifi'nin Arazi Islahından Öncesi (A) ve Sonrası (B)

Camilo Mora, Iain R. Caldwell, Charles Birkeland and John W. McManus "Dredging in the Spratly Islands: Gaining Land but Losing Reefs", *PLoS Biology*, son erişim tarihi Ekim 18, 2024, https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4816285/.

Fotoğraf 2.8 Hughes Resifi'nin 2014 Tarihinde Çekilen Uydu Görüntüsü

Republic Of The Philippines, "Arbitration Under Annex VII Of The United Nations Convention On The Law Of The Sea", Supplemental Documents Of The Philippines, Volume IV, 19 November 2015, Annexes 791.

Örneğin 2014 yılından beri Cuarteron Resifi'nde Çin tarafından yapılan arazi ıslah çalışmasında resif düzlüklerinde derin hasar oluştuğuna dair kanıtlar ortaya koyan Fotoğraf 2.9'da devam eden arazi ıslahı ve resif içine açılan geniş bir tarama yolu

görülmektedir.[358] Bu resifte arazi ıslah ve yapay ada inşa faaliyetleri ile yapay kara kütlesinin boyutu 200 kat arttırılmıştır. Çin tarafından resifin gövdesi doğrudan kesilerek 12 metre genişliğinde bir erişim kanalı oluşturulmuş ve yeni insan yapımı adanın hemen batısına büyük gemilerin yanaşabileceği liman benzeri bir özellik eklenmiştir.[359] Bunlar yapılırken inşa faaliyetlerinin etkilerine ek olarak dev istiridye kabukları arayışında pervane kesmeden kaynaklı geri kazanılan araziyi çevreleyen sığ resif düzlüklerinin doğal dokusu da bozulmuştur. Bu hasarın görüldüğü sığ resiflerin büyük çoğunluğunda gelecekte mercanlar tamamen ortadan kalkacak ve iyileşme gerçekleşse bile büyük mercanların eski boyutlarına dönmesi en az yüzyıllar alacaktır.[360]

Fotoğraf 2.9 24 Eylül 2014'te Çekilen Cuarteron Resifi'nde Devam Eden Arazi Islahı ve Resif İçine Açılan Geniş Bir Tarama Yolunu Gösteren Fotoğraf

---

Republic Of The Philippines, "Arbitration Under Annex VII Of The United Nations Convention On The Law Of The Sea", Supplemental Documents Of The Philippines, Volume II, 19 November 2015, Annexes 699, 18.

Yapay ada inşa faaliyetlerinin resife verdiği zararların yanı sıra balık stoklarına da zararları bulunmaktadır. Yukarıda bahsedilen yedi resifi içinde barındıran Spratly Adaları

[358] Ibid., 43.

[359] Republic Of The Philippines, "Arbitration Under Annex VII Of The United Nations Convention On The Law Of The Sea", Supplemental Documents Of The Philippines, Volume II, 19 November 2015, Annexes 699, 18.

[360] Ferse, Mumby and Ward, *Assessment of the potential environmental consequences of construction activities on seven reefs in the Spratly Islands in the South China Sea*, 43-44.

ve Scarborough Resif'leri[361] hem balıklar hem de mercanlar açısından önemli balık yenileme (larva) kaynaklarıdır. Bu kaynaklar Çin tarafından gerçekleştirilen inşaat faaliyetleri sebebiyle habitat kalitesinin kaybı ve birçok balık türü için üreme habitatındaki azalma ile kalıcı meskenlere dayalı yerel balıkçılığın artmasıyla azalmaktadır.[362] Bu larvalar neredeyse tüm Güney Çin Denizi'nin balık stoklarını etkilemektedir. Bu nedenle, yapay ada inşaatlarından etkilenen resiflerin yaşam alanı kayboldukça yalnızca yerel balıkçılığı sürdürme kapasitesi büyük ölçüde azalmayacak, aynı zamanda komşu bölgelerin balık kolonilerinin yenilenme kapasitesi de azalacağı için onların da balıkçılığı sağlama yetenekleri büyük ölçüde azalacaktır.[363]

2.5.2 Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki Avcılık ve Balıkçılık Faaliyetlerinin Deniz Yaşamına Yönelik Verdiği Zararlar

Küresel balık avının %12'si Güney Çin Denizi'nden gelmektedir. Balıkçılık, bölgede en az 3,7 milyon kişinin geçim kaynağını oluşturmakta ve küresel balıkçı teknelerinin yüzde 55'i burada bulunmaktadır. Bu durum Güney Çin Denizi'ndeki balık stoklarının kontrolsüzce kullanılmasına yol açmaktadır. Ayrıca balık stoklarını korumak adına balıkçılığı kontrollü hale getirme çabaları, jeopolitik gerginlikler ve bölge ülkelerinin deniz iddiaları nedeniyle engellenmektedir.

Bölgede hak iddia eden ülkelerin arasından toplam balık avının en büyük payı Grafik 2.1'de de görüldüğü üzere Çin ve Vietnam'a aittir. Ayrıca Çin, Güney Çin Denizi balık stoklarını tahrip eden endüstriyel aşırı avlanmaya da hakimdir.[364]

[361] "China's island building is destroying reefs", Science.

[362] Ferse, Mumby and Ward, *Assessment of the potential environmental consequences of construction activities on seven reefs in the Spratly Islands in the South China Sea*, 59.

[363] Ibid., 38-39.

[364] Sato, Prétat, Mallory, Chen, and Poling, "Environmental Threats to the South China Sea".

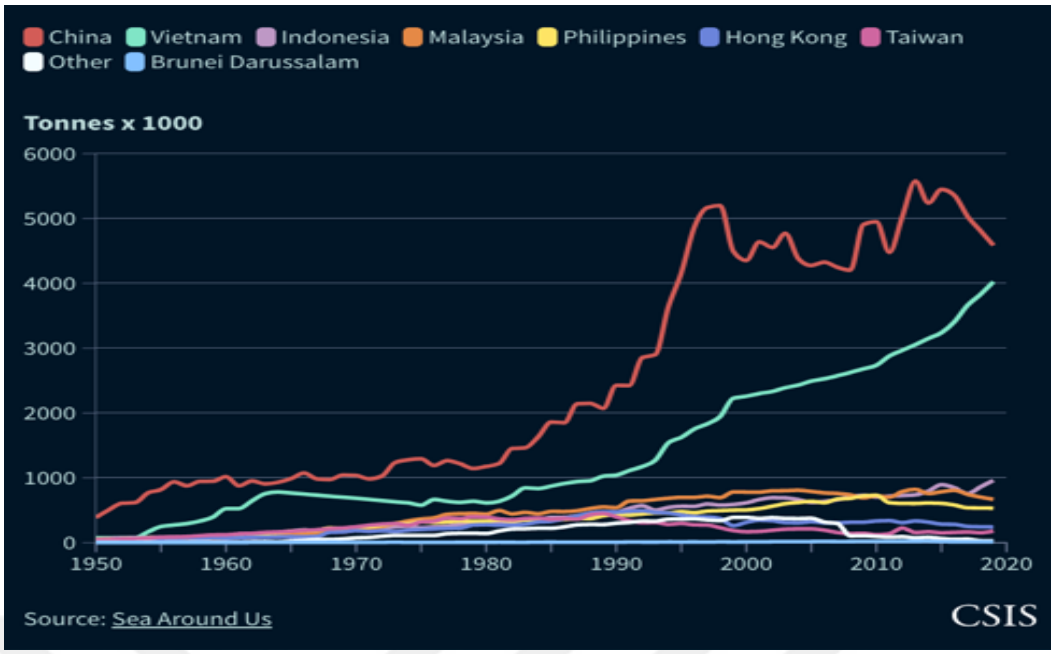

Grafik 2.1 1950 ve 2019 Yılları Arasında Güney Çin Denizi'nde Hak İddia Eden Ülkelerin Yıllık Balık Yakalama Miktarları

Monica Sato, Harrison Prétat, Tabitha Mallory, Hao Chen, and Gregory Poling, "Environmental Threats to the South China Sea", *CSIS*, 18 December 2023, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://features.csis.org/environmental-threats-to-the-south-china-sea/#group-section-I-Life-in-the-South-China-Sea-bLRSGbbm0d.

1985'ten itibaren Çin'in güneyinden gelen balıkçılar tarafından giderek daha fazla bölgenin en önemli balık stoklarını içeren Spratly Adaları hedef alınmıştır ve sonraki 13 yılda da yaklaşık 2200 balıkçı teknesi tarafından adalar arasında balık tutulmuştur. 2000'li yıllarda balıkçılık giderek daha hızlı gelişmiş ve 2001'de Guangxi, Hainan, Hong Kong ve Makao'dan 556 balıkçı teknesi tarafından Spratly Adaları'nda balık tutulmuştur.[365] Günümüzde ise Çin'in 800 bin tekneye varan balıkçı filosu bulunmaktadır. Bu filo dünyanın en büyük balıkçı filosudur. Bu filoya ek olarak Çin tarafından Güney Çin Denizi'ndeki egemenlik iddialarının güçlendirilmesi için silahlı balıkçı milislerinden oluşan bir filoda işletildiği de bilinmektedir. Bu filolarda Güney Çin Denizi'ndeki balık stoklarını kontrolsüz avcılık sebebiyle "aşırı tüketmektedir". Böylece günümüzde kontrolsüz balıkçılık nedeniyle zamanla Çin'in balıkçı filoları ve yerel imkanlarını tüketen Çinli balıkçıları tarafından avlarını yakalamak için Batı Afrika'daki

---

[365] Ferse, Mumby and Ward, *Assessment of the potential environmental consequences of construction activities on seven reefs in the Spratly Islands in the South China Sea*, 15-17.

Gine Körfezi veya Ekvador açıklarındaki Galapagos Adaları gibi uzak sulara seyahat edilmeye de başlanmıştır.[366]

Kontrolsüz gerçekleştirilen balık avcılıklarına ek olarak son yıllarda Çin'de yüksek fiyatlara satılan takı ve heykel yapımında kullanılan dev istiridyeler Çinli balıkçılar tarafından kontrolsüzce avlanmaktadır. Özellikle 2012 ile 2015 yılları arasında Çin'in Hainan Adası'ndaki Tanmen limanındaki balıkçılar arasında bu durum yaygınlaşmıştır. Bu yıllar arasında Çinli istiridye toplayıcıları tarafından Spratly ve Paracel Adaları'ndaki en az 28 resif, ciddi şekilde hasara uğratılmış veya yok edilmiştir. Bu avcılar tarafından kullanılan tipik yöntem, teknelerini demirlemek ve daha sonra dıştan takma motorlarının güçlendirilmiş pervanelerini, istiridyeleri kolayca kaldırmak için mercanları parçalamak amacıyla, resif yüzeyinde sürüklemektir. Bu yöntem yıkıcı ekolojik sonuçlara neden olmuştur. 2016 karar tarihli tahkim davasında kullanılan uzman raporlarında, 2016 yılı itibarıyla Çin tarafından dev istiridyelerin çıkarılmasının bir sonucu olarak sığ resif yüzeylerinde 25.000 dönümden fazla hasara sebep olunduğu belgelenmiştir.[367]

Ayrıca dev istiridyeler nesli tükenmekte olan bir tür olduğu için avlanmaları uluslararası yasalar ve Çin yasaları uyarınca yasaklanmış olmasına rağmen, bu kaçak balıkçıların dev istiridyeleri avlamak için mercan resiflerini kazıması birçok durumda Çin Sahil Güvenlik gemilerinin huzurunda ve Çin Halk Kurtuluş Ordusu Donanması tarafından askeri varlık bulundurulan resiflerde gerçekleştirilmiştir.[368] Buna ek olarak Çin Başkan Xi Jinping tarafından 2013 yılında Tanmen ziyaret edilmiş ve buradaki balıkçılar bölgede daha fazla avlanmaya teşvik edilmiştir. Yerel Hainan yetkilileri tarafından 2017'de dev istiridye satışının önlenmeye çalışıldığı iddia edilse de Güney Çin Denizi'ndeki dev istiridye hasadının Çin Sahil Güvenliği'nin gözetimi altında bile devam ettiği bilinmektedir.[369] Bu doğrultuda 2018'in sonlarından beri bu yasadışı avlanan filolar tarafından Paracel Adaları'nda bulunan Bombay Resifi de dahil olmak üzere Scarborough Sığlığı'nda ve Paracel Adaları'nın her yerinde sık sık faaliyette bulunulmuştur. Ayrıca Çin tarafından Temmuz 2018'de Bombay Resifi sabit platformuna Fotoğraf 2.10'da görüldüğü üzere, resif yakınındaki tüm faaliyetlerle ilgili bilgileri Paracel Adaları'ndaki Çin yetkililerine

[366] "Overfishing fuels South China Sea tensions, risks armed conflict, researcher says", Radio Free Asia, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://www.rfa.org/english/news/china/southchinasea-fisheries-01052022141237.html.

[367] "China's Most Destructive Boats Return to the South China Sea", CSIS.

[368] Victor Robert Lee, "Satellite Imagery Shows Ecocide in the South China Sea".

[369] Sato, Prétat, Mallory, Chen, and Poling, "Environmental Threats to the South China Sea".

ileten bir Okyanus E-İstasyonu[370] kurulmuş olmasına rağmen durumdan haberdar olan Çin yetkilileri tarafından bölgedeki yasadışı istiridye hasadına engel olunmamıştır.[371]

Fotoğraf 2.10 Bombay Resifi'nde Bulunan Okyanus E-İstasyonu ve Yakınından Geçen Kaçak Bir Dev İstiridye Avcısı Gemi

---

"China's Most Destructive Boats Return to the South China Sea", CSIS, son erişim tarihi Ekim 14, 2024, https://amti.csis.org/chinas-most-destructive-boats-return-to-the-south-china-sea/.

2016'dan 2018 sonuna kadar sebebi bilinmeyen bir nedenden bölgedeki avcılık faaliyetlerinde keskin bir düşüş yaşanmış ancak 2018 sonrası Fotoğraf 2.11 ve 2.12'de de görüldüğü gibi genellikle birkaç büyük ana gemi eşliğinde düzinelerce küçük balıkçı teknesinden oluşan bu Çin istiridye hasat filoları bölgeye geri dönmüş ve bunlar tarafından dev istiridyelerin çıkarılması için resiflerin yüzeyleri kesilerek geniş mercan resifleri yok edilmeye devam edilmiştir.[372]

2013 ve 2014 yılları arasında (Fotoğraf 2.11'da gösterilen) Doğu Thitu Resifleri'nde[373] pervane kesme izleri görülmüştür. 2015'in sonlarında da aynı resiflerin başka bir

---

[370] Bombay Resifi sabit platformu, Güney Çin Denizi'nde faaliyet gösteren ilk Çin Okyanus E-İstasyonu'dur. Okyanus E-İstasyonu'nu Çin hükümeti tarafından bilgi teknolojisi kullanılarak deniz ortamının keşfi, işletilmesi ve kontrolüne yardımcı olmak, elektronik gözetim yapmak, deniz iletişimi sağlamak, arama ve kurtarmaya yardımcı olmak ve okyanus ortamını izlemek için geliştirilmiştir. (Bkz. "Chinese "Ocean E-Stations" Deployed to the South China Sea", CSIS, son erişim tarihi Ekim 14, 2024, https://amti.csis.org/chinese-ocean-e-stations-deployed-south-china-sea/).

[371] "China's Most Destructive Boats Return to the South China Sea", CSIS.

[372] Ibid.

[373] Bahsi geçen resiflerin olduğu Thitu Adası, Güney Çin Denizi'ndeki Spratly Adaları'nın en büyüklerinden birisidir. Ayrıca ilgili ada zengin balıkçılık alanlarının ortasında ve kritik deniz ticaret yollarının yanında yer almaktadır. Spratly Adaları'nda Filipinli sivillerin yaşadığı tek adadır. (Bkz. "On a remote island, a test of wills between the Philippines and China", Npr, son erişim tarihi Ekim 18, 2024,

bölümünün uydu görüntüsü olan Fotoğraf 2.13'te bu pervane kesme faaliyeti sonucu kırmızı çizgiyle çizilmiş alanda görülen 1,36 kilometrekarelik (336 dönüm) bir yaralı resif alanı da oluşmuştur. Bu resif tahribatı, Çin tarafından en çok faaliyette bulunulan Fiery Cross, Subi ve Mischief resiflerinde, gömülen toplam resif alanını bile aşmıştır.[374]

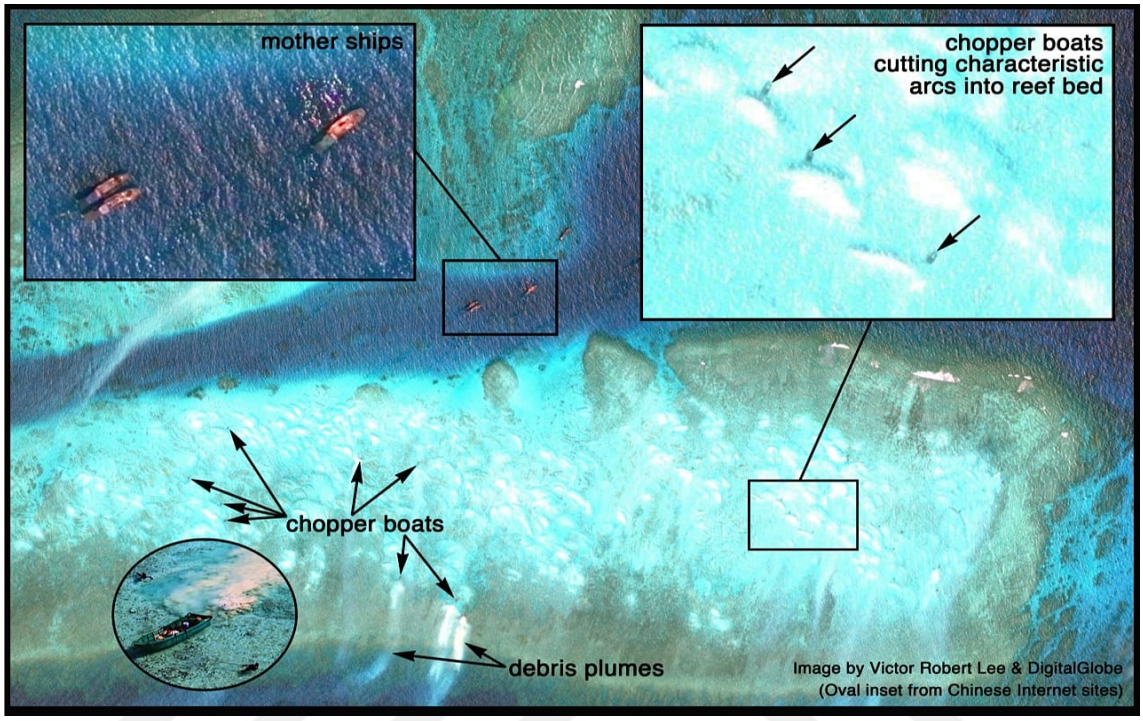

Fotoğraf 2.11 Doğu Thitu Resifleri'nde Devam Eden Resif Kesme Çalışmaları (Fotoğrafta işlemi gerçekleştiren 31 kesme teknesi ve 6 ana gemi yer almaktadır.)

Victor Robert Lee, "Satellite Imagery Shows Ecocide in the South China Sea", *The Diplomat*, son erişim tarihi Ekim 18, 2024, https://thediplomat.com/2016/01/satellite-images-show-ecocide-in-the-south-china-sea/.

https://www.npr.org/2024/04/11/1242978053/philippines-china-south-china-sea-thitu-island.) Bu nedenle bahsi geçen resif hem Güney Çin Denizi hem de Filipinler açısından önemli bir resiftir.

[374] Victor Robert Lee, "Satellite Imagery Shows Ecocide in the South China Sea".

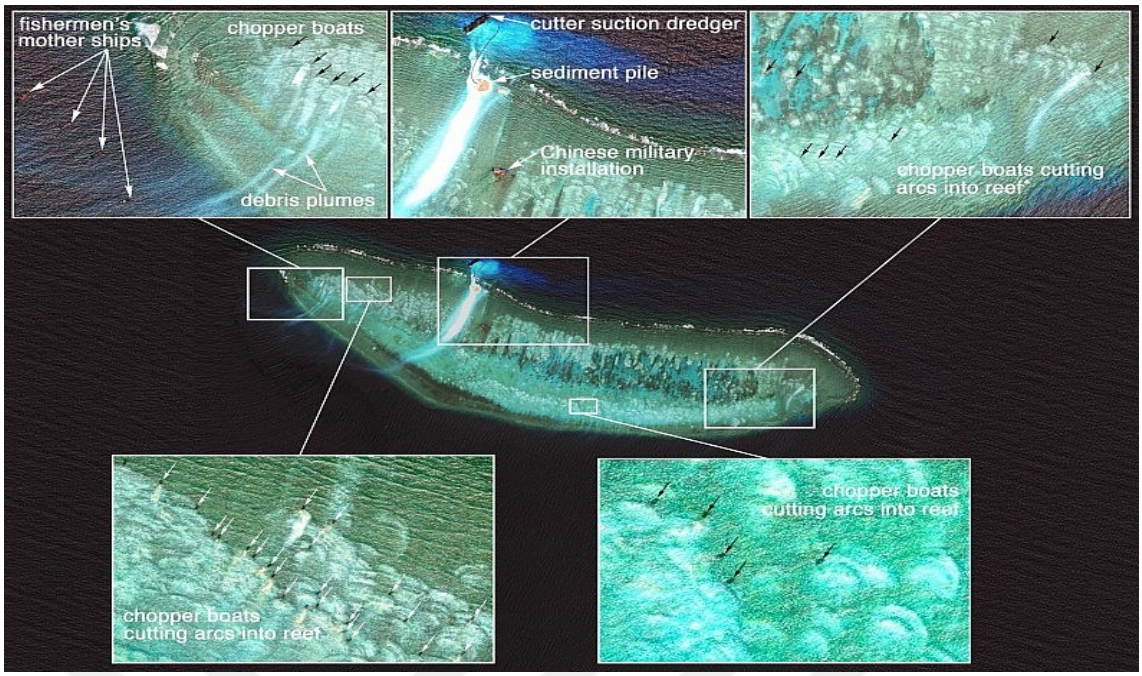

Fotoğraf 2.12 Cuarteron Resifi'nde Dev İstiridye Kabukları İçin 89 Kesici Tekne ile Yapılan Resif Kesme İşlemi

---

Victor Robert Lee, "Satellite Imagery Shows Ecocide in the South China Sea", *The Diplomat*, son erişim tarihi Ekim 18, 2024, https://thediplomat.com/2016/01/satellite-images-show-ecocide-in-the-south-china-sea/.

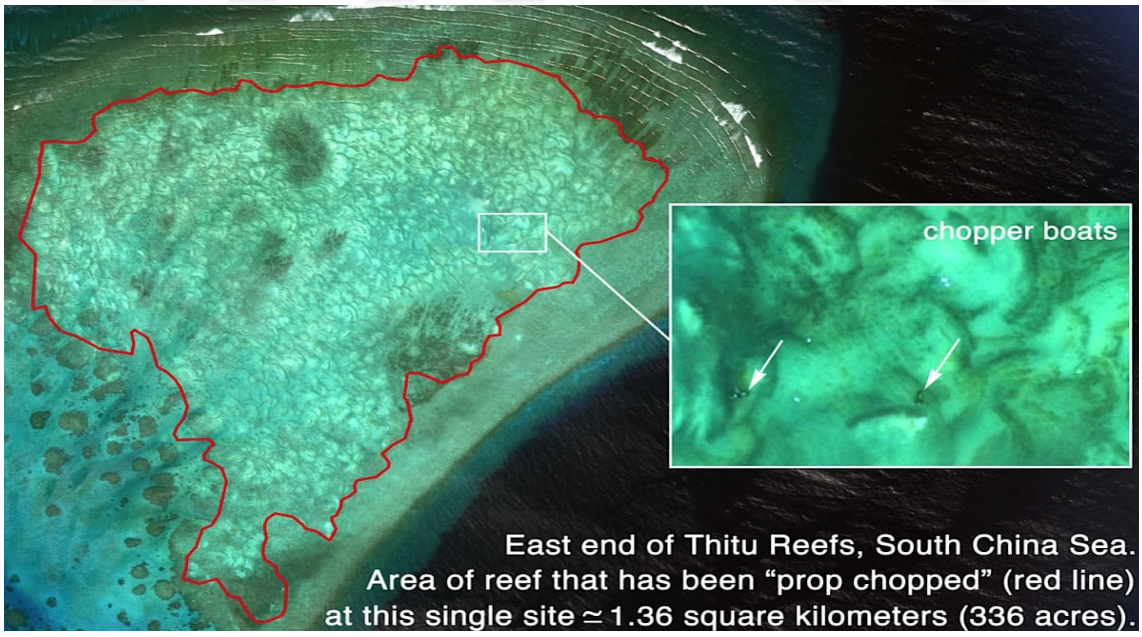

Fotoğraf 2.13 Doğu Thitu Resifleri'ndeki Pervana Kesme İzleri Bulunan 1,36 Kilometrekarelik Yaralı Resif Alanı

Victor Robert Lee, "Satellite Imagery Shows Ecocide in the South China Sea", *The Diplomat*, son erişim tarihi Ekim 18, 2024, https://thediplomat.com/2016/01/satellite-images-show-ecocide-in-the-south-china-sea/.

2014 yılında Çin'in inşa faaliyetlerinden etkilenen yedi resiften olan Gaven Resifi'nden alınan uydu görüntülerinde, sığ resif düzlüğünün büyük bölümlerinde dev istiridye avı için yapılan kazı işleminden kaynaklı yay benzeri izler Fotoğraf 2.14'te görülmektedir. Bunun gibi çoğu resifte büyük arazi ıslahı başlamadan önce sığ resif düzlüklerinde[375] Fotoğraf 2.15'teki gibi yay şeklinde izler görülmüştür.[376] Filipinli ve Vietnamlı balıkçılarında dev istiridye avcılığı geçmişi olmasına rağmen, yalnızca Çinli balıkçılar tarafından kullanılan ve teknelerinin ön tarafındaki çapa zincirinin etrafına yarım daire şeklinde özel yapılmış pirinç pervaneler sürüklenerek resif yüzeylerini kazmak veya kesmek ile gerçekleştirilen, bu yay benzeri izleri bırakan dev istiridye avlama yöntemi diğer yöntemlere göre oldukça zararlıdır ve geniş mercan resifleri, bu yöntemle tahrip edilmiştir. 2023 yılında yayınlanan AMTI ve Çin Okyanus Enstitüsü raporunda, yürütülen araştırmada, Çinli balıkçılar tarafından dev istiridye avlanarak[377] yaklaşık 16.535 dönümlük resif alanına zarar verildiği ortaya çıkarılmıştır.[378] Tekne pervanesi destekli istiridye kazısı nedeniyle de 68,8 km²'lik bir sığ resif hasarı da buna dahildir.[379]

[375] Mercan resiflerinin uydu görüntülerinde görülen yay şeklindeki desenler, hizmet teknelerinin gerginliğini koruduğu uzun bir halat veya zincirle ana gemiye sabitlenmesi ve sığ sularda yanal olarak çekilmesi veya itilmesi sonucu oluşmaktadır. Bu pervaneler, dev istiridye kabuklarını gizleyen kum ve mercanları ortadan kaldırmaktadır. Dalgıç balıkçılar tarafından bu kabukları bulmak için resifin dibi taranarak dev istiridyeler resif yatağından kaldırılarak hizmet teknelerine alınmaktadır. (Bkz. Victor Robert Lee, "Satellite Imagery Shows Ecocide in the South China Sea").

[376] Ferse, Mumby and Ward, *Assessment of the potential environmental consequences of construction activities on seven reefs in the Spratly Islands in the South China Sea*, 31.

[377] "Overfishing fuels South China Sea tensions, risks armed conflict, researcher says", Radio Free Asia.

[378] Sato, Prétat, Mallory, Chen, and Poling, "Environmental Threats to the South China Sea".

[379] Ferse, Mumby and Ward, *Assessment of the potential environmental consequences of construction activities on seven reefs in the Spratly Islands in the South China Sea*, 31.

Fotoğraf 2.14 Gaven Resifi'nden Alınan Uydu Görüntüsü (Fotoğrafın üst tarafında yay benzeri izler görülmektedir.)

Republic Of The Philippines, "Arbitration Under Annex VII Of The United Nations Convention On The Law Of The Sea", Supplemental Documents Of The Philippines, Volume IV, 19 November 2015, Annexes 783.

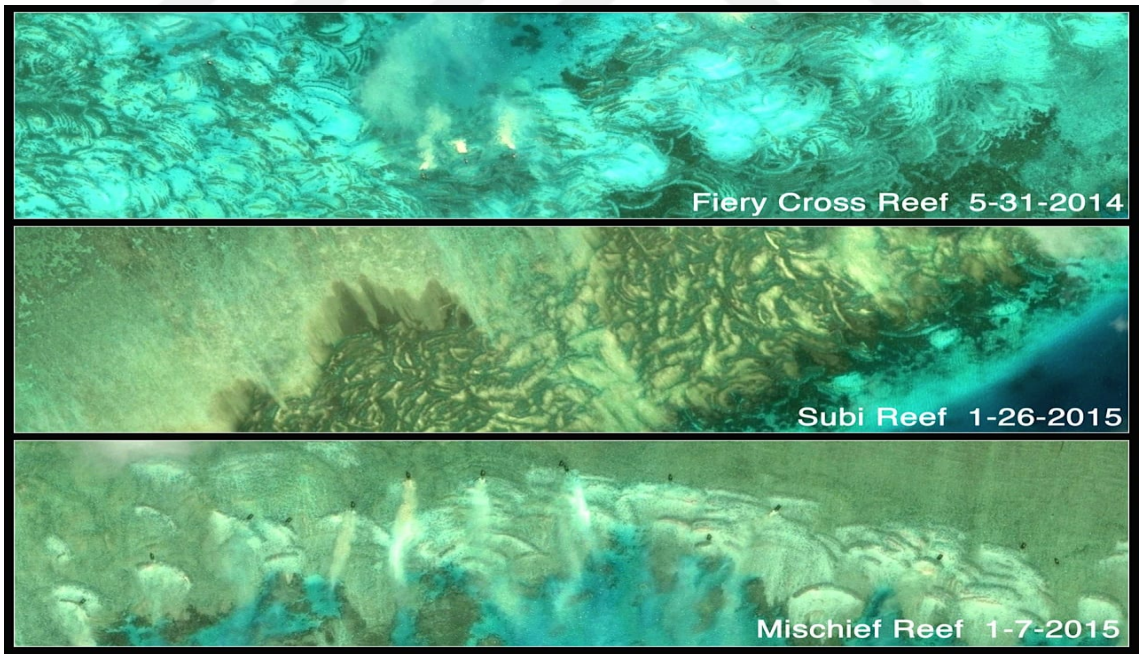

Fotoğraf 2.15 Subi, Mischief ve Fiery Cross Resifleri'nde Görülen Yay Benzeri İzler

---

Victor Robert Lee, "Satellite Imagery Shows Ecocide in the South China Sea", *The Diplomat*, son erişim tarihi Ekim 18, 2024, https://thediplomat.com/2016/01/satellite-images-show-ecocide-in-the-south-china-sea/.

Çin tarafından Nisan 2012'de Filipinler'den alınan Scarborough Sığlığı'nın, uydu görüntülerinde (Fotoğraf 2.16) Çin'in devralmasından bu yana yoğun bir pervane kesme işlemine maruz bırakıldığı görülmektedir.[380] 2019 yılında ise Scarborough Sığlığı yakınlarında, Çinli balıkçılar tarafından deniz tabanından tortuyu hızla emmek için yüksek basınçlı bir su pompası kullanılarak dev istiridye avlandığı görülmüştür. Bu yöntemle yukarıda bahsi geçen sığlık ve resiflerde deniz tabanı tahrip edilmiş ve aşındırıcı tortu yakındaki alanlara sürüklenerek deniz yaşamına önemli zararlar verilmiştir.[381]

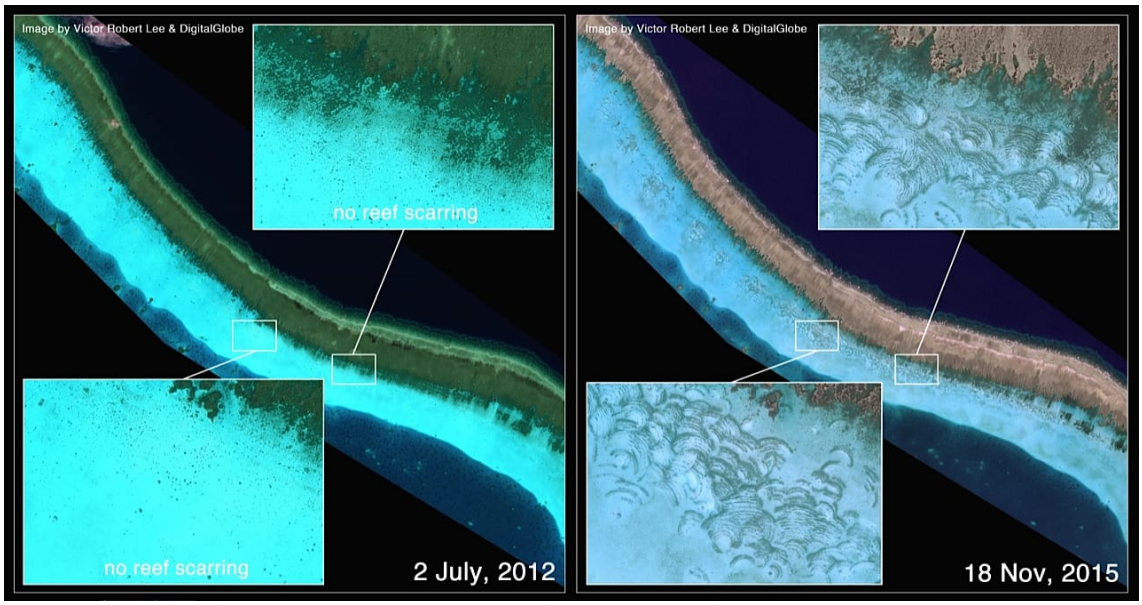

Fotoğraf 2.16 Scarborough Sığlığı'nda Görülen Pervane Kesme İzleri

---

Victor Robert Lee, "Satellite Imagery Shows Ecocide in the South China Sea", *The Diplomat*, son erişim tarihi Ekim 18, 2024, https://thediplomat.com/2016/01/satellite-images-show-ecocide-in-the-south-china-sea/.

9 Ağustos ile 11 Eylül 2023 tarihleri arasında Filipin Silahlı Kuvvetleri Batı Komutanlığı tarafından Güney Çin Denizi'nde (Filipinlerin tabiriyle Batı Filipin Denizi'nde) gizli olarak yürütülen operasyonlar sırasında Iroquois Resifi'nde otuz üç ve Sabina Sığlığı'nda on beş Çin Deniz Milis Gemisi takip edilmiş ve yürütülen su altı araştırmasının sonucunda Çin Milis Gemileri tarafından yapılan mercan hasadı sebebiyle deniz tabanına ve mercan resiflerine ciddi hasarlar verildiğini gösteren bir rapor yayınlanmıştır. Bu raporda yukarıda bahsi geçen yerlerde deniz ekosisteminin renk solgunluğu sebebiyle

[380] Victor Robert Lee, "Satellite Imagery Shows Ecocide in the South China Sea".

[381] Sato, Prétat, Mallory, Chen, and Poling, "Environmental Threats to the South China Sea".

cansız göründüğü ve yaşam belirtisinin çok az olduğu veya hiç olmadığı belirtilmiştir.[382] 7 Eylül'de çekilen Iroquois Resifi'ne ait Fotoğraf 2.17'te de deniz tabanındaki renk solgunluğu ve mercanlara verilen zararlar görülmektedir.

Sabina Sığlığı, Iroquois Resifi ve Scarborough Sığlığın'daki lagünler yaklaşık 41.354 dönümlük resif alanına karşılık gelmektedir. Bu lagünlerdeki hasarın tam boyutu belirlenirse ve bu hasara Çin tarafından dev istiridyesi hasadı sebebiyle verilen hasarlarda eklenirse hasar verilen toplam resif alanı 57.889 dönüme veya 90 mil karenin üzerine çıkacağı uzmanlar tarafından düşünülmektedir.[383]

Fotoğraf 2.17 Iroquois Resifi'ndeki Zarar Görmüş Mercanlar ve Solgun Deniz Tabanı

"PCG confirms coral damage by Chinese militia at Iroquois Reef, Sabina Shoal", Palawan News, son erişim tarihi Ekim 14, 2024, https://palawan-news.com/pcg-confirms-coral-damage-by-chinese-militia-at-iroquois-reef-sabina-shoal/.

Dev istiridye avcılığına ek olarak son otuz yılda Çinli balıkçılar ve vatandaşlar tarafından Scarborough Sığlığı ve İkinci Thomas Sığlığı'ndaki köpekbalıkları ve deniz kaplumbağaları da yoğun bir şekilde avlanmış ve bu balıkçılar tarafından bölgedeki birçok resiften canlı mercanlar çıkarılmıştır.[384]

Çinli balıkçı filoları tarafından bölgede kontrolsüz balık ve dev istiridye avcılık operasyonları haricinde 1970'lerden beri, pek çok balık kolonisine zarar veren siyanürlü

---

[382] "PCG confirms coral damage by Chinese militia at Iroquois Reef, Sabina Shoal", Palawan News, son erişim tarihi Ekim 14, 2024, https://palawan-news.com/pcg-confirms-coral-damage-by-chinese-militia-at-iroquois-reef-sabina-shoal/.

[383] Sato, Prétat, Mallory, Chen, and Poling, "Environmental Threats to the South China Sea".

[384] Ferse, Mumby and Ward, *Assessment of the potential environmental consequences of construction activities on seven reefs in the Spratly Islands in the South China Sea*, 42.

balıkçılık operasyonları da yapılmaktadır.[385] Bu doğrultuda 2024 yılı mart ayında Filipinler tarafından Çin, Scarborough Sığlığı'nda balık yakalamak için siyanür kullanmakla suçlanmıştır.[386] Çinli balıkçılar tarafından kullanılan siyanür balıkçılığı bölgedeki mercanların çok etkili bir şekilde beyazlamasına sebep olmaktadır.[387] Bu durum mercan ekosistemleri için önemli sorunları da beraberinde getirmektedir çünkü mercanların beyazlaması mercanların strese verdiği tepkidir ve bu gibi durumlarda, beyazlayan mercan ekosistemleri önemli ve uzun süreli yapısal değişikliklere neden olma potansiyeline sahip deniz yosunu ve diğer alg türleri gibi istilacı türlere karşı savunmasız kalmaktadır. Bu durumda ilgili mercanların dayanıklılığı azalarak yaşam süresi kısalmaktadır. [388]

2.5.3 Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki Yapay Ada İnşa, Arazi Islah, Avcılık ve Balıkçılık Faaliyetlerinin Deniz Yaşamına Yönelik Verdiği Zararların Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi

Yukarıda detaylıca bahsedilen Güney Çin Denizi'ndeki Güney Johnson, Hughes, Cuarteron, Gaven, Mischief, Subi ve Fiery Cross adlı yedi resifte Çin tarafından yapılan ada inşa etme çalışmaları sırasında yeni arazi yaratmak için yakındaki nakliye kanallarını, limanları oluşturma veya çöplük için malzeme toplama amacıyla yapılan tarama ve resif düzlüklerine kum, çakıl ve ölü mercan yığarak doldurma yoluyla arazi ıslahı yapılırken mercan resiflerinin gömülerek veya kesilerek yok edilmesi sonucunda bölgedeki su tortulaşmış böylece bölge ekosistemine ve birçok balık türü için üreme habitatındaki azalma ile balık stoklarına zarar verilmesi, bölgede bulunan Çin'in askeri tesisleri ve karakollarında bulunan görevli personeller tarafından deniz kuşlarının ve kaplumbağalarının vurulması, Çinli balıkçılar ve vatandaşlar tarafından köpekbalıkları ile deniz kaplumbağalarının avlanması ve canlı mercanların çıkarılması, Çin'in balıkçı filoları ve Çinli balıkçılar sebebiyle gerçekleştirilen kontrolsüz balıkçılık, dev istiridye avcılığı ve siyanürlü balıkçılık operasyonlarının yapılması nedeniyle pek çok balık

---

[385] Ibid.,15-17.

[386] "Is China Committing Environmental Crimes in the South China Sea?", The Diplomat, son erişim tarihi Ekim 18, 2024, https://thediplomat.com/2024/03/is-china-committing-environmental-crimes-in-the-south-china-sea/.

[387] Ross J. Jone ve Ove Hoegh-Guldberg "Effects of cyanide on coral photosynthesis: implications for identifying the cause of coral bleaching and for assessing the environmental effects of cyanide fishing" *Marine Ecology Progress Series*, Vol.177 (11 February 1999): 83-91.

[388] "Coral Bleaching", Britannica, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://www.britannica.com/science/coral-bleaching.

kolonisine ve mercan resifinin beyazlamasına sebep olunarak ekosisteme geri dönülmez zararlar verilmiştir.

Nesli tükenmekte olan bir tür olarak dev istiridyelerin balıkçılar tarafından avlanması, uluslararası yasalar ve Çin yasaları uyarınca yasaklanmış olmasına rağmen, bu kaçak avcıların faaliyetleri, Çin Sahil Güvenlik gemilerinin huzurunda, bilgisi dahilinde ve Çin tarafından askeri varlık bulundurulan resiflerde gerçekleşmiştir.

Ayrıca bu avcıların dev istiridye avlamak için kullandığı tipik yöntemler sebebiyle teknelerin pervanelerinin resif yüzeyinde sürüklenmesi ile mercanların parçalanmasına ve oluşan pervane kesme izleri ile mercan resiflerinde yay şeklinde izlerin oluşmasına yol açılmış ve diğer kullanılan yöntemlerle deniz yaşamına önemli zararlar verilmiştir.

Bu nedenle Çin tarafından, BMDHS'nin 192, 194/1 ve 194/5 maddelerinde bahsedilen genel olarak deniz çevresini ve nadir veya kırılgan ekosistemlerin yanı sıra nesli azalan, tehdit altındaki veya nesli tükenmekte olan türlerin ve diğer deniz yaşamının habitatlarını koruma ve muhafaza etme yükümlülüğünü ihlal niteliği taşıyan şekilde hareket edildiği ve ayrıca Çinli yetkililer tarafından bu faaliyetlerin farkında olunduğu ve onları durdurmak için BMDHS altındaki yükümlülüklerinde gereken özenin gösterilmediği anlaşılmaktadır.[389]

BMDHS'nin 123/1-b maddesi gereği, "kapalı veya yarı kapalı bir denize kıyısı olan devletler, BMDHS uyarınca sahip oldukları hakların kullanılması ve sorumlulukların yerine getirilmesi konusunda birbirleriyle iş birliği yapmalıdır. Bu kapsamda, doğrudan veya ilgili bir bölgesel kuruluş aracılığıyla deniz çevresinin korunması ve muhafazasına yönelik hakların uygulanması ve sorumlulukların yerine getirilmesi konusunda koordinasyonun sağlanması için çaba göstermelidir".[390]

Güney Çin Denizi, Çin'in güneyinde bulunan yarı kapalı bir denizdir bu nedenle yukarıdaki maddeden Güney Çin Denizi'ne sahildar her devlet sorumludur. Ayrıca Güney Çin Denizi yarı kapalı bir deniz olmasaydı bile BMDHS 197. maddesi gereği, "devletler, deniz çevresinin korunması ve muhafazası için, BMDHS ile uyumlu uluslararası kuralları, standartları ve önerilen uygulamaları ve prosedürleri formüle etmek

[389] Selahattin Doğan, "Güney Çin Denizi Tahkim Davası (Filipinler Cumhuriyeti/Çin Halk Cumhuriyeti)", 37.

[390] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım VIII: Adaların Rejimi, Madde 123: Kapalı veya Yarı Kapalı Denizlere Kıyısı Bulunan Devletler Arasında İş birliği.

ve hazırlamak amacıyla, küresel ve uygun olduğunda bölgesel bazda, doğrudan veya yetkili uluslararası örgütler aracılığıyla iş birliği yapmakla sorumludurlar".[391] Bu nedenle Çin hem sahildar bir devlet olarak hem de BMDHS'ni imzaladığı için Çin BMDHS ve 2016 tarihli karar ile bağlıdır.[392] Ancak yukarıdaki Çin tarafından yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere diğer ülkelerle iş birliği gerçekleştirilmekten ziyade Çin tarafından mahkemenin raporlarla kanıtladığı Spratly Adaları'ndaki mercan resiflerinde gerçekleştirilen arazi ıslahı reddedilmiş ve yapay adalar inşa etmek için seçilen alanların zaten ölü mercan resifleri üstünde bulunduğu konusunda ısrar edilmiştir.[393] Buna ek olarak 16 Haziran 2015'te Çin Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Lu Kang tarafından Çin'in Spratly Adaları'ndaki "inşaat faaliyetlerinin" "Güney Çin Denizi'ndeki deniz ekolojik sistemine ve çevreye zarar vermediği ve vermeyeceği" ifade edilmiştir.[394]

Ayrıca BMDHS'nin 206. maddesi gereği Çin tarafından, "yargı yetkisi veya kontrolü altındaki planlı faaliyetlerin deniz ortamında önemli kirliliğe veya önemli ve zararlı değişikliklere neden olabileceğine inanmak için makul gerekçelere sahip olduğunda, mümkün olduğu ölçüde, bu faaliyetlerin deniz ortamı üstündeki potansiyel etkileri değerlendirilecek ve bu değerlendirmelerin sonuçlarına ilişkin raporlar yetkili uluslararası kuruluşlara uygun aralıklarla iletilmesi" gerekmektedir.[395]

Bu doğrultuda, 28 Nisan 2015'te, Dışişleri Bakanlığı'nın bir başka sözcüsü olan Hong Lei tarafından "Çin'in inşaat projelerinin yıllarca süren bilimsel değerlendirmelerden ve titiz testlerden geçtiği ve çevre koruma konusunda katı standartlara ve gerekliliklere tabi olduğu ve bu tür projelerin Güney Çin Denizi'nin ekolojik çevresine zarar vermeyeceği"

---

[391] "The United Nations Convention on the Law of the Sea", United Nations, Part XII: Protection And Preservation Of The Marine Environment, Section 2: Global And Regional Cooperation, Article 197: Cooperation On A Global Or Regional Basis, son erişim tarihi Ocak 20, 2023, https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf.

[392] "Environmental Ramifications of the South China Sea Conflict: Vying for Regional Dominance at the Environment's Expense", Georgetown Law.

[393] Edyta Roszko, "Construing and constructing the South China Sea beyond state-led environmentalism: Vernacularizing geographical, geopolitical and sociotechnical imaginaries of territory", *WILEY Online Library*, son erişim tarihi Ekim 23, 2024, https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/sjtg.12451.

[394] Shannon Tiezzi, 'South China Sea Ruling: China Caused 'Irreparable Harm' to Environment", *The Diplomat*, son erişim tarihi Ekim 23, 2024, https://thediplomat.com/2016/07/south-china-sea-ruling-china-caused-irreparable-harm-to-environment/.

[395] "The United Nations Convention on the Law of the Sea", United Nations, Part XII: Protection And Preservation Of The Marine Environment, Sectıon 4: Monitoring And Environmental Assessment, Article 206: Assessment Of Potential Effects Of Activities.

ifade edilmiştir. Ancak Çin Dışişleri Bakanlığı yetkilisi tarafından atıfta bulunulan "bilimsel değerlendirmelerin" hiçbiri kamuoyuna açıklanmamıştır.

6 Mayıs 2016'da da Çin tarafından "yapay ada inşaat faaliyetleri tamamlandığında, ilgili adalar ve resiflerdeki ekolojik çevre koruması önemli ölçüde doğal süreçte artacak ve bu tür eylemler zaman testinden geçecektir" şeklinde açıklamada bulunulmuştur.[396] Ancak temelde Çin'in yapay adalarını inşa etme süreci ile doğal resif ve ada oluşum sürecinin hiçbir ilgisi bulunmamaktadır ve bu resiflerin tekrar eski haline dönmesi belki de yüzyıllar alacaktır.

2.6 Çin'in Geleneksel Balıkçılık Alanları İddiası ve Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi

18 Haziran 2016'da Endonezya Donanması tarafından Natuna Adaları çevresindeki Endonezya'nın münhasır ekonomik bölgesinde faaliyet gösteren bir Çin gemisine el koyulmuştur. Çin Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Hua Chunying tarafından 19 Haziran 2016'da gerçekleşen bu olay "Çin balıkçılarının geleneksel balıkçılık alanları olan sularda" ve "Çin ile Endonezya'nın deniz hakları ve çıkarları için örtüşen iddialara sahip olduğu yerde" meydana geldiği belirtilerek Endonezya'nın eylemlerine itiraz edilmiştir. Bunun gibi daha önce de Çin Dışişleri Bakanlığı tarafından Natuna Adaları yakınlarındaki sular zaman zaman Çin'in "geleneksel balıkçılık alanları" olarak tanımlanmıştır. Ancak Çin tarafından Natuna Adaları yakınlarındaki Çin'in geleneksel balıkçılık alanları hakkındaki açıklamanın hangi yerleri tam olarak kapsadığı konusu belirsiz bırakılmıştır.[397]

Bu olay gibi Endonezya'nın münhasır ekonomik bölgesinde, Çinli balıkçıların izinsiz balık tuttuklarından şüphelenilen olaylar sıklıkla meydana gelmiştir. Bu olaylarda pek çok Çinli balıkçı teknesi Endonezya Donanması tarafından yakalanmış ve balıkçılar tutuklanmıştır. Çin hükümeti tarafından yine Çinli balıkçıların Endonezya Donanması tarafından yakalanmaması gerektiği[398] çünkü Çinli balıkçıların, bu bölgede çok uzun

[396] Shannon Tiezzi, 'South China Sea Ruling: China Caused 'Irreparable Harm' to Environment".

[397] "Traditional Fishing Grounds and China's Historic Rights Claims in the South China Sea", NBR, son erişim tarihi Kasım 3, 2024, https://www.nbr.org/publication/traditional-fishing-grounds-and-chinas-historic-rights-claims-in-the-south-china-sea/.

[398] Intan Novia Putri, Dina Sunyowati and Enny Narwati, "China's Claim on Traditional Fishing Grounds Located in the South China Sea", *Environmental Policy and Law* 50 (1 Jan. 2020): 247-248, DOI 10.3233/EPL-200221.

zamandır balık tuttuğu için bu bölgenin "Çinli balıkçılar açısından geleneksel balıkçılık alanları olduğu" belirtilmiştir. Endonezya Hükümeti tarafından ise Endonezya'nın münhasır ekonomik bölgesi ve kıta sahanlığındaki egemenlik haklarına, yargı yetkisine, Endonezya makamlarının münhasır ekonomik bölgesinde ve kıta sahanlığında yürüttüğü kolluk kuvvetleri faaliyetlerine ve karasularının egemenliğine ihlal olarak değerlendirilmiştir.[399]

BMDHS'nde "geleneksel balıkçılık alanı" terimi kullanılmamış ve yalnızca "geleneksel balıkçılık hakları" terimi kullanılmıştır. Geleneksel balıkçılık hakları, BMDHS Madde 47/6'da şu şekilde belirtilmiştir:[400]

> "Bir takımada devletinin takımada sularının bir kısmı, hemen bitişik komşu bir devletin ülkesinin iki kısmı arasında kalıyorsa, bu son devletin bu sularda geleneksel olarak kullandığı mevcut haklar ile diğer tüm meşru çıkarlar ve bu devletler arasındaki anlaşmayla öngörülen tüm haklar devam edecek ve bunlara saygı gösterilecektir."

Bu hükümde "geleneksel balıkçılık hakları"ndan birebir bahsedilmemiş ancak söz konusu hakların "geleneksel" olarak kullanılan haklar olduğu açıklanmıştır.

Ayrıca BMDHS Madde 51/1'de de şu şekilde belirtilmiştir:[401]

> "Takımada sularının, bu sular üstündeki hava sahası ile buna tekabül eden deniz tabanı ve yerin altının hukuki rejimini ifade eden Madde 49'a halel gelmeksizin, bir takımada devleti, diğer devletlerle mevcut anlaşmalara saygı gösterecek ve takımada sularına giren belirli alanlardaki hemen bitişik komşu devletlerin geleneksel balıkçılık haklarını ve diğer meşru faaliyetlerini tanıyacaktır. Bu tür hakların ve faaliyetlerin uygulanmasına ilişkin şartlar ve koşullar, bunların niteliği, kapsamı ve uygulanacağı alanlar dahil olmak üzere, ilgili devletlerden herhangi birinin talebi üzerine, aralarındaki ikili anlaşmalarla düzenlenecektir. Bu tür haklar, üçüncü devletlere veya onların vatandaşlarına devredilmeyecek veya onlarla paylaşılmayacaktır."

Bu hükümde geleneksel balıkçılık haklarının belirlenmesinde kullanılabilecek özellikler açıklanmamıştır çünkü ilgili hüküm uyarınca geleneksel balıkçılık haklarının belirlenmesi ilgili ülkeler arasındaki ikili anlaşmalara dayandırılmıştır. Buna ek olarak hükümde "bir takımada devletine ait takımada suları" denilmektedir yani hükümde "geleneksel balıkçılık hakları"ndan kastedilen bir kıyı devletinin yargı yetkisindeki bir alanda gerçekleştirilen balıkçılık haklarıdır.

Çin'in tarafından "geleneksel balıkçılık alanları" iddiasının temel bölgesi olan (Kuzey) Natuna Denizi, Endonezya'nın (Harita 2.12'de de görülen) münhasır ekonomik

---

[399] Ibid., 244.

[400] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım IV: Takımada Devletleri, Madde 47: Takımada Esas Hatları.

[401] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, Kısım IV: Takımada Devletleri, Madde 51: Mevcut Sözleşmeler, Geleneksel Balıkçılık Hakları ve Mevcut Bulunan Denizaltı Kabloları.

bölgesinde bulunmaktadır[402] (yani Endonezya'nın yönetim otoritesine tabidir). Bu durum Çin tarafından da daha önce tanınmıştır.[403] Yani Endonezya'nın takımadaları ve münhasır ekonomik bölgesindeki sularda yapılan balıkçılık bir kıyı devletinin yargı yetkisindeki bir alanda gerçekleştirilen bir balıkçılık faaliyeti (ve bunu ek olarak Endonezya'da hükümde bahsedildiği gibi bir takımada devleti) olduğu için Madde 51/1 burada uygulanabilir ancak hükümde bahsedildiği gibi şartlar ve özellikler ikili bir anlaşma ile belirlenmelidir.

Endonezya, Güneydoğu Asya'da bulunan bir takımada devleti[404] olarak yalnızca Malezya[405] ve Avustralya ile geleneksel balıkçılık haklarıyla ilgili anlaşması bulunmaktadır.[406] Yani Endonezya'nın münhasır ekonomik bölgesindeki geleneksel balıkçılık haklarını kullanmak için Çin ile Endonezya arasında ikili bir anlaşma bulunmadığından Çin tarafından dile getirilen iddia tek taraflı bir eylem teşkil etmektedir. Ayrıca bu durum "geleneksel balıkçılık alanı" teriminin BMDHS'nde bulunmamasıyla birleştirildiğinde, Çinli balıkçıların Endonezya sularında balık tutma yetkisine sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle hem Endonezya hem de Çin tarafından (BMDHS imzalandığı ve onaylandığı için) hükümlerine uyulması gereken BMDHS'ne göre Çin tarafından yapılan iddianın yasal bir dayanağı bulunmamaktadır.

---

[402] Putri, Sunyowati and Narwati, "China's Claim on Traditional Fishing Grounds Located in the South China Sea", 246.

[403] "Traditional Fishing Grounds and China's Historic Rights Claims in the South China Sea", NBR.

[404] Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin 46. maddesi gereği Endonezya'da, birçok irili ufaklı adanın bir araya gelmesiyle oluşan bir devlet olarak takımada devletidir. (Bkz. United States Department of State, Bureau of Oceans and International Environmental and Scientific Affairs, *Indonesia: Archipelagic and other Maritime Claims and Boundaries* (Limits in the Seas, No. 141, September 15, 2014), 1-2).

[405] Putri, Sunyowati and Narwati, "China's Claim on Traditional Fishing Grounds Located in the South China Sea", 246.

[406] Ibid., 248.

Harita 2.12 Endonezya'nın Münhasır Ekonomik Bölgesi'ni ve Natuna Adaları'nı Gösteren Harita

---

"Indonesia's land and maritime border disputes with Malaysia, the Philippines and Vietnam", South China Morning Post, son erişim tarihi Kasım 3, 2024, https://www.scmp.com/week-asia/explained/article/3163035/indonesias-land-and-maritime-border-disputes-malaysia.

3
SONUÇ

Çin, Güney Çin Denizi bölgesinde artan ekonomik ve askeri gücü ile bağlantılı olarak artan denizcilik gücü sebebiyle bölgede önemli bir aktördür. Bu nedenle Çin tarafından bölgede izlenen politikalar ve bölgeye yönelik öne sürülen iddialar önemlidir. Ancak bu iddiaların çoğunun hukuksal temellerinin tartışmalı olduğu görülmektedir. Bunlardan Çin tarafından en çok kullanılan da tarihsel haklar ve iddialardır. Bu tarihsel hakların bulunduğu On Bir ve Dokuz Kesik Çizgi Haritası'nın uluslararası hukukta net bir yorumu ve BMDHS'nde konuya yönelik iddialarına temel teşkil eden bir hüküm bulunmadığından uluslararası toplum tarafından Çin'in tarihsel haklarını içeren iddia ve doktrinler olumlu karşılanmamıştır. Bu nedenle Çin tarafından iddialarına hukuki temel kazandırmak adına bölgedeki bazı ada ve kayalıklara askeri varlık yerleştirilerek yapay adalar yapılmaya başlanmıştır. Bu adaların da BMDHS gereği üzerlerine üs yapılarak ve asker yerleştirilerek insan yaşamına elverişli olduğu gösterilmek yoluyla doğal adalar gibi münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığına sahip olduğu iddia edilmiştir.

Ancak BMDHS 121/1 maddesi gereği gel git zamanı su üstünde kalamayan adalar veya doğal oluşumlu olmayan adalar ada statüsünde sayılmadığı için 121/2 gereği karasularına, bitişik bölgeye, münhasır ekonomik bölgeye ve kıta sahanlığına sahip olmamaktadır. Bu nedenle Güney Çin Denizi'ndeki Scarborough Sığlığı; Güney Johnson, Cuarteron, Fiery Cross, Gaven, McKennan Kayalığı ve Spratly Adaları'ndaki Itu Aba, Thitu, West York, Spratly, North-East Cay ve South-West Cay Adası'nın doğal durumlarında gelgit met seviyesinin üzerinde kaldığı ancak Subi, Hughes, Mischief ve İkinci Thomas Sığlığı'nın gelgit met seviyesinin altında kaldığı için bölgedeki birkaç coğrafi yapı doğal ada statüsüne sahip olsa bile bu ada grupları topluca gerekli kriterleri sağlamadığı için herhangi bir deniz alanı doğurmamaktadır.[407]

Ayrıca 121/3 gereği insanların yaşamına (oturmasına) elverişli olmayan ve kendilerine özgü ekonomik bir yaşam bulundurmayan ada ve kayalıkların münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığı bulunmamaktadır bu nedenle yukarıda bahsedildiği şekilde 121/3'te belirtilen şartlar sağlanmadığı ve Çin tarafından her ne kadar yapay adaların üzerlerine üs de yapılsa insan da koyulsa, yapay adalar, doğal ada olmadığı için BMDHS madde 121/1

[407] Selahattin Doğan, "Güney Çin Denizi Tahkim Davası (Filipinler Cumhuriyeti/Çin Halk Cumhuriyeti)", 34-35.

gereği münhasır ekonomik bölgeye veya kıta sağlığına sahip olmamaktadırlar. Sadece 60.madde gereği 500 metrelik güvenlik alanına sahip olmaktadır.

Bu iddiaların yansıra 2016 tarihli Lahey Tahkim Mahkemesi kararından sonra Çin tarafından iddialarının zeminini hukukileştirmek adına Paracel ve Spratly Adaları, Pratas Adası ile Macclesfield Bank'ten oluşan dörtlü ada grubunun kendi kıta sahanlığının bir parçası olduğunu iddia ettiği Four Sha doktrini öne sürülmüştür. Ancak bu doktrinin hukuken iki konuda eksikliği bulunmaktadır. Bunlardan ilki Çin tarafından düz esas hat yöntemi uygulanarak adaların tamamında hak iddiasının amaçlanmasıdır. Çin tarafından her ne kadar düz esas hat yöntemi uygulanmak istense de BMDHS'nin 7. maddesine göre düz esas hatlar, kıyılarında oldukça girinti çıkıntı bulunan veya ana karaların hemen yanında adalar, sığ sular, kayalıklar bulunan bir takımada devletinin ülkesinin deniz sınırlarını çizmekte uygulanır. Ayrıca madde 46 ve 47/1 gereği de takımada devleti, adalardan oluşan devlettir ve bu devletin takımada sularının dış sınırı belirlenirken düz esas hatlar kullanılır. Bu nedenle Çin tarafından düz esas hat yönteminin uygulanması için Çin'in kıta ülkesi olmaması gerekmektedir veya kıta ülkesi olsa bile 7. maddede bahsedilen şartlardan birisini sağlamalıdır. Ancak kendisi bir takımada devleti olmadığı için bu durum her halükârda ilgili adalara tesir etmeyecektir yani BMDHS gereği Çin'in bu yeni doktrinindeki iddialarının da hukuki temeli zayıftır. İkinci olarak Çin tarafından bu doktrin ile her bir adanın kendi münhasır ekonomik bölgesini talep edebilmek için ülkesiyle birleşik takımadalar olduğu iddia edilmiştir ancak BMDHS'nin 2. maddesi gereği her bir ada grubunun kendi münhasır ekonomik bölgesi ilan edilerek Çin tarafından kendi ana karasına bağlanması mümkün değildir. Çünkü takımada suları, karasuları sınırının ötesinde bir hak tanımamaktadır.

Tezde bahsedilen ve burada da tekrar edilen Çin'in iddialarının uluslararası hukuk yönünden eksik olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra tezde de bahsedilen faaliyetler doğrultusunda Çin tarafından diğer ülkelerin haklarını da kullanmalarını olumsuz etkileyecek bir şekilde bölgedeki gerilimi yükseltebilecek askeri faaliyetlerde bulunulması ancak yine Çin tarafından yukarıda bahsedilen haritaların, doktrinlerin, tarihi hakların, geleneksel balıkçılık alanları gibi iddiaların ileri sürülmesi yani uluslararası topluma bir argüman sunularak faaliyetlerin sürdürülmesi ve buna ek olarak Çinli akademisyenler tarafından da bu konuda Çin'in iddialarını desteklemek adına devlet sessizliği gibi kavramların kullanılması, temelde Çin tarafından bir yandan uluslararası hukuka saygı gösterilen bir tutum sergilendiğini diğer yandan da hukuki yönden

uluslararası toplumun itirazlarına rağmen Güney Çin Denizi'ni kendi toprağı olarak kabul ettiğini göstermektedir. Bu nedenle Çin tarafından, Güney Çin Denizi'nde, bu itirazlara karşı diplomatik ve hukuki faaliyetler dışında askeri eylemler de gerçekleştiren, ülkesinin toprak bütünlüğü gibi yaşamsal çıkarlarından vazgeçmeyen bir devlet profili de sergilenmektedir.

Ayrıca Çin tarafından yukarıda da bahsedilen Güney Çin Denizi'ndeki Çin'in yapay ada inşa ve arazi ıslah faaliyetleri ile Çinli balıkçıların dev istiridye avcılığı ve kontrolsüz balıkçılık faaliyetleri nedeniyle mercan resiflerinin hasara uğratıldığı, bölgedeki canlı yaşamına yönelik sonuçları ele alındığında ise deniz yaşamına doğrudan veya dolaylı çeşitli zararlar verildiği görülmektedir. Bu nedenle bahsi geçen faaliyetler, Çin tarafından BMDHS'nin 192, 194/1 ve 5, 197, 123/1-b ve 206. maddelerini yani temelde gerekli özeni gösterme yükümlülüğünü, çevresel etki değerlendirmesi yapma yükümlülüğünü ve iş birliği yapma yükümlülüğünü ihlal niteliği taşımaktadır.

Çin, Güney Çin Denizi'ndeki çevreye yönelik verilen zararlarda en önemli doğrudan veya dolaylı etkilere sebep olan faktör olsa da bu konuda bölgedeki tek etkili faktör değildir. Güney Çin Denizi'nde egemenlik için çatışan tüm devletler tarafından gerçekleştirilen çeşitli faaliyetlerle dünyadaki nüfusun büyük bir çoğunluğunu etkileyebilecek benzersiz ekosistemlerin zarar görmesine sebep olunmaktadır. Bu nedenle Çin gibi devletlerin öncelikle çevresel olarak zarara uğrattıkları Güney Çin Denizi'nden, tezde de bahsedildiği gibi en çok fayda sağlayan devletler olarak kendi geçim kayanlarına ve dünya ekosistemine zarar vermemek için, her ne pahasına olursa olsun Güney Çin Denizi ekosistemini korumaları gerekmektedir.

KAYNAKÇA

[1] "1958 Geneva Conventions on the Law of the Sea", The Audiovisual Library of International Law, son erişim tarihi Kasım 26, 2024, https://legal.un.org/avl/ha/gclos/gclos.html).

[2] "About the UNCLOS", Institute of Maritime and Ocean Affairs, son erişim tarihi Eylül 25, 2024, https://www.imoa.ph/treaties/unclos/unclos-history/.

[3] "An Enlightened View of Calcite in the Ocean with MODIS", NASA Ocean Color, *Scıence Focus: Biogenic Carbonates*, son erişim tarihi Kasım 3, 2024, https://oceancolor.gsfc.nasa.gov/outreach/ocsciencefocus/AnEnlightenedViewofCalciteintheOceanwithMODIS.pdf.

[4] "ASEAN Nations Fail To Reach Agreement On South China Sea", BBC, *BBC News (online article)*, 13 July 2012, son erişim tarihi Eylül 30, 2024, https://www.bbc.com/news/world-asia-18825148.

[5] "ASEAN", Britannica, son erişim tarihi Eylül 25, 2024, https://www.britannica.com/topic/ASEAN.

[6] "Aşılamayan sorun: Güney Çin Denizi", İntell4, son erişim tarihi Kasım 17, 2023, https://www.intell4.com/asilamayan-sorun-guney-cin-denizi-haber-182509.

[7] "Bağımsız Bir Devlet Mi, Bir Eyalet Mi? Çin-Tayvan Sorununa Genel Bir Bakış", TÜRKSAM, son erişim tarihi Ağustos 7, 2024, https://www.turksam.org/detay-bagimsiz-bir-devlet-mi-bir-eyalet-mi-cin-tayvan-sorununa-genel-bir-bakis.

[8] "Bir Kuşak Bir Yol: Çin", Akademik Araştırma Enstitüsü, son erişim tarihi Ekim 27, 2024, https://akademikarastirma.org/bir-kusak-bir-yol-cin/.

[9] "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Türk-Yunan İlişkileri Forumu, son erişim tarihi Kasım 10, 2024, https://www.turkishgreek.org/index.php/kuetuephane/item/153-unclos-turkish.

[10] "Building Islands and Burying Reefs in the South China Sea", Earth Island Journal, son erişim tarihi Ekim 14, 2024, https://www.earthisland.org/journal/index.php/articles/entry/building_islands_and_burying_reefs_in_the_south_china_sea/.

[11] “China Adheres to the Position of Settling Through Negotiation the Relevant Disputes Between China and The Philippines in the South China Sea”, Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China, son erişim tarihi Ocak 15, 2023, https://www.mfa.gov.cn/eng/zy/gb/202405/t20240531_11367336.html.

[12] “China has fully militarized three islands in South China Sea, US admiral says”, The Guardian, son erişim tarihi Eylül 26, 2024, https://www.theguardian.com/world/2022/mar/21/china-has-fully-militarized-three-islands-in-south-china-sea-us-admiral-says.

[13] “China Island Tracker”, The Asia Maritime Transparency Initiative and The Center for Strategic and International Studies, son erişim tarihi Eylül 16, 2024, https://amti.csis.org/island-tracker/china/.

[14] “China Lands First Bomber on South China Sea Island”, CSIS, son erişim tarihi Ekim 3, 2024, https://amti.csis.org/china-lands-first-bomber-south-china-sea-island/

[15] “China Primer: South China Sea Disputes”, Congressional Research Service, 21 August 2023, son erişim tarihi Ekim 22, 2024, https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF10607.

[16] “China’s Indisputable Sovereignty Over the Xisha and Nansha Islands (PRC)”, PRC Foreign Ministry, *Beijing Review* 7 (February 1980): 14-24.

[17] “China’s island building is destroying reefs”, Science, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://www.science.org/doi/10.1126/science.349.6255.1434.

[18] “China’s Maritime Disputes: 1895-2024”, Council on Foreign Relations, son erişim tarihi Temmuz 21, 2024, https://www.cfr.org/timeline/chinas-maritime-disputes.

[19] “China’s Most Destructive Boats Return to the South China Sea”, CSIS, son erişim tarihi Ekim 14, 2024, https://amti.csis.org/chinas-most-destructive-boats-return-to-the-south-china-sea/.

[20] “China’s neighbors reject new territorial map”, Benar News, son erişim tarihi Ekim 6, 2024, https://www.benarnews.org/english/news/philippine/map-response-08312023133225.html.

[21] “China’s New ‘Standard Map’ Does Not Mean What You Think It Means”, The Diplomat, son erişim tarihi Ekim 6, 2024, https://thediplomat.com/2023/09/chinas-new-standard-map-does-not-mean-what-you-think-it-means/.

[22] “China’s New Map Aims to Extend South China Sea Claims”, The National İnterests, 30 April 2018, son erişim tarih Ocak 18, 2023, https://nationalinterest.org/blog/the-buzz/chinas-new-map-aims-extend-south-china-sea-claims-25628.

[23] “China’s New Map: Just Another Dash?”, The Strategist, Https://Www.Aspistrategist.Org.Au/Chinas-New-Map-Just-Another-Dash/.

[24] “Chinese “Ocean E-Stations” Deployed to the South China Sea”, CSIS, son erişim tarihi Ekim 14, 2024, https://amti.csis.org/chinese-ocean-e-stations-deployed-south-china-sea/.

[25] “Continuous Boundary Line Proposed For China’s Claims İn South China Sea”, The Straits Times, Nisan 2018, Son Erişim Tarihi Ocak, 2023, Https://Www.Straitstimes.Com/Asia/East-Asia/Continuous-Boundary-Line-Proposed-For-Chinas-Claims-İn-South-China-Sea.

[26] “Coral Bleaching”, Britannica, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://www.britannica.com/science/coral-bleaching.

[27] “Country Profile from the Maritime Awareness Project”, The National Bureau of Asian Research, son erişim tarihi Eylül 30, 2024, https://www.nbr.org/publication/philippines/.

[28] “Çin Askeri Stratejisini Değiştirdi”, Anadolu Ajansı, son erişim tarihi Kasım 2, 2024, https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cin-askeri-stratejisini-degistirdi/43208.

[29] “Çin’in emperyal projesi “Bir Kuşak Bir Yol”u tartışmaya açıyoruz”, Sun Savunma, son erişim tarihi Ekim 27, 2024, https://www.sunsavunma.net/cinin-emperyal-projesi-bir-kusak-bir-yolu-tartismaya-aciyoruz/#google_vignette.

[30] “Deep Blue Scars: Environmental Threats to the South China Sea”, CSIS, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://amti.csis.org/deep-blue-scars-environmental-threats-to-the-south-china-sea/.

[31] “Deniz Hukuku Alanında Türkiye’nin Taraf Olmadığı Uluslararası Sözleşmeler”, DEHUKAM, son erişim tarihi Ekim 21, 2024, https://www.dehukam.org/uluslararasi-sozlesmeler/taraf-olunmayan/.

[32] “Environmental Ramifications of the South China Sea Conflict: Vying for Regional Dominance at the Environment’s Expense”, Georgetown Law, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://www.law.georgetown.edu/environmental-law-review/blog/environmental-ramifications-of-the-south-china-sea-conflict-vying-for-regional-dominance-at-the-environments-expense/.

[33] “Explainer: why is the South China Sea such a hotly contested region?”, The Conversation, son erişim tarihi Kasım 25, 2024, https://theconversation.com/explainer-why-is-the-south-china-sea-such-a-hotly-contested-region-143435.

[34] “Figure 2”, ResearchGate, son erişim tarihi Kasım 14, 2024, https://www.researchgate.net/figure/Map-from-New-Atlas-of-Chinas-Construction-1936-published-by-Bai-Meichu-James-Shoal-is_fig2_324956433.

[35] “Fishing ban starts in South China Sea”, Chinadaily, son erişim tarihi Ekim 31, 2024, https://www.chinadaily.com.cn/china/2012sansha/2012-05/17/content_15624463.htm.

[36] “Guangdong Quan Tu Map”, Library of Congress, son erişim tarihi Mayıs 7, 2024, https://www.loc.gov/resource/g7823g.ct003391/.

[37] “Güney Çin Denizi’nde ABD ve Çin’in Güç Mücadelesi”, TRT Haber, son erişim tarihi Kasım 23, 2023, https://www.trthaber.com/haber/dunya/guney-cin-denizinde-abd-ve-cinin-guc-mucadelesi-566452.html

[38] “Güney Çin Denizi’nde Gerilim Tırmanıyor”, Anadolu Ajansı, son erişim tarihi Ocak 17, 2023, https://www.aa.com.tr/tr/dunya/guney-cin-denizinde-gerilim-tirmaniyor/749115.

[39] “Güney Çin Denizi’nde Provokasyonlar”, TÜRKSAM, son erişim tarihi Mayıs 7, 2024, https://www.turksam.org/detay-guney-cin-denizi-nde-provokasyonlar.

[40] “How Much Trade Transits the South China Sea?”, ChinaPower, son erişim tarihi Temmuz 3, 2024, https://chinapower.csis.org/much-trade-transits-south-china-sea/.

[41] “Indonesia’s land and maritime border disputes with Malaysia, the Philippines and Vietnam”, South China Morning Post, son erişim tarihi Kasım 3, 2024, https://www.scmp.com/week-asia/explained/article/3163035/indonesias-land-and-maritime-border-disputes-malaysia.

[42] “Interview with Lee Kuan Yew”, East Asia Today, *BBC*, son erişim tarihi Eylül 27, 2024, https://www.youtube.com/watch?v=VexrmTacOAA.

[43] “Is China Committing Environmental Crimes in the South China Sea?”, The Diplomat, son erişim tarihi Ekim 18, 2024, https://thediplomat.com/2024/03/is-china-committing-environmental-crimes-in-the-south-china-sea/.

[44] “Law of the People’s Republic of China on the Procedure of the Conclusion of Treaties,”, China law info, adopted December 28, 1990, art. 6,7,8,9,10, son erişim tarihi Eylül 26, 2024, https://www.lawinfochina.com/display.aspx?lib=law&id=1213&CGid=.

[45] “Making Sense Of The South China Sea Dispute”, Forbes, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://www.forbes.com/sites/outofasia/2017/08/22/making-sense-of-the-south-china-sea-dispute/.

[46] “Marıne Biogenic Carbonates And Radiocarbon—A Retrospective On Shells And Corals With An Outlook On Challenges And Opportunities”, Proquest, son erişim tarihi Ekim 16, 2024, https://www.proquest.com/docview/2697260072?pq-origsite=gscholar&fromopenview=true.

[47] “New Chinese map of South China Sea: Discovery or fabrication?”, SD Pradhan, Nisan 2018, son erişim tarihi Ocak 19, 2023, https://timesofindia.indiatimes.com/blogs/ChanakyaCode/new-chinese-map-of-south-china-sea-discovery-or-fabrication/.

[48] “New Chinese Map Of South China Sea: Discovery Or Fabrication?”, The Times Of India, son Erişim Tarihi Ocak 19, 2023, Https://Timesofindia.İndiatimes.Com/Blogs/Chanakyacode/New-Chinese-Map-Of-South-China-Sea-Discovery-Or-Fabrication/.

[49] “Occupation of Japan”, Britannica, son erişim tarihi Ağustos 5, 2024, https://www.britannica.com/event/occupation-of-Japan.

[50] “On a remote island, a test of wills between the Philippines and China”, Npr, son erişim tarihi Ekim 18, 2024, https://www.npr.org/2024/04/11/1242978053/philippines-china-south-china-sea-thitu-island.

[51] “Ortadoğu’daki Çatışma Alanı Güney Çin Denizi’ne Doğru Kayıyor”, Bilimdili, son erişim tarihi Mayıs 7, 2024, https://bilimdili.com/dusunce/guney-cin-denizi/.

[52] “Overfishing fuels South China Sea tensions, risks armed conflict, researcher says”, Radio Free Asia, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://www.rfa.org/english/news/china/southchinasea-fisheries-01052022141237.html.

[53] “Paracel Islands”, CIA, son erişim tarihi Eylül 26, 2024, https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/paracel-islands/.

[54] “PCG confirms coral damage by Chinese militia at Iroquois Reef, Sabina Shoal”, Palawan News, son erişim tarihi Ekim 14, 2024, https://palawan-news.com/pcg-confirms-coral-damage-by-chinese-militia-at-iroquois-reef-sabina-shoal/.

[55] “Permanent Court of Arbitration”, Carnegie Foundation Peace Palace, son erişim tarihi Ekim 6, 2024, https://www.vredespaleis.nl/jurisdiction/permanent-court-of-arbitration/?lang=en#:~:text=The%20decision%20of%20the%20arbitrators,fact%2Dfinding%20commissions%20of%20inquiry.

[56] “Perry-Castañeda Library Map Collection”, The University of Texas at Austin, son erişim tarihi Eylül 18, 2024, https://maps.lib.utexas.edu/maps/asia.html.

[57] “Petronas Lubricants International Hakkında”**,** Petronas, son erişim tarihi Ekim 3, 2024, https://tr.pli-petronas.com/tr/hakk%C4%B1m%C4%B1zda/pli.

[58] “Philippines accuses China of new water cannon attacks in South China Sea”, Al Jazeera, 23 Mart 2024, son erişim tarihi Ekim 6, 2024, https://www.aljazeera.com/news/2024/3/23/philippines-accuses-china-of-new-water-cannon-attacks-in-south-china-sea.

[59] “Philippines challenges China to open Scarborough shoal for international inspection”, Juristnews, son erişim tarihi Ocak 17, 2023, https://www.jurist.org/news/2024/05/philippines-challenges-china-to-open-scarborough-shoal-for-international-inspection/.

[60] "Philippines Tells China to Back Off After South China Sea Clash", Al Jazeera, 18 November 2021, son erişim tarihi Ekim 4, 2024, https://www.aljazeera.com/news/2021/11/18/philippines-tells-china-to-back-off-after-south-china-sea-clash.

[61] "Position Paper of the Government of the People' s Republic of China on the Matter of Jurisdiction in the South China Sea Arbitration Initiated by the Republic of the Philippines", Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, Aralık 2014, son erişim tarihi Ocak 15, 2023, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/201412/t20141207_679387.html.

[62] "Scarborough Shoal", CSIS, son erişim tarihi Ekim 22, 2024, https://amti.csis.org/scarborough-shoal/.

[63] "Scarborough Shoal", SRIRAM's IAS, son erişim tarihi Ekim 22, 2024, https://www.sriramsias.com/upsc-daily-current-affairs/scarborough-shoal/.

[64] "South China Sea Chronology", Parliament of Australia, son erişim tarihi Ağustos, 5, 2024, https://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/rp/rp2122/Chronologies/SouthChinaSeaChronology.

[65] "South China Sea dispute: Huge Chinese 'fishing fleet' alarms Philippines", BBC, son erişim tarihi Ekim 5, 2024, https://www.bbc.com/news/world-asia-56474847.

[66] "South China Sea Islands"**,** Peace Palace Library, son erişim tarihi Eylül 25, 2024, https://peacepalacelibrary.nl/south-china-sea-islands.

[67] "South China Sea: Statement by the Spokesperson on challenges to peace and stability", European Union External Action Service, 24 April 2021, son erişim tarihi Ekim 5, 2024, https://www.eeas.europa.eu/eeas/south-china-sea-statement-spokesperson-challenges-peace-and-stability_en.

[68] "South China Sea", U.S. Energy Information Administration, son erişim tarihi Kasım 7, 2024, https://www.eia.gov/international/analysis/regions-of-interest/South_China_Sea.

[69] "Spartly Islands", Britannica, son erişim tarihi Ağustos 5, 2024, https://www.britannica.com/place/Spratly-Islands.

[70] “Strategic Importance of the South China Sea”, Best Diplomats, son erişim tarihi Temmuz 16, 2024, https://bestdiplomats.org/why-is-the-south-china-sea-important/.

[71] “The Chinese 2023 map has nothing new. But why are China’s neighbours mad about it?”, GlobalVoices, son erişim tarihi Ekim 6, 2024, https://globalvoices.org/2023/09/05/the-chinese-2023-map-has-nothing-new-but-why-are-chinas-neighbours-mad-about-it/.

[72] “The Marco Polo Bridge Incident (1937)”, Origins, son erişim tarihi Ağustos 5, 2024, https://origins.osu.edu/read/marco-polo-bridge-incident-1937.

[73] “The Philippines: Presidential Decree No. 1596 of 11 June 1978 Declaring Certain Area Part of the Philippines Territory and Providing for their Government and Administration”, Asia Martime İndex, son erişim tarihi Ekim 22, 2024, https://maritimeindex.org/legal-document/philippines_-presidential-decree-number-1596-declaring-certain-area-part-of-the-philippine-territory-national/.

[74] “The Significance of the Vietnam-Indonesia Exclusive Economic Zone Demarcation”, FULCRUM, son erişim tarihi Ekim 5, 2024, https://fulcrum.sg/the-significance-of-the-vietnam-indonesia-exclusive-economic-zone-demarcation/.

[75] “The South China Sea and China’s “Four Sha” Claim: New Legal Theory, Same Bad Argument”, Lawfare, son erişim tarihi Kasım 10, 2024, https://www.lawfaremedia.org/article/south-china-sea-and-chinas-four-sha-claim-new-legal-theory-same-bad-argument.

[76] “The South China Sea Arbitration (The Republic of Philippines v. The People’s Republic of China)” (2013-2019), Permanent Court of Arbitration, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://pca-cpa.org/en/cases/7/.

[77] “The South China Sea Arbitration (The Republic of the Philippines v. The People’s Republic of China)”, Permanent Court of Arbitration, Award of 12 July 2016, PCA Case No. 2013-19, son erişim tarihi Ekim 28, 2024, https://pca-cpa.org/en/cases/7/.

[78] “The South China Sea”, WordPress, son erişim tarihi Ocak 19, 2023, https://www.southchinasea.org/maps/territorial-claims-maps/.

[79] “The United Nations Convention on the Law of the Sea”, United Nations, son erişim tarihi Ocak 20, 2023, https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf.

[80] “The United Nations Convention on the Law of the Sea”, United Nations, Part XII, Protection and Preservation of the Marine Environment, son erişim tarihi Ağustos 24, 2024, https://www.unclos.org/

[81] “The Vanguard Bank Standoff Shows China Remains Undeterred”, The İnterpreter, son erişim tarihi Ekim 4, 2024, https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/vanguard-bank-standoff-shows-china-remains-undeterred.

[82] “This Country Profile for the Philippines is from the Maritime Awareness Project”, NBR, son erişim tarihi Ekim 22, 2024, https://www.nbr.org/publication/philippines/.

[83] “Timeline: South China Sea Dispute”, Financial Times, son erişim tarihi Ekim 2, 2024, https://www.ft.com/content/aa32a224-480e-11e6-8d68-72e9211e86ab.

[84] “Traditional Fishing Grounds and China’s Historic Rights Claims in the South China Sea”, NBR, son erişim tarihi Kasım 3, 2024, https://www.nbr.org/publication/traditional-fishing-grounds-and-chinas-historic-rights-claims-in-the-south-china-sea/.

[85] “Treaty and Law Department”, Ministry of Foreign Affairs of the People’ s Republic of China, son erişim tarihi Eylül 26, 2024, https://www.fmprc.gov.cn.

[86] “Türkiye’nin 1982 BM Deniz Hukuku Sözleşmesi’ne Taraf Olmama Nedenleri”, Kıbrıs Türk, son erişim tarihi Eylül 26, 2024, https://kibristurk.com/turkiyenin-1982-bm-deniz-hukuku-sozlesmesine-taraf-olmama-nedenleri-1

[87] “Uluslararası Hukuk – İç Hukuk İlişkisi”, Stratejik ortak, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://stratejikortak.com/2020/12/uluslararasi-hukuk-ic-hukuk-iliskisi.html

[88] “Uluslararası toplumun kurallarını hiçe sayarak deniz sınırlarını genişleten bir ülke”, FemKorea, son erişim tarihi Ocak 17, 2023, https://www.fmkorea.com/best/7434742277.

[89] “UNCLOS”, CURTIS, son erişim tarihi Ekim 31, 2024, https://www.curtis.com/glossary/public-international-law/unclos.

[90] “United Nations Convention on the Law of the Sea”, International Maritime Organization, son erişim tarihi Eylül 25, 2024, https://www.imo.org/en/ourwork/legal/pages/unitednationsconventiononthelawofthesea.aspx.

[91] “United Nations Convention on the Law of the Sea”, The Audiovisual Library of International Law, son erişim tarihi Eylül 26, 2024, https://legal.un.org/avl/ha/uncls/uncls.html#:~:text=The%20United%20Nations%20Convention%20on,as%20of%2024%20July%202008).

[92] “United Nations Convention on the Law of the Sea”, United Nations Treaty Collection, son erişim tarihi Eylül 26, 2024, https://treaties.un.org/pages/ViewDetailsIII.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXI-

[93] “Update: Chinese Survey Ship Escalates Three-Way Standoff”, Asia Maritime Transparency Initiative, 18 June 2020, son erişim tarihi Ekim 4, 2024, https://amti.csis.org/chinese-survey-ship-escalates-three-way-standoff/.

[94] “Vienna Convention on the Law of Treaties”, United Nations Treaty Collection, son erişim tarihi Kasım 27, 2024, https://treaties.un.org/pages/ViewDetailsIII.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXIII-1&chapter=23&Temp=mtdsg3&clang=_en#EndDec.

[95] “Vietnam Asserts Claims İn South China Sea Amid Pandemic, China’s Maritime Expansion”, Stratbase ADR Institute, son erişim tarihi Ekim 3, 2024, https://adrinstitute.org/2020/05/23/vietnam-asserts-claims-in-south-china-sea-amid-pandemic-chinas-maritime-expansion/.

[96] “Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi”, Türk-Yunan İlişkileri Forumu, son erişim tarihi Kasım 27, 2024, https://www.turkishgreek.org/index.php/kuetuephane/item/140-viyana-andlasmalar-hukuku-soezlesmesi.

[97] “Why China wants to control much of the South China Sea”, South China Morning Post, video, 00:00-09:22, 31 Temmuz 2024, son erişim tarihi Ekim 26, 2024, https://www.youtube.com/watch?v=smAGoZrk59c&t=60s.

[98] "Yüzyılın Konsepti: Bir Kuşak Bir Yol", 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü, son erişim tarihi Ağustos 5, 2024, https://www.21yyte.org/tr/merkezler/yuzyilin-konsepti-bir-kusak-bir-yol.

[99] Acer, Yücel ve İbrahim Kaya, *Uluslararası Hukuk Temel Ders Kitabı* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018).

[100] Aksar, Yusuf, *Uluslararası Hukuk I*, (Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021).

[101] Allen, Kerry, "Beijing Engineers Coverage of South China Sea Ruling", *BBC*, 12 July 2016, son erişim tarihi Ekim 3, 2024, https://www.bbc.com/news/world-asia-36774489.

[102] Almond, Roncevert, "Trade, War and The South China Sea", son erişim tarihi Ocak 18, 2023, https://thediplomat.com/2018/09/trade-war-and-the-south-china-sea/.

[103] Azaria, Danae, "Introduction to "State Silence Across International Law: Meaning, Context, and Developments", *Faculty of Laws University College London Law Research Paper Series*, No.2 (2024), http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4954393.

[104] Azaria, Danae, "State Silence as Acceptance: A Presumption and an Exception", *British Yearbook of International Law* (February 2024), https://doi.org/10.1093/bybil/brae002.

[105] Babiarz, Renny, "China's Nuclear Submarine Force", *The Jamestown Foundation Global Research & Analysis*, Volume: 17, S.10 (Temmuz 2017), son erişim tarihi Ocak 16, 2023, https://jamestown.org/program/chinas-nuclear-submarine-force/.

[106] Bentley, Scott, "Mapping the nine-dash line: recent incidents involving Indonesia in the South China Sea", *ASPI The Strategist*, 29 October 2013, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://www.aspistrategist.org.au/mapping-the-nine-dash-line-recent-incidents-involving-indonesia-in-the-south-china-sea/.

[107] Bilge, Özge, "Uluslararası Kamu Hukuku Bağlamında Israrlı İtirazcı Doktrini", *DergiPark*, son erişim tarihi Ekim 31, 2024, https://dergipark.org.tr/tr/pub/hacettepehdf/issue/71020/1112889#:~:text=Israrl%C4%B1%20itirazc%C4%B1%20doktrinine%20g%C3%B6re%20bir,itiraz%C4%B1n%C4%B1%20s%C3%BCrd%C3%BCrd%C3%BC%C4%9F%C3%BC%20m%C3%BCddet%C3%A7e%2C%20ileri%20s%C3%BCr%C3%BClemez.

[108] Blanchard, Ben and Manuel Mogato, "Update 2 – Chinese police plan to board vessels in disputed seas", *Reuters*, 29 November 2012, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://www.reuters.com/article/china-seas-idINL4N0991Z020121129/.

[109] Bonnet, Francois-Xavier, "Geopolitics of Scarborough Shoal", *Irasec' s Discussion Papers*, 14 (November 2012).

[110] Bower, Ernest Z., "China Reveals Its Hand on ASEAN in Phnom Penh", son erişim tarihi Eylül 30, 2024, https://www.csis.org/analysis/china-reveals-its-hand-asean-phnom-penh.

[111] Brunnstrom, Dacid and Michael Martina, "China denies China turning artificial islands into military bases", *Reuters*, 26 September 2015, son erişim tarihi Ekim 2, 2024, https://www.reuters.com/article/us-usa-china-pacific-idUSKCN0RP1ZH20150925/.

[112] Buszynski, Leszek, "ASEAN, the Declaration on Conduct, and the South China Sea" *Contemporary Southeast Asia: A Journal of International and Strategic Affairs* 25, no. 3 (2003): 343-362, https://muse.jhu.edu/article/387714.

[113] Bükülmez, Başak, "Devletler Hukuku Alanında Tek Taraflı Hukuki İşlemler" (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007).

[114] Chiu, Hungdah, "China and the Law of the Sea Conference," *Maryland Series in Contemporary Asian Studies*, Vol. 1981, No. 4, Article 1, https://digitalcommons.law.umaryland.edu/mscas/vol1981/iss4/.

[115] Copper, John F., "The Sino-Vietnam War's Thirtieth Anniversary" *American Journal of Chinese Studies* 16, no. 1 (2009): 71-74, http://www.jstor.org/stable/44289310.

[116] Çin Halk Cumhuriyeti'nin Birleşmiş Milletler'e sunduğu 7 Mayıs 2009 tarihli metin, son erişim tarihi Ocak 15, 2023, http://www.un.org/depts/los/clcs_new/submissions_files/mysvnm33_09/chn_2009re_mys_vnm_e.pdf.

[117] Denk, Erdem, *Egemenliği Tartışmalı Adalar: Karşılaştırmalı Bir Çalışma (Kardak Kayalıkları ve Spratly ve Senkaku / Diaouyu Adaları Örnekleri)*, (Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Kasım 1999).

[118] Djalal, Hasjim, “Spratly Dispute Needs Democratic Settlement”, *The Jakarta Post* (January 2, 1995).

[119] Doğan, Diren, *Uluslararası İlişkilerde Kaynayan Sular: Güney Çin Denizi* (Ankara: Akademisyen Kitapevi A.Ş.,2021).

[120] Doğan, Selahattin, “Güney Çin Denizi Tahkim Davası (Filipinler Cumhuriyeti/Çin Halk Cumhuriyeti)”, *Küresel Bakış*, S. 21 (Aralık 2016): 21-38.

[121] Erendor, Mehmet Emin, *Uluslararası İlişkilerde Güncel Sorunlar*, (Ankara: Nobel Yayıncılık, 2018).

[122] Ferse, Dr. rer. nat. Sebastian C.A., Professor Peter Mumby, PhD and Dr. Selina Ward, PhD, *Assessment of the potential environmental consequences of construction activities on seven reefs in the Spratly Islands in the South China Sea*.

[123] Forsythe, Michael, “China Deployed Missiles on Disputed Island, U.S. Says”, *New York Times*, 16 February 2016, son erişim tarihi Ekim 2, 2024, https://www.nytimes.com/2016/02/17/world/asia/china-is-arming-south-china-sea-island-us-says.html.

[124] Fravel, M. Taylor, “Clarification of China’s Claim?”, *The Diplomat*, March 2012, son erişim tarihi Eylül 30, 2024, https://thediplomat.com/2012/03/clarification-of-chinas-claim/.

[125] Garver, John W, “China’s Push through the South China Sea: The Interaction of Bureaucratic and National Interests”, *The China Quarterly*, no. 132 (1992): 999-1028, http://www.jstor.org/stable/654191.

[126] Genç, Aslıhan, “Enerji Kaynakları Çatışmasının Ortasında Güney Çin Denizi”, *Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, S. 1, Temmuz 2019, 11-28.

[127] Gomez, Jim, “Philippine defence chief asks Chinese flotilla to leave reef”, *Associated Press*, 22 March 2021, son erişim tarihi Ekim 4, 2024, https://apnews.com/article/south-china-sea-philippines-coronavirus-pandemic-china-manila-1bba6bede5d013515044c01dee2256ac.

[128] Granados, Ulıses, “Japanese Expansion Into The South China Sea: Colonization And Conflict”, 1902-1939.” *Journal of Asian History* 42, No.2 (2008): 117-142 http://www.jstor.org/stable/41933494.

[129] Green, Michael, Kathleen Hicks, Zack Cooper, John Schaus and Jake Douglas, "Counter-Coercion Series: China-Vietnam Oil Rig Standoff", *CSIS*, June 12 2017, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, Southeast Asia, https://amti.csis.org/counter-co-oil-rig-standoff/.

[130] Green, Michael, Kathleen Hicks, Zack Cooper, John Schaus and Jake Douglas, "Counter-Coercion Series: Scarborough Shoal Standoff", *Asia Maritime Transparency Initiative Website*, son erişim tarihi Eylül 30, 2024, https://amti.csis.org/counter-co-scarborough-standoff/.

[131] Grossman, Derek, "Why Vanguard Bank and Why Now? Explaining Chinese Behavior in the South China Sea", son erişim tarihi Ekim 4, 2024, https://www.rand.org/pubs/commentary/2019/08/why-vanguard-bank-and-why-now-explaining-chinese-behavior.html.

[132] Grotius, Hugo, *Mare Liberum* (Leiden: Brill, 2009).

[133] Halliden, Brian John, "China's Historic Rights in the South China Sea: A Time for Reconsideration and Pacific Settlement" (Master's Thesis, The Faculty of The George Washington University Law School, 2014).

[134] Hamzaçebi, Soner, *Çin'in Enerji Jeopolitiği (Güney Çin Denizi ve Orta Asya Enerji Politikaları)* (Ankara: Orion Akademi, 2022).

[135] Hanayı, Omırbek, "Güney Çin Denizi'ndeki Temel Sorunlar ve Çözüm Yolları: Çin' in Yaklaşımı", *Asya Avrupa*, S. 11, Kasım 2016, 29-45.

[136] Hao, Su, *China's Positions and Interests in the South China Sea: A Rational Choices in its Cooperative Policies*, *CSIS*, 12 September 2011, son erişim tarihi Ekim 26, 2024, https://www.csis.org/analysis/chinas-positions-and-interests-south-china-sea-rational-choices-its-cooperative-policies.

[137] Haver, Zachary, "Sansha and the Expansion of China's South China Sea Administration", *Asia Maritime Transparency Initiative Website*, 12 May 2020, son erişim tarihi Eylül 30, 2024, https://amti.csis.org/sansha-and-the-expansion-of-chinas-south-china-sea-administration/#:%7E:text=The%20State%20Council%20established%20Sansha,of%20sea%20and%20land%20area.

[138] Haver, Zoe, X, 2 Nisan 2021, son erişim tarihi Ocak 17, 2023, https://x.com/zoehaver/status/1377733648049377294.

[139] Hayton, Bill, *The South China Sea: The Struggle for Power in Asia* (London: Yale University Press, 2014).

[140] Hunt, Katie, "Showdown in the South China Sea: How did we get here?", 2 Ağustos 2016, son erişim tarihi Eylül 2, 2024, https://edition.cnn.com/2015/10/28/asia/china-south-china-sea-disputes-explainer/.

[141] Hurng-Yu, Chen, "The PRC's South China Sea Policy and Strategies of Occupation in the Paracel and Spratly Islands", *Issues & Studies*, vol. 36, no. 4 (2000): 95-131.

[142] International Court of Justice, *Pulp Mills on the River Uruguay (Argentina v. Uruguay)*, Judgment of 20 April 2010, I.C.J. Reports 2010.

[143] International Court of Justice, *Questions Relating to the Obligation to Prosecute or Extradite (Belgium v. Senegal)*, Judgment of 20 July 2012, I.C.J. Reports 2012.

[144] Jone, Ross J. ve Ove Hoegh-Guldberg "Effects of cyanide on coral photosynthesis: implications for identifying the cause of coral bleaching and for assessing the environmental effects of cyanide fishing" *Marine Ecology Progress Series*, Vol.177 (11 February 1999): 83-91.

[145] Jorgensen, Malcolm, "China's Rising Geolegal Sphere", *Opinio Juris*, October 17, 2017, son erişim tarihi Ocak 18, 2023, http://opiniojuris.org/2017/10/17/chinas-rising-geolegal-sphere/.

[146] Kardon, Isaac B., "The Other Gulf of Tonkin Incident: China's Forgotten Maritime Compromise", *Asia Maritime Transparency Initiative Website*, 21 October 2015, son erişim tarihi Eylül 21, 2024, https://amti.csis.org/the-other-gulf-of-tonkin-incident-chinas-forgotten-maritime-compromise/.

[147] Kim, Hyun-Soo, "The 1992 Chinese Territorial Sea Law in the Light of the UN Convention", *The International and Comparative Law Quarterly* 43, no. 4 (1994): 894-904, http://www.jstor.org/stable/761006.

[148] Kjell Tengesdal, "One Belt-One Road and the South China Sea: Xi Jingping's Priorities", *Modern Diplomacy*, son erişim tarihi Ekim 27, 2024,

https://moderndiplomacy.eu/2019/03/06/one-belt-one-road-and-the-south-china-sea-xi-jingpings-priorities/.

[149] Kopela, Sophia, "Historic Titles and Historic Rights in the Law of the Sea in the Light of the South China Sea Arbitration", *Ocean Development & International Law*, 20 Mart 2017, 181-207, DOI: 10.1080/00908320,2017.1298948.

[150] Kozanhan, Murat Kağan ve Fuat Çelik, "Güney Çin Denizi ve Doğu Çin Denizinde Yaşanan Deniz Yetki Alanı Sorunları", *Mavi Vatan*, S. 9, Kasım 2021, 6-36.

[151] Kuran, Selami, *Uluslararası Deniz Hukuku* (İstanbul: Beta Basım Yayıcılık, 2021).

[152] Latiff, Rozanna, "Chinese Ship Leaves Malaysian Waters After Month-Long South China Sea Standoff", *Reuters*, 15 May 2020, son erişim tarihi Ekim 4, 2024, https://www.reuters.com/article/china-security-malaysia-idINKBN22R1QT/.

[153] Lee, Victor Robert, "Satellite Imagery Shows Ecocide in the South China Sea", *The Diplomat*, son erişim tarihi Ekim 18, 2024, https://thediplomat.com/2016/01/satellite-images-show-ecocide-in-the-south-china-sea/.

[154] Li, Jinming and Dexia Li, "The Dotted Line on the Chinese Map of the South China Sea: A Note", *Ocean Development & International Law*, 34 (3–4) (2003): 287-295, doi:10.1080/00908320390221821.

[155] Liddy, Matthew and Ben Spraggon, "Before and After: China Builds Artificial Islands in South China Sea", *ABC*, 22 September 2015, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://www.abc.net.au/news/2015-09-22/south-china-sea-islands-before-and-after/6794076?nw=0.

[156] Lin, Cheng-yi, "Taiwan's South China Sea Policy", *Asian Survey* 37, no. 4 (1997): 323-339, https://doi.org/10.2307/2645651.

[157] Lin, Cheng-yi, "Taiwan's Spratly Initiative in the South China Sea", *The Jamestown Foundation Global Research & Analysis*, 8(4), February 2008, son erişim tarihi Ocak 15, 2024, https://jamestown.org/program/taiwans-spratly-initiative-in-the-south-china-sea/.

[158] Lo, Chi Kin, *China's Policy Towards Territorial Disputes: The Case of the South China Sea Islands* (Hong Kong: Routledge,1988).

[159] Luo, Shuxian, "China's Coast Guard Law: Destabilizing or Reassuring", *The Diplomat*, 29 January 2021, son erişim tarihi Ekim 4, 2024, https://thediplomat.com/2021/01/chinas-coast-guard-law-destabilizing-or-reassuring/.

[160] Mamchii, Oleksandra, "Strategic Importance of the South China Sea", Kasım 2023, son erişim tarihi Haziran 11, 2024, https://bestdiplomats.org/why-is-the-south-china-sea-important/.

[161] Marquez, Consuelo, "34 Nations Back 2016 Arbitral Ruling But Fall Short Of Urging Parties To Comply —AMTI", *GMA News Online*, 11 August 2021, son erişim tarihi Ekim, 2024, https://www.gmanetwork.com/news/topstories/nation/798851/34-nations-back-2016-arbitral-ruling-but-fall-short-of-urging-parties-to-comply-amti/story/#goog_rewarded.

[162] Miyoshi, Masahiro, "China's "U-Shaped Line" Claim in the South China Sea: Any Validity Under International Law?", *Ocean Development & International Law*, 43, S.1, Şubat 2012, 1-17, DOI: 10.1080/00908320.2011.619374.

[163] Mogato, Manuel, M Martina, B Blanchard, 'ASEAN Deadlocked on South China Sea, Cambodia Blocks Statement', *Reuters*, 25 July 2016, son erişim tarihi Ekim 3, 2024, https://www.reuters.com/article/us-southchinasea-ruling-asean-idUSKCN1050F6/.

[164] Monica Sato, Harrison Prétat, Tabitha Mallory, Hao Chen, and Gregory Poling, "Environmental Threats to the South China Sea", *CSIS*, 18 December 2023, son erişim tarihi 1 Ekim, 2024, https://features.csis.org/environmental-threats-to-the-south-china-sea/#group-section-I-Life-in-the-South-China-Sea-bLRSGbbm0d.

[165] Mora, Camilo, Iain R. Caldwell, Charles Birkeland and John W. McManus "Dredging in the Spratly Islands: Gaining Land but Losing Reefs", *PLoS Biology*, son erişim tarihi Ekim 14, 2024, https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4816285/.

[166] Morales, Neil Jerome and Bernard Orr, "China and Philippines quarrel over South China Sea collision", *Reuters*, 17 Haziran 2024, son erişim tarihi Ekim 6, 2024, https://www.reuters.com/world/asia-pacific/china-coast-guard-says-philippine-supply-ship-illegally-intruded-waters-second-2024-06-16/.

[167] Myers, Steven Lee, "American and Chinese Warships Narrowly Avoid High-Seas Collision", *The New York Times*, 2 October 2018, son erişim tarihi Ekim 3, 2024, https://www.nytimes.com/2018/10/02/world/asia/china-us-warships-south-china-sea.html.

[168] Pazarcı, Hüseyin, *Uluslararası Hukuk* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2012).

[169] Pekcan, Cemre, "Uluslararası Hukuk Çerçevesinde Güney Çin Denizi Krizinin Değerlendirilmesi", *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 1, S.3, Aralık 2017, 54-80.

[170] Perlez, Jane, "China and Vietnam Point Fingers After Clash in South China Sea", *New York Times*, 27 May 2014, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://www.nytimes.com/2014/05/28/world/asia/vietnam.html.

[171] Perlez, Jane, "China Launches Carrier, but Experts Doubt Its Worth", son erişim tarihi Ekim 01, 2024, https://www.nytimes.com/2012/09/26/world/asia/china-shows-off-an-aircraft-carrier-but-experts-are-skeptical.html?_r=0.

[172] Perlez, Jane, "Vietnam Law on Contested Islands Draws China's Ire", *New York Times*, 21 June 2012, son erişim tarihi Eylül 30, 2024, https://www.nytimes.com/2012/06/22/world/asia/china-criticizes-vietnam-in-dispute-over-islands.html.

[173] Petty, Martin, "What is Scarborough Shoal in the South China Sea and why are China and the Philippines disputing it?", *Reuters*, September 27 2023, son erişim tarihi Ekim 31, 2024, https://www.reuters.com/world/asia-pacific/what-is-risk-conflict-disputed-scarborough-shoal-2023-09-26/.

[174] Pham, Min Van, "Vietnam and the South China Sea Dispute: Sovereign Claim, Energy Security and Joint Development Agreement", *The Journal of Territorial and Maritime Studies* 1, no. 2 (2014): 51-69, https://www.jstor.org/stable/26664005.

[175] Poling, Gregory, "Spratly Airstrip Update: Is Mischief Reef Next", *Asia Maritime Transparency Initiative*, 15 September 2015, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://amti.csis.org/new-imagery-release/

[176] Putri, Intan Novia, Dina Sunyowati and Enny Narwati, "China's Claim on Traditional Fishing Grounds Located in the South China Sea", *Environmental Policy and Law* 50 (1 Jan. 2020): 243-250, DOI 10.3233/EPL-200221.

[177] Quintos, Mary Fides A., "Artificial Islands in the South China Sea and Their Impact on Regional (In) Security", *Foreign Service Institue Insights*, Vol.2, No.2, Mart 2015, 49-56.

[178] Republic Of The Philippines, "Arbitration Under Annex VII Of The United Nations Convention On The Law Of The Sea", Supplemental Documents Of The Philippines, Volume II, 19 November 2015, Annexes 668-709.

[179] Republic Of The Philippines, "Arbitration Under Annex VII Of The United Nations Convention On The Law Of The Sea", Supplemental Documents Of The Philippines, Volume IV, 19 November 2015, Annexes 757-806.

[180] Roach, J. Ashley, "Malaysia And Brunei: An Analysis Of Their Claims İn The South China Sea", *A CNA Occasional Paper* (August 2014).

[181] Rosenberg, David, "Governing the South China Sea: From Freedom Of The Seas to Ocean Enclosure Movements", Middlebury College, *Harvard Asia Quarterly*, Vol. XII, No. 3 & 4 (Winter 2010), 4-12.

[182] Roszko, Edyta, "Construing and constructing the South China Sea beyond state-led environmentalism: Vernacularizing geographical, geopolitical and sociotechnical imaginaries of territory", *WILEY Online Library*, son erişim tarihi Ekim 23, 2024, https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/sjtg.12451.

[183] Schofield, Clive ve Ian Storey, "The South China Sea Dispute: Increasing Stakes and Rising Tensions", *The Jamestown Foundation* (Kasım 2009).

[184] Sevim, Aleyna, "Mercan resifleri tehdit altında", *Milliyet*, son erişim tarihi Kasım 17, 2024, https://www.milliyet.com.tr/dunya/mercan-resifleri-tehdit-altinda-7159033.

[185] Singhota, Captain Gurpreet S., "Report of the International Navigational Safety Expert appointed by the Permanent Court of Arbitration", *The Hague*, The Netherlands, 15 April 2016, son erişim tarihi Ekim 28, 2024, https://pcacases.com/web/sendAttach/1810.

[186] Snyder, Graig, "The Implications Of Hydrocarbon Development In The South China Sea", *International Journal*, 52(1), 1996-7: 142-158.

[187] Song, Yann-huei & Stein Tønnesson, "The Impact of the Law of the Sea Convention on Conflict and Conflict Management in the South China Sea", *Ocean Development & International Law*, 44, S.3, Ağustos 2013, 235-269, DOI:10.1080/00908320.2013.808935.

[188] Southerland, Matthew, "China's Island Building in the South China Sea: Damage to the Marine Environment", *Implications and International Law, U.S. – China Economic and Security Review Commission Research Report*, 12 Nisan 2016, 3-7, son erişim tarihi Ocak 17, 2023, https://www.uscc.gov/sites/default/files/Research/China%27s%20Island%20Building%20in%20the%20South%20China%20Sea_0.pdf.

[189] Storey, Ian James, "Creeping Assertiveness: China, the Philippines and the South China Sea Dispute", *Contemporary Southeast Asia* 21, No. 1 (1999): 95-118, http://www.jstor.org/stable/25798443.

[190] Storey, Ian, "China and the Philippines: Implications of the Reed Bank Incident", *The Jamestown Foundation Global Research & Analysis*, 11(8), 6 May 2011, son erişim tarihi Eylül 26, 2024, https://jamestown.org/program/china-and-the-philippines-implications-of-the-reed-bank-incident/.

[191] Storey, Ian, "Malaysia and the South China Sea Dispute: Policy Continuity amid Domestic Political Change," *ISEAS*, No.18 (20 March 2020): 1-10.

[192] Supriyanto, Ristian Atriandi, "Out of Its Comfort Zone: Indonesia and the South China Sea." *Asia Policy*, no. 21 (2016): 21-28, https://www.jstor.org/stable/24905085.

[193] Tan Sison III, Maximo Paulino, "Universalizing the Law of the Sea in the South China Sea Dispute", *Ocean Development & International Law* 49, S.2, Mayıs 2018, 157-175, DOI: 10.1080/00908320.2018.1442181.

[194] Tanaka, Yoshifumi, "The South China Sea Arbitration: Environmental Obligations Under The Law of the Sea Convention", *Review of European, Comparative & International Environmental Law,* C. 27, S. 1 (Nisan 2018): 90-96, DOI: 10.1111/reel.12229.

[195] Tiezzi, Shannon, ‘South China Sea Ruling: China Caused ‘Irreparable Harm’ to Environment”, *The Diplomat*, son erişim tarihi Ekim 23, 2024, https://thediplomat.com/2016/07/south-china-sea-ruling-china-caused-irreparable-harm-to-environment/.

[196] Tonnesson, Stein, “Capter 2: The Hıstory Of The Dispute”, *War Or Peace In The South China Sea?*, ed. Timo Kivimäki (Nordic Institute of Asian Studies (NIAS),2002), 6-23, son erişim tarihi Kasım 9, 2024, https://www.academia.edu/82799237/War_or_Peace_in_the_South_China_Sea.

[197] Tønnesson, Stein, “The Paracels: The ‘Other’ South China Sea Dispute.” *Asian Perspective* 26, no. 4 (2002): 145-169, http://www.jstor.org/stable/42704389.

[198] U.S. Embassy & Consulates in the United Kingdom, “The İmportance of South China Sea”, son erişim tarihi Temmuz 28, 2024, https://uk.usembassy.gov/the-importance-of-the-south-china-sea/.

[199] United States Department of State, Bureau of Oceans and International Environmental and Scientific Affairs, *Indonesia: Archipelagic and other Maritime Claims and Boundaries* (Limits in the Seas, No. 141, September 15, 2014).

[200] Xiao, Jiaguang, Wei Wang, Xiaolei Wang, Peng Tian ve Wentao Niu, “Recent Deterioration Of Coral Reefs İn The South China Sea Due To Multiple Disturbances”, *PeerJ 10:e13634*, Third Institute of Oceanography, Ministry of Natural Resources, Temmuz 2023, 1-20, https://doi.org/10.7717/peerj.13634.

[201] Yarkın, Derya Şerif, Serpil Beril Baylan ve Derya Buğra Yarkın “Yorum ve Açıklamalarıyla Denizde Çatışmayı Önleme Tüzüğü”, son erişim tarihi Ekim 28, 2024.
https://www.academia.edu/27975062/Yorum_ve_A%C3%A7%C4%B1klamalar%C4%B1yla_DEN%C4%B0ZDE_%C3%87ATI%C5%9EMAYI_%C3%96NLEME_T%C3%9CZ%C3%9C%C4%9E%C3%9C.

[202] Yaşar, Meysune, “Bir Güvenlik İkilemi Aracı Olarak Savunma Diplomasisi Faaliyetleri: Güney Çin Denizinde ABD-Çin Rekabetleri” (Doktora tezi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, 2021).

[203] Yeo, Mike, “Satellite İmages Reveal Chinese Expansion Of Submarine Base”, *DefenseNews*, Eylül 2022, son erişim tarihi Ocak 16, 2024,

https://www.defensenews.com/naval/2022/09/21/satellite-images-reveal-chinese-expansion-of-submarine-base/.

[204] Yu, Miles, "Inside China: China clarifies Natuna Islands sovereignty to Indonesia", *The Washington Times*, November 19 2015, son erişim tarihi Ekim 1, 2024, https://www.washingtontimes.com/news/2015/nov/19/inside-china-china-concedes-natuna-islands-to-indo/.

[205] Zha, Daojiong and Mark J. Valencia, "Mischief Reef: Geopolitics and implications", *Journal of Contemporary Asia*, 31, S.1, Mayıs 2007, 86-103, DOI: 10.1080/00472330180000061.

[206] Zhao, Suisheng, "China and the South China Sea Arbitration: Geopolitics Versus International Law", *Journal of Contemporary China*, 27, S.109, Ağustos 2017, 1-15, DOI:10.1080/10670564.2017.1363012.

[207] Zhihua, Zheng, "Why Does China's Maritime Claim Remain Ambiguous?", *Asia Maritime Transparency İnitiative*, Haziran 2015, son erişim tarihi Ocak 15, 2023, https://amti.csis.org/why-does-chinas-maritime-claim-remain-ambiguous/.